

บันทึกข้อความสำคัญประกอบด้วยยุทธศาสตร์

และคำแนะนำ

แห่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๒ (ตอนที่ ๑)

โดย

หลวงประดิษฐมนูธรรม

(ปรีดี พนมยงค์)

เนติบัณฑิตสยาม

คณบดีคณะนิติศาสตร์

ประกาศนียบัตรชั้นสูงในทางเศรษฐศาสตร์

ผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมาย


อาจารย์โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์นิติสาส์น

ถนนสีลม เลขที่ ๕๗๖ จ. ก. พระนคร

พ. ศ. ๒๔๗๒

(มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)


๕/๑๑/๖๖

คำนำ

เนื่อง จาก การ ที่ ข้าพเจ้า ได้ จัด ทำ บันทึก ข้อ ความ สำคัญ ประกอบ ด้วย อุทาหรณ์ และ คำ แนะนำ แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่ง และ พาณิชย์ บรรพ ๑ อัน เป็น คำอธิบาย อย่าง ชัด ชัด พอดี แห่ง แนว ประมวลกฎหมาย ฯ ใหม่ แล้ว ได้ พิมพ์ ขึ้น นี้

ท่าน ที่ได้ มี หนังสือ เล่ม นั้น ไว้ แล้ว โดย มาก ได้ แสดง ความ ประสงค์ จะ ให้ ข้าพเจ้า จัด ทำ บันทึก ฯ เช่น นั้น สำหรับ บรรพ ๒ ต่อไป กับ หวัง ได้ เร่ง อยาก จะ ให้ พิมพ์ เร็ว ๆ โดย อ้าง เหตุ ว่า ความ จำ เป็น ที่ จะ ต้อง ใช้ กฎหมาย ดัง ภาวะ นั้น มี อยู่ ทุก ๆ วัน

ข้าพเจ้า รู้สึก ว่า การ ที่ จะ จัด ทำ ให้ เร็ว เกิน ไป นี้ ก็ ย่อม เป็น การ พ้น วิสัย ที่ จะ ทำ ให้ ละเอียด ถี่ถ้วน ได้ เพราะ เหตุ ที่ ประมวลกฎหมายแพ่ง และ พาณิชย์ บรรพ ๒ ซึ่ง ว่า ด้วย หนี้ เป็น บทบัญญัติ ที่ ยาก มาก ใน บาง ประเทศ เช่น ใน ประเทศ ฝรั่งเศส นักเรียนกฎหมาย ปี ที่ ๒ นั้น นอกจาก วิชา อื่น ๆ ที่ ต้อง เรียน แล้ว สำหรับ วิชา กฎหมายแพ่ง ต้อง เรียน ฉะ เภาะ ลักษณะ หนี้ ตลอด ปี

แต่ เมื่อ ความ จำ เป็น บัง เกิด ขึ้น แก่ ท่าน ที่ สนใจ ใน วิชา กฎหมาย เช่น นั้น แล้ว ข้าพเจ้า จึง ได้ จัด ทำ หนังสือ เล่ม นี้ ขึ้น

๖

ตามที่ท่านทั้งหลายได้แสดงความประสงค์มานั้น ข้าพเจ้าได้
แบ่งบันทึก ฯ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๒
นี้ออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่ ๑. ว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไป ก่อตั้งแต่มาตรา ๑๕๔
ถึง ๓๕๓

ตอนที่ ๒. ว่าด้วยสัญญา, จัดการารนอกสั่ง, ลาก
มิกวได้, ละเมิด ก่อตั้งแต่มาตรา ๓๕๔ ถึง มาตรา ๔๕๒

ขอท่านผู้อ่านได้โปรดเข้าใจว่า หนังสือเล่มนี้เพียงแต่
เป็นเค้าแห่งแนวความคิดของเอกชนผู้หนึ่ง ไม่ใช่เป็นตำรา
ที่บริบูรณ์ ถ้าท่านประสงค์จะทราบข้อความพิศดารต่อไป
ก็ควร ศึกษา ตามคำอธิบาย ของ อาจารย์ที่สอนประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ลักษณะหน้าที่โรงเรียนกฎหมาย และความเห็น
ของท่านอาจารย์ย่อมเป็นสิ่งสำคัญ

ในที่สุดนี้ ถ้าท่านผู้อ่านพบข้อบกพร่องอย่างใด ๆ ใน
หนังสือเล่มนี้แล้ว ขอได้โปรดให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย และ
ถ้าจะกรุณาแจ้งข้อบกพร่องนั้นมาเพื่อข้าพเจ้าได้นำลงแก้ไขใน
หนังสือนิติสาส์นจะเป็นพระคุณมาก.

๗
๓๔๗.๐๑๐๔
ปี ๑๙๑๕ ข
ค.๒
๓.๑

หลวงประดิษฐมนูธรรม
วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒

169133

บรรพ ๒

หน

ลักษณะ ๑. บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

บันทึกข้อความทั่วไป	๑
บ่อเกิดแห่งหน้าที่บังคับได้	๕-๘
บ่อเกิดและลักษณะแห่งหน้าที่ตามธรรมดา	๘-๑๕
ผลแห่งหน้าที่ตามธรรมดา	๑๖
คดีตัวอย่างที่ศาลในประเทศฝรั่งเศส ถือว่า เป็นหน้าที่ตามธรรมดา	๑๗-๑๘
คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งอาเจนไตน์ ว่าด้วยหน้าที่ตามธรรมดา	๑๘-๒๐
บ่อเกิดแห่งหน้าที่ตามศีลธรรม หรือตาม ธรรมจรรยา	๒๑

หมวด ๑.	<u>วัตถุประสงค์</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	
	ชนิดของวัตถุประสงค์	๒๒
	การกำหนดวัตถุประสงค์	๒๒ - ๒๓
	บทบัญญัติพิเศษสำหรับหนี้เงิน	๒๓
	มาตรา ๑๕๔ - ๒๐๒	๒๔ - ๓๕
หมวด ๒.	<u>ผล</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	๓๖ - ๓๗
ส่วนที่ ๑.	<u>การไม่ชำระหนี้</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	
	สิทธิของเจ้าหนี้ที่เรียกร้องให้ลูกหนี้	
	ชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์	๓๘ - ๔๑
	สิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเรียกค่าสินไหม	
	ทดแทน	๔๑ - ๔๒
	บันทึกเรื่องการผิดนัด	๔๓ - ๔๖
	มาตรา ๒๐๓ - ๒๒๕	๔๗ - ๘๗

ส่วนที่ ๒. รับช่วงสิทธิ

บันทึกข้อความทั่วไป

ช่วงบุคคล

๘๘

บ่อเกิดแห่งการช่วงบุคคล

๘๘-๘๙

ช่วงทรัพย์สิน

๘๙-๙๐

การรับช่วงสิทธิต่างกับการโอนสิทธิ

เรียกร้อง

๙๐-๙๑

การรับช่วงสิทธิต่างกับการแปลงหนี้ใหม่

๙๑-๑๐๐

มาตรา ๒๒๖-๒๓๒

๑๐๑-๑๑๕

ส่วนที่ ๓. การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

บันทึกข้อความทั่วไป

หลักแห่งการที่เจ้าหนี้มีอำนาจใช้สิทธิ

เรียกร้องของลูกหนี้

๑๑๖-๑๑๗

ปัญหา

๑๑๗-๑๑๘

มาตรา ๒๓๓-๒๓๖

๑๑๘-๑๒๔

ส่วนที่ ๔. เพิกถอนการฉ้อฉล

บันทึกข้อความทั่วไป

จ	หน้า
เกณฑ์แห่งการที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิ เพิกถอนการฉ้อฉล	๑๒๕-๑๒๘
มาตรา ๒๓๗-๒๔๐	๑๒๕-๑๓๕

ส่วนที่ ๕. <u>สิทธิยึดหน่วง</u>	
บันทึกข้อความทั่วไป	๑๓๖-๑๓๗
มาตรา ๒๔๑-๒๕๐	๑๓๘-๑๔๑

ส่วนที่ ๖. <u>บุริมสิทธิ</u>	
บันทึกข้อความทั่วไป	๑๕๒
ความคล้ายกัน ระหว่างบุริมสิทธิกับ สิทธิจำนำ จำนอง	๑๕๕-๑๕๗
ปัญหา	๑๕๗
ชนิดต่าง ๆ ของบุริมสิทธิ	๑๕๘
มาตรา ๒๕๑ - ๒๕๒	๑๕๘ - ๑๖๑
๑. <u>บุริมสิทธิสามัญ</u>	
มาตรา ๒๕๓ - ๒๕๘	๑๖๒ - ๑๗๐

๒. บริมสิทธิพิเศษ(ก) บริมสิทธิเหนือสงฆาริมทรัพย์

มาตรา ๒๕๕-๒๗๒ ๑๗๑-๑๘๗

(ข) บริมสิทธิเหนือสงฆาริมทรัพย์

มาตรา ๒๗๓-๒๗๖ ๑๘๘-๑๙๒

๓. ลำดับแห่งบริมสิทธิ

มาตรา ๒๗๗-๒๘๐ ๑๙๒-๒๐๐

๔. ผลแห่งบริมสิทธิ

มาตรา ๒๘๑-๒๘๕ ๒๐๒-๒๑๕

หมวด ๓. ๕ ๖ ๕
ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายชั้น

บันทึกข้อความทั่วไป ๒๑๖-๒๑๗

หนอนันจะแบ่งกันชำระได้ ๒๑๗-๒๒๑

หนรวม ๒๒๑-๒๒๒

หนอนันจะแบ่งกันชำระมิได้ ๒๒๒-๒๒๔

มาตรา ๒๕๐-๓๐๒ ๒๒๕-๒๔๔

หมวด ๔.	<u>โอนสิทธิเรียกร้อง</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	๒๔๕-๒๔๖
	มาตรา ๓๐๓-๓๑๓	๒๔๗-๒๖๔
หมวด ๕.	<u>ความระงับหนี้</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	๒๖๕
	ขาดอายุความแห่งสิทธิเรียกร้อง	๒๖๖-๒๖๗
	เงื่อนไขสุดสิ้น	๒๖๘
	ความสูญหายแห่งวัตถุแห่งหนี้	๒๖๘-๒๗๐
ส่วนที่ ๑.	<u>การชำระหนี้</u>	๒๗๑-๒๗๕
	มาตรา ๓๑๔-๓๓๕	๒๗๖-๓๑๗
ส่วนที่ ๒.	<u>ปลดหนี้</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	๓๑๘-๓๑๙
	มาตรา ๓๔๐	๓๒๐
ส่วนที่ ๓.	<u>หักกลบสลับหนี้</u>	
	บันทึกข้อความทั่วไป	๓๒๑-๓๒๓
	มาตรา ๓๔๑-๓๔๘	๓๒๔-๓๓๘

ส่วนที่ ๔. แปลงหน้าใหม่

บันทึกข้อความทั่วไป

๓๓๕-๓๔๒

มาตรา ๓๔๕-๓๕๒

๓๔๓-๓๔๘

ส่วนที่ ๕. หน้เกิดอนกถนกัน

บันทึกข้อความทั่วไป

๓๔๕

มาตรา ๓๕๓

๓๕๐-๓๕๑

ความหมายแห่งอักษรย่อที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้

ป. พ. พ. = ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พ. ร. บ. = พระราชบัญญัติ

สำนักหอสมุด

ประมวล
กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์

บรรพ ๒

หน

ลักษณะ ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

บทกข้อความทั่วไป

หน คือความเกี่ยวพันในกฎหมายระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย ซึ่งฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้ มีหน้าที่ จำต้องโอนทรัพย์สิน หรือ กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าเจ้าหน^๑

๑ วิเคราะห์ สัพท^๑ นี้ปรากฏ ใน กฎหมาย ของ เอ็ม เป เรอ โรมันอุสกินีเอง บรรพ ๓ ลักษณะ ๘ ดังนี้ “ Obligatio est juri vinculum, quo necessitate adstringimur alicujus solvendoe rei, secundum nostrae civitatis jura”

เราอาจแยกหน้อออกได้เป็น ๓ ชนิด ดังนี้

๑) หน้อที่อาจฟ้องขอให้บังคับกันได้ตาม
 กระบิลเมือง กล่าวคือ ผู้ใดเป็นเจ้าของตาม
 กฎหมาย ผู้นั้นมีสิทธิที่จะฟ้องร้องขอให้
 ลูกหนี้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งหน้อได้ (หน้อชนิดนี้
 เรียกตามภาษาฝรั่งเศสว่า โอบลิกาซ็องซ็ิวิล
 = Obligation Civile ซึ่งเพื่อความสะดวกจะ
 ขอเรียกหน้อชนิดนี้ว่า หน้อที่บังคับได้ บาง
 ท่านเรียกว่า หน้อตามกฎหมาย) เช่น นายแดง
 ตก ลงขาย เข้าสาร ให้ นายดำ ๑ กระสอบ
 นายแดง เป็นลูกหนี้ นายดำ ตามกฎหมายที่จะ
 ส่งมอบเข้าสาร ๑ กระสอบนั้น ถ้า นายแดง
 ไม่ส่งมอบ นายดำมีสิทธิฟ้องร้องขอให้
 นายแดงส่งมอบเข้าสารนั้นได้

๒) หน้อซึ่งเป็นแต่เพียงหน้าที่อันผูกพัน
 ลูกหนี้ในการที่จะโอนทรัพย์สิน หรือกระทำ
 การ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ให้แก่เจ้าหน้อ แต่ถ้าหากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติ

ตามวัตถุแห่งหนี้แล้ว เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิ์ที่จะ
ฟ้องร้องขอให้บังคับลูกหนี้ แต่ถ้าลูกหนี้

ได้สมัครใจชำระหนี้แล้ว การชำระหนี้ขึ้น
ก็สมบูรณ์ ลูกหนี้จะเพิกถอนโดยอ้างว่า
เจ้าหนี้ได้รับลาภอันมิควรได้ไว้เช่นนั้นไม่ได้
(หนี้ชนิดนี้เรียกตามภาษาฝรั่งเศสว่า โอบลิ
กาซ็อง นาทูเรล = Obligation Naturelle
ซึ่งเพื่อความสะดวก จะขอเรียกหนี้ชนิดนี้ว่า
หนี้ตามธรรมดา) เช่น หนี้สินอันเกิดจาก
การพะนั้นเป็นหนี้ตามธรรมดา ถ้าหากลูกหนี้
ไม่ชำระ เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ชำระไม่ได้
แต่ถ้าลูกหนี้ได้ชำระด้วยความสมัครใจ การ
ชำระหนี้นั้นก็สมบูรณ์

๓) ยังมีหนี้ชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นหน้าที่
ตามศีลธรรม หรือหนี้ตามธรรมจรรยา (Obligation Morale) ซึ่งหมายถึงหน้าที่อันควร
ปฏิบัติตามศีลธรรม หรือตามธรรมจรรยา
เช่นหน้าที่ของบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ที่จะ
บำรุงรักษาผู้สืบสันดาน เป็นทางอุปการะ
หรือกลับกันเป็นทางปฏิบัติการ หน้าที่เช่นนั้น
จะร้องฟ้องขอให้บังคับกันไม่ได้ และถ้า

ผู้มีหน้าที่ตามศีลธรรมได้ชำระหนี้ไปแล้ว
ก็อาจจะเรียกคืนโดยอ้างว่าเป็นลาภอันมิควรได้
ให้ดู ป.พ.พ. มาตรา ๔๐๘ (๓) (เพื่อ
ความสะดวก จะขอเรียกหนี้ชนิดนี้ว่า หนี้
ตามศีลธรรม หรือ หนี้ตามธรรมจรรยา)
เหตุฉะนั้นหนี้ตามศีลธรรมจึงคล้ายกับหนี้ตาม
ธรรมดาในข้อนี้

แต่หนี้ตามศีลธรรมต่างกับหนี้ตามธรรมดา
ถือการชำระหนี้ตาม ศีลธรรม เป็น การทำโดย
เสนาหา ส่วนการชำระหนี้ตามธรรมดานั้น
เป็นการชำระหนี้อันสมบูรณ์ตามกฎหมาย ผล
แห่งความต่างกันจึงมีเป็นต้นในเรื่องเพิกถอน
การฉ้อฉล เช่นนายแดงรู้ว่าตนจะถูกนายดำ
เจ้าหนี้ฟ้อง จึงเอาเงิน ๒๐๐๐ บาท ไปชำระ
หนี้อันเกิดจากการพะนันให้นายเขียว และ
เอาเงิน ๑๐๐๐ บาท ไปอุปการะ นายขาว บุตร
ของตน จนนายแดงไม่มีทรัพย์สินเหลือเลย
อันเป็นการทำให้ นายดำ เจ้าหนี้ เสียเปรียบ
ดังนั้นนายดำอาจขอให้ศาลเพิกถอนการให้เงิน

๑๐๐๐ บาทแก่นายขาวได้ ถึงเมื่อนายขาวจะ
ไม่รู้ว่า นายแดงได้ให้ เพื่อให้เจ้าหนี้ เสีย
เปรียบ แต่นายดำ จะขอให้ศาลเพิกถอน
การชำระเงิน ๒๐๐๐ บาท ให้ นายเขียว ไม่ได้
นอกจากนายเขียวจะรู้ว่าเป็นการทำให้เจ้าหนี้
เสียเปรียบ

ข้อเกิดแห่งหนตบงคปไต

หนอจกเกิดขงนไตโดยเหตุต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) โดยนติกรรม ให้คุมมาตรา ๑๑๒ -
๑๑๖ ซึ่ง อาจ เป็น ฝ่ายเดียว หรือ หลาย ฝ่าย
เช่น สัญญา คือ ความตกลงในระหว่าง
บุคคลตั้งแต่ ๒ ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งฝ่ายหนึ่งยอม
โอนทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นกระ
ทำการให้อีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา ๓๕๔-๓๕๕)
เช่น นายแดงตกลงขายแหวนให้นายดำ
๑ วง ราคา ๑๐๐ บาท นายดำ ยอมรับ
ซื้อ แหวน นายแดง ตาม ราคา นั้น ดังนี้
หนยอม เกิดขึ้น แล้ว โดย ความ ตกลง ของ
นายแดงกับนายดำ คือ นายแดงต้องส่ง

มอบหมายให้นายดำ และนายดำต้องชำระ
เงิน ๑๐๐ บาทให้นายแดง

๒) โดยจัดการงานนอกสั่ง คือ เมื่อ
บุคคลใดเข้าทำกิจการแทนผู้อื่นโดยเขามีได้
ว่าขานวนใช้ให้ทำก็ดี หรือโดยมิได้มีสิทธิที่
จะทำการงานนั้นแทนผู้อื่นประการใดก็ดี ถ้า
การที่เข้าจัดการนั้น เป็นการขัดกับ ความ
ประสงค์อันแท้จริงของตัวการ ผู้จัดการ
จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการ
เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ที่ได้
เข้าจัดการนั้น

ถ้าการที่เข้าจัดการนั้น เป็นการสม
ประโยชน์ของตัวการ ผู้จัดการจะเรียกให้
ชดใช้เงินอันตนได้ออกไปคืนแก่ตนเช่นอย่าง
ตัวแทนก็ได้

(ให้ดูมาตรา ๓๕๕-๔๐๕)

อุทาหรณ์ นายแดงเห็นฝ่าเรือนนายดำ
ชำรุด จึงเข้าซ่อมฝ่าเรือนนั้นให้นายดำ ดังนั้น
ถ้าความประสงค์ของนายดำ ต้องการให้ซ่อม
หรืออาจพึงสันนิษฐานได้เช่นนั้น นายแดง

ก็อาจเรียก ร้องให้ นายคำชดใช้เงินอันตนได้ออกไปกิน

แต่ ถ้า ความ ประสงค์ ของ นายดำ ไม่ต้องการให้ซ่อม เช่น นายดำกำลังรื้อเรือนนั้นเพื่อปลูกใหม่ นายแดงก็ทราบแต่ยังขึ้นไปซ่อมฝาเรือนนั้น ดังนั้นถ้าการซ่อมทำให้ฝาเรือนเสียหาย นายคำอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากนายแดงได้

๓) โดยลาภมิควรได้ คือ เมื่อบุคคลใดได้มาซึ่ง ทรัพย์สิน สิ่งใด เพราะ การ ที่ บุคคลอื่นคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ที่ดี หรือ ได้มาด้วยประการอื่นที่ดี โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอื่นคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบ บุคคลนั้นจะต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา

(ให้อุมาตรา ๔๐๖-๔๑๕)

เช่น นายแดงได้ชำระเงิน ๑๐๐ บาท ให้ นายดำ โดยเข้าใจผิดคิดว่านายดำเป็นเจ้าของ ดังนั้นนายแดงมีสิทธิเรียกเงิน ๑๐๐ บาทนั้นคืนจากนายดำได้

๔) โดยตะเมต คือ เมื่อผู้ใดจงใจ หรือ ประมาท เล่นเล่อกทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย ถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ผู้นั้นต้อง ใช้ค่าสินไหม ทดแทน เพื่อการนั้นให้แก่ผู้ ที่ ต้องเสียหาย

(ให้ดูมาตรา ๔๒๐-๔๕๒)

เช่น นายเขียวขับรถทับนายแดงบาดเจ็บ โดยจงใจหรือประมาทเล่นเล่อกก็ตาม นายเขียว มีหนี้ ที่ จะต้องชำระ ค่าสินไหมทดแทน ให้นายแดง

๕) โดยกฎหมายบังคับ ซึ่งอาจเป็นการ โอนทรัพย์สินหรือการกระทำ เช่น หน้าที่ของ สามเณรจะต้องเลี้ยงดูภริยา หรืออาจเป็นการ ละเว้นกระทำ เช่น หน้าที่ของทนายความ แพทย์ ฯลฯ ที่จะไม่เปิดเผยความลับของ ลูกความ หรือลูกค้า หรือ หน้าที่อื่น ๆ อัน เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับอสังหาริมทรัพย์ (ปลา นิโอด เล่ม ๒ ข้อ ๘๒๘)

บ่อเกิด
และลักษณะแห่งหน้ตามธรรมชาติ
 (Obligation Naturelle)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สยาม
 ไม่ได้บัญญัติถึงหน้ตามธรรมชาติไว้โดยเฉพาะ

ประมวลกฎหมายแพ่ง ของ ต่าง ประเทศ
 ที่บัญญัติถึงหน้ตามธรรมชาติไว้เป็น หมวด หมู่
 ก็คือ ประมวลกฎหมายแพ่ง อาเจนไตน์ (Ar-
 gentine) ตั้ง ผู้เขียน สมุด เล่ม นี้ ได้ แปล
 ข้อความนั้นมาไว้ด้วย เพื่อประโยชน์แก่
 การศึกษากฎหมายเทียบเคียง

คำอธิบาย ถึงหน้ตามธรรมชาติ ที่ จะ กล่าว
 ต่อไปนี้ ผู้เขียนได้อาศัยเทียบเคียงกับหลัก
 กฎหมายฝรั่งเศส เพราะเหตุที่ในประมวล
 กฎหมาย ฝรั่งเศส ก็มิได้ บัญญัติ ถึง หน้ ตาม
 ธรรมชาติไว้เป็นหมวดหมู่มุ่ การศึกษาถึงเรื่องน้
 ก็จะต้อง อาศัย หลัก กฎหมาย ทั่ว ไป และ
 ความเห็นของนักปราชญ์ต่าง ๆ ขนสนับสนุน

หน้ตามธรรมเนียม ๒ ะนิต

- ๑) หน้ตามธรรมเนียมโดยกำหนด
- ๒) หน้ตามธรรมเนียมซึ่งเปลงมาจากหน้
ที่บังคับได้

(๑) หน้ตามธรรมเนียมโดยกำหนด

เป็นหน้ซึ่ง ตั้งแต่ เริ่มเกิดขึ้นแล้ว จะ พ้อง
ร้องขอให้บังคับกันมิได้ เช่น

ก) หน้า้ของผู รับมฤตกในการที่จะปฏิบัติ
ข้อความตามพินัยกรรม เมื่อพินัยกรรมนั้น
ใช้ไม่ได้ตามกฎหมาย

อุทาหรณ์ นายแดงมีบุตรคนหนึ่ง ชื่อ
นายเหลือง เป็นผู้ควรรับมฤตกของนายแดง
ทั้งหมด ก่อนตายนายแดงได้ทำพินัยกรรม
ฉบับหนึ่ง ยกมฤตกคนหนึ่งให้นายเขียว
แต่พินัยกรรมนั้นทำผิดแบบ เช่น มีพะยาน
แต่คนเดียว ดังนั้นปกติหรือตามกฎหมาย
นายเขียวจะ พ้อง ร้อง ขอ ให้นายแดงมอบ
มฤตกให้แกตนไม่ได้ แต่ถ้านายแดงได้
มอบมฤตกให้นายเขียวไป โดยความสมัครใจ

ของตนตั้งแล้ว ก็ได้ชื่อว่านายแดงได้ชำระ
หนี้ไปโดยถูกต้อง ภายหลังนายแดงจะเรียก
รถยนตร์คืนโดย อ้างว่า เป็น ตากอันมิควรได้
เช่น นั้น ไม่ได้ และ จะ ถือว่า การ ส่งมอบ
รถยนตร์เป็นสัญญาให้ก็ไม่ได้ กล่าวคือ
ภายหลังนายแดง จะขอเพิกถอนใน เมื่อ นาย
เขียวประพจน์เนรคุณก็ไม่ได้ เพราะเป็นการ
ชำระหนี้ ขอให้เทียบดูคำพิพากษาศาล
อุทธรณ์ ตั้งอยู่ ณ จังหวัดชลบุรี ลง วันที่ ๕
เมษายน ค.ศ. ๑๙๕๒

ข) หนี้ อันเกิดจากการพะนันและขันต่อ
ให้ดู ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๓-๘๕๕

อุทาหรณ์ นางคำเป็นลูกหนี้นางแดง
๕๐ บาท อันเกิดจากการเล่นไพ่ตอง ตั้ง
นางแดงจะฟ้องร้อง ขอให้บังคับนางคำชำระ
เงิน ๕๐ บาทให้แก่ตนไม่ได้ แต่ถ้านางคำได้
ชำระเงิน ๕๐ บาท ให้แก่นางแดง ไป โดย
ใจสมัครแล้ว นางคำจะเรียกคืนไม่ได้

หนี้สิน อัน เกิด แต่ การ พะนัน ขัน ต่อ นั้น
อาจเรียกร้องให้บังคับกันได้ ในกรณีต่อไปนี้

ก) หนี้สินอันเกิดจากการออกสลากกินแบ่ง หรือออกสลากกินรวบ ซึ่งถ้ารัฐบาลให้อำนาจ หรือได้ให้สัตยาบันแก่การนั้น ฉะเพาะรายแล้ว หนี้สินอันเกิดแต่การนั้นก็เป็นหนี้ตามกฎหมาย ฟ้องร้องบังคับกันได้ หนี้สินตามศีลธรรมไม่ (อายุความในเรื่องนี้ ในบางเรื่องมีกำหนด ๒ ปี และในบางเรื่องก็มีกำหนดใน ๕ ปี ให้ดูมาตรา ๑๖๓ อนุมาตรา ๕ และวรรคสุดท้ายของมาตรา ๑๖๓)

ข) สัญญาซื้อขาย โดยมีเงื่อนไขบางชนิดซึ่งพอทำได้ปฏิบัติกัน (Operations De Bourse A Terme) สัญญาเช่นนี้ย่อมกระทำกันมากในประเทศที่เจริญแล้วในทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสถานที่อันเป็นตลาดกลางแห่งการซื้อขาย (Bourse) เช่น นายเขี้ยวตกลงว่าจะขายข้าวให้แก่ นายดำ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นราคาหาบละ ๑๐ บาท แต่ได้ตกลงกันไว้ว่าถ้าถึงวันที่ ๑ เมษายนแล้ว คู่กรณีมีสิทธิที่จะซื้อขายเข้านั้นกันจริงๆ หรือเลือกรับเอาเงินจำนวนหนึ่ง ก็ถ้าราคาเข้าสูงขึ้นไป

เท่าใด นายดำไม่จำเป็นต้องรับเข้าเอาจริงๆ กล่าวคือ ใช้จ่ายเงินให้แก่ นายเขียวเท่ากับจำนวนที่เพิ่มขึ้น เช่น เข้าสาร มีราคา ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นราคาหาบละ ๑๑ บาท ดังนั้น นายเขียวผู้ขายก็ชำระเงินให้ นายดำผู้ซื้อแต่เพียง ๑ บาท โดยไม่จำเป็นต้องมอบเข้า เพราะเหตุว่า นายดำซื้อเข้าราคาหาบละ ๑๐ บาท ซึ่งราคาเข้าในวันที่ส่งมอบหาบละ ๑๑ บาท นายดำย่อมมีกำไรแล้ว ๑ บาท และ นายเขียวผู้ขายย่อมขาดทุนแล้ว ๑ บาท เพราะฉะนั้นผู้ขายจะชำระเงินให้ผู้ซื้อ ๑ บาทก็ได้โดยไม่ต้องส่งมอบเข้า แต่ถ้าราคาเข้าตกต่ำกว่าที่ได้ตกลงกันไว้เดิม นายดำผู้ซื้อก็ไม่ต้องรับมอบเข้าจาก นายเขียวผู้ขาย คือ ชำระราคาที่แตกต่างกันให้แก่ นายเขียว เช่นราคาเข้า ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นราคาหาบละ ๘ บาท นายดำก็ชำระเงิน ๒ บาทให้นายเขียว เพราะเห็นได้ว่า นายดำย่อมขาดทุนแล้ว ๒ บาท คือ นายดำซื้อเข้าเป็นราคาหาบละ ๑๐ บาท แต่ราคาในวันนั้น

เพียง ๘ บาท ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ข้อตกลง
ของ คู่กรณีมีลักษณะ คล้าย การพะนันขั้นต่อ
แต่ว่าเป็นประเพณีในทางพาณิชย์ และ ถ้า
บ้านเมืองใด มีความเจริญใน ทาง พณิชยกรรม
แล้ว ก็ย่อมมีการกระทำเช่นนี้โดยมาก ปัญหา
อาจจะมิได้ในประเทศสยามว่า ประเพณี
ในทางพาณิชย์นั้นจะมีผลคุ้มครองการกระทำ
ดังกล่าวแล้วได้เพียงไร ? ส่วนในประเทศ
ฝรั่งเศสนั้น ประเพณีดังกล่าวแล้วมีมานาน
ซึ่งยอมให้ฟ้องร้องบังคับกันได้ แต่ห้ามบท
กฎหมายไม่ ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมาย
ฉบับหนึ่งลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๘๕
สนับสนุนประเพณีนี้ คือ ยอมรับว่าการ
กระทำของพวกพาณิชย์เช่นนั้นก็เป็นการใช้ได้
ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อยกเว้นอันหนึ่งของ
การพะนันและขั้นต่อ

(๒) หนี้ตามธรรมดาโดยแปลงมาจาก
หนี้ที่บังคับได้

คือหนี้ซึ่งแต่เดิมฟ้องร้องบังคับกันได้ แต่
ต่อมาใน ภาย หลัง มีอาช้ที่จะฟ้องร้องบังคับ
กันได้ เช่น

ก) หนี้ขาดอายุความ ถ้าลูกหนี้อ้างอายุความขึ้นต่อสู้ เจ้าหนี้ก็จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ไม่ได้ หนี้จึงแปลงมาเป็นหนี้ตามธรรมดา เพราะฉะนั้นถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ให้ภายหลัง การชำระหนี้นั้นก็สมบูรณ์

ข) หนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ของผู้ล้มละลายได้ตกลงกันลดจำนวน เช่น ก. ผู้ล้มละลายเป็นลูกหนี้ ข. ๕,๐๐๐ บาท ค. ๓,๐๐๐ บาท ง. ๒,๐๐๐ บาท แต่ที่ประชุมเจ้าหนี้ คือ ข. ค. ง. ได้ตกลงกันเอาใจจาก ก. เพียงร้อยละ ๕๐ คือ ครึ่งหนึ่ง ดังนี้ ถ้าภายหลัง ก. ร่ำรวยขึ้น จึงสมัครใจจะให้เจ้าหนี้เต็มตามจำนวน การชำระหนี้ของ ก. ย่อมสมบูรณ์เป็นการชำระหนี้ หาใช่การให้ไม่

ค) ยังมี หนี้อีกชนิดหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ บัญญัติว่า ถ้าผู้แสดงเจตนาบอกต่างแล้ว หนี้จะถือว่าไม่มีเลย หรือ จะคงยังมีอยู่ในฐานะเป็นหนี้ตามธรรมดา ?

ผลแห่งหนี้ตามธรรมดา

หนี้ตามธรรมดาอาจฟ้องร้องบังคับกันได้
แต่หนี้ตามธรรมดาย่อมมีผลอยู่บ้างดังนี้

๑) การชำระหนี้ตามธรรมดานั้น เป็น
การชำระหนี้ตามกฎหมาย หากใช่เป็นการให้
ตั้งเช่นการชำระหนี้ตามศีลธรรมไม่

๒) หนี้ตามธรรมดา อาจกลับมา เป็นหนี้
บังคับได้เมื่อลูกหนี้รับสภาพหนี้ เช่นหนี้
ที่ขาดอายุความแล้ว เมื่อลูกหนี้รับสภาพหนี้
เจ้าหนี้ก็ฟ้องร้องขอให้บังคับได้

๓) หนี้ตามธรรมดา อาจแปลงหนี้ใหม่
กลับมาเป็นหนี้ตามกฎหมายได้ ให้ดูมาตรา
๓๔๕-๓๕๒

๔) หนี้ตามธรรมดานั้นเป็นโดยเหตุที่ขาด
อายุความนั้น ยังคงมีผลที่ไม่ห้ามผู้รับจำนอง
ผู้รับจำนำ หรือ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สิน
หรือ เจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิ เหนือทรัพย์สิน
อันตนได้ยึดถือไว้ ใน การที่จะใช้สิทธิบังคับ
จากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรือยึดถือ
ไว้นั้น ให้ดูมาตรา ๑๘๕

บัญญัติว่า หนีตามธรรมเนียมนั้นจะคำ
 ประกันได้หรือไม่ เพราะมาตรา ๖๘๑ บัญญัติ
 ว่า " อันคำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อ
 หนีอันสมบูรณ์ " ทั้งนี้ต้องแล้วแต่จะแปล
 คำว่า " หนีอันสมบูรณ์นั้นอย่างไร " ?

คดีตัวอย่างที่ศาลในประเทศฝรั่งเศสถือว่า

เป็นหนีตามธรรมดา

๑) การที่บิดาได้รับเลี้ยงบุตรอันเกิดโดย
 ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นการชำระหนี
 ตามธรรมดา ไม่ใช่หนีตามศีลธรรม

๒) การที่บิดารับว่าจะให้ทุนรับไหว้ใน
 สัญญาแต่งงานบุตรของตนนั้น คำพิพากษา
 บางฉบับว่า เป็นการชำระหนีตามธรรมดา
 บางฉบับว่า เป็นการชำระหนีตามศีลธรรม

๓) การชำระหนี้ตอบแทนบุญคุณให้แก่ผู้ซึ่งได้ช่วยเหลือตนนั้น เป็นการชำระหนี้ตามธรรมดา

๔) การชำระค่าเสียหายให้แก่ภรรยาแล้ว เพราะเหตุต้องเลิกกันนั้น เป็นการชำระหนี้ตามธรรมดา

คดีตัวอย่างเหล่านี้ ส่อให้เห็นว่าศาลในประเทศฝรั่งเศส ได้ขยาย เขตต์ ของ หนี้ ตามธรรมดาออกมากเกินไป จะนำมาใช้ได้ในเมืองไทยเพียงไรนั้น เป็นข้อที่ควรพิจารณา

คำแปล

ประมวลกฎหมายแพ่งอาเงินไทย

มาตรา ๒๕๕
ว่าด้วยหนี้ตามธรรมดา

“มาตรา ๕๕๕ หนี้นั้น อาจเป็นหนี้ที่บังคับได้ หรือเป็นหนี้ตามธรรมดา หนี้ที่บังคับได้ คือ หนี้ซึ่งให้สิทธิบังคับการปฏิบัติชำระหนี้นั้น หนี้ตามธรรมดา คือ หนี้

อันเกิดแต่กฎแห่งธรรมชาติและความยุติธรรม
เท่านั้น ซึ่งเจ้าหน้ไม่มีสิทธิในการที่จะฟ้องคดี
ขอบังคับการชำระหน้ แต่เมื่อลูกหน้ชำระ
หน้แล้ว ย่อมให้อำนาจยึดเอาสิ่งที่ได้ให้กัน
ไว้แล้ว เพราะเหตุนี้ เช่นในเรื่องเหล่านี้

๑) หน้ซึ่งก่อให้เกิดขึ้น โดยบุคคลผู้ซึ่ง
แม้จะมีความรู้สึกลดชอบ และเข้าใจเพียงพอ
ดีแล้วก็ดี ก็ไม่อาจที่จะทำการในอันจะให้
ผูกพันตนได้ตามกฎหมาย เช่น หญิงมีสามี
ในกรณี ที่ ตน จะ ต้อง ใ้ รับ อำนาจ จาก สามี
และผู้เยาว์ เป็นต้น

๒) หน้ซึ่งขณะที่เกิดขึ้น เป็นหน้ที่บังคับ
ได้ แต่ระงับสิ้นไปโดยอายุความ

๓) หน้ซึ่งเกิดแต่นิติกรรม ซึ่งขาดแบบ
พิธีอันกฎหมายต้องการให้มี เพื่อให้เกิด ผล
ตามกฎหมาย เช่น หน้ซึ่งจะต้องชำระส่วน
มฤตตามพินัยกรรม ซึ่งขาดแบบอันเป็น
สาระสำคัญ

๔) หน้ซึ่งศาลมิได้รับรอง เนื่องแต่ไม่มี
หลักฐาน หรือเมื่อคดีศูนย์ไปโดยความผิด
หรืออคติของผู้พิพากษา

๕) หนี้ซึ่งเกิดจากความตกลงยินยอม ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ ตามเกณฑ์แห่งสัญญาครบถ้วน แต่กฎหมายไม่ยอมให้สิทธิฟ้องคดีแต่อย่างใด เพราะเป็นรัฐประศาสนโยบาย เช่นหนี้ในการพะนัน

มาตรา ๕๕๐ อันหนี้ตามธรรมดานั้นย่อมมีผล คือตัดมิให้ฟ้องคดีเรียกร้องเอาสิ่งที่ได้ชำระให้กันไปแล้วคืน เมื่อการชำระหนี้นั้น บุคคลผู้มีความสามารถตามกฎหมายได้กระทำโดยความสมัครใจ

มาตรา ๕๕๑ การชำระหนี้บางส่วนของหนี้ตามธรรมดา ไม่ทำให้หนี้นั้นมีลักษณะเป็นหนี้ที่บังคับได้ และเจ้าหนี้หาอาจเรียกร้องให้ชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดอยู่นั้นได้ไม่

มาตรา ๕๕๒ อันพันธบัตร จำนอง จำนำ และข้อกำหนดเบียดปรับ ซึ่งบุคคลภายนอกทำขึ้นไว้เป็นประกันหนี้ตามธรรมดานั้น ย่อมสมบูรณ์ และจะบังคับการชำระหนี้แห่งหนี้อันเป็นอุปกรณ์เช่นนั้นก็ได้”

บ่อเกิดแห่งหนตามศีลธรรม

หรือตามธรรมจรรยา

หน ^๕ชนิดนี้ ก็ ย่อม เกิด ขึ้น จาก ^๕ศีลธรรม
หรือจากธรรมจรยานั่นเอง

เท่าที่ผู้เขียนสมุดเล่มนี้ ได้กล่าว ถึง ^๕หน
ชนิดนี้มาในตอนต้นแล้ว ก็พอที่จะทำให้
ผู้อ่านได้ ทราบ ถึง ลักษณะ ของ ^๕หน ชนิดนี้
พอเป็นเค้า เพราะฉะนั้นจึงไม่ขอกล่าวให้
เป็นการซ้ำ ^๕หนนอก

สำนักหอสมุด

หมวด ๑

วัตถุแห่งหนี้

บันทึกข้อความทั่วไป

ข้อ ๑ ชนิดของวัตถุแห่งหนี้

ก) โอนทรัพย์สิน (Dare) ซึ่งหมายถึงการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง

ข) กระทำการ (Facere)

ค) งดเว้นกระทำการ (Non Facere)

ให้ดูมาตรา ๑๕๔

ข้อ ๒ การกำหนดวัตถุแห่งหนี้

ก) วัตถุแห่งหนี้อาจกำหนดไว้เฉพาะสิ่งให้ดูมาตรา ๓๒๒ เช่น นายแดงขายม้าชื่อ “สีหมอก” ให้นายดำ หรืออาจระบุไว้เป็นประเภท เช่น นายแดงขายเข้าสารให้นายดำ ๑๐ เกวียน ให้ดูมาตรา ๑๕๕

ข) วัตถุประสงค์หนึ่งอาจกำหนดไว้ให้จำ
ต้องทำโดยเลือกไม่ได้ หรืออาจระบุไว้
หลายอย่าง แต่จะต้องกระทำเพียงอย่างใด
อย่างหนึ่ง (Obligation Alternative) เช่น
นายแดงตกลงจะขายเข้าสารให้นายดำ ๑๐
กระสอบ หรือเข้าเปลือก ๒ เกวียน ข้อที่
ควรศึกษาสำหรับเรื่องนี้ คือ

(๑) ใครเป็นผู้มีสิทธิเลือก ให้ดู
มาตรา ๑๕๘, ๒๐๑ วรรค ๒

(๒) การเลือกต้องทำอย่างไร ให้ดู
มาตรา ๑๕๘, ๒๐๑ วรรค ๑

(๓) สิทธิเลือกหมดไปได้อย่างไร ให้
ดูมาตรา ๒๐๐, ๒๐๒

ข้อ ๓ บทบัญญัติพิเศษสำหรับหนี้เงิน

ก) หนี้เงินได้แสดงไว้เป็นเงินต่างประเทศ ให้ดูมาตรา ๑๕๖

ข) หนี้เงินจะพึงส่งใช้ด้วยเงินตรา
ชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้ว ให้ดูมาตรา
๑๕๗

มาตรา ๑๙๔ ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมี สิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่ง การชำระหนี้ด้วย งด เว้น การ อัน ใด อันหนึ่งก็ ย่อมมีได้

บันทึก

มาตรานี้มีข้อความ ๒ ตอน

ตอน ๑ บัญญัติถึงอำนาจแห่งมูลหนี้ว่า เจ้าหนี้มีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ แต่สิทธิของเจ้าหนี้อย่างไรบ้างนั้นได้บัญญัติไว้ในที่อื่น ให้ดูหมวด ๒ ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้

ตอน ๒ บัญญัติถึงวัตถุแห่งหนี้ว่า อาจ เป็นการ งด เว้น กระ ทำ การ อัน ใด อัน หนึ่ง ส่วนวัตถุชนิดอื่น คือ การโอนทรัพย์สิน และการกระทำการนั้นไม่ได้กล่าวไว้ แต่เป็นที่เข้าใจกันอยู่ว่า วัตถุแห่งหนี้ อาจ มี ๓ ชนิด ดังกล่าวในบันทึกข้างต้น

อุทาหรณ์

(๑) โอนทรัพย์สิน หมายถึงการโอน

กรรมสิทธิ์ หรือ สิทธิ ใน ทรัพย์สิน อย่าง ใด
อย่างหนึ่ง เช่น นายแดงตกลงว่าจะขายเรือ
ให้นายดำ ๑ ลำ และนายดำตกลงจะจ่ายเงิน
๕๐๐ บาทให้นายแดงเป็นราคาเรือ ดังนั้นนาย
แดงมีหนี้ต้องส่งมอบเรือให้นายดำ และ
นายดำมีหนี้ต้องจ่ายเงิน ๕๐๐ บาทให้นายแดง

(๒) กระทำการ เช่นนายดำตกลงจะ
รับใช้การงานเป็นคนตัดหญ้าในบ้านนายแดง
โดยนายแดงให้ค่าจ้างเดือนละ ๒๐ บาท ดั่ง
นี้ นายดำมีหนี้ ต้อง รับ ใช้ การ งาน นาย แดง
และนายแดงมีหนี้ ต้อง ให้ เงิน ๒๐ บาท แก่
นายดำทุกๆ เดือน

(๓) งดเว้นกระทำการ นายดำตกลง
กับนายแดงว่าจะไม่ทำการ ก่อ สร้าง สิ่ง หนึ่ง
สิ่งใดลงในที่ของตนซึ่งอยู่หน้าบ้านนายแดง
และนายแดงจะจ่ายเงิน ๒๐๐๐ บาทแก่นายดำ
ดังนั้นนายดำมีหนี้ต้องงดเว้นไม่ก่อสร้าง สิ่งใด
ในที่ของตนนั้น และนายแดงมีหนี้ต้องให้
เงิน ๒๐๐๐ บาทให้นายดำ

มาตรา ๑๙๕ เมื่อทรัพย์สินซึ่ง เป็นวัตถุแห่งหนี้ นั้น

ได้ระบุไว้แต่เพียง เป็นประเภท และ
ถ้าตามสภาพแห่งนิติกรรม ฤตามเจตนา
ของคู่กรณีไม่อาจจะกำหนดได้ว่า ทรัพย์สินนั้น
จะพึงเป็นชนิดอย่างไรไซ้ ท่านว่าลูกหนี้
จะต้องส่งมอบทรัพย์สินชนิดปานกลาง

ถ้าลูกหนี้ได้กระทำการอันตนจะพึงต้อง
ทำเพื่อส่งมอบทรัพย์สินสิ่งนั้นทุกประการแล้ว
ก็ดี ฤถ้าลูกหนี้ได้เลือกกำหนดทรัพย์สินที่
จะส่งมอบแล้วด้วยความยินยอมของเจ้าหนี้
ก็ดี ท่านว่าทรัพย์สินนั้นจึงเป็นวัตถุแห่งหนี้
จำเดิมแต่เวลานั้นไป

อุทาหรณ์

วรรค ๑ เป็นบทบัญญัติที่สันนิษฐาน

เจตนาของคู่กรณีย้ว่าต้องมอบทรัพย์สินชนิด
ปานกลางนอกจากสภาพแห่งนิติกรรม หรือ
มีกรณีอย่างใดที่จะทำให้วินิจฉัยเจตนาของ
คู่กรณีย้ได้อีกอย่างอื่น เช่นนายแดงตกลง

ขาย เข้า สาร ให้นาย ดำ ๑,๐๐๐ กระสอบ
 ราคากระสอบละ ๘ บาท ตั้งนี้ถ้าไม่อาจ
 กำหนดเจตนาของคู่กรณีได้แล้ว นายแดง
 ก็ต้องส่งเข้าสาร ชนิดปานกลางให้นายดำ
 แต่สมมติว่าราคา ที่ กำหนดไว้ นั้น เพียง
 กระสอบละ ๔ บาท ตั้งนี้ ส่อให้เห็นว่า
 คู่กรณีต้องการซื้อเข้าสารชนิดเลวได้

วรรค ๒ ททรัพย์ ที่ ยัง เป็น ประเภท

อยู่นั้น กรรมสิทธิ์ยังคงอยู่กับเจ้าของเดิม
 เพราะฉะนั้น ถ้าถูกหนี่ได้เลือก กำหนดโดย
 ความยินยอมของเจ้าหนี่แล้ว ททรัพย์ที่แยก
 ออกมานั้น จึง เป็น วัตถุ แห่ง หนี่ เช่น
 นาย แดง ตกลง ขาย เข้า สาร ให้นายดำ ตั้ง
 กล่าวแล้วข้างต้น ๑,๐๐๐ กระสอบ แต่
 เข้าสารยังเก็บอยู่ใน คลังสินค้า ตั้งนี้ ถ้า
 นายแดงได้เอาเข้าสารใส่ในกระสอบ ๑,๐๐๐
 กระสอบ แยกออกจากคลังสินค้าด้วยความ
 ยินยอม ของ นาย ดำ ตั้งนี้ เข้า ๑,๐๐๐

กระสอบนั้นยอมเป็นวัตถุแห่งหนี้จำเดิมแต่
เวลานั้น และกรรมสิทธิ์ยอมเปลี่ยนมือ
มายังนายดำ

มาตรา ๑๙๖ ถ้าหนี้เงินได้แสดงไว้เป็นเงินต่าง
ประเทศ ท่านว่าจะส่งไว้เป็นเงินสยามก็ได้
การเปลี่ยนเงินนี้ ให้คิดตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินณสถานที่และในเวลาที่ใช้เงิน

อุทาหรณ์

นายแดงได้ยืมเงินนายดำที่กรุงลอนดอน
เป็นจำนวน ๑๐๐ ปอนด์ สัญญาจะใช้ให้
เมื่อเข้ามาในกรุงเทพ ฯ ตั้งนี้ นายแดง
มีสิทธิที่จะใช้จำนวนเงินนั้นเป็นเงินตราสยาม
ตามอัตราแลกเปลี่ยนในกรุงเทพ ฯ ในเวลา
ที่จ่ายเงิน

มาตรา ๑๙๗ ถ้าหนี้เงินจะพึงส่งใช้ด้วยเงินตราชนิดหนึ่ง ชนิดใด โดย เฉพาะ อันเป็นชนิดที่ยกเลิกไม่ใช้กันแล้วในเวลาที่จะต้องส่งเงินใช้หนี้นั้นไซ้ การส่งใช้เงินท่านให้ ถือ เสมือนหนึ่งว่า มิได้ระบุไว้ให้ใช้เป็นเงินตราชนิดนั้น

อุทาหรณ์

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ นายแดงทำสัญญาจะให้เงินเหรียญเฟื่องรัชกาลที่ ๕ ให้นายดำ ๑๐๐ เหรียญ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕ แต่ในขณะที่จะส่งเงินนั้น รัฐบาลได้ยกเลิกไม่ใช้เงินเหรียญเฟื่อง ดังนั้น นายแดงอาจใช้ธนบัตร หรือ เงินตราอย่างอื่นให้นายดำ อันมีราคาเท่ากับ ๑๐๐ เฟื่อง

มาตรา ๑๙๘ ถ้า การอัน มี กำหนด พึง กระทำ เพื่อชำระหนี้ นั้นมี หลาย อย่าง แต่ จะ ต้องกระทำเพียงการใดการหนึ่งแต่อย่างเดียว

ไซร์ ท่านว่าสิทธิที่จะเลือกทำการอย่างใด
นั้นตกอยู่แก่ฝ่ายลูกหนี้ เว้นแต่จะได้
ตกลงกันกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

อุทาหรณ์

นายแดงตกลงจะขายม้าหรือโคให้นายดำ
๑ ตัวในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ดังนี้
เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ นายแดงลูกหนี้
มีสิทธิจะเลือกขายม้าหรือโคให้นายดำ
แต่คู่กรณีอาจตกลงกันเป็นอย่างอื่นให้เจ้าหนี้
หรือบุคคลภายนอกเป็นผู้เลือกก็ได้

มาตรา ๑๙๙ การเลือกนั้นท่านให้ทำด้วยแสดงเจตนา
แก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง
การชำระหนี้ได้เลือกทำเป็นอย่างใดแล้ว
ท่านให้ถือว่าอย่างนั้นอย่างเดียวเป็นการชำระ
หนี้อันกำหนดให้กระทำแต่ต้นมา

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ได้มาตรา ๑๕๘ สมมติว่า นายแดงได้เลือกขायม้า ดังนั้น นายแดงก็ เขียนจดหมายหรือแสดงเจตนาไปยังนายดำ และวัตถุแห่งหนั้นจึงคงเป็นม้าแต่อย่างเดียว แต่ต้นมา และโคเป็นอันมิได้กำหนดไว้เลย

มาตรา ๒๐๐ ถ้า จะต้องเลือก ภายในระยะเวลา อันมิกำหนด และ ฝ่ายที่มีสิทธิจะ เลือก มิได้เลือกภายในระยะเวลาอันนั้นไซ้ ท่านว่า สิทธิ ที่ จะ เลือก นั้น ย่อม ตกไป อยู่แก่ อีกฝ่ายหนึ่ง

ถ้า มิได้ กำหนดระยะเวลาให้เลือกไซ้ เมื่อหนถึงกำหนดชำระ ฝ่ายที่ไม่มีสิทธิ จะเลือก อาจกำหนด เวลา พอสมควรแก่เหตุ แล้ว บอก กล่าวให้ ฝ่ายโน้น ไซ้ สิทธิ เลือก ภายในเวลาอันนั้น

อุทาหรณ์

วรรค ๑ นายแดง ตกลง ว่า จะ ขायม้า หรือโคให้ นายดำ ๑ ตัว ซึ่ง นายแดง จะต้อง เลือก ภายใน กำหนด วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ และจะต้องส่งมอบ ณ วันที่ ๑๕ เดือนเดียวกันนั้น สมมติว่า นายแดง มี ได้ บอกกล่าว การ เลือก ไปยัง นายดำ ภายใน วันที่ ๑ เมษายน นั้น ไซ้ร์ สิทธิเลือกยอมตก ไปอยู่แก่นายดำ

วรรค ๒ ตามอุทาหรณ์ข้างต้น สมมติว่า ระยะเวลาที่จะเลือกไม่ได้กำหนดไว้ ดังนี้ เมื่อถึงวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ อัน เป็นวันถึงกำหนดชำระ นายดำอาจบอกให้ นายแดงแจ้งให้ตนทราบภายใน ๒ สัปดาห์ นับแต่วันบอกกล่าว ว่า นายแดง ได้เลือก อย่างไร ถ้าพ้นกำหนด ๒ สัปดาห์แล้ว นายแดง มีได้บอกกล่าวให้ นายดำ ทราบว่าตน เลือกอย่างไร สิทธิจะเลือกยอมตก ไปอยู่ แก่นายดำ

มาตรา ๒๐๑ ถ้า บุคคลภายนอกจะพึง เป็น ผู้เลือก
 ท่าน ให้ กระทำ ด้วย แสดง เจตนา แก่ ลูกหนี้
 และลูกหนี้จะต้องแจ้งความนั้นแก่เจ้าหนี้
 ถ้า บุคคลภายนอกนั้น ไม่อาจจะเลือกได้
 ก็ดี ฤๅ ไม่เต็มใจจะเลือกก็ดี ท่านว่าสิทธิ
 ที่จะเลือกตกไปอยู่แก่ฝ่ายลูกหนี้

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ข้างต้น สมมติว่านายดำ
 กับ นายแดงได้ ตกลงกัน ให้ นายเขียว เป็น ผู้
 เลือก ดังนี้ ถ้า นายเขียวเลือกให้นายแดง
 ขาย ม้า ให้นายดำ นายเขียว ก็ ต้อง
 บอกกล่าว ไปยัง นายแดง ลูกหนี้ แล้ว
 นายแดง ลูกหนี้ ต้องแจ้งไปให้ นายดำเจ้าหนี้
 ทราบ ถ้า นายเขียวไม่เลือก สิทธิจะเลือก
 ย่อมตกไปอยู่แก่นายแดงลูกหนี้

มาตรา ๒๐๒ ถ้าการอันจะพึงต้องทำเพื่อชำระหนี้
 นั้นมีหลายอย่าง และอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ตกเป็น อัน พันวิสัย จะ ทำ ได้ มา แต่ ต้น
 ก็ดี ฤๅกลายเป็นพันวิสัยในภายหลังก็ดี
 ท่าน ให้ จำกั ด หนี้ นั้น ไว้ เพียง การ ชำระ หนี้
 อย่างอนที่ไม่พันวิสัย อนึ่งการจำกั ด หนี้
 ย่อมไม่เกิดมีขึ้น หากว่าการชำระหนี้กลายเป็น
 เป็น พันวิสัยเพราะพฤติการณ์ อันใด อันหนึ่ง
 ซึ่งฝ่ายที่ไม่มีสิทธิจะเลือกนั้นต้องรับผิดชอบ

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ข้างต้น สมมติว่า ก่อนถึง
 กำหนดเวลาเลือก มีข้อ “ สหมอก ” ซึ่ง
 เป็นวัตถุอันหนึ่งแห่งการเลือกตาย ดังนี้
 นายแดงต้องขายโคให้นายดำ แต่ถ้านายดำ
 เจ้าหนี้ฆ่ามันเสียก่อนถึงเวลาเลือก ดังนี้
 นายดำจะบังคับให้นายแดงขายโคให้ตนไม่ได้
 แต่นายแดงมีสิทธิที่จะเลือกขายโคนั้น หรือ

เลือกขายมันก็ได้ ถ้าเลือกขายมันขายแดง
ก็มีสิทธิเรียกราคา มัน จากนายดำ ฝ่ายเดียว
โดยไม่ต้องส่งมอบมัน เพราะมันได้ตายไป
โดยเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายที่ไม่มีสิทธิจะเลือกนั้น
ต้องรับผิดชอบ



ชำนาญหอสมุด

หมวดที่ ๒

ผลแห่งหนี้

บทกข้อความทั่วไป

ท่านศาสตราจารย์ ชาติชาย กล่าวว่า

“ผลทั้งหลายแห่งหนี้ นั้น ถ้าจะกล่าวโดยย่อก็คือ การชำระหนี้” (หนังสือว่าด้วย

ลักษณะแห่งร่างประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ข้อ ๑๔) ทั้งนี้ก็ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ (ดูมาตรา ๑๕๔ ตอนต้น) ถ้าหากลูกหนี้ไม่ชำระ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิ

๑) ที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ให้ดูส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้ มาตรา ๒๑๓

๒) ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนในเมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย เพราะเหตุที่

ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ให้ดู ส่วนที่ ๑ การไม่
ชำระหนี้ มาตรา ๒๑๕-๒๒๕

๓) ที่จะจัดการป้องกันสิทธิของตน โดย
ใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ให้ดู ส่วนที่ ๓
การใช้สิทธิ เรียกร้อง ของลูกหนี้ มาตรา
๒๓๓-๒๓๖ และเพิกถอนการฉ้อฉล ให้ดู
ส่วนที่ ๔ มาตรา ๒๓๗-๒๔๐

เพื่อเป็นประกัน การชำระหนี้ เจ้าหนี้มี
สิทธิที่จะ ให้ชำระหนี้ของตน จากทรัพย์สิน
ของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สิน
อื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูก
หนี้ด้วย ให้ดูมาตรา ๒๑๔

ประมวลกฎหมายแพ่ง และ พยานิชย์ ของ
ไทยนั้น การชำระหนี้ได้บัญญัติไว้ในหมวด
ที่ว่าด้วย ความ ระงับหนี้ ให้ดู มาตรา
๓๑๔ - ๓๓๕

ส่วนหมวดที่ว่าด้วยผลแห่งหนี้ได้กล่าวถึง
ส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้

ส่วนที่ ๒ รับช่วงสิทธิ

ส่วนที่ ๓ การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

ส่วนที่ ๔ เพิกถอนการฉ้อฉล

ส่วนที่ ๕ สิทธิยึดหน่วง

ส่วนที่ ๖ บุริมสิทธิ



ชำนาญ หอสมุด

ส่วนที่ ๑

การไม่ชำระหนี้

บันทึกขอความทวงไป

บทบัญญัติในส่วนนี้เกี่ยวกับ

๑) สิทธิของเจ้าหนี้ ที่จะเรียกร้องให้

ลูกหนี้ชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ลูกหนี้

มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ ตาม วัตถุประสงค์แห่งหนี้ ตาม

กำหนดเวลา เช่น นายแดงตกลงขายม้า

ชื่อ “สีหมอก” ให้นายดำ ๑ ตัว ดังนั้น

นายดำมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้นายแดงส่งมอบ

ม้า “สีหมอก” นั้นให้แก่ตน

ถ้าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้

เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับ

ชำระหนี้ได้ นอกจากสภาพแห่งหนี้จะ

ไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้ (ให้ดู

มาตรา ๒๑๓)

วิธีที่เจ้าหน้าจ ได้รับ ขำระหน้ ตามวัตถุ
แห่งหน้ั้น มีเช่นต่อไปนี้

ก. ขอให้ศาล สั่งบังคับ จำเลย ขำระหน้
ถ้า จำเลย ไม่ปฏิบัติตาม หมาย บังคับ ศาล
อาจสั่ง

(๑) ให้จับตัวจำเลยมาขังไว้ จนกว่าจะ
ยอมทำตามหมายบังคับ

(๒) ให้เก็บยึดทรัพย์สินของ ๆ จำเลย
ให้ดูพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคความแพ่ง
มาตรา ๑๓ และ ๕๕ และคำอธิบายวิธี
พิจารณาคความแพ่ง ของ พระยาจินดาภิรมย์ ฯ
ได้มาตราเหล่านั้น

ข. ถ้าวัตถุแห่งหน้เป็นการกระทำอันหนึ่ง
อันใด เจ้าหน้าจขอให้ ศาล สั่งให้บุคคล
ภายนอก กระทำการ แทน ลูกหน้ โดยให้
ลูกหน้ เสีย ค่า ใช้จ่าย (ดู มาตรา ๒๑๓
วรรค ๒ ตอนต้น)

ค. ถ้าวัตถุแห่งหน้เป็นการกระทำผิดกรรม
อย่างใด เจ้าหน้าจขอให้ศาลสั่งให้ถือเอา

คำพิพากษา แทน การแสดงเจตนาของลูกหนี้
(ให้ดูมาตรา ๒๑๓ วรรค ๒ ตอนปลาย)

ง. ถ้าวัตถุแห่งหนี้ เป็น การงดเว้น การ
กระทำ เจ้าหน้อาจเรียกร้องขอใหร้อถอน
การที่ได้ทำลงแล้วนั้น โดยให้ลูกหนี้เสีย
ค่าใช้จ่าย และให้จัดการอันควรเพื่อกาล
ภายหน้าด้วยก็ได้ (ให้ดู มาตรา ๒๑๓
วรรค ๓)

(อนึ่ง ตาม กฎหมาย ฝรั่งเศส ยังมีอีก
วิธีหนึ่งที่ศาลอาจกระทำได้ คือ เมื่อศาล
สั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระ
ศาลอาจที่จะ สั่งปรับจำเลยเป็นรายวันไปจน
กว่าจำเลยจะชำระหนี้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องสั่ง
ขังจำเลย)

๒) สิทธิของเจ้าหน้อที่จะเรียกค่าสินไหม

ทดแทน

ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้อง เจ้าหน้อ
มีสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลขอเรียกค่าสินไหม
ทดแทน

คำสินไหมทดแทนนั้น อาจเกิดขึ้นได้
โดยเหตุ ๒ ประการ คือ

(๑) โดยเหตุที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ทั้งหมด
หรือ แต่บางส่วน

(๒) โดยเหตุที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตาม
กำหนดเวลาที่จะต้องชำระ

คำสินไหมทดแทนนั้นศาลเป็นผู้กำหนดให้
หรือลูกหนี้เจ้าหนี้จะตกลงกันเองก็ได้ หรือ
ลูกหนี้ เจ้าหนี้ จะตกลงกันไว้ก่อน ก็ได้ ซึ่ง
เรียกว่า เบี้ยปรับ (ให้อุมาตรา ๓๗๕-๓๗๕)

การศึกษาในเรื่อง คำสินไหม ทด แทน นี้
ย่อมผูกโยงไปถึงเรื่องลูกหนี้ผิดนัด (ให้อุ
มาตรา ๒๐๓-๒๑๓)

ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในคำสินไหมทดแทน
เพียงไร และจะต้องรับผิดชอบในความสูญหาย
หรือชำรุดแห่งวัตถุแห่งหนี้เพียงไรนั้น (ให้อุ
มาตรา ๒๑๕-๒๒๕)

บันทึกเรื่องการผลิต

การผลิตมี ๒ ชนิด คือ

๑. การผลิตของลูกหนี้
๒. การผลิตของเจ้าหนี้

(๑) การผลิตของลูกหนี้

ตามธรรมดา ลูกหนี้ต้องชำระหนี้

ก) ตามกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

ข) ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ เจ้าหนี้จะเรียกร้องให้ชำระหนี้โดยพลันก็ได้ (ให้ดูมาตรา ๒๐๓)

ให้พึงสังเกตว่า แม้กำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้จะถึงแล้วก็ดี ถ้าลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า ผิดนัด คือเพียงแต่เป็นการ ไม่ชำระหนี้ตามธรรมดา เท่านั้น สิทธิของเจ้าหนี้ ในการที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจึงยังมิเกิดขึ้น

ลูกหนจะได้ชื่อว่า ผิดนัด ต่อเมื่อเจ้าหน
ได้เดือนแล้ว ให้ดูมาตรา ๒๐๔ วรรค ๑
เว้น แต่เวลาชำระหนี้ จะได้ กำหนดไว้ตามวัน
แห่งประติทิน ถ้าลูกหนไม่ชำระหนี้ตาม
กำหนด ลูกหนก็ตกเป็นผู้ผิดนัด โดย
เจ้าหนไม่ต้องเดือน ให้ดู มาตรา ๒๐๔
วรรค ๒

เช่น เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
นายแดงสัญญาว่าจะชำระหนี้ให้นายดำ ภาย
ในกำหนด ๗ วัน ดังนี้ ถ้าพ้นวันที่ ๘ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ ไปแล้ว นายแดงไม่ชำระหนี้
นายแดง ก็ยังไม่เป็นผู้ผิดนัด นายดำจะต้อง
เดือนนายแดงเสียก่อน เมื่อนายแดงไม่
ชำระจึงจะ เป็นผู้ผิดนัด แต่ถ้านายแดง
สัญญาว่า จะชำระ ให้ ณ วันที่ ๘ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้นเมื่อพ้นวันนั้นไปแล้ว
นายแดงไม่ชำระก็ได้ชื่อว่า ผิดนัด โดยนายดำ
ไม่ต้องเดือน

การที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนต้องเดือน
ลูกหนเสียก่อน เมื่อ ลูกหนไม่ชำระหนี้ ลูก

หน้จึงจะได้ชื่อว่าผิดนัด ก็ เพราะเหตุที่ กฎหมายถือว่า ครอบค้ที่เจ้าหน้ยังนั่งอยู่นั้น ลูกหน้อาจเข้าใจไปได้ว่า การที่ลูกหน้ยังไม่ชำระหนี้ นั้น ไม่ทำให้เจ้าหน้เสียหาย และ เป็นข้อสันนิษฐานว่า เจ้าหน้ได้ยอมผ่อน เวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหน้ เหตุฉนั้นจึง มีสภาพผิดกฎหมาย อยู่ว่า

“ คีเอส นอน อินเทอร์เปลลาต โปร โฮมีเน ” คือ การผิดนัดยอมเกิดจากการ เตือนของเจ้าหน้ ไม่ใช่จากกำหนดแห่งเงื่อน เวลา

ผลแห่งการผิดนัดก็คือ

- ๑) ลูกหน้จำต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทน เพราะเหตุที่ลูกหน้ผิดนัด
- ๒) ถ้า วัตถุประสงค์แห่งหน้ กลาย เป็น พันวิสัย ลูกหน้ต้องรับผิดในการนั้น

(๒) การผิดนัดของเจ้าหน้

ถ้าลูกหน้ขอปฏิบัติชำระหนี้ และ เจ้าหน้ไม่รับชำระหนี้ โดยปราศจากมูลเหตุ

อันจะอ้างกฎหมายได้ เจ้าหน้ตก เป็นผู้
ผิดนัด (ให้อุมาตรา ๒๐๗-๒๑๒)

เมื่อเจ้าหน้เป็นฝ่ายผิดนัด บรรดาความ
รับผิดอันเกิดแต่การไม่ชำระหน้ก็เป็นอันปลด
เปลื้องไป (ให้อุมาตรา ๓๓๐) เช่นลูกหน้
ไม่จำต้องรับผิด ถ้าวัตถุแห่งหน้ันกลายเป็น
เป็นพันวิสัย ให้อุมาตรา ๒๑๕ และไม่
ต้องเสียค่าสินไหมทดแทนให้เจ้าหน้

สำนักหอสมุด

มาตรา ๒๐๓ ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้นั้นมีได้กำหนดลงไว้ ฤ็จะอนุমানจากพฤติการณ์ ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ร้ ท่านว่าเจ้าหนี้ย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ ของตนได้ โดยพลันดุจกัน

ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่ายลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็ไ้

อุทาหรณ์

วรรค ๑ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดงให้นายดำยืมเงิน ๑๐ บาท โดยมีได้กำหนดลงไว้ว่าจะชำระเมื่อใด ดังนี้ ถ้าจะวินิจฉัยตามพฤติการณ์อื่นๆ ไม่ได้ว่าคู่กรณีได้ตกลงให้ชำระภายใน กำหนด เท่าใด

นายแดงอาจเรียกร้องให้นายดำชำระหนี้ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ นั้นเองก็ได้ และนายดำจะชำระหนี้ในวันนั้นก็ได้อ

วรรค ๒ วรรคนี้คำว่า “หากกรณีเป็นที่สงสัย” เข้าใจว่าหมายถึง สงสัยในข้อที่เจ้าหนี้ จะเรียกร้องให้ชำระหนี้ ภายในกำหนดนั้นหรือไม่ ไม่ใช่สงสัยในกำหนดเวลา^๒ เช่น นายแดงให้นายดำยืมเงิน

๑ แต่ทั้งนี้ไม่หมายความว่าถึงกรณีที่เกิดการกำหนดนั้น มีจารีตประเพณีอยู่แล้ว อนึ่งข้อยกเว้นอาจมีได้ โดยกฎหมาย เช่นในเรื่องเช่า ตามมาตรา ๕๕๕ บัญญัติว่า “ถ้าไม่มีกำหนดโดยสัญญา หรือโดยจารีตประเพณีว่าจะพึงชำระค่าเช่าในเวลาใด ท่านให้ชำระเมื่อสิ้นระยะเวลาอันได้ตกลงกำหนดกันไว้ทุกคราวไป กล่าวคือว่า ถ้าเช่ากันเป็นรายปี ก็พึงชำระค่าเช่าเมื่อสิ้นปี ถ้าเช่ากันเป็นรายเดือน ก็พึงชำระค่าเช่าเมื่อสิ้นเดือน”

๒ วรรคนี้อธิบายในตัวทำให้เกิดปัญหา บางท่านจึงเห็นว่าเป็นการสงสัยในกำหนดเวลา ความจริง วรรคนี้อ่านประกอบกับวรรค ๑ คือประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ได้เมื่อใด วรรคนี้อธิบายความตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา ๒๗๑ ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปถึงประโยชน์แห่งเงื่อนไขในชั้นต้นให้สันนิษฐานว่า เงื่อนไขกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งของไทยก็ได้บัญญัติไว้ อีกแห่งหนึ่งแล้ว คือ มาตรา ๑๕๕ ซึ่งเอามาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา ๑๓๖

เข้าใจว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา ๒๗๑ ก็ดี ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา ๑๓๖ ก็ดี เนื่องมาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา ๑๑๘๓ ที่ว่า เงื่อนไขนั้น ย่อมสันนิษฐานว่า กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ จึงนำคิดว่า มาตรา ๒๐๓ กับ มาตรา ๑๕๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ไทย มีความคล้ายกันอยู่บ้าง

อนึ่ง น่าสังเกตว่า “กำหนดเวลา” ตามมาตรา ๒๐๓ วรรค ๒ นั้นจะสงสัยอย่างไรได้ เพราะตอนท้ายใช้คำว่า “เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่” ก็ถ้าหากสงสัย กำหนดเวลา แล้ว จะเป็นกำหนดเวลาอันใดเล่าที่ก่อนนั้นเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ไม่ได้? เหตุฉะนั้นน่าจะเข้าใจว่าความหมายเป็นดังอุทาหรณ์ข้างต้น.

๑๐ บาท โดยมีกำหนดว่า นายดำจะต้องชำระหนี้ภายในกำหนด ๑ เดือน ดังนี้ ถ้าสงสัยว่ากำหนด ๑ เดือนนั้นได้กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของ เจ้าหนี้ หรือ ลูกหนี้ แล้ว ต้อง สันนิษฐานว่า เพื่อประโยชน์ ลูกหนี้ กล่าวคือ นายแดงจะเรียกร้องให้ชำระหนี้ภายในกำหนดนั้นมีได้ แต่นายดำอาจชำระหนี้ภายในกำหนดนั้นได้

มาตรา ๒๐๘ ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้น เจ้าหนี้ ได้ ให้ คำ เตือน ลูกหนี้ แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว

ถ้าได้ กำหนด เวลา ชำระหนี้ ไว้ ตาม วัน แห่งประเพณี และลูกหนี้มีได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้

ท่านให้ใช้ บังคับ แก่ กรณี ที่ ต้อง บอก กล่าว
ล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนด
เวลา ลงไว้ อาจ คำนวณนับได้โดย ประดิทิน
นับแต่วันที่ได้บอกกล่าว

อุทาหรณ์

วรรค ๑ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.
๒๔๗๒ นายแดงให้ นายดำ ยืมเงิน ไป
๑,๐๐๐ บาท นายดำสัญญาว่าจะชำระคืน
ให้ นายแดง ภายในกำหนด ๗ วัน ตั้ง
เมื่อถึงวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำ
ยังไม่ เป็น ผู้ผิดนัด ถ้า นายแดง ไม่ เตือน
แต่ถ้า นายแดง ได้ เตือน แล้ว นายดำ ไม่ ชำระ
นายดำ จึง จะ เป็น ผู้ผิดนัด

วรรค ๒ ตอนต้น นายดำ ยืมเงิน
นายแดง ไป ๑๐๐ บาท สัญญา ชำระคืน

• อุทาหรณ์ มาตรา ๒๐๔ วรรค ๒ ตอนต้นนั้น ได้ คัดมาจากหนังสือคำอธิบาย
ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้วิธีคดี ของ ศาสตราจารย์ ว.รชเชล เล่ม ๑ ข้อ ๒๑๖

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อถึง
 วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ นายดำไม่
 ชำระ นายดำยอมได้ชื่อว่าผิดนัด ถึงแม้
 นายแดงจะไม่ได้เตือน ก็ดี เพราะเวลา
 ชำระหนี้ได้ กำหนดไว้ตามวันแห่งประติทิน
วรรค ๒ ตอนปลาย นายดำยืมเงินไป
 จากนายแดง ๑๐๐ บาท สัญญาว่าจะชำระ
 คืนภายในกำหนด ๑ เดือน นับแต่วันบอก
 กล่าว เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒
 นายแดงได้บอกกล่าวไปยังนายดำ ให้ชำระ
 หนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
 นายดำไม่ชำระหนี้ นายดำได้ชื่อว่าเป็นผู้
 ผิดนัด โดยนายแดงไม่ต้องเตือนซ้ำมาอีก

มาตรา ๒๐๕ ตรีบใดการชำระหนี้ยังมิได้กระทำลง
 เพราะ พฤติการณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่ง ลูกหนี้
 ไม่ต้องรับผิดชอบ ตรีบนั้น ลูกหนี้ยัง หาได้
 ชื่อว่าผิดนัดไม่

๑ อุทาหรณ์ มาตรา ๒๐๕ วรรค ๒ ตอนปลายนั้น ได้คัดมาจากหนังสือคำอธิบาย
 ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้ สวิสส์ ของศาสตราจารย์ ว.รอชเชล เล่ม ๑ ข้อ ๒๑๖

อุทาหรณ์

นายแดงอยู่ที่ “กรุงเทพฯ” สัญญาจะส่งมอบผ้าชื่อ “สีหมอก” ให้นายดำที่จังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ นายแดงได้ส่งผ้าไปโดยทางรถไฟๆ ตกรางเดินไม่ได้ การส่งมอบผ้าจึงต้องเข้าไปจนถึงวันที่ ๓ พฤษภาคม ดังนี้ นายแดงยังหาผิดนัดไม่ เพราะไม่ต้องรับผิดชอบในพฤติการณ์ที่ทำให้การส่งมอบนั้นเข้าไป

มาตรา ๒๐๖ ในกรณีหนึ่งอันเกิดแต่มูลผิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำผิด

อุทาหรณ์

นายแดงขั้บรถยนต์โดยประมาณเงินแล้ว
ทักนายดำขาดเจ็บ นายแดงยอมได้ชื่อว่า

ผิดนัดในการที่ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้
นายดำ ตั้งแต่เวลาที่ เกิด เหตุ นั้น เป็น ต้น
มา นายดำไม่จำเป็นต้องทวงถามก่อนยื่นฟ้อง
เรียกค่าสินไหมทดแทนเลย

มาตรา ๒๐๗ ถ้าลูกหนี้ขอปฏิบัติชำระหนี้ และ
เจ้าหนี้ไม่รับชำระหนี้โดยปราศจากมูลเหตุ
อันจะอ้างกฎหมายได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้
ตกเป็นผู้ผิดนัด

อุทาหรณ์

นายแดงสัญญาจะขายรถยนต์ “เฟียต”
คันหนึ่ง ให้ นายดำ ในวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๒ ในวันนั้นนายแดงนำรถยนต์
มาเพื่อมอบให้นายดำ นายดำต้องรับมอบ
รถนั้นไว้

ถ้า นายดำไม่รับ นายดำ เจ้าหนี้ ย่อม
ได้ชื่อว่าผิดนัด

แต่ถ้ารถนั้นชำรุดบกพร่อง นายคำอาจ
ปฏิเสธไม่รับได้ และไม่ได้ ช้อว่า เป็น ผู้
ผิดนัด เพราะการชำรุดบกพร่องเป็นมูลเหตุ
ที่ นายคำ ผู้ช้อ อาจ อ้าง เพื่อ บอก บัดไม่รับ
ทรัพย์สินที่ช้อขายไว้ได้

มาตรา ๒๐๘ การชำระหนี้ จะให้สำเร็จ ผล เป็น
อย่างไร ลูกหนี้จะต้องขอปฏิบัติตามการชำระหนี้
ต่อเจ้าหนี้เป็นอย่างนั้นโดยตรง

แต่ถ้าเจ้าหนี้ได้แสดงแก่ลูกหนี้ว่า จะ
ไม่รับชำระหนี้ก็ดี ฤ เพื่อที่จะชำระหนี้
จำเป็นที่เจ้าหนี้ จะ ต้อง กระ ทำ การ อย่างไร
อย่างหนึ่งก่อนก็ดี ลูกหนี้ จะบอกกล่าว
แก่เจ้าหนี้ว่า ได้เตรียมการที่จะชำระหนี้
ไว้พร้อมเสร็จแล้ว ให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้
เท่านั้นนับว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ในกรณี
เช่นนั้น ท่านว่า คำบอกกล่าว ของ ลูกหนี้ นั้น ก็
เสมอกับคำขอปฏิบัติตามการชำระหนี้

อุทธรณ์

วรรค ๑ (๑) นายแดงตกลงจะขายรถยนต์คันหนึ่งให้นายดำ ถึงวันกำหนดส่งมอบ นายแดง นำ รถยนต์ คัน นั้น ไป เพื่อมอบให้นายดำ ฉะนั้นการขอปฏิบัติตรงตามมูลแห่งหนี้ นาย ดำ จะ ต้อง รับ รถยนต์คันนั้นไว้ นอกจากตนจะอ้างมูลเหตุตามกฎหมายไม่รับรถยนต์นั้นไว้ได้

(๒) นายดำสั่งซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากบริษัทแดง กำหนดให้ส่งมอบ ณบ้านนายดำ ต่อมาบริษัทแดงบอกว่ารถอยู่ที่โรงเก็บสินค้าของบริษัทเรือไฟไทย ให้นายดำไปรับเอาที่นั่น ตั้งขึ้นการขอปฏิบัติชำระหนี้ไม่ตรงตามมูลแห่งหนี้

(๓) นาย ดำ สัญญา จะ ส่ง คน มา ซ่อมหลังคาเรือนนายแดง ถึงวันกำหนด นายดำส่ง คน มา ยัง เรือน นาย แดง พร้อมด้วยเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็น ตั้งขึ้น การขอปฏิบัติชำระหนี้ตรงตามมูลแห่งหนี้

ถ้านายดำมาคนเดียวและบอกแต่เพียงว่า
เต็มใจจะเริ่มทำการเท่านั้น ดังนั้น การขอ
ปฏิบัติไม่ตรงตามมูลแห่งหน้

วรรค ๒ (๑) นายแดงทำสัญญาขาย
รถยนต์คันหนึ่งให้นายดำ กำหนดส่งมอบ
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ภายหลัง
นายดำแจ้งให้นายแดง ทราบโดยชัดเจน ว่า
ไม่ต้องการรถยนต์คันนั้น ดังนั้น นายแดง
กลับตอบไปยังนายดำว่า ได้เตรียมการที่จะ
ส่งมอบรถยนต์ไว้พร้อมเสร็จแล้วนั้นเป็นการ
เพียงพอ

(๒) นายแดงกับนายดำทำสัญญาต่อกัน
ว่า นายแดง ยอมขายรถยนต์ คันหนึ่งให้
นายดำ ราคา ๒,๐๐๐ บาท โดยนายดำจะต้อง
ชำระราคาให้นายแดงก่อน ดังนั้น เมื่อถึง
กำหนด นายแดง บอกกล่าว กับ นายดำ ว่า ได้
เตรียมการที่จะมอบส่ง รถ นั้นไว้ พร้อม เสร็จ
แล้ว ให้นายดำรับชำระหนี้ นั้น ก็เป็นการ
พอเพียง เสมอกับ คำ ขอ ปฏิบัติการ ชำระหนี้

๕๗

มาตรา ๒๐๙ ถ้าได้กำหนดเวลาไว้เป็นแน่นอนเพื่อให้
เจ้าหนี้กระทำการอันใด ท่านว่าที่จะขอ
ปฏิบัติการชำระหนี้ นั้น จะต้องทำ ก็แต่เมื่อ
เจ้าหนี้ทำการอันนั้น ภายในเวลากำหนด

อุทาหรณ์

นายแดงทำสัญญาขายเรือให้นายดำ ๑ ลำ
โดยได้ตกลง กันว่า ก่อนวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำจะต้องชำระราคาให้
นายแดง ดังนั้นถ้านายดำยังไม่ชำระราคา
นายแดงก็ยังไม่จำเป็นต้องขอส่งมอบเรือลำนั้น

มาตรา ๒๑๐ ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ส่วนของตน
ต่อเมื่อเจ้าหนี้ชำระหนี้ตอบแทนด้วยไซ้ แม้
ถึงว่าเจ้าหนี้จะได้เตรียมพร้อมที่จะรับชำระหนี้
ตามที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติกันแล้วก็ตาม หากไม่

เสนอ ที่จะทำการชำระหนี้ตอบแทนตามที่
พึงต้องทำ เจ้าหนี้ก็เพินอันได้ชื่อว่าผิดนัด

อุทาหรณ์

นายแดงทำสัญญาขายม้าชื่อ “สีหมอก”
ให้นายดำ ราคา ๕๐๐ บาท โดยตกลงกันว่า
นายดำต้องชำระเงินให้นายแดงวันที่ ๑
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ในวันนั้นนายดำได้
เตรียมเงินไว้พร้อมแล้ว แต่ไม่บอกกล่าว
มายังนายแดงว่าตนจะชำระราคา ขอให้ส่ง
มอบม้า ดังนั้นนายดำย่อมได้ชื่อว่าผิดนัด

มาตรา ๒๑๑ ในเวลาที่ลูกหนี้ขอปฏิบัติชำระหนี้
ก็ดี ฤๅในเวลาที่กำหนดไว้ให้เจ้าหนี้ทำการ
อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยกรณีที่ยกข้อยกเว้นไว้ใน
มาตรา ๒๐๕ นั้นก็ดี ถ้าลูกหนี้มิได้อยู่ใน
ฐานะที่จะสามารถชำระหนี้ได้ไซ้ ท่านว่า
เจ้าหนี้ยังหาผิดนัดไม่

อุทาหรณ์

นาย แดง ตกกลงให้นาย ดำ เข้า รถยนต์
คันหนึ่ง เริ่มแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
โดย นายดำ จะต้องชำระค่าเช่าให้นายแดง
ตอนเช้าวันที่ ๑ เมษายนนั้น ครั้นถึงวันที่ ๑
เมษายน นายแดงเขียนหนังสือถึงนายดำ
ว่าได้เตรียมรถยนต์ไว้สำหรับจะส่งมอบให้
พร้อมแล้ว แต่ นายดำก็ยังไม่ชำระราคา
ค่าเช่าให้ ภายหลังทราบความจริงว่ารถ
คันนั้นมีได้อยู่ในความครอบครองของนายแดง
ซึ่งถึงแม้ นายดำจะชำระค่าเช่าให้ นายแดง
ก็ไม่ สามารถ ส่งมอบ รถยนต์ คันนั้น ให้ได้
ตั้งนั้น นายดำไม่ได้เชื่อว่าผิดนัด

มาตรา ๒๑๑๒ ถ้ามิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ก็ดี ฤ
ถ้าลูกหนี้ มีสิทธิที่จะ ชำระ หนี้ได้ ก่อน เวลา
กำหนดก็ดี การที่เจ้าหนี้มีเหตุขัดข้อง

ชั่วคราวไม่อาจรับชำระหนี้ที่เขาขอปฏิบัติแก่
ตนได้นั้น หากทำให้เจ้าหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่
เว้นแต่ลูกหนี้จะได้บอกกล่าวการชำระหนี้ไว้
ล่วงหน้าโดยเวลาอันสมควร

อุทาหรณ์

(๑) นายดำอยู่ที่กรุงเทพฯ ๗ ตกกลางข้อ
ไม้ กระดานนายแดงที่ศรีราชา ๑,๐๐๐ แผ่น
โดยไม่ได้กำหนดเวลาเพื่อส่งมอบ ต่อมา
เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำ
ได้เอาเรือไปบรรทุก ว่างทางเรือ ล่ม
นายแดงจึงบอกว่าตนได้เตรียมพร้อมที่จะส่ง
มอบ ณ วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้นถ้า
นายดำไม่รับมอบในวันที่ ๒ นายดำยังไม่เป็น
ผู้ผิดนัด เพราะมีเหตุขัดข้องชั่วคราว นอก
จาก นายแดง จะได้ออกล่วงหน้ามาโดยเวลา
อันสมควร เช่นตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๑

(๒) ตามอนุทหากรณ์ข้างต้น สมมติว่า นายดำกับนายแดงได้กำหนดกันไว้ว่า นายแดง จะส่งมอบ ฃวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ และตกลงกันไว้ด้วยว่านายแดงมีสิทธิที่จะส่งมอบให้ก่อนกำหนดนั้นได้ ครั้นวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๗๑ นายแดงได้บอกมายังนายดำว่า ตนเตรียมพร้อมที่จะส่งมอบใน ฃวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ นายดำจึง นำเรือไปบรรทุก แต่ระหว่างทางเรือล่ม นายดำมีเหตุขัดข้องชั่วคราวที่จะรับมอบในวันนั้นไม่ได้ ดังนั้นนายดำยังไม่ได้ซื้อว่า ฃคิดน้ด เพราะการบอกกล่าวของนายแดง เมื่อ ฃวันที่ ๓๑ มีนาคมให้รับมอบใน ฃวันที่ ๑ เมษายนนั้น เป็นเวลาไม่สมควรพอที่นายดำ จะไปรับมอบได้

มาตรา ๒๑๑๓ ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้

ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนจะไม่เปิดช่องให้
ทำเช่นนั้นได้

เมื่อสภาพแห่งหนไม่เปิดช่องให้บังคับ
ชำระหนี้ได้ ถ้าวัตถุแห่งหนเป็นอันให้กระทำ
การอันหนึ่งอันใด เจ้าหนจะร้องขอต่อศาล
ให้สั่งบังคับให้บุคคลภายนอกกระทำการอัน
นั้นโดยให้ลูกหนเสียค่าใช้จ่ายให้ก็ได้ แต่
ถ้าวัตถุแห่งหนเป็นอันให้กระทำนิติกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่งไซ้ ศาลจะสั่งให้ถือเอา
ตามคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูก
หนก็ได้

ส่วนหนซึ่งมีวัตถุเป็นอันจะให้งดเว้นการ
อันใด เจ้าหนจะเรียกร้องให้รอลงการที่
ได้กระทำลงแล้วนั้นโดยให้ลูกหนเสียค่า
ใช้จ่าย และให้จัดการอันควรเพื่อกละ
ภายนำด้วยก็ได้

อนึ่งบทบัญญัติในวรรคทั้งหลายที่กล่าวมา
ก่อนนี้ หากกระทบกระทั่งถึงสิทธิที่จะเรียก
เอาค่าเสียหายไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น สภาพของวัตถุแห่ง
หนซึ่งเจ้าหน จะขอให้ศาลบังคับให้ลูกหน
ชำระได้นั้น คือ

๑) หนี้เงิน เช่น นายคำ เป็น ลูก หน
นายแดง ๕๐ บาท ตั้งนายแดงอาจเรียกร้อง
ให้นายคำมอบเงิน ๕๐ บาทนั้นได้

๒) การโอนทรัพย์สิน เช่นนายแดง
ตกลงจะขายแหวนให้นายคำ ๑ วง ตั้ง
นายคำอาจเรียกร้องให้นายแดงส่งมอบแหวน
วงนั้นได้ (นอกจากคนภายนอกจะได้สิทธิ
ในทรัพย์สินนั้นดีกว่า เช่นคนภายนอกได้
ซื้อแหวนวงนั้นไว้โดยสุจริตในตลาดเปิดเผย)

ทั้งสองอย่างโดยสภาพแห่งวัตถุ เจ้าหน
อาจขอให้ศาลบังคับลูกหนชำระหนได้

วรรค ๑ ตอนปลาย สภาพของวัตถุ
แห่งหนซึ่งจะบังคับมิได้ นอกจากลูกหน

จะสมัครใจเอง คือ การกระทำ เช่นการ
เขียนรูปภาพและการงดเว้นการกระทำ เช่น
การที่ลูกหน้ตกลงว่าจะไม่ปลุกเรื่อนหน้าบ้าน
เจ้าหน้ จะบังคับใจลูกหน้ให้ซ้าระนั้นไม่ได้
แต่เจ้าหน้สร้าง ตั้งที่บัญญัติในวรรค
๒-๓-๔

วรรค ๒ ตอนต้น นายแดงให้คำมั่นกับ
นายคำว่าจะสร้างเรื่อนให้หลังหนึ่งก่อนวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ถ้านายแดงผิดนัด
นายคำอาจร้องต่อศาลขอให้สั่งนายช่างจัดการ
สร้างเรื่อนนั้นขึ้น โดยคิดเอาค่าใช้จ่ายแก่
นายแดงได้

วรรค ๒ ตอนปลาย นายแดงให้คำมั่นกับ
นายคำว่าจะขายเรื่อนที่ตนอยู่ให้ในวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้นถึงวันที่ ๑
เมษายน นายแดงปฏิเสธไม่ยอมลงชื่อใน
สัญญาซื้อขาย ตั้งนายคำอาจร้องต่อศาล
ขอให้พิพากษาให้นายแดงขายเรื่อนหลังนั้น

และถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดง
เจตนาขายของนายแดง

วรรค ๓ นายแดงได้ตกลงกับ นายดำว่าจะไม่สร้างโรงเรือนขึ้นใกล้กับเรือนของนายดำ ถ้านายแดงขึ้นสร้างโรงเรือน ลงในที่นั้นแล้ว นายดำอาจขอให้ศาลพิพากษาบังคับให้หรือสั่งปลูกสร้างทั้งหมด โดยให้นายแดงเสียค่าใช้จ่ายเอง หรือจะขอให้สั่งบุคคลภายนอกเป็นผู้หรือ โดยให้นายแดงเสียค่าใช้จ่ายก็ได้

วรรค ๔ นอกจาก สิทธิ ตั้ง กล่าวมาแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายได้อีก เช่นตาม อุทธรณ์วรรค ๒ ตอนปลาย ถ้าการที่นายแดงไม่ยอมขาย ทำให้นายดำต้องไปเช่าที่ผู้อื่นอยู่ดังนี้ นายดำมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้

มาตรา ๒๑๔ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงิน

๖๖

และทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอ้าง
ชำระแก่ลูกหนี้ด้วย

บันทึก

มาตราบัญญัติหลักว่า เจ้าหนี้ย่อมมี
ทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้

ประกันของ เจ้าหนี้ ย่อมขยายไปถึงเงิน
และทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกอ้าง
ชำระแก่ลูกหนี้ด้วย คือ เจ้าหนี้มีอำนาจที่จะ
ใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ได้ ให้คู่มาตรา

๒๓๓-๒๓๖

อุทธรณ์

นายแดงได้ยืมเงินมาจากนายดำ ๑,๐๐๐ บาท

ถ้านายแดงไม่ชำระ นายดำก็มีสิทธิ

๑) ร้องขอต่อศาลให้ออกหมายยึดทรัพย์สิน
สินของนายแดงได้ถึงราคา ๑,๐๐๐ บาท

๒) ถ้า นายแดง เป็น เจ้าหนี้ นายขาว (บุคคลภายนอก) ๕๐๐ บาท นายดำอาจ ร้องขอต่อศาลให้บังคับยึดทรัพย์สินที่นายขาว ค้างชำระแก่นายแดงได้

มาตรา ๒๑๕ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความ ประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ไซ้ เจ้าหนี้ จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อ ความ เสียหายอันเกิดแต่การนั้นก็ได้

อุทาหรณ์

นายแดงทำสัญญาว่าจะขายรถยนต์ยี่ห้อ “เหลือง” คันหนึ่งให้นายดำ ครั้นถึง กำหนดนายแดงเอารถยนต์ยี่ห้อ “ขาว” ซึ่งเป็นชนิดที่เร็วกว่ามาชำระให้อันไม่ตรงกับ ความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ ดังนั้น นายดำ อาจ เรียกเอาค่าสินไหม ทดแทนเพื่อ เสียหาย อย่างไร ๆ อัน เกิดแต่ การไม่ชำระ หนี้

มาตรา ๒๑๖ ถ้าโดยเหตุผิดนัด การชำระหนี้กลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะบอกนัดไม่รับ ชำระหนี้ และ จะ เรียก เอา ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการไม่ชำระหนี้ก็ได้

อุทาหรณ์

นายแดง ทำสัญญา จะขายเรือ ลำหนึ่งให้ นายดำ เป็นราคา ๕๐๐ บาท ซึ่งจะต้องส่งมอบในวันที่ ๑ กรกฎาคม ครั้นถึงกำหนด นายแดงไม่ขอปฏิบัติตามการชำระหนี้ อันเป็นการผิดนัด จนเป็นเหตุให้นายดำผู้ซึ่งต้องการเรือนั้นสำหรับใช้ในการค้าขาย ต้องซื้อเรือใหม่ลำหนึ่งเป็นราคา ๘๐๐ บาท ครั้นวันที่ ๒๐ กรกฎาคม นายแดงจึงขอส่งมอบเรือลำนั้นให้ ดังนั้นนายดำอาจที่จะปฏิเสธไม่รับ การชำระหนี้ซึ่งกลายเป็นอันไร้ประโยชน์แก่ตน และเรียกค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ได้

มาตรา ๒๑๗ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบในความเสียหาย
 บันดาที่เกิดขึ้นแต่ความประมาทเลินเล่อในระหว่าง
 เวลาที่ตนผิดนัด ทั้งจะต้องรับผิดชอบใน
 การชำระหนี้ที่กลายเป็นหนี้วิสัย เพราะ
 อุบัติเหตุอันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่ผิดนัดนั้น
 ด้วย เว้นแต่ความเสียหายนั้น ถึงแม้ว่า
 ตนจะได้ชำระหนี้ทันเวลาที่กำหนด ก็คง จะต้อง
 เกิดมีอยู่นั่นเอง

อุทาหรณ์

(๑) นายแดง มีหนี้ที่จะต้องส่งมอบ
 ม้าตัวหนึ่งให้นายดำ ในวันที่ ๑ เมษายน
 พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้นถึงกำหนดนายแดง
 ผิดนัด ถ้าม้านั้นถูกผู้ร้ายลักไปโดยนายแดง
 เลินเล่อก็ดี หรือตายไปโดยอุบัติเหตุก็ดี
 นายแดงต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความสูญหายนั้น
 คือ นายแดงยังต้องผูกพัน ต่อนายดำในอันที่
 จะต้องชำระหนี้ได้อีก นายแดงจะอ้างว่าตน
 ไม่ต้องส่งมอบม้านั้นเพราะวัตถุแห่งหนี้กลายเป็น
 เป็นหนี้วิสัยเช่นนั้นไม่ได้ นายแดงจำต้องใช้

ค่าสินไหมทดแทนให้นายคำ (ให้ดูมาตรา ๒๑๘ วรรค ๑)

๒) แต่ถ้านายแดงพิสูจน์ได้ว่าถึงแม้ตนจะส่งมอบบ้านนั้นให้ในวันที่ ๑ ก็ดีบ้านนั้นก็ต้องตาย เพราะมาเจ็บอยู่แล้ว ดังนั้นนายแดงไม่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา ๒๑๘ ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยจะทำได้ เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบไซ้ ท่านว่าลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เพื่อค่าเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้

ในกรณีที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยแต่เพียงบางส่วน ถ้าหากว่าส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้ นั้นจะเป็นอันไร้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะไม่ยอมรับชำระหนี้ส่วนที่ยังเป็นวิสัยจะทำได้นั้น แล้วและ

เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อ การไม่ชำระหนี้
เสียทั้งหมดที่เดี๋ยวกี้ได้

อุทาหรณ์

วรรค ๑ (๑) นายแดงทำสัญญาขายเข้า
ให้นายดำ ๑๐๐ กระสอบ กำหนดส่งมอบ
วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้น
วันที่ ๔ เมษายน เข้าสาร ๑๐๐ กระสอบนั้น
ถูกผู้ร้ายลักเอาไป เพราะนายแดงประมาท
เดินเล่นเก็บไว้ไม่ดี นายแดงจึงไม่สามารถ
ส่งมอบเข้าสารให้นายดำได้ ดังนั้นนายแดง
ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่นายดำ เพื่อความ
เสียหาย อย่างไรก็ดี อันเกิดแต่การพ้นวิสัย^๑
จะส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบนั้น (ให้
เทียบดูมาตรา ๒๑๗)

(๒) แต่ถ้าเข้าสารได้ถูกเพลิงไหม้โดย
เหตุสุดวิสัย^๒ ดังนั้นนายแดงไม่ต้องรับผิดชอบ
(ให้ดูมาตรา ๒๑๗ และ ๒๑๕ วรรค ๑)

๑-๒ ให้สังเกตว่าการพ้นวิสัยกับเหตุสุดวิสัย นั้นต่างกัน เรื่องเหตุสุดวิสัย ให้ดู
มาตรา ๘ ตามปกติถ้าเป็นเหตุสุดวิสัยลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่พ้นวิสัยนั้นหมายถึง
การไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ ซึ่งบางทีลูกหนี้จักต้องรับผิดชอบ

วรรค ๒ ตามอุททาหรณ์วรรค ๑ สมมติว่า
 เข้าสาร ๔๐ กระสอบถูกผู้ร้ายลัก ยังเหลือ
 อีก ๖๐ กระสอบ ดังนั้นถ้าเข้าสารอีก ๖๐
 กระสอบนั้นไปประโยชน์ แก่นายดำเสียแล้ว
 นายดำต้องการ เข้าสาร ที่จะไป ส่งขาย เมือง
 นอกทั้ง ๑๐๐ กระสอบ ดังนั้นนายดำก็อาจ
 ปฏิเสธไม่รับมอบเข้าสารที่ยังเหลืออยู่อีก ๖๐
 กระสอบนั้นได้ และเรียกรอ้งค่าสินไหม
 ทดแทน ประคองเข้า สาร นั้น ศูนย์ หายไปทั้ง
 ๑๐๐ กระสอบ

มาตรา ๒๑๙ ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย เพราะ
 พุทธิการณ์อันใดตอนหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้น ภายหลัง
 ที่ได้ก่อหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ
 นั้นไซ้ ท่านว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจาก
 การชำระหนี้

ถ้าภายหลังที่ได้ก่อหนี้แล้วนั้น ลูกหนี้
 กลายเป็นคนไม่สามารถ จะชำระหนี้ได้ไซ้

ท่านให้ถือ เสมือนว่า เป็นพฤติการณ์ที่ทำให้
การชำระหนี้ตกเป็นอันพ้นวิสัยฉนั้น

อุทาหรณ์

วรรค ๑. ตามอุทาหรณ์ มาตรา ๒๑๘

วรรค ๑ สมมติว่า เข้าสาร ๑๐๐ กระสอบ
ถูกเพลิงไหม้ เพราะเหตุสุดวิสัย ดังนั้น
นายแดงผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ

วรรค ๒. นายแดง ช่างเขียน ตกลงจะ
เขียนรูปให้นายดำ การเขียนยังมีทันสำเร็จ
นายแดง ถูกรถยนต์ ทับ แขนขาด จึงไม่
สามารถชำระหนี้ของตนได้ ดังนั้นนายแดง
เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ของตน

มาตรา ๒๒๐ ลูกหนี้ต้อง รับผิดชอบ ใน ความ ผิด
ของตัวแทนแห่งตนกับทั้งของบุคคลที่ตนใช้
ในการชำระหนี้ นั้น โดยขนาดเสมอกับว่าเป็น

ความผิดของตนเองนั้น แต่บทบัญญัติ
แห่งมาตรา ๓๗๓ หาใช้บังคับแก่กรณีเช่นนั้น
ด้วยไม่

อุทธรณ์

ตามอุทธรณ์ มาตรา ๒๑๘ วรรค ๑
สมมติว่านายแดงได้มอบเข้าสารนั้นให้นาย
เขียว ลูกจ้าง เป็น ผู้รักษาไว้ นายเขียว
ประมาทเดินเลื้อ ผู้ร้ายจึงลักเข้าสารนั้น
ไปได้ ตั้งนี้ นายแดง ต้องรับผิดชอบใน ความ
เสียหายเพราะเกิดแต่ความประมาทเดินเลื้อ
ของนายเขียวลูกจ้าง เสมือนหนึ่งว่า เป็น
ความผิดของตนเองนั้น

แต่ นายแดง อาจ ตกลง กับ นายดำ ว่า
ตน จะไม่ ต้อง รับผิดชอบใน ความ ผิด ของ
ลูกจ้าง ก็ได้ อัน เป็น ข้อ ยก เว้น จาก
มาตรา ๓๗๓

มาตรา ๒๒๑ หนี้เงินอันต้องเสียดอกเบี้ยนั้น ท่านว่า
จะคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่เจ้าหนี้ผิดนัด
หาได้ไม่

อุทาหรณ์

นายแดงยืมเงินจากนายดำ ๑,๐๐๐ บาท
ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี ซึ่งต้องใช้คืนใน
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้นถึง
กำหนด นายแดงขอชำระหนี้ นายดำไม่รับ
ตั้งนายดำเจ้าหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัด นายดำ
จะขอคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ นายแดงขอ
ชำระหนี้ไม่ได้

มาตรา ๒๒๒ การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่
เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย
เช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้น แต่การไม่ชำระ
หนี้

เจ้าหนี้ จะ เรียก ค่า สิน โหม ทด แทน ได้
แม้ กระทบ เพื่อ ความ เสีย หาย อัน เกิด แต่
พฤติการณ์ พิเศษ หากว่า คู่กรณี ที่ เกี่ยว ข้อง
ได้ คัด เห็น ฎา ควร จะ ได้ คัด เห็น พฤติการณ์
เช่น นั้น ล่วง นำ ก่อน แล้ว

บันทึก

มาตรฐานวางหลักแห่งค่าสินไหมทดแทน
ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกได้ คือ

๑. เพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อม
เกิดแต่การไม่ชำระหนี้
๒. เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์
พิเศษซึ่งคู่กรณีควรจะได้คาดเห็น

อุทาหรณ์

วรรค ๑. การกำหนดค่าเสียหาย เช่นที่
ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่พฤติการณ์ธรรมดา
นั้น เป็นข้อเท็จจริง ย่อมผิดแผกต่างกัน
แล้วแต่พฤติการณ์นั้น ๆ เช่น นายแดง

พ่อค้าเข้าได้ซื้อเข้าจากนายดำ ๑,๐๐๐ บาท
 ราคาบาทละ ๑๐ บาท กำหนดส่งมอบใน
 วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำ
 ผิดนัดไม่ส่งมอบ ทำให้นายแดงขาดกำไร
 ที่จะได้จาก การขายเข้า นั้นให้แก่นายเหลือง
 พ่อค้า ทำ การ ส่ง สินค้า ออก นอก ประเทศ
 ดังนี้ นายดำ ต้อง รับผิดชอบใช้ค่าสินไหม
 ทดแทนเพื่อการทำขาดกำไรตามปกติ

แต่สมมติว่า การที่นายดำไม่ส่งมอบนั้น
 ทำให้นายแดงร้อนใจจนถึงป่วยไข้ ต้องเสีย
 ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายทั้งนี้ยังถือไม่ได้
 ว่าเป็นการเสียหาย เช่น ที่ตามปกติย่อม
 เกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ นั้น และเป็นการ
 โกลต่อเหตุ นายดำไม่ต้องรับผิดชอบ

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ก่อน สมมติว่า
 ในขณะที่ต้องทำการส่งมอบนั้น เกิดการ
 อดคิดเข้า ขึ้น ใน ประเทศ จีน หรือ ประเทศ
 อินเดีย เพราะเหตุว่าการเก็บเกี่ยวเข้าใน
 ประเทศเหล่านั้นไม่ได้รับผลเพียงพอ และ

ราคาเข้าชั้นแพงจนเกินประมาณ โดยเหตุนี้ นายคำจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเสียหายนั้น เช่น ถ้านายคำส่งมอบในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดงจะขายให้นายเหลืองได้ถึงหาบละ ๒๐ บาท ตกลง นายแดงขาดกำไรไปหาบละ ๑๐ บาท แต่ จำเป็นต้องสืบให้ประจักษ์แจ้งว่า นายคำ ถูกหน้ได้คาดเห็น หรือควร จะ คาดเห็น พุทธิการณ์พิเศษนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว เช่น นายแดง มีหนังสือบอกกล่าวให้นายคำ ทราบ ล่วงหน้าว่า เพราะเหตุที่ อัดกัตเข้าไป ประเทศจีน หรือในประเทศอินเดีย ราคา เข้า จะ แพง ขึ้น กว่า ชธรรมดา และการ ที่ นายแดงจะซื้อนั้นก็โดยฉะเพาะจะส่งเข้าไปยัง ประเทศนั้นๆ ในระยะเวลาที่อัดกัต ดังนั้น ก็ทำให้พึงได้ถนัดยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๒๓ ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิด
อย่างไร อย่างหนึ่ง ก่อให้ เกิด ความ เสีย หาย

ด้วยไฉร้ ท่านว่าหนั้นอันจะต้องใช้ค่าสินไหม
ทดแทน แก่ ฝ่าย ผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด
นั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อ
สำคัญ ก็ คือว่า ความเสียหาย นั้นได้ เกิด ขึ้น
เพราะ ฝ่าย ไหน เป็น ผู้ ก่อ ยิ่ง หย่อน กว่า กัน
เพียงไร

วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ ไช้แม่ทั้งที่ ความผิด
ของฝ่ายผู้เสียหาย จะมีแต่ เพียงละเลยไม่
เตือน ลูก หน้ ให้ รุ สึก ถึง อันตราย แห่ง การ
เสียหายอันเป็นอย่างร้ายแรงผิดปรกติ ซึ่ง
ลูกหน้ไม่รู้ ฤไม่อาจจะรู้ได้ ฤเพียงแต่
ละเลย ไม่บำัด บัด บ้อง ฤ บั้นเทา ความ
เสียหายนั้นด้วย อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา
๒๒๐ นั้น ท่านให้ นำมา ใช้บังคับด้วยโดย
อนุโลม

อุทาหรณ์

วรรค ๑ นายแดงตกลงกับนายดำว่าจะ
รับขนเข้าสาร ๑.๐๐๐ กระสอบจากบ้านนายดำ

ไปยังท่าเรือรถไฟให้เสร็จก่อนวันที่ ๑ พฤษภาคม และนายดำตกลงจะจัดการย่นตร ๒ คัน มาให้นายแดงสำหรับขน แต่นายดำส่งมาแต่เพียง ๑ คัน ครั้นถึงวันที่ ๑ สิงหาคม นายแดงทำการขนได้เพียง ๘๐๐ กระสอบเท่านั้น ตั้งนั้นนายดำผู้เสียหายได้มีส่วนทำ ความผิดก่อให้เกิดเสียหายด้วย ศาลอาจลดจำนวนค่าสินไหมทดแทน ซึ่งนายดำควรได้รับจาก นายแดง หรือ จะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทน เสียเลย ก็ได้ ตามแต่พฤติการณ์ว่าการที่นายแดงได้ขนเข้าให้ไม่เสร็จนั้น เกิดขึ้นจากการที่นายดำไม่ส่งรถอีก ๑ คัน มาให้หรือไม่

วรรค ๒. นายแดง ฝาก ม้าตัวหนึ่งไว้

ยังนายดำ ม้าตัวนั้นพขสมาก เคยหนีไป ได้บ่อยๆ แต่นายแดงหาได้บอกให้นายดำทราบไม่ ต่อมาม้าตัวนั้นตั้งเชือกที่นายดำได้ผูกไว้ขาดแล้วหนีไป ครั้นนายแดงขอเรียกม้าคืน นายดำไม่สามารถส่ง ตั้ง

ศาล อาจ ลด จำนวน ค่า สิ้น ใหม ทดแทน ซึ่ง
 นายแดง ควร ได้รับ จาก นายดำ หรือจะ
 ไม่ให้ ใช้ค่า สิ้น ใหม ทดแทน เลยก็ได้ ตามแต่
 พุทธศัการณ

มาตรา ๒๒๔ หนึ่งเงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่าง
 เวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดถึงต่อปี ถ้าเจ้าหนี้
 อาจเรียกดอกเบี้ยได้ สูง กว่านั้น โดยอาศัย
 เหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คง
 ส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่าน ห้ามมิให้คิด ดอกเบี้ย ช้อนดอกเบี้ย
 ในระหว่างผิดนัด

การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่น นอกกว่า
 นั้น ท่าน อนุญาตให้พิสูจน์ได้

อุทาหรณ

วรรค ๑. ตอนต้น นายแดงยืมเงินนายดำ
 ๑,๐๐๐ บาท ได้ตกลง กำหนด ดอกเบี้ย

ร้อยละ ๖ ต่อปี สัญญาชำระคืนในวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ ครั้นถึงกำหนด
นายแดงผิดนัด ตั้งแต่วันแต่วันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๕๗๒ อันเป็นวันผิดนัด นายดำ
เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ย ร้อยละ ๖
ต่อปี จนกว่า นายแดง จะชำระหนี้

วรรค ๑ ตอนสอง (๑) นายแดงข่มเงิน

นายดำ ๑,๐๐๐ บาท ได้ตกลง กำหนด
ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี สัญญาชำระคืน
ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ นายแดง
ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ตั้งแต่วันนี้มีสิทธิเรียก
ดอกเบี้ยในอัตรา ร้อยละ ๑๐ ต่อปีได้ในระหว่าง
ที่นายแดงผิดนัด ไม่ใช่ร้อยละ ๖ ครั้ง

(๒) นายแดงพ่อค้าได้ข่มเงินธนาคารดำ
๑,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี สัญญา
ชำระคืนในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒
นายแดงผิดนัดไม่ชำระหนี้ ตั้งแต่วันนี้ธนาคาร
พิสูจน์ได้ว่า ประเพณีในทางพาณิชย์นั้น

ดอกเบียในการกู้ยืม โดยมีตัวเงินเป็นประกัน
มีอัตราร้อยละ ๘ ต่อปี ธนาคารก็มีสิทธิ
เรียกดอกเบียจากนายแดงใน อัตราร้อยละ ๘
ต่อปี ระยะเวลาที่นายแดงผิดนัดนั้นได้^๑

วรรค ๒. นายแดงยืมเงินนายดำ ๑,๐๐๐
บาท สัญญาชำระคืน ในวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดงผิดนัด นายแดง
ต้องชำระดอกเบียให้นายดำ ๗๕ บาทต่อปี
(ร้อยละ ๗ ครั้ง) ให้นายดำตามมาตรา ๒๒๔
วรรค ๑ ตอน ๑

๑ วรรค ๑ แห่งมาตรา ๒๒๔ นี้บัญญัติข้อความเหมือนกับประมวลแพ่งเยอรมัน มาตรา
๒๘๘ ซึ่งไม่กล่าวว่า อาศัยเหตุอย่างอื่น ที่จะเรียกดอกเบียสูงกว่านั้นคืออะไรบ้าง

แต่ประมวลลักษณะหนี้สวิสส์ มาตรา ๑๐๔ ได้บัญญัติข้อความไว้กระจางตีมา
ซึ่งแปลได้ความดังนี้

“ลูกหนี้ซึ่งผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินนั้น ต้องเสียดอกเบียในเวลาผิดนัดร้อยละ ๕ ต่อปี
แม้ถึงว่าดอกเบียในการกู้ยืมจะได้ตกลงกันไว้ต่ำกว่านั้นก็ดี

ถ้าในสัญญาได้กำหนดดอกเบียเกินไว้เกินกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี ดอกเบียที่เกินกว่านี้
อาจเรียกหรือเอาจากลูกหนี้ในระยะเวลาผิดนัดได้

ในระวางพ้อค้ำนั้น ตราบใดที่อัตราดอกเบียกู้ยืมโดยมีตัวเงินเป็นประกัน มีอัตรา
สูงกว่าร้อยละ ๕ ต่อปีแล้ว ดอกเบียระยะเวลาที่ลูกหนี้ผิดนัดก็ต้องคิดตามนั้น”

เหตุฉะนั้นผู้เขียนสมุดเล่มนี้จึงได้ให้อุทาหรณ์ตามกฎหมายสวิสส์ เพื่อให้เห็นว่า
มีเหตุอย่างใดที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกหรือดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ ๗ ครั้งในระยะเวลาที่ลูกหนี้ผิด

กรณี ถึงวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓
 นายแดง ก็ยังไม่ชำระเงิน ต้นทุน ๑,๐๐๐ บาท
 กับดอกเบี้ย ๗๕ บาทให้นายดำ ดังนั้นนายดำ
 จะขอให้คิดดอกเบี้ย เป็นเงินดอกเบี้ย ๗๕
 บาทด้วยไม่ได้ นอกจากจะเป็นเรื่องบัญชี
 เคิร์สแพด (ให้ดูมาตรา ๘๕๖-๘๖๐ และ
 เทียบมาตรา ๖๕๕)

วรรค ๓. ดอกเบี้ยซึ่งเจ้าหนี้พึงได้รับ

เพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัด ยังไม่พอกับค่า
 เสียหายที่แท้จริงแล้ว เจ้าหนี้มีสิทธิเรียก
 ค่าเสียหายเพิ่มเติมได้อีก เช่น

นายจ้างไม่ชำระค่าจ้างให้ลูกจ้าง ทำให้
 ลูกจ้างต้องอดอาหารดังนั้น ดอกเบี้ยที่ลูกจ้าง
 จะพึงได้รับ นั้น ไม่พอเพียง กับ ค่าเสียหาย
 ที่แท้จริง ลูกจ้างมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหาย
 นั้นเพิ่มเติมจากดอกเบี้ยได้^๑

^๑ อุทาหรณ์นี้เอามาจากหนังสือคำอธิบายประมวลกฎหมายลักษณะหนี้ สวิสส์ โดย
 ศาสตราจารย์ ว. รอทเชล เล่ม ๑ ข้อ ๒๒๒

มาตรา ๒๒๕ ถ้าลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน
เพื่อราคาวัตถุอันได้เสื่อมเสียไประวางผิคนัด
ก็ดี ฤๅวัตถุอันไม่อาจส่งมอบได้เพราะเหตุ
อย่างใด อย่างหนึ่ง อันเกิดขึ้นระวางผิคนัดก็ดี
ท่านว่าเจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนที่จะ
ต้องใช้เป็นค่าสินไหมทดแทน คิด ตั้งแต่เวลา
อันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกะประมาณราคานั้น
ก็ได้ วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้ตลอดถึงการที่
ลูกหนี้จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่
ราคาวัตถุตกต่ำเพราะวัตถุนั้นเสื่อมเสียลงใน
ระวางเวลาที่ผิคนัดนั้นด้วย

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดงเป็นผู้รับฝากผ้าของ
นายดำไว้ ๑๐๐ ผืน โดยตกลงกันว่า นายแดง
ต้อง ส่ง มอบ คืน ให้แก่ เจ้า ของ ใน วันที่ ๑

เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ในวันนั้นนายแดง
ผิคนัดไม่ส่งมอบผ้า ครั้นวันที่ ๑ พฤษภาคม
ผ้านั้นสูญไปเพราะไฟไหม้ นายแดงผู้
ผิคนัดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่นายดำ
ค่าสินไหมทดแทนนั้น คือ ราคาผ้า ๑๐๐ ฟัน
ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ และ
นายดำอาจเรียกร้องดอกเบี้ยร้อยละ ๗ ครั้ง
ตั้งแต่วันนั้นไปด้วยก็ได้

ตอน ๒. นายแดงช่างแก้ไขเครื่องยนต์
ได้รับรถยนต์คัน ๑ จากนายดำ ไว้เพื่อซ่อม
แซม โดยตกลงกันว่า นายแดงต้องส่งคืนใน
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ในวันนั้น
นายแดงผิคนัดไม่ส่งรถยนต์คัน ครั้นวันที่ ๕
เมษายน รถยนต์คันนั้นชำรุดเสียหายไปบาง
ส่วน โดยถูกไฟไหม้ นายแดงจำต้องใช้เงิน
จำนวนหนึ่งให้แก่ นายดำเป็นค่าสินไหมทดแทน

๘๓

ในการที่ราคาการถนึ่งลดน้อยถอยลงไป และ
นายคำยังชอบที่จะรับดอกเบี้ย ร้อยละ ๑ ครั้ง
ในจำนวนเงินนั้น นับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นต้นไปอีกด้วย



ชำนาญหอสมุด

ส่วนที่ ๒

รับช่วงสิทธิ

บันทึกข้อความทั่วไป

การรับช่วงสิทธิมี ๒ ชนิด คือ

๑. ช่วงบุคคล (Subrogation personnelle)
๒. ช่วงทรัพย์สิน (Subrogation réelle)

ข้อ ๑. ช่วงบุคคล

คือ การที่บุคคลภายนอกได้ชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินของตนแทนลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือการที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ด้วยทรัพย์สินซึ่งบุคคลภายนอกเป็นผู้ก่อให้เกิด โดยบุคคลภายนอกนั้น กลายมาเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้และรับช่วงสิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้อยู่ โดย มูลหนี้รวมทั้งประกันแห่งหนี้

นั้นได้ในนามของตนเอง (ให้ดูมาตรา
๒๒๖ วรรค ๑)

บ่อเกิดแห่งการชงบุคคล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ส่วนนี้
ได้กล่าวถึงการชงบุคคล อันเกิดขึ้นโดย
อำนาจแห่งกฎหมาย กล่าวคือการชงบุคคล
อันเกิดขึ้นเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องมีสัญญาอันอย่างใด
อีก เหตุใดในกฎหมายที่ทำให้เกิดการชง
บุคคลคือ

๑. เมื่อเจ้าหนี้ได้รับ ค่าสินไหม ทดแทน
ความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่ง
เป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ลูกหนี้ยอมเข้า
สู่ฐานะเป็นผู้รับชงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยว
กับทรัพย์สินหรือสิทธินั้นๆ (มาตรา ๒๒๗)

๒. บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้อยู่เอง และ
มาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ อีกคนหนึ่งผู้มีสิทธิจะ
ได้รับใช้หนี้ก่อนตน เพราะเขามีบริมสิทธิ

หรือมีสิทธิจำนำ จำนอง (มาตรา ๒๒๕
อนุมาตรา ๑)

๓. บุคคลผู้ได้ไป ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด
และเอาเงินราคา ค่าซื้อใช้ ให้แก่ผู้รับ จำนอง
ทรัพย์สินนั้นเสร็จไป (มาตรา ๒๒๕ อนุมาตรา ๒)

๔. บุคคลผู้มีความ ผูกพัน ร่วมกับผู้อื่น
หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้
เสียด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้
(มาตรา ๒๒๕ อนุมาตรา ๓)

๕. ถ้าในการที่เจ้าหนี้ นำบังคับ ยึดทรัพย์สิน
อันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้น บุคคลผู้ใดจะ
ต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิใน ทรัพย์สินนั้น เพราะ
การบังคับยึดทรัพย์สินไซ้ร้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นมี
สิทธิจะเข้าใช้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผู้ครอง
ทรัพย์สินอันหนึ่งอันใด ถ้าจะต้องเสี่ยงภัยเสีย
สิทธิครอง ทรัพย์สิน นั้นไป เพราะ การ บังคับยึด

ทรัพย์สิน ก็ย่อมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่
ว่ามานั้น

บุคคลภายนอกผู้ใดมาใช้หนี้แทนจนเป็น
ที่พอใจของเจ้าหนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นย่อม
เข้ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ แต่สิทธิ
เรียกร้องอันนี้จะบังคับให้ เป็นที่เสื่อมเสียแก่
เจ้าหนี้หาได้ไม่ (มาตรา ๒๓๐)

.....

ตามนัยแห่งกฎหมายฝรั่งเศส การช่วง
บุคคล อาจ เกิด ขึ้น ได้ อีก อย่าง หนึ่ง คือ
โดยสัญญา

การ ที่ บุคคล ภายนอกได้ ชำระ หนี้ แทน
ลูกหนี้ โดยไม่มีสัญญาให้ รับช่วงสิทธิหรือไม่
มีกฎหมาย บัญญัติไว้ให้ รับ ช่วง สิทธิได้ นั้น
หาใช่เป็นการช่วงบุคคลไม่ เช่นนายแดง
เป็นลูกหนี้รายค้า ๑,๐๐๐ บาท นายเขียว
บุคคลภายนอกได้สมัครใจใช้หนี้แทนนายแดง
เพียงเท่านั้น การ ชำระ หนี้ ของนาย เขียว อาจ

เป็นแต่เพียงการให้ (ให้อำนาจประมวลกฎหมาย
แพ่ง ฯ สยามมาตรา ๕๒๒ ตอน ๒ ที่ว่า
“ การให้นั้นจะทำ ฯ ล ฯ ด้วยชำระหนี้ซึ่ง
ผู้รับค้ำชำระอยู่ก็ได้” เพราะฉะนั้นตาม
กฎหมายฝรั่งเศสถ้านอกจากเหตุในกฎหมาย
บุคคลภายนอกประสงค์จะรับช่วง สิทธิ ก็ต้องมี
สัญญา

สัญญา อัน จะทำให้ เกิด รับช่วงสิทธิ อาจ
เป็นดังนี้

ก) สัญญา ระวัง บุคคล ภาย นอก กับ
เจ้าหนี้

ข) สัญญา ระวัง บุคคล ภาย นอก กับ
ลูกหนี้

ค) สัญญา ระวัง บุคคล ภาย นอก กับ เจ้าหนี้

คือ เป็นการตกลงระวังบุคคล ภาย นอก กับ
เจ้าหนี้ นั้นว่า เมื่อ บุคคล ภาย นอก ชำระ หนี้
แล้ว บุคคล ภาย นอก ย่อม รับ ช่วง สิทธิ ของ
เจ้าหนี้ โดย ไม่ต้อง ให้ ลูกหนี้ ตกลง ยินยอม ด้วย

แต่ให้พึงสังเกตว่า การตกลงเช่นนี้จะต้อง
ทำเสียก่อนที่บุคคลภายนอกชำระหนี้ เพราะ
ถ้าชำระหนี้แล้ว หนี้ก็เป็นอันระงับไป
เจ้าหนี้หมดสิทธิที่จะตกลงกับบุคคลภายนอกได้

ข) สัญญาระวางบุคคลภายนอกกับลูกหนี้

คือ เป็นการตกลงระวางบุคคลภายนอกกับ
ลูกหนี้ว่า เมื่อบุคคลภายนอกได้ออกทรัพย์สิน
สินเพื่อใช้หนี้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้ว ลูก
หนี้ยอมให้บุคคลภายนอกรับช่วงสิทธิของ
เจ้าหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องให้เจ้าหนี้ตกลง
ยินยอมด้วย

แต่นัยแห่งกฎหมายฝรั่งเศส ที่กล่าวนี้จะ
ใช้ได้ในประเทศสยามเพียงไรเป็นข้อที่ควร
พิจารณา

ข้อ ๒๒. ช่วงทรัพย์สิน

คือ การที่เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่
ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งในฐานะที่นิตินัยอย่าง
เดียวกับทรัพย์สินอันก่อน

การช่วงทรัพย์ นับว่าเป็นข้อยกเว้นอย่างหนึ่งแห่งการชำระหนี้ เพราะหลักแห่งการชำระหนี้มีว่า วัตถุแห่งหนี้เป็นอย่างไร ลูกหนี้ก็ต้องขอปฏิบัติ การชำระหนี้ ต่อเจ้าหนี้ เป็นอย่างนั้น โดยตรง (ให้ดูมาตรา ๒๐๘ วรรค ๑) เช่น นายแดงเป็นลูกหนี้นายดำ ในอันที่จะต้องส่งมอบรถยนต์ ดังนั้นนายแดง จะส่งมอบรถยนต์แทนไม่ได้

การช่วงทรัพย์นั้นจำ เป็นว่า ทรัพย์ ซึ่งเข้าแทนที่จะ ต้อง มีฐานะ นีตินัย อย่างเดียวกับ ทรัพย์สินอันก่อน คือลูกหนี้ อาจที่จะชำระหนี้ได้ โดยทรัพย์ซึ่งเข้าแทนนั้น

การเอาทรัพย์ อันหนึ่งเข้าแทนอีกอันหนึ่ง โดยให้มีฐานะ นีตินัย อย่างเดียวกับทรัพย์สินอันก่อน อาจจะทำได้ โดยการแปลงหนี้ (ให้ดูมาตรา ๓๔๕) แต่การแปลงหนี้ นั้นหาใช่เป็นการช่วงไม่ เพราะการแปลงหนี้ นั้น ทำให้หนี้ เดิม ระบุไป ตลอด ทั้ง อุปกรณ์ ทั้งหลายด้วยและเกิดหนี้ขึ้นใหม่แทนที่ แต่

ช่วงทรัพย์สินนั้น หนี้เดิมหาได้ระงับไปไม่ คือ หนี้เดิมยังคงอยู่ เพียงแต่ทรัพย์สินอันเป็น วัตถุแห่งหนี้ได้เปลี่ยนแปลงไป ในกฎหมาย ฝรั่งเศส กรณีที่ช่วงทรัพย์สินอาจเกิดขึ้นนั้น โดยมากอาจเป็นในเรื่องทรัพย์สินระหว่างคู่เมีย ซึ่งถ้าจะให้อุทธรณ์ตามเค้านั้นก็ เช่นนายคำ แต่งงาน กับ นางแดง โดย นายคำ มีเงิน ๑๐,๐๐๐ บาทเป็นสินเดิม นางแดงมีที่สวน ๑ ไร่เป็นสินเดิม ในระหว่างที่อยู่กินด้วยกัน นายคำสามมีผู้มี สิทธิ เหนือทรัพย์สินบริคณฑ์ ได้เอาที่สวนสินเดิม ของนางแดง นั้นไปแลก กับที่นา ดังนั้นถ้าภายหลังการสมรสนั้นขาด จากกัน นางแดงก็มีสิทธิที่จะได้รับคืนที่นา แทนที่สวน โดยมีฐานะนี้ดิน้อยอย่างเดียว กับที่สวน

ขี ๓. การรับช่วงสิทธิต่างกับ

การโอนสิทธิเรียกร้อง

การรับช่วงสิทธิชนิดช่วงบุคคลนั้น มี ลักษณะคล้ายกับการ โอนสิทธิเรียกร้องในข้อ

ที่ว่า ทั้ง๒อย่างนั้นมีความประสงค์ที่จะ
เปลี่ยนตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของ แต่มีข้อที่
ต่างกันสำคัญ ๆ เช่นต่อไปนี้

๑. การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น ต้อง
กระทำโดยความตกลงของเจ้าหนี้ เพราะ
เป็นการโอน (ให้ดูมาตรา ๓๐๓)

ส่วนการรับช่วงสิทธินั้น ดังที่กล่าวมา
แล้วอาจเกิดขึ้นโดยที่เจ้าหนี้ไม่ได้ตกลงด้วย
เช่น ด้วยอำนาจแห่งกฎหมาย

๒. การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น จะยก
ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอก
แต่เมื่อได้บอกกล่าว การโอนไปยัง ลูกหนี้
หรือลูกหนี้ได้ยินยอม ด้วย (ให้ดูมาตรา
๓๐๖)

ส่วนการรับช่วงสิทธินั้น ไม่จำเป็นต้อง
ทำพิธี ดังนั้นยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือ
บุคคลภายนอกได้

๓. การโอน สิทธิ เรียกร้อย มีความประสงค์ไปในทางหากำไร ส่วนการรับช่วงสิทธินั้น ตามปกติได้กระทำกันเพื่อไม่หวังค่ากำไร คือเป็นการช่วยเหลือระวางญาติมิตร ในประเทศฝรั่งเศสนักปราชญ์กฎหมายอธิบายว่าการโอนสิทธิเรียกร้อยนั้น แม้ผู้รับโอน จะชำระ ราคา สิทธิให้ต่ำกว่าราคาที่เป็นจริง ผู้รับโอนก็มีสิทธิเรียกร้อยได้เต็มจำนวน เช่นนายแดงเป็นเจ้าของนายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายแดงโอนสิทธินั้นให้นายเขียว เป็นราคา ๕๐๐ บาท นายเขียวก็มีสิทธิเรียกร้อยจากนายดำได้เต็ม ๑,๐๐๐ บาท

แต่การรับช่วงสิทธินั้น ผู้รับช่วงสิทธิชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปเท่าใด ก็เรียกได้เท่านั้น เช่น นายแดงเป็นเจ้าของนายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายเขียวใช้หนี้แทนนายดำ นายแดงจึงคิดเอาเพียง ๘๐๐ บาท อีก ๒๐๐ บาทยกให้ตั้งนี้ นายเขียวจะเรียกร้อย เอาจาก นายดำได้

เพียง ๘๐๐ บาท เพราะอีก ๒๐๐บาทนั้น
ถือว่าเป็นการที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้

ทั้งนี้จะใช้ได้ ใน ประเทศ สยาม อย่างไร
เป็นข้อที่ควรพิจารณา

ปัญหายังมีอีก ๒ ประการ คือผลแห่ง
ความต่างกันจะยังมีอยู่ตั้งนี้อีกหรือไม่

๑ การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น เป็นการ
ซื้อขาย เหตุฉะนั้นผู้โอนต้องรับผิดชอบในเมื่อ
สิทธิเรียกร้อง กับทั้งอุปกรณ์ นั้นไม่มีอยู่จริง
ตามที่ตกลงกัน

แต่การรับช่วงสิทธินั้น ไม่มีบทบัญญัติว่า
เจ้าหนี้จะต้องรับผิดชอบ ในเมื่อหนี้กับประกัน
และทั้งอุปกรณ์นั้นไม่มีอยู่จริง นอกจาก
คดีจะเข้าในเรื่องลาภมิควรได้

๒. ถ้าผู้ทรงสิทธิเรียกร้องโอนสิทธิไป
แต่เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น อุปกรณ์ เช่น
ประกันต่าง ๆ ย่อมโอนไปด้วยตามส่วน (ให้
ดูมาตรา ๓๐๕)

ส่วนการรับช่วงสิทธิแต่บางส่วนนั้น ดู
 เหมือนว่าประกันแห่งหนึ่งจะยังไม่โอนไปด้วย

ความต่างกัน ๒ ประการนี้มีในกฎหมาย
 ฝรั่งเศสแต่จะมีใน กฎหมายไทยหรือไม่ เป็น
 ข้อที่ควรพิจารณา

ข้อ ๔ การรับช่วงสิทธิต่างกัน

การแปลงหนี้ใหม่

การรับช่วงสิทธิ คล้าย กับ การ แปลง หนี้
 ใหม่ในข้อที่ว่า การรับช่วงสิทธินั้นอาจ
 เปลี่ยนตัวบุคคล หรือถ้าเป็นการช่วงทรัพย์
 อาจเปลี่ยนทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้ แต่
 ทั้ง ๒ นั้นต่างกัน ในข้อสำคัญดังนี้

๑. การแปลงหนี้^๕ เกิดจากสัญญาระวาง
 ลูกหนี้กับเจ้าหนี้^๕ แต่การรับช่วงสิทธิอาจ
 เกิดด้วยอำนาจกฎหมาย

๒. การแปลงหนี้ อาจมีวัตถุประสงค์
เปลี่ยนตัวลูกหนี้ได้ แต่การรับช่วงสิทธิไม่ใช่
เป็นการเปลี่ยนตัวบุคคลผู้เป็นลูกหนี้ คือ
เป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ หรือเปลี่ยนทรัพย์สิน
(ในกรณีช่วงทรัพย์สิน)

๓. การแปลงหนี้นั้น ทำให้หนี้เดิม
ระงับไป และมีหนี้ใหม่ขึ้นแทนที่ แต่
การรับช่วงสิทธินั้นหนี้ยังคงมีลักษณะอยู่ดัง
เดิมเพียงแต่เปลี่ยนตัวบุคคล หรือเปลี่ยน
ตัวทรัพย์สินเท่านั้น

สำนักหอสมุด

มาตรา ๒๒๖ บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้านั้น ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบนค้ำที่เจ้านั้นมีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง

ช่วงทรัพย์ ได้แก่เอาทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่ง ในฐานะนิติบัญญัติอย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ช่วงบุคคล นายดำเป็นเจ้านายแดงกับนายเหลืองร่วมกัน ๑,๐๐๐ บาท โดยมี นายเขียว เป็น ผู้ค้ำ ประกัน นายแดง นายเหลืองผู้เดียวชำระเงินเต็ม ๑,๐๐๐ บาท ให้นายดำ ดังนั้นนายเหลืองยอมกลายมาเป็นเจ้านายแดง และมีสิทธิเรียกร้องเอาจำนวนเงิน ๕๐๐ บาทส่วนของนายแดง จากนายแดงและจากนายเขียวผู้ค้ำประกัน

วรรค ๒. ช่วงทรัพย์ ให้ดูอุทธรณ์
 ในบันทึกข้อความทั่วไป

มาตรา ๒๒๓๗ เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทน
 ความเสียหายเต็มตามราคาทรัพย์ ฤๅ สิทธิซึ่ง
 เป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อม
 เข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อัน
 เกี่ยวกับ ทรัพย์ ฤๅ สิทธิ นั้น ๆ ด้วย อำนาจ
 กฎหมาย

อุทธรณ์

นายแดงได้รับฝากแหวนเพชรของนายดำ
 ไว้ ๑ วง ต่อมาแหวนเพชรนั้นหาย เพราะ
 ความประมาท เลินเล่อ ของ นายแดง ถ้า
 นายแดงได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้นายดำ
 เต็มตามราคาทรัพย์นั้นแล้ว ภายหลังจับ
 ผู้ร้ายได้และได้แหวนเพชรคืน ดังนั้นนายแดง

ย่อมรับช่วงสิทธิของนายคำ ใน การ ที่ จะ ได้
รับแหวนนั้น

มาตรา ๒๒๘ ถ้าพฤติการณ์ซึ่งทำให้การชำระหนี้
เป็นอันพ้นวิสัยนั้น เป็นผลให้ลูกหนี้ได้มา
ซึ่งของแทนที่ดี ถ้าได้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหม
ทดแทนเพื่อทรัพย์สินอันจะพึงได้ แก่ตน นั้น ก็ดี
ท่านว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ส่งมอบของแทนที่ได้รับ
ไว้ ถ้าจะเข้าเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน
เสียเองก็ได้

ถ้าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
เพราะการไม่ชำระหนี้ และถ้าใช้สิทธินั้น
ตั้งได้ระบุมไว้ในวรรคต้นไซ้ ค่าสินไหม
ทดแทน อัน จะ พึง ไซ้ แก่ เจ้า หนี้ นั้น ย่อมลด
จำนวนลง เพียงเสมอ ราคา แห่งของแทน ซึ่ง
ลูกหนี้ได้รับไว้ ถ้าเสมอจำนวนค่าสินไหม
ทดแทนที่ลูกหนี้จะเรียกร้องได้นั้น

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงได้ฝากแหวนเพชรไว้ยังนายดำวงหนึ่ง นายดำได้อาแหวนเพชรนั้นประกัน โจรภัยไว้ยังบริษัทเชียวเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

ภายหลังมีผู้ร้ายลักแหวนเพชรวงนั้นไป ทำให้เป็นการพันวิสัย ที่ นายดำ จะ ส่งมอบแหวนวงนั้นคืน แต่ นายดำ ได้เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท จากบริษัทเชียว ดังนั้นนายแดงเจ้าหน้อจเรียกร้องให้นายดำส่งมอบเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ที่ผู้รับประกันใช้ให้ทันที

สมมติว่าผู้รับประกันปฏิเสธไม่ใช้เงินให้ นายดำ ดังนั้นนายแดงอาจฟ้องผู้รับประกันเพื่อได้รับใช้เงินโดยตนเองได้

วรรค ๒. นายแดงทำสัญญาจะขายม้าให้นายดำ ๑ ตัว กำหนดส่งมอบวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดงผิดนัดไม่ส่งมอบ ระวังผิดนัดนายเชียวได้ฆ่ามันนั้นตาย

นายคำเจ้าหน้ จ้งใช้สิทธิ ตาม วรรค ๑ เรียก
ร้อง เอา ค่ำ สิ้นใหม่ทดแทน จากนายเขี้ยวได้
เป็นเงิน ๔๐๐ บาท ดั่งนี้ ถ้ ค่ำ สิ้นใหม่
ทดแทนซึ่งนายคำเจ้าหน้จะพึงได้จากนายแดง
ถูกหน้ นั้น เป็นจำนวน ๕๐๐ บาท (คือ ค่ำ
เสียหายตามปกติ และตามพฤตติการณ้พิเศษ
ตามมาตรา ๒๒๒) นายคำเจ้าหน้จะเรียก
ร้องเอาจากนายแดงได้เพียง ๑๐๐ บาทเท่านั้น

มาตรา ๒๒๔ การรับช่วงสิทธิยอมมีขึ้นด้วยอำนาจ
กฎหมาย และยอมสำเร็จเป็นประโยชน์
แก่บุคคลดั่งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ
(๑) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอยู่เอง และ
มาใช้หน้ให้แก่เจ้าหน้ อื่คนหน้ซึ่งผู้มีสิทธิจะ
ได้รับใช้หน้ก่อนตน เพราะเขามีบริมะสิทธิ
ฤมีสิทธิจ้ำนจ้ำนอง

(๒) บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ใด และเอาเงิน รวาค่าซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนอง ทรัพย์สินนั้นเสร็จไป

(๓) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น ฤๅเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสีย ด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น

อุทาหรณ์

อนุมาตรา ๑. นายดำได้ยืมเงินนายแดง ๕๐๐ บาท และได้เอาที่ดินจำนองไว้กับ นายเขียวเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ตั้งถิ่นถ้านายแดงชำระหนี้ให้แก่ นายเขียวแทนนายดำ ถึงแม้จะไม่ได้ มีสัญญา ตกกลง ให้ ชวงสิทธิ ก็ดี นายแดงยอมกลายเป็นเจ้าหนี้นายดำและมี สิทธิจำนองสำหรับเงิน ๒,๐๐๐ บาท

อนุมาตรา ๒. นายแดงซื้อที่ดินนายดำไว้ แปลงหนึ่งเป็นราคา ๓๐,๐๐๐ บาท แต่ที่ดิน นั้นได้จำนองไว้กับบุคคล ตั้งขึ้นคือ

๑๐๗

- ๑) นายเขียวเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท
- ๒) นายขาวเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท
- ๓) นายเหลืองเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

แทนที่จะใช้เงิน ๓๐,๐๐๐ บาทนี้ให้แก่ นายดำผู้ขาย นายแดงได้เอาราคาซื้อ ๓๐,๐๐๐ บาทชำระให้แก่ นายเขียว และ นายขาวเจ้าหนี้บริมสิทธิ์ที่ ๑ และที่ ๒ จึง เป็นว่า เจ้าหนี้ทั้งสองนี้ ได้รับใช้เต็มจำนวน ดังนั้น นายแดง ก็รับช่วงสิทธิของนายเขียวกับ นายขาวที่จะได้รับ ชำระหนี้ ก่อน นายเหลือง ถ้านายเหลืองฟ้องบังคับการจำนอง ศาลสั่ง ให้เอาที่ดินนั้นขายทอดตลาดได้เงิน ๓๕,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายแดงผู้ได้รับ ช่วงสิทธิจาก นายเขียว และนายขาวย่อมจะได้รับใช้เงิน ๓๐,๐๐๐ บาทก่อนนายเหลือง

อนุมาตรา ๓. นายแดง และ นายดำ

ร่วมกันต้องรับผิดชอบ (เพราะการทำละเมิด) ต่อ นายเขียว เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท นายแดง ผู้เดียวใช้เงิน ๑,๐๐๐ บาทให้นายเขียว ด้วย

อำนาจแห่งกฎหมาย นายแดง ได้เข้ารับช่วง
สิทธิแทนนายเขียวซึ่งมีอยู่ต่อนายดำ นาย
แดงจึงมีสิทธิเรียกร้องจากนายดำในส่วนที่
นายดำจำต้องรับผิดชอบ เช่น ๕๐๐ บาท คือ
มาตรา ๔๓๒ วรรค ๓ สันนิษฐานไว้ก่อนว่า
ระวางบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้
ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบ
เป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์
ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น

มาตรา ๒๓๐ ถ้าในการที่เจ้าหนี้บังคับยึดทรัพย์
อันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้น บุคคลผู้ใด
จะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์อันนั้นเพราะ
การบังคับยึดทรัพย์ไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้นั้น
มีสิทธิจะเข้าใช้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผู้ครอง
ทรัพย์อันหนึ่งอันใด ถ้าจะต้องเสี่ยงภัย
เสียสิทธิครองทรัพย์นั้นไป เพราะการบังคับ

ยึดทรัพย์ ก็ย่อมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่ว่ามันนั้น

ถ้าบุคคลภายนอกผู้ใด มาใช้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้แล้ว บุคคลผู้นั้น ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ แต่สิทธิเรียกร้องอันนี้ จะบังคับให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้หาได้ไม่

อุทาหรณ์

นายดำได้ครอบครองที่ดินแปลงหนึ่งของ นายแดงไว้โดยปรบักษ์จนมีกำหนด ๘ ปีแล้ว นายแดงได้เอาที่ดินแปลงนี้ไปจำนองนายเขียว ๒,๐๐๐ บาท นายแดงผิดนัด นายเขียว จึงฟ้องขอให้บังคับจำนอง นายดำจะต้องเสีย สิทธิ ครอง ทรัพย์ นั้น เพราะ การ บังคับยึดทรัพย์นั้น นายดำจึงชำระหนี้ให้นายเขียว แทนนายแดง ดังนั้นนายดำย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของนายเขียว

มาตรา ๒๓๓๑ ถ้าทรัพย์สินที่จำนอง จำน่า ฤๅอยู่ใน
 บังคับบุริมสิทธิประการอื่นนั้น เป็นทรัพย์สิน
 อันได้เอาประกันภัยไว้ไซ้ ท่านว่า สิทธิ
 จำนอง จำน่า ฤๅบุริมสิทธิ อย่างอื่นนั้น
 ย่อมครอบไปถึงสิทธิ ที่จะ เรียกร้องเอาแก่ผู้
 รับประกันภัยด้วย

ในกรณี ที่ เป็น อสังหาริมทรัพย์ ถ้า ผู้
 รับประกันภัยได้รู้ ฤๅควรจะรู้ว่ามีจำนอง
 ฤๅบุริมสิทธิอย่างอื่นไซ้ ท่านยังมีให้ผู้รับ
 ประกันภัยใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันภัย จน
 กว่าจะได้บอกกล่าวเจตนาเช่นนั้น ไปยังผู้รับ
 จำนอง ฤๅเจ้าหนี้บุริมสิทธิคนอื่นแล้ว
 และมีได้รับคำ คัดค้านการที่จะใช้เงิน นั้นมา
 ภายในเดือนหนึ่งนับแต่วันบอกกล่าว แต่
 สิทธิ อย่างใด ๆ ที่ได้ ไป จด ทะเบียน ณ หอ
 ทะเบียนที่ดินนั้น ท่านให้ถือว่าเป็อันรู้ถึง
 ผู้รับประกันภัย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ ใช้
 ตลอดถึงการจำนองสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมาย
 อนุญาตให้ทำได้นั้นด้วย

ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้รับประกัน
 ภัยจะไ้เงินให้แก่ผู้เอา ประกันภัยโดย ตรง
 ก็ไ้ เว้นแต่คนจะไ้รู้ฤๅการจะไ้รู้ว่
 ทรัพย์นั้นตกอยู่ ในบังคับจำนำ ฤๅบุริมะสิทธิ
 อย่างอื่น

ผู้รับประกันภัยไม่ ต้อง รับ ผิด ต่อเจ้าหน้
 ถ้า ทรัพย์สิน อัน ไ้เอา ประกัน ภัยไ้วันนั้น ไ้
 ก็นมา ฤๅไ้จัดของแทนให้

วิธีเดียวกันนี้ ท่านให้ อนุ โลมไ้บังคับแก่
 กรณีบังคับซื้อกับทั้งกรณีที่ต้องไ้ค่าเสียหาย
 อันควรจะไ้ แก่ เจ้าของทรัพย์สิน เพราะเหตุ
 ทรัพย์สินทำลายฤๅบุบสลายนั้นด้วย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงไ้จำนองห้องแถว

๑๐ ห้อง ไ้ยัง นายดำ และ เอา ประกัน
 อัคคีภัยไ้ยังบริษัทเขี้ยว ต่อมาห้องแถว
 ถูกเพลิงไหม้

นายคำผู้รับจ้างอาจเรียกร้องค่าสินไหม
ทดแทนจากบริษัทเขี้ยว

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ข้างต้น ห้องแถว
นั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ และนายแดงนายคำ
ได้จดทะเบียนการจ้างไว้ เมื่อไฟไหม้
ห้องแถวนั้น นายแดงผู้เอาประกันภัยไป
ขอรับเงินที่บริษัทเขี้ยว ตั้งบริษัทเขี้ยวจะ
ใช้เงินให้นายแดงยังไม่ได้ จนกว่าจะได้บอก
กล่าว เจตนาจะ ใช้เงิน นั้นไป ยัง นายคำผู้รับ
จ้าง และ นายคำ มิได้ คัดค้าน ภายใน
กำหนด ๑ เดือน นับแต่วันบอกกล่าว

วรรค ๓. นายแดง พ่อ คำ ขาย ส่ง ได้
ประกันภัย เข้าสาร ไว้ ๕,๐๐๐ กระสอบ ยัง
บริษัทเขี้ยว แล้วนายแดงได้จํานำเข้าสาร
นั้นไว้กับนายคำ ภายหลังเข้าสารนั้นถูก
เพลิงไหม้ บริษัทเขี้ยวผู้รับประกันอาจ
ใช้เงินแก่นายแดงโดยตรง นอกจากตนจะ
รู้หรือควรจะรู้

วรรค ๔. ตามอุทธรณ์วรรค ๑ สมมติว่า
เมื่อไฟไหม้ห้องแถวแล้ว บริษัทเขียวได้
สร้าง ห้องแถวให้แทนใหม่ โดยไม่ใช้เงินที่
เสียหาย ดังนั้นนายดำผู้รับจำนองจะเรียก
รื้อเอาจากบริษัทเขียวไม่ได้

วรรค ๕. วิธีเดียวกันนี้ท่านให้อุ่น โลมไซ
บังคับแก่กรณีบังคับข้อกับทั้งกรณีที่ต้องใช้
ค่าเสียหาย อันควรจะได้แก่เจ้าของทรัพย์สิน
เพราะ เหตุ ทรัพย์สิน ทำลาย หรือ บุกสลาย
นั้นด้วย

มาตรา ๒๓๓๒ ถ้าตามความในมาตราก่อนนี้เป็นอันว่า
จะ เอาเงิน จำนวน หนึ่ง ให้แทน ทรัพย์สินที่
ทำลายถูกบุบสลายไ้หรือ เงินจำนวนนี้ท่าน
ยังมีให้ส่งมอบแก่ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ
ฎา เจ้าหนี้ มีบุริมสิทธิเหนือ ก่อนที่หน

ซึ่งได้เอาทรัพย์สินเป็นประกันไว้ นั้น จะถึงกำหนด และถ้าคู่กรณีไม่สามารถจะตกลงกับลูกหนี้ได้ไซ้ ท่านว่าต่างฝ่ายต่างมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้นำเงินจำนวนนั้นไปวางไว้ ณสำนักงานวางทรัพย์สินเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน เว้นแต่ลูกหนี้ จะหาประกันให้ไว้ตามสมควร

อุทาหรณ์

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดง ให้นำยืมเงินไป ๑๐,๐๐๐ บาท มีกำหนด ๕ ปี เพื่อเป็นประกันเงินที่ยืมนี้ นายดำได้ จำนองห้องแถว ๑๐ ห้องไว้แก่นายแดง นายดำได้เอาห้องแถว นั้น ประกันภัยไว้ตามราคา คือ ๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ปีเดียวกันนั้นไฟไหม้ห้องแถวนั้น

ตั้งจำนวนเงิน ซึ่งผู้รับประกันจะชี้ให้ นั้นจะชำระแก่นายแดงผู้รับจำนองไม่ได้เพราะ หนี้ยังไม่ถึงกำหนด จะชำระให้แก่นายดำ เจ้าของก็ไม่ได้ ถ้านายแดงผู้รับจำนอง คัดค้าน ตามมาตรา ๒๓๑ วรรค ๒

ตั้งให้นายแดง นายดำไม่ตกลงกันว่าจะ
ให้บริษัทเขียวชำระเงินแก่ผู้ใด นายแดง
หรือ นายดำ ก็อาจเรียกร้องให้บริษัทเขียววาง
เงินนั้นไว้ยังสำนักงานวางทรัพย์

แต่สมมติว่าถ้านายดำหาประกันที่สมควร
มาให้ นายแดง นายดำก็อาจได้รับเงินนั้น
ไปได้

ชำนาญ หอสมุด

ส่วนที่ ๓

การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

บทกข้อความทั่วไป

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑๔ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงรวมทั้ง เงิน และ ทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอก ค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย กล่าวคือ ทรัพย์สินสมบัติของลูกหนี้ ย่อมเป็น ประกัน แก่เจ้าหนี้ เหตุฉะนั้นถ้าลูกหนี้ขัดหนี้ ไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง อัน เป็นการทำให้ เจ้าหนี้ เสียประโยชน์ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะป้องกันสิทธิของตน คือใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ในนามของตนเองแทนลูกหนี้

หลัก แห่ง การ ที่เจ้าหนี้ มีอำนาจใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

๑๑๗

เจ้าหน้จะมีสิทธิใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหน้ได้ ต่อเมื่อประกอบด้วยหลักดังนี้

๑. สิทธิของลูกหน้ ต้องไม่ใช่เป็นการส่วนตัวของลูกหน้โดยแท้ ให้ดูมาตรา ๒๓๓ ตอนปลาย

๒. ลูกหน้ขัดขืน ไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้อง หรือเพิกเฉยเสีย ให้ดูมาตรา ๒๓๓ ตอนต้น

๓. เป็นเหตุให้เจ้าหน้เสียประโยชน์ คือเป็นการทำให้ลูกหน้ไม่สามารถชำระหน้ได้

ปัญหาที่ว่า

๑. เจ้าหน้จะต้องบอกกล่าวให้ลูกหน้ใช้สิทธิเรียกร้องเสียก่อนหรือไม่?

๒. เจ้าหน้โดยมีเงื่อนเวลา หรือเงื่อนไข จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหน้ได้หรือไม่?

๓. เจ้าหนจะใช้สิทธิเรียกร้องซึ่งลูกหนี้
ของลูกหนี้มีอยู่ต่อบุคคลอีกคนหนึ่งได้
หรือไม่?

๔. ถ้าเจ้าหนใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้
ได้ผลสำเร็จ คือลูกหนี้ของลูกหนี้ได้ชำระ
หนี้ให้ตั้งนี้ เจ้าหนอื่นๆ จะมีสิทธิขอเฉลี่ย
ทรัพย์สินที่ได้มานั้นหรือไม่?

สำนักหอสมุด

มาตรา ๒๓๓ ถ้า ลูกหนี้ ขัดขันไม่ยอมใช้สิทธิ เรียก ร้องฎาเพิกเฉยเสียไม่ใช้สิทธิเรียกร้อง เป็น เหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ไซ้ร้ ท่าน ว่าเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้อง นั้นใน นามของ ตนเองแทนลูกหนี้เพื่อบ้องกันสิทธิของตนใน มูลหนี้นั้นก็ไต้ เว้นแต่ในข้อที่เป็นการของ ลูกหนี้ส่วนตัวโดยแท้

อุทาหรณ์

ตอน ต้น นายแดง เป็น เจ้าหนี้ นายดำ ๒๐,๐๐๐ บาท และนายดำเป็นเจ้าหนี้ นายขาว ๕,๐๐๐ บาท หน้ระวางนายดำกับ นายขาวถึงกำหนดชำระแล้ว แต่นายดำไม่ เรียก ร้องจากนายขาว อันเป็นเหตุให้ นายแดงเสียประโยชน์ ดังนั้นนายแดงอาจ ใช้สิทธิเรียกร้องของนายดำ ฟ้องนายขาวต่อ ศาลในของนายนามแดงเอง เพื่อศาล พิพากษา บังคับให้นายขาวชำระ เงิน ๕,๐๐๐ บาทนั้น

๑๒๐

ตอนปลาย นายแดงเป็นเจ้าของหน้าผ้านายดำ
๑๐,๐๐๐ บาท นายดำได้ยกที่ดินแปลง
หนึ่งราคา ๕,๐๐๐ บาทให้นายขาว ภายหลัง
นายขาวประพฤติน่ารคุณต่อนายดำ นายดำ
ไม่ขอลงนคินการให้ ดังนั้นนายแดงจะฟ้อง
นายขาวขอลงนคินการให้แทน นายดำไม่ได้
เพราะการลงนคินการให้เป็นการส่วนตัวของ
ลูกหนี้ (แม่แต่ทายาทของผู้ให้ก็ยังลงนคิน
ได้แต่ในบางกรณี ให้ดูมาตรา ๕๓๒)

มาตรา ๒๓๔ เจ้าของผู้ใช้สิทธิเรียก ร้อง ของลูกหนี้
นั้น จะ ต้อง ขอ หมาย เรียก ลูก หนี้ มา ใน คดี
นั้นด้วย

อุทธรณ์

ในกรณีที่ถูกกล่าวมาในอุทธรณ์ได้มาตรา
๒๓๓ ตอนต้น นายขาวต้องขอหมายเรียก

นายคำ เข้ามาในคดีด้วย^๑ การที่นายคำ
เข้ามาใน คดี ด้วยนั้น ย่อมทำให้ คำพิพากษา
ใช้ได้ และเป็นอันสมบูรณ์ในส่วนตัว
นายคำด้วย

มาตรา ๒๓๕ เจ้านั้นจะใช้ สิทธิเรียก ร้อง ของลูกหนี้
เรียกเงินเต็มจำนวนที่ยังค้างชำระแก่ ลูกหนี้
โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ค้างชำระแก่ตน
ก็ได้ ถ้าจำเลยยอมชำระเงินเพียงเท่าจำนวน
ที่ลูกหนี้เดิมค้างชำระแก่เจ้านั้น คดีก็
เป็นเสร็จกันไป แต่ถ้าลูกหนี้เดิมได้เข้าชื่อ
เป็นโจทก์ด้วย ลูกหนี้เดิมจะขอให้ศาล
พิจารณาพิพากษาต่อไปใน ส่วน จำนวน เงินที่
ยังเหลือติดค้างอยู่ก็ได้

๑. เข้าใจว่าคงจะเข้ามาเป็นโจทก์ด้วยให้ดูมาตรา ๒๓๕ ต่อไป เพราะเจ้านั้นใช้
สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้

๑๒๒

แต่อย่างไรก็ดี ท่านมิให้เจ้าหน้าที่ได้รับมาก
ไปกว่าจำนวนที่ค้างชำระแก่ตนนั้นเลย

อุทาหรณ์

นายแดงเป็นเจ้าของร้านค้า ๑๐,๐๐๐ บาท
นายดำ เป็น เจ้าหนี้ นายขาว ๒๐,๐๐๐ บาท
นายแดงใช้สิทธิของนายดำฟ้องขอ เรียกเงิน
จากนายขาวเต็ม ๒๐,๐๐๐ บาทได้ ถ้านายขาว
ยอมใช้เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ก็เพียงพอเท่าที่
นายดำเป็นลูกหนี้แดงแล้ว คิดเสร็จ
กันไป แต่ถ้านายดำได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมด้วย
แล้ว นายดำจะขอให้ศาลพิจารณาพิพากษา
ต่อไปใน ส่วน จำนวนเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท ที่ยัง
เหลือติดค้างอยู่ก็ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้แดงจะ
ฟ้องเรียกเงิน จาก นายดำ ๒๐,๐๐๐ บาท ได้
ก็ดี นายแดงจะได้รับชำระหนี้ก็แต่เพียง
๑๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๓๖ จำเลยมีข้อต่อสู้ลูกหนี้ เดิมอยู่อย่างใด ๆ ท่านว่าจะยกขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ทั้งนั้น เว้นแต่ข้อต่อสู้ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อยฟ้องแล้ว

อุทธรณ์

ตอนต้น นายแดง เป็นเจ้าหนี้ นายดำ ๒,๐๐๐ บาท นายดำได้ขายรถยนต์ให้ นายขาว ๑ คันราคา ๒,๐๐๐ บาท โดยยังไม่ใช้ราคา นายขาวเป็นผู้เยาว์ การซื้อขายนั้นไม่ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ต่อมานายแดงใช้สิทธิของ นายดำฟ้องขอเรียกราคารถยนต์ ตั้ง นายขาวอาจอ้างเหตุโมฆียกรรม แห่งการซื้อขายนั้นขึ้นต่อสู้ นายแดงได้

ตอนสอง นายแดง เป็นเจ้าหนี้ นายดำ ๒,๐๐๐ บาท นายดำให้นายเขียวืมเงิน ๒,๐๐๐ บาท และนายเขียวได้ขายรถยนต์ให้ นายดำ ๑ คันราคา ๒,๐๐๐ บาท โดย

นายดำยังไม่ชำระราคา ต่อมานายแดงใช้
สิทธิของนายดำขอเรียกเงินที่นายเขียวกู้ไป
นั้นคืน เมื่อฟ้องแล้วนายเขียวได้ตกลงกับ
นายดำ หัก กลบ ลบ หนี้ ว่าง กัน ดังนั้น
นายเขียวจะอ้างเอาเหตุที่ หักกลบ ลบหนี้ กัน
ชั้นนี้ นายแดงไม่ได้ เพราะเป็นข้อต่อสู้ที่
เกิดขึ้นภายหลังยื่นฟ้อง

THAMMASAT UNIVERSITY
สำนักหอสมุด

ส่วนที่ ๔

เพิกถอนการฉ้อฉล

บันทึกขอความทั่วไป

เพิกถอนการฉ้อฉล เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ ในการที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรม อันลูกหนี้ได้กระทำลง ทั้งรู้อยู่ว่าจะเป็นทาง ให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ

เกณฑ์ แห่ง การ ที่ เจ้า หนี้ จะ ใช้ สิทธิ เพิก

ถอนการฉ้อฉล

เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเพิกถอนการ ฉ้อฉลได้
ภายในหลัก ๔ ประการ

๑. นิติกรรมที่ลูกหนี้ได้กระทำนั้น ทำ
ให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ (เอวองตุส คัมนี้)

คำว่าเสียเปรียบในที่นี้ น่า จะ ควร เข้าใจ
ดังนี้

ก) คือทำให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ลดน้อย
ถอยลงไป อันเป็นเหตุให้ลูกหนี้ไม่สามารถ
ชำระหนี้ ไม่ใช่แต่เพียงว่าผู้ใดเป็นเจ้าของ
แล้วเห็นว่าลูกหนี้โอนทรัพย์สิน เจ้าหนี้ก็
จะขอให้เพิกถอนการโอนนั้นได้

ข) การที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้
คนหนึ่งนั้น เจ้าหนี้จะขอให้เพิกถอนไม่ได้
เช่นนายคำ เป็น ลูกหนี้ นายแดง ๑,๐๐๐ บาท
นายขาว ๒,๐๐๐ บาท นายคำทราบว่าตนไม่
สามารถชำระหนี้ได้หมดทั้ง ๒ คน จึงเลือก
ชำระหนี้ ให้แก่ นายแดง แต่คนเดียว เต็ม
๑,๐๐๐ บาท ดังนั้นนายขาวจะขอให้เพิกถอน
ไม่ได้ เพราะการที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้
นั้นเป็นมูลอันชอบด้วยกฎหมาย ตามนัยแห่ง
สุภาษิตกฎหมายโรมันที่ว่า “สปี วิจิตาวิต
สuum เรเซปีต” ข้อยกเว้นจะมีแต่ในเรื่อง
ที่ลูกหนี้ได้ล้มละลาย คือการโอนทรัพย์สิน
สมบัติ หรือการกระทำอย่างใดๆ ซึ่งผู้
ล้มละลายได้กระทำ หรือยินยอมให้คน

อันกระทำ เพื่อให้เจ้าหน้คนหน้คนใดได้
เปรียบแก่เจ้าหน้คนอื่น ๆ นั้น (ให้ดูพระ
ราชบัญญัติล้มละลายมาตรา ๔๖)

ค) กระทำให้เจ้าหน้เสียเปรียบไม่หมาย
ถึงการทำลูกหน้ได้ทำหน้สินขึ้นใหม่ เพราะถึง
แม้ทรัพย์สินของ ลูกหน้ จะ เป็น ประ กั้นการ
ชำระหน้ของเจ้าหน้ก็ดี แต่ลูกหน้ก็ยังม
สิทธิเหนือกองทรัพย์สินของตน เช่นลูกหน้
อาจกู้หน้ผู้อื่นอีกก็ได้

๒. ลูกหน้ได้รู้ว่าการที่ทำไปนั้น เป็น
การทำให้เจ้าหน้เสียเปรียบ หรือเป็น “การ
ฉ้อฉล” (กองชิลิยม โพรดิส เดบิตอริส)

การฉ้อฉลของลูกหน้ในที่นี้ ต่างกับ
กตฉ้อฉล ในเรื่องแสดงเจตนา คือกต
ฉ้อฉล เป็นการที่เอาความเท็จมาแสดง
แต่การฉ้อฉล เป็นการที่ลูกหน้ได้กระทำ
โดยรู้ว่าจะเป็นการทำให้เจ้าหน้เสียเปรียบ
(มาตรา ๒๓๗ ตอนต้น)

๓. นิตินกรรมที่ลูกหนี้ได้กระทำนั้น ต้อง
มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน (มาตรา ๒๓๗
วรรค ๒)

๔. ถ้าเป็นการโอนโดย มีค่าแลกเปลี่ยน
ผู้รับโอนต้องทราบการฉ้อฉลของลูกหนี้
แต่ถ้าเป็นการให้โดยเสนหา ถึงแม้ผู้
รับโอนไม่ทราบการฉ้อฉลของลูกหนี้ เจ้าหนี้
ก็ขอให้เพิกถอนได้ (มาตรา ๒๓๗ วรรค ๑
ตอนปลาย)

สำนักหอสมุด

มาตรา ๒๓๗ เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอน
 เสียได้ซึ่งนิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้
 กระทำลง ทั้งรู้หรือว่าจะ เป็น ทาง ให้ เจ้าหนี้
 เสียเปรียบ แต่ความชอบนั้นมิให้ใช้บังคับ
 ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคล
 ซึ่งเป็น ผู้ ได้ ลาภ ออก แต่การนั้นมิได้รู้เท่าถึง
 ข้อความจริง อัน เป็น ทาง ให้ เจ้าหนี้ ต้อง เสีย
 เปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้
 โดยเสนาหา ท่านว่าเพียงแต่ลูกหนี้เป็นผู้รู้
 ฝ่ายเดียวเท่านั้นก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้
 บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่าน
 มิให้ใช้บังคับ แก่ นิติกรรมใด อันมิได้ มี วัตถุประสงค์
 เป็นสิทธิในทรัพย์สิน

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดงให้นายดำ
 ยืมเงินไป ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่ง ถึง กำหนดชำระ
 ณวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เมื่อ

วันที่ ๑ พฤษภาคม นายดำ ได้ขายที่ดินให้ นายขาว ๑ แปลง โดยประสงค์จะยกย้าย ทรัพย์สินมรดกอันเป็นการทำให้นายแดงเจ้าหนี้ เสียเปรียบ และ นายขาว ก็รู้ถึง ความประสงค์ของนายดำในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย นั้นด้วย ดังนั้นนายแดงมีสิทธิที่จะขอให้ศาล เพิกถอนการซื้อขายระหว่างนายแดงกับนายดำ นั้นได้

วรรค ๑ ตอนปลาย ตามอุทธรณ์ข้างต้น สมมติว่า นายดำลูกหนี้ได้ยกที่ดินนั้นให้นายขาวโดยเสนหา เพื่อประสงค์จะยกย้าย ทรัพย์สินมรดก ดังนั้น แม้นายขาวจะไม่ทราบ ว่านายดำประสงค์ที่จะทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ก็ดี นายแดง ก็มีสิทธิขอเพิกถอนการให้ นั้นได้

วรรค ๒. นายดำ เป็นลูกหนี้นายแดง ๑๐,๐๐๐ บาท นายดำได้รับเต็กอายุ ๔ ปีไว้ เป็นบุตรบุญธรรมคนหนึ่ง แม่เจ้าหนี้จะ

เห็นว่า การที่ นายดำ รับเลี้ยงบุตรบุญธรรมนั้น เป็นการทำให้ นายดำ ต้องเสีย ค่าใช้จ่าย มากมาย อัน เป็น ทาง ทำให้ เสีย ประโยชน์ ของ เจ้าหนี้ ได้ กดี นายแดง เจ้าหนี้ ก็ ไม่ อาจ ร้องขอให้เพิกถอนการรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม เพราะ การ รับเลี้ยงบุตรบุญธรรม มิได้มีวัตถุประสงค์ เป็นสิทธิในทรัพย์สิน

มาตรา ๒๓๗ การเพิกถอนดังกล่าวมาในบทมาตราก่อนนั้น ไม่อาจกระทบกระทั่งถึงสิทธิของบุคคลภายนอกอื่นได้มาโดย สุจริต ก่อน เริ่มฟ้องคดีขอเพิกถอน

อนึ่งความที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ ใช้อย่างกับถ้าสิทธินั้นได้มาโดยเสนาหา

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายดำ ลูกหนี้ ได้ขายที่ดิน ๑ แปลง ให้แก่ นายขาว เพื่อยกย้ายทรัพย์สิน

สมบัติ อัน เป็น ทาง ทำให้ เจ้าหนี้ เสียเปรียบ
โดยนายขาวได้รู้เห็นการนั้นด้วย แต่นาย
ขาวได้ขายที่ดินแปลงนั้นต่อไปให้นายเขียว
ผู้รับซื้อโดยสุจริต ไม่ทราบ การฉ้อฉล ของ
นายดำ ภายหลังเจ้าหนี้ของนายดำจะฟ้อง
ขอเพิกถอนการซื้อขายไม่ได้ เพราะนาย
เขียว เป็น บุคคล ภายนอก ซึ่ง รับ โอน ที่ ดิน
แปลง นั้น ไว้ โดยสุจริต ก่อน เริ่ม ฟ้องคดี ขอ
เพิกถอน

แต่สมมติว่า เมื่อนายดำได้ขายที่ดิน
แปลงนั้นให้นายขาวไปแล้ว เจ้าหนี้ของ
นายดำจึงยื่นฟ้องขอให้เพิกถอน การซื้อขาย
คดีอยู่ระหว่างพิจารณา นายขาว ก็ขายที่ดิน
แปลงนั้นต่อไปให้นายเขียวผู้รับซื้อโดยสุจริต
ดังนี้ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอน การ ซื้อขาย นั้น
เสียได้ เพราะสิทธิของนายเขียวได้มา
เมื่อเจ้าหนี้ของนายดำได้เริ่มฟ้องเสียแล้ว

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ก่อนสมมติว่า นายคำชายที่ดินแปลงนั้นให้นายขาว และ นายขาวได้ยกที่ดินแปลงนั้นให้นายเขียว โดยเสนหาก่อนที่เจ้าหนี้ของนายคำขอให้ เพิกถอนการซื้อขาย ตั้งเจ้าหนี้ของ นายคำมีสิทธิขอให้เพิกถอนการให้หนี้ได้

มาตรา ๒๓๓ การเพิกถอนนั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์ แก่เจ้าหนี้หมดทุกคน

อุทธรณ์

นายแดง, นายเหลือง, นายเขียว เป็น เจ้าหนี้นายคำ นายแดงเจ้าหนี้คนหนึ่งได้ ร้องขอให้ศาลเพิกถอนสัญญาซึ่งนายคำขาย บ้านให้นายขาว อันเป็นทางให้นายแดง เสียเปรียบตามมาตรา ๒๓๗ ศาลจึงสั่งให้ เพิกถอนการซื้อขาย บ้านหลังนั้นกลับตก มาเป็นทรัพย์สินสมบัติของนายคำลูกหนี้ และ

เอาออกขายเพื่อใช้หนี้ ดังนั้นแม่ นายเหลื่อง
หรือนายเชียว จะมีได้ร้องขอให้เพิกถอนการ
ซื้อขายบ้านหลังนี้ด้วย ก็คงมีสิทธิจะได้รับ
ส่วนแบ่งในราคาบ้านที่ขายได้นั้น

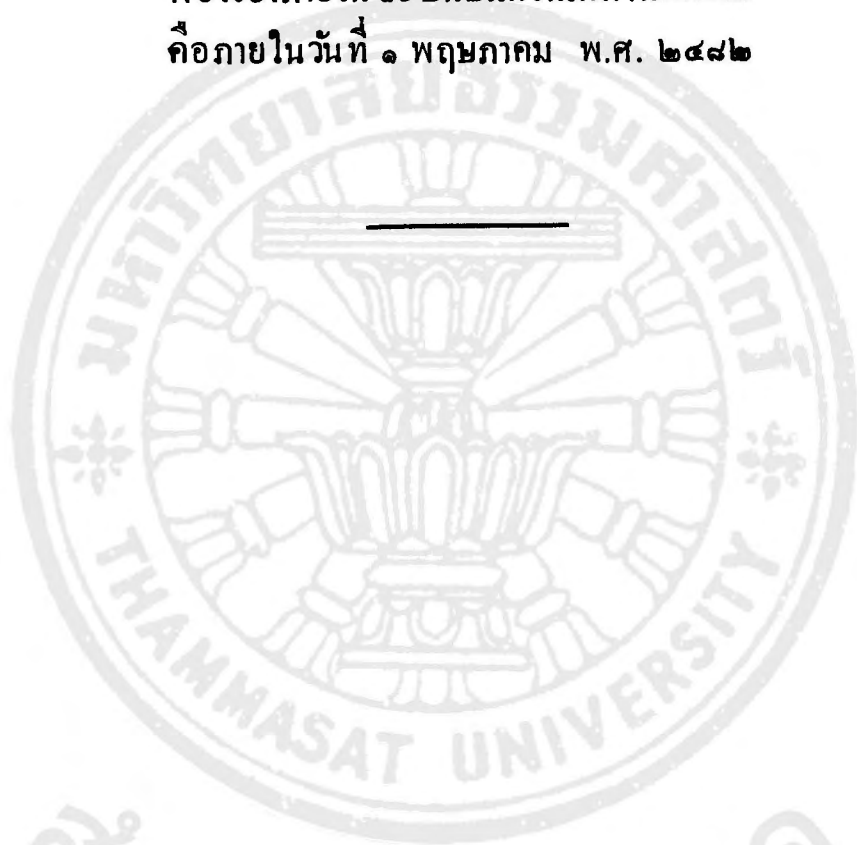
มาตรา ๒๔๐ การเรียกร้องขอเพิกถอนนั้น ท่าน
ห้ามมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นปีหนึ่ง นับแต่เวลาที่
เจ้าหนี้ ได้รู้ต้น เหตุ อัน เป็นมูลให้เพิกถอน
ฤๅพ้นสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมนั้น

อุทาหรณ์

นายดำเป็นลูกหนี้ นายแดง ๑๐,๐๐๐ บาท
นายดำขายที่ดินแปลงหนึ่งให้นายขาว เมื่อ
วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยเป็น
การสมยอม นายแดงเจ้าหนี้รู้การซื้อขายนี้
เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ฉะนั้น
นายแดง จะ ต้องร้องขอให้เพิกถอน ภายใน
๑ ปี คือ นับแต่เวลาที่รู้ภายในวันที่ ๑๕

๑๓๕

กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๓ แต่ถ้านายแดงยังไม่ทราบการซื้อขายนั้น นายแดงก็คงมีสิทธิฟ้องร้องภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันได้ทำนิติกรรมคือภายในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒



ชำนาญ หอสมุด

ส่วนที่ ๕

สิทธิยึดหน่วง

บันทึกขอความทั่วไป

สิทธิยึดหน่วง เป็นสิทธิซึ่งผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีหนี้ อันเป็นคุณประโยชน์ แก่ตนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น จะปฏิเสธ ไม่ยอมส่งทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของ จนกว่า เจ้าของจะชำระหนี้ ถึงแม้ทรัพย์สินนั้นจะ ไม่ได้นำมาไว้แก่ตนก็ดี

สิทธิยึดหน่วง อาจ เกิดขึ้นได้โดยมากใน เรื่องสัญญา ๒ ฝ่าย ซึ่งต่างฝ่ายจำต้องชำระ หนี้แลกเปลี่ยนกันเช่นในเรื่องซื้อขาย เมื่อ ผู้ซื้อทรัพย์สินยังไม่ชำระราคา ผู้ขายมีสิทธิ ที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้ได้ บางทีสิทธิ ยึดหน่วง นี้ ได้มีบท กฎหมายกล่าวไว้ซ้ำอีก เช่นในเรื่องซื้อขายตามมาตรา ๔๖๘ ในเรื่อง รับขนตามมาตรา ๖๓๐ ในเรื่องฝากทรัพย์สินตาม มาตรา ๖๗๐ และ ๖๗๕

แต่ในกรณีใดแม้จะไม่มีบทกฎหมายกล่าว
 ซ้ำไว้ก็ก็ตาม ถ้าหากผู้ครองทรัพย์สินของ
 ผู้อื่น มีหนอนเป็นคุณประโยชน์แก่ตน เกี่ยว
 ด้วยทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ครองนั้นก็มิมีสิทธิ
 ยึดหน่วง เช่น ผู้รับจ้างทำของ คงมี
 สิทธิยึดหน่วง ทรัพย์สินที่ตน ทำการงาน ลง
 จนกว่าจะได้รับสินจ้าง (เทียบดูคำพิพากษา
 ศาลสูงฝรั่งเศส ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม
 ค.ศ. ๑๘๖๑)

นอกจากนี้ ผู้ครอง ทรัพย์สิน ของ ผู้อื่น
 แม้การครองนั้นจะไม่ได้เกิดจากสัญญา แต่
 ผู้ครองได้ครองทรัพย์สินไว้โดยสุจริต และ
 ได้เสียค่าใช้จ่ายลงไป เพื่อรักษา ซ่อมแซม
 ดังนั้นผู้ครองนั้นก็ย่อมมีหนี่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน
 ที่ครอง และคงมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินนั้น
 ไว้ได้จนกว่า จะได้รับค่าใช้จ่ายที่เสียไป คืน
 ให้เทียบดูมาตรา ๔๑๖-๔๑๗

มาตรา ๒๔๑ ผู้ใด เป็น ผู้ครอง ทรัพย์สิน ของ ผู้อื่น และมี หนี้อันเป็น คุณประโยชน์ แก่ตน เกี่ยว ด้วยทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไว้ ท่านว่าผู้นั้น จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระ หนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ ใช้อย่างใด เมื่อหนี้ยังไม่ถึงกำหนด

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ ใช้อย่างใด ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่ม มาแต่ ทำ การ อันใด อัน หนึ่ง ซึ่ง ไม่ ชอบ ด้วย กฎหมาย

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดงได้ส่งรถยนต์ คันหนึ่งไปจำนองให้นายดำซ่อม นายดำซ่อม เสร็จแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม เป็นราคา ๑๐๐ บาท และค่าจ้าง ถึงกำหนดชำระ ในวัน นั้น แต่ นายแดงไม่ชำระค่าจ้าง ดังนั้นนายดำมีสิทธิ ยึดหน่วงรถยนต์คันนั้นไว้จนกว่าจะได้รับ หนี้ ค่าจ้าง

วรรค ๑ ตอนปลาย ตามอุทาหรณ์ก่อน
 สมมติว่านายแดงกับนายดำตกลงกันว่า ให้
 นายดำส่งมอบรถที่ซ่อมแล้ว ในวันที่ ๑
 พฤษภาคม แต่นายแดงจะใช้ราคาต่อวันที่ ๑
 กรกฎาคม ตั้งขึ้นเมื่อถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม
 นายดำต้องส่งมอบรถนั้นให้นายแดง นายดำ
 จะยึดหน่วงไว้จนถึงวันที่ ๑ กรกฎาคม ไม่ได้
 เพราะ หน้อัน เป็น คุณ แก่ นายดำ ยังไม่ถึง
 กำหนด

วรรค ๒. นายดำเป็นช่างแก้ไขนาฬิกาได้
 ลักเอานาฬิกาของนายแดงไป ๑ เรือน
 ภายหลังนายแดงเรียกร้องเอานาฬิกาคืน
 นายดำจะยึดนาฬิกาเรือนนั้นไว้ โดยอ้างว่า
 ได้ทำการแก้ไขนาฬิกาเรือนนั้นไม่ได้ เพราะ
 การที่เข้าครอบครองนาฬิกาเรือนนั้น เริ่มมาแต่
 การอันมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๒๔๒ สหธิยึดหน่วงอันใด ถ้าไม่สมกับลักษณะ
 ที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ก็ดี ไม่สมกับคำสั่ง

อัน ลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อน ฤ็ให้ ในเวลา ที่ ส่ง
มอบทรัพย์สินนั้นก็ดี ฤ็เป็นการขัดกับความ
สงบเรียบร้อยของประชาชนก็ดี สิทธิคดีหนึ่ง
เช่นนั้น ท่านให้ถือว่าห้ามไม่เลย

อุทาหรณ์

ตอน ๑. ไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับ

ภาระในมูลหนี้ เช่น

นายแดงได้เอาเรือลำหนึ่ง มา จ้างนายดำ
ซ่อม นายแดงยังไม่ใช้ค่าจ้าง ต่อมา
นายแดง ได้จ้าง นายดำให้เอา เรือ ลำนั้นไป
มอบให้ นายขาว ที่ จังหวัด สมุทรปราการ โดย
ชำระค่าจ้างขนส่ง ดังนั้นนายดำจะยึดหนึ่ง
เรือลำนั้นไว้ เพื่อ ราคา ค่าซ่อมแซมเรือลำนั้น

๑. มาตรานี้มีข้อความคล้ายกับประมวลแพ่ง สวิสส์ มาตรา ๘๘๖ วรรค ๒ คำว่า
“ไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้” นั้น เข้าใจว่าไม่ใช่มูลหนี้อันเกิดสิทธิ
ยึดหนึ่ง ด้วยทละบันภาษาฝรั่งเศส (ละบันรัฐกร) นั้นใช้คำว่า “ Incompatible
soit avec une Obligation assumée par le créancier ” แปลว่า “หนี้
ซึ่งเจ้าหนี้ได้รับภาระ” ท่านรอชเชล และ เมนธา ได้อธิบายไว้ในหนังสือว่าด้วยกฎหมาย
แพ่งสวิสส์ของท่าน ข้อ ๑๖๖๓ ซึ่ง ผู้เขียนสมุดเล่มนี้ได้ ให้อุทาหรณ์ตามค่านั้น

ที่ตนยังเป็นเจ้าหนี้ นายแดงอยู่ไม่ได้ เพราะ
ถ้ายึด หนองไ้ ก็ ทำให้ ไม่ สม กับ ลักษณะ
ที่ตนได้รับภาระ

ตอน ๒. ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้
ให้ไว้ ก่อน ฤๅให้ในเวลาที่ยังมอบทรัพย์สิน
สินนั้น เช่น

นายแดง เป็น ผู้ทรง ตัว เงิน ระเบียบ หนึ่ง
ได้มอบตัวเงินนั้นแก่ธนาคารค้า เพื่อจัดการ
เรียกร้องจากผู้จำยให้ชำระเงิน ดังนั้นธนาคาร
จะมี สิทธิ ยึด หนอง ตัว เงิน นั้น ไว้ ได้ ก็ แต่
เฉพาะค่าใช้จ่ายที่ธนาคารได้เสียไป ธนาคาร
จะยึด หนอง ตัว เงิน นั้น ไว้ เพราะหนี้สินอื่น ๆ อัน
เกิดขึ้นก่อนหรือหลังไม่ได้ เพราะหนี้สิน
อย่าง อื่น ๆ นั้น ไม่ สม กับ คำสั่ง อัน ลูกหนี้ ได้
ให้ไว้

๑. อุทธรณ์นี้ดำเนิรตามเค้า หนังสือของ ท่าน รอชเชล และ เมนธา ว่า ด้วย
กฎหมายแพ่งสวิสส์ ข้อ ๑๑๖๓

ตอน ๓. เป็นการขัดกับความสงบ
เรียบร้อยของประชาชน

ท่านรอชเชล และ เมินธา ได้กล่าวไว้ว่า
เจ้าหน้จะใช้ สิทธิขัดขวางอันเป็นการขัดขวาง
ต่อเสรีภาพในการทำงาน หรือต่อเสรีภาพ
ในการประกอบการค้าขายไม่ได้

ท่านกัรตีฟอรรีเอ ให้อุทาหรณ์ว่า ถ้า
ทรัพย์สิน ที่ เจ้าหน้ มี คุณ อยู่ นั้น เป็น วัตถุที่
จำเป็นสำหรับ การ เลี้ยงชีพ ของ ลูกหน้ แล้ว
เจ้าหน้จะขัดขวางไว้ไม่ได้

มาตรา ๒๔๓ ในกรณีที่ลูกหน้เป็นคนสิ้นตนพันตัวไม่
สามารถใช้หน้ เจ้าหน้มีสิทธิจะขัดขวาง
ทรัพย์สินไว้ได้ แม้ทั้งที่ยังไม่ถึงกำหนด
เรียกร้อง ถ้าการที่ลูกหน้ไม่สามารถใช้หน้

๑ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่ง สวิสต์ เรียงตามมาตรา ของ ท่านกัรตีฟอรรีเอ
ได้มาตรา ๘๘๖ วรรค ๕.

นั้นได้เกิดเป็นขึ้นๆถึงเจ้าหน้ต่อภายหลัง
เวลาที่ได้อั่งมอทรพัยสินไซร์ ถึงเมว้าจะ
ไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหน้รับภาระในมุลหน้ไว้
เดิม ฤาไม่สมกับคำสั่งอัน ลุกหน้ได้ให้ไว้
ก็ เจ้าหน้ก็อาจจะใช้สิทธิยึดหน้วงได้

อุทาหรณ์

นายแดงจ้าง นายดำ ช่อมแซม เรือ ๑ ลำ
และให้ ส่งเรือลำนั้นไปให้ นายขาวที่ จังหวัด
สมุทรปราการ ดังนี้ตามปกติถ้า นายแดงยัง
ไม่ชำระค่าจ้างช่อมแซม นายดำจะยึดหน้วง
เรือลำนั้นไว้ไม่ได้ เพราะไม่สมกับคำสั่งที่
ลูกหน้ได้ให้ไว้ แต่ถ้าวางที่ยังไม่ได้ส่ง
เรือลำนั้น ไปให้นายขาว นายแดงตกเป็น
คนสิ้นล้นพันตัวไม่สามารถชำระหน้ ดังนี้
นายดำเจ้าหน้มีสิทธิยึดหน้วงเรือลำนั้นไว้ได้

มาตรา ๒๔๔ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะใช้สิทธิของตนแก่
ทรัพย์สินทั้งหมดที่ ยึดหน่วงไว้ นั้น จนกว่าจะ
ชำระหนี้สิ้นเชิงก็ได้

อุทาหรณ์

นายแดงขายเข้า เปลือก ๕๐๐ หาบ ให้
นายดำเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท ซึ่งจะต้องส่ง
มอบกันในวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
สมมติว่าในวัน นั้น นายแดงได้รับเงินจาก
นายดำเพียงส่วนหนึ่ง ๕๐๐ บาท ฉะนั้น
นายแดงอาจยึดเข้าเปลือกทั้งหมดไว้ได้
เพราะตามมาตราสิทธิยึดหน่วง นั้นเป็นอัน
แบ่งแยกมิได้

มาตรา ๒๔๕ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะเก็บดอกผลแห่ง
ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้ และจัดสรรเอาไว้

เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้คนอื่น
ก็ได้

ดอกผล เช่นว่า จะต้องจัดสรรเอาชำระ
ดอกเบี้ยแห่งหนี้ก่อน ถ้ายังมีเหลือจึง
ให้จัดสรรใช้คืนเงิน

อุทาหรณ์

นายดำจ้างนายแดงเลี้ยงม้าตัวหนึ่ง นายดำ
ไม่ชำระค่าจ้างซึ่งคิดเป็นราคา ๒๐๐ บาท
นายแดงจึงยึดม้าไว้ระวางนั้น ม้าที่ยึดตกถูก
ตัวหนึ่ง นายแดงอาจยึดลูกม้านี้ไว้และเอา
ออกขาย สมมติว่าขายได้เงิน ๑๐๐ บาท เงิน
จำนวนนี้ต้องจัดสรรเอาชำระดอกเบี้ยหนึ่ง
ในต้นเงิน ๒๐๐ บาท โดยอัตราร้อยละ ๗ ครั้ง
คงเป็นจำนวน ๑๕ บาท (ดอกเบี้ยระวาง
ผิดนัดให้ดูมาตรา ๒๒๔) ที่เหลืออีก ๘๕
บาทให้จัดสรรใช้คืนเงินที่ค้าง ฉะนั้น
นายแดงจึงเป็นหนี้นายดำอีก ๑๑๕ บาท

มาตรา ๒๔๖ ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวจำต้องจัดการดูแลรักษาทรัพย์สินที่ ยึดเหนี่ยวไว้ นั้นตามสมควร เช่น จะพึง คาดหมายได้ จาก บุคคลใน ฐานะ เช่นนั้น

อนึ่งทรัพย์สินซึ่งยึดเหนี่ยวไว้ นั้น ถ้ามิได้ ได้รับความยินยอมของลูกหนี้ ท่านว่าผู้ทรง สิทธิ ยึด เหนี่ยว หา อาจจะใช้ สอย ฤฯ ให้ เช่า ฤฯ เอาไปทำเป็นหลักประกันได้ไม่ แต่ ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ ใช้อย่างถึงการใช้ สอย เช่น ที่ จำ เป็น เพื่อ จะ รักษา ทรัพย์สิน นั้นเอง

ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยว กระทำการ ผ่าฝืน บทบัญญัติใดที่กล่าวมานี้ ท่านว่าลูกหนี้ จะเรียกร้องให้ระงับสิทธินั้นเสียก็ได้

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ได้มาตราก่อน นายแดงผู้ ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวต้องดูแลรักษาผ้าของนายดำ ตามสมควร เสมือนหนึ่งว่าตนได้รับค่าจ้าง

ถ้าเป็นม้าแข่งนายแดงจะเอาเข้าแข่งโดยมิได้
รับความยินยอมของนายดำไม่ได้ และทั้ง
จะให้ผู้เช่าหรือเอาไปทำเป็นหลักประกัน
ไว้กับ ผู้เช่าโดยมิได้ รับ ความ ยิน ยอม ของ
นายดำก็ไม่ได้ดจกัน แต่ถ้ามันนั้นเจ็บจำต้อง
ให้ สัตวแพทย์ คุแลรักษามีกำหนด ระยะเวลา
มากน้อยเท่าใด นายแดงอาจส่งมันนั้นไปยัง
สัตวแพทย์ได้โดยมิต้องได้รับ ความ ยิน ยอม
ของนายดำ

สมมติว่า นายแดง กระทำ การ ผ่า ฝน บท
บัญญัติแห่งมาตรานี้ เช่นเอาไปใช้ลากรถ
หรือให้เช่าโดยมิได้รับความยินยอมของนายดำ
ตั้งนั้นนายดำจะเรียกร้องให้ระงับสิทธิยึดหน่วง
ของนายแดงก็ได้

มาตรา ๒๔๗ ถ้าผู้ทรงสิทธิยึด หน่วง ต้อง เสียค่าใช้
จ่ายไปตามที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินอันตน
ยึดหน่วงไว้ นั้นเพียงใด จะเรียกให้ เจ้าทรัพย์
ชดใช้ให้ก็ได้

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ก่อน สมมติว่านายแดง
ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษามันนั้นเพราะเจ็บ
หรือเพราะตกลงไปเท่าใด นายแดงจะเรียก
ให้นายดำชดใช้ให้ก็ได้

มาตรา ๒๔๘ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๑๘๕
การใช้สิทธิยึดหน่วงหาทำให้อายุความแห่ง
หนี้สุดหยุดลงไม่

อุทาหรณ์

นายแดงจ้างนายดำช่างไม้ซ่อมแซมเรือ ๑
ลำ กำหนดชำระค่าจ้าง ณวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้นถึงกำหนดนายแดงไม่
ชำระค่าจ้าง นายดำจึงยึดเรือลำนั้นไว้ ตั้ง
สิทธิของนายดำ ที่จะฟ้องเรียกค่าจ้าง
คือ มีกำหนด ๒ ปี ตามมาตรา ๑๖๕ (๑)

๑๔๕

เป็นอันขาดอายุความในวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๔ คือ การใช้สิทธิยึดหน่วงไม่
ทำให้อายุความสิ้นสุดหยุดลง

สมมติว่าเมื่อถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๔ ซึ่งเป็นวันที่สิทธิเรียกร้องของ
นายคำขาดอายุความ นายแดงก็ยังไม่ชำระ
ค่าจ้าง ดังนั้นนายคำก็คงมีสิทธิยึดหน่วงเรือ
ลำนั้นไว้ต่อไป จนกว่าจะได้ชำระราคาตาม
มาตรา ๑๔๕ แต่ไม่มีสิทธิเรียกร้อง

มาตรา ๒๔๗ ลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธิยึดหน่วง
ด้วยหาประกันให้ไว้ตามสมควรก็ได้

อุทาหรณ์

นายคำ เจ้าหนี้ ยึด หน่วง รถยนต์ ของ
นายแดงลูกหนี้ไว้ ๑ คัน สำหรับมูลหนี้
๑,๐๐๐ บาท ถ้านายแดงมอบด้วยเงินราคา

๒,๐๐๐ บาทให้นายคำไว้เป็นประกัน ตั้งนี้
นายแดง จะเรียก ร้องให้ ระบุสิทธิยึดหน่วย
นั้นก็ได

มาตรา ๒๕๐ การครอบทรัพย์สิ้นสุดสิ้นไป สิทธิยึด
หน่วยก็เป็นอันระงับสิ้นไปด้วย แต่ความที่
กล่าวนี้ท่านมิให้ไว้บังคับแก่ กรณีที่ ทรัพย์สิ้น
อันยึดหน่วยไว้ นั้นได้ ให้เข้าไปจำนำไว้ด้วย
ความยินยอมของลูกหนี้

อุทาหรณ์

นายแดงยึด หน่วยม้า ของนายคำไว้โดยที่
ยังไม่ได้รับใช้เงิน ค่าดูแล รักษาที่ ยังก้าง อยู่
๒๐๐ บาท ภายหลังนายแดงได้ส่งมอบม้า
นั้นคืนแก่นายคำ สิทธิยึดหน่วยของนายแดง
นี้เป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว แต่ถ้าแทนที่จะ

ส่งคืนมาให้ นายดำ นายแดงได้ให้นายขาว
เข้ามาไปด้วยความยินยอมของนายดำ ดังนั้น
นายแดงก็ยังคงมีสิทธิยึดเหนี่ยวมาตัวนั้น
เมื่อสิ้นสัญญา เช่นนายแดง ก็มีสิทธิ ยึดเหนี่ยว
มาตัวนั้นต่อไปได้จนกว่าจะไ้ราคา



ชำนาญหอสมุด

ฉันทิ ๒

บรูมิสทธิ

บุนทกขอความทวไป

เราไดัทราบแลววา ทรัพยสินทงหลาย
ของลูกหนึ ยอมเป็นประกันสิทธิของเจาหนึ
(ใหัคุมাত্রา ๒๑๔) และเจาหนึทงหลาย
ยอมมีสวนที่จะไดัรับชำระหนึเหนือทรัพยสิน
ของลูกหนึนั้นตามสวน

แตัหลักทวเจาหนึจะต้องไดัรับสวนเฉดิย
นั้น ยอมมี ข้อ ยกเวน สําหรับ เจาหนึ ทึ มี
บรูมิสทธิ สิทธิจํานอง สิทธิจําเนา

บรูมิสทธิ คอ สิทธิของเจาหนึซงโดย
สภาพ หรือ ลักษณะแหงหนึ นั้น เองใหัสิทธิ
แกัเจาหนึ ในการที่จะไดัรับชำระหนึอันคาง
ชำระแกัตนจากทรัพยสินของลูกหนึนั้นกอัน
เจาหนึอน ๆ

ส่วนจำนองนั้น เป็นสัญญาซึ่งบุคคล
คนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนองเอาทรัพย์สินตราไว้
แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับ จำนอง
เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ให้ดูมาตรา ๓๐๒

และจำนำ เป็นสัญญา ซึ่ง บุคคล คนหนึ่ง
เรียกว่า ผู้จำนำ ส่ง มอบ สั้งหาริมทรัพย์
สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับ
จำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ ให้ดู
มาตรา ๓๔๗

ถึงแม้ว่าบุริมสิทธิ จะมีลักษณะคล้ายกับ
การที่ลูกหนี้ได้อา ทรัพย์สินตราไว้ หรือ ส่ง
มอบให้เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ กล่าวคือ
ทำให้เจ้าหนี้ มี สิทธิ ที่จะได้รับ ชำระหนี้ จาก
ทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อน เจ้าหนี้สามัญ ตาม
ธรรมดาที่ดี แต่บุริมสิทธิย่อมต่างกับ^๑ สิทธิ
จำนอง จำนำ ในข้อสำคัญเช่นดังต่อไปนี้

๑ ไม่ควรเอาบุริมสิทธิไปปนกับสิทธิ จำนอง จำนำ

๑. บุริมสิทธิย่อมเกิดขึ้นด้วยอำนาจแห่ง กฎหมาย (ขอให้ดูมาตรา ๒๕๑ ตอนปลาย) แม้ว่าในบางเรื่อง ดูประหนึ่งว่าบุริมสิทธิจะ เกิดขึ้น จากสัญญา เช่น บุริมสิทธิพิเศษ ใน มูลเช่า อสังหาริมทรัพย์ ซ้อ ขาย รักษา ทรัพย์สิน ฯลฯ ตั้งนั้นก็ดี แต่สัญญาเหล่านั้น ก็ เพียง แต่ เป็น มูลแห่งบุริมสิทธิเท่านั้นเอง กล่าวคือ การที่เจ้าหนี้เกิดมีบุริมสิทธิขึ้น ก็โดยที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

ส่วนสิทธิจำนองและจำนำนั้น ย่อมเกิด ขึ้นโดยสัญญา กล่าวคือ เพราะเหตุที่ลูกหนี้ และเจ้าหนี้ได้สัญญา ต่อกันให้เอาทรัพย์สิน ที่ตราไว้หรือ ที่ส่งมอบให้ นั้นเป็นประกันการ ชำระหนี้ (ขอให้ดูมาตรา ๗๐๒ และ ๗๔๗)

๒. บุริมสิทธิ อาจอยู่ในลำดับก่อน หรือ หลังสิทธิจำนำก็ได้ เช่น ถ้ามีบุริมสิทธิแย้ง กับสิทธิจำนำสังหาริมทรัพย์ ผู้รับจำนำย่อม มีสิทธิเพียงเท่ากับ ผู้ทรง บุริมสิทธิในมูลเช่า

อสังหาริมทรัพย์ พักอาศัย ในโรงแรม และ
รับขน (ให้คุ้มครอง ๒๗๘ อนุมาตรา ๑ และ
มาตรา ๒๘๒)

๓. ลำดับ ของ เจ้าหนี้ ผู้ทรง บุริมสิทธิ
ด้วยกันนั้น ย่อมถือตามลักษณะหรือสภาพ
แห่งหนี้ซึ่งมีบัญญัติไว้ในกฎหมาย ส่วน
ลำดับแห่งเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิจำนองนั้น ย่อม
ถือตามวันที่จดทะเบียน กล่าวคือ ใครจด
ทะเบียนก่อน ผู้นั้นก็ย่อมมีสิทธิดีกว่า และ
ความข้อนี้ ย่อมใช้ได้ ในเมื่อ บุริมสิทธิแย้งกับ
สิทธิจำนองด้วย (ให้คุ้มครอง ๒๘๗)

ความคล้ายกันระหว่างบุริมสิทธิ

กับสิทธิจำนำจำนอง

๑. บุริมสิทธิที่ดี สิทธิจำนำจำนอง ก็ดี
เป็น สิทธิที่ เป็น อุปกรณ์ แห่งหนี้ เท่านั้น
กล่าวคือ จะต้องมีหนี้อันเป็นประธานอยู่แล้ว

บริมสิทธิ และ สิทธิจําจำนองจึง จะเกิดขึ้น
ได้

ผลแห่งการที่บริมสิทธิ และ สิทธิจํา
จำนอง เป็นอุปกรณแห่งหนั้นจึงมีว่า

ก) ถ้าหนั้นเป็นประธานนั้นเป็นโมฆะ
หรือ ถูก บอกล้าง เพราะ การ เป็น โมฆียะ
บริมสิทธิและสิทธิจําจำนอง ก็มีอาจเกิด
ขึ้น หรือถูกบอกล้างไปด้วย

ข) บริมสิทธิและสิทธิจําจำนอง ย่อม
ตามไปกับหนั้นเป็นประธานด้วย เช่นหน
นั้นเป็นประธานได้ออนไป ยังบุคคลอื่น หรือ
ได้ช่วงไปยังบุคคลอื่น บริมสิทธิและสิทธิ
จําจำนอง ก็ย่อมโอนไปยังบุคคลอื่น ๆ ด้วย
(ให้ดูมาตรา ๒๒๖ และมาตรา ๓๐๕)

๒. บุริมสิทธิ สิทธิจําจำนองอย่างหนึ่ง
 อย่างใดนี้ เป็นสิทธิจะแบ่งแยกไม่ได้ กล่าวคือ
 ตราใบที่ เจ้าหนี้ ยังไม่ได้ รับชำระหนี้ เต็ม
 จำนวนแล้ว ลูกหนี้ที่ได้ชำระหนี้ให้แต่บาง
 ส่วนจะขอให้แบ่งแยกบุริมสิทธิ หรือสิทธิ
 จําจำนองไม่ได้

ปัญหา

ปัญหายังเถียงกันในข้อที่ว่า บุริมสิทธิ
 เป็นสิทธิในทรัพย์สินหรือไม่ และส่วนสิทธิ
 จําจำนอง ก็ เป็น ปัญหา เช่น เดียว กัน
 กล่าว คือ เจ้าหนี้ ผู้รับ จําจำนอง จําจำ ตาม
 กฎหมายไทยนั้น มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้
 จนเต็มจำนวน ถึง แม้ทรัพย์สิน อันเป็น
 ประกันแห่งหนี้ นั้นจะขายได้ไม่พอจำนวนเงิน
 ที่ค้างก็ดี (ให้ดูมาตรา ๗๓๓ และมาตรา ๗๖๗
 วรรค ๒)

ชนิดต่าง ๆ ของบุริมสิทธิ

บุริมสิทธิมี ๓ ชนิด คือ

๑. บุริมสิทธิสามัญ กล่าวคือ เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ ในการที่จะได้รับชำระหนี้ ก่อนเจ้าหนี้อื่น จากกองทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ (ให้ดูมาตรา ๒๕๓ ถึง ๒๕๘)

๒. บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์ คือ สิทธิของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นๆ จากสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ (ให้ดูมาตรา ๒๕๙ ถึง ๒๖๖)

๓. บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ คือ สิทธิซึ่งเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นๆ จากอสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้ (ให้ดูมาตรา ๒๖๓ ถึง ๒๖๖)

ส่วนบุริมสิทธิจะมีลำดับต่างกันอย่างไรนั้น ให้ดูมาตรา ๒๖๗ ถึง ๒๘๐ และผลแห่งบุริมสิทธิ ให้ดูมาตรา ๒๘๑ ถึง ๒๘๕.

มาตรา ๒๕๑ ผู้ทรงบุริมสิทธิ ย่อมทรงไว้ซึ่ง สิทธิ
เหนือทรัพย์สิน ของลูกหนี้ ในการ ที่จะได้รับ
ชำระหนี้ อันค้างชำระ แก่ตน จากทรัพย์สินนั้น
ก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ โดยนัยดังบัญญัติไว้ใน
ประมวลกฎหมายนี้ ฤบทกฎหมายอื่น

อุทาหรณ์

วรรค ๑. เจ้าหนี้สามัญ นายแดงเป็น
ลูกหนี้ นายดำ ๓,๐๐๐ บาท นายเขียว
๒,๐๐๐ บาท นายขาว ๑,๐๐๐ บาท รวม
๖,๐๐๐ บาท นายแดงไม่ใช้เงิน นายดำ
นายเขียว นายขาว จึงฟ้องศาลขอยึดทรัพย์สิน
ทั้งหมดของลูกหนี้เอาออกขายทอดตลาด
แล้วได้เงินเป็นจำนวน ๓,๐๐๐ บาท ดังนี้ถ้า
เจ้าหนี้แต่ละคนนั้นเป็นเจ้าหนี้สามัญจะได้รับ
เฉลี่ยตามส่วนมากน้อย ดังนี้ คือ นายดำ
ได้รับ ๑,๕๐๐ บาท นายเขียว ๑,๐๐๐ บาท
นายขาว ๕๐๐ บาท ไม่มีใครได้รับชำระ
ก่อนใคร

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ก่อน สมมติว่า การที่นายแดงเป็นลูกหนี้นายขาว ๑,๐๐๐ บาท นั้น เนื่องจากมูลค่าเครื่องอุปโภคอันจำเป็นประจำวัน เช่นเข้าสารซึ่งนายแดงได้ซื้อมาจากนายขาว ตั้งให้นายขาวยอมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของนายแดงก่อน นายดำและนายเขียวซึ่งเป็นเจ้าหนี้สามัญ กล่าวคือนายขาวได้รับใช้ ๑,๐๐๐ บาท เหลืออีก ๒,๐๐๐ บาท ต้องเฉลี่ยระหว่างนายดำกับนายเขียว คือ นายดำได้เศษ ๓ ส่วน ๕ เท่ากับ ๑,๒๐๐ บาท นายเขียวได้เศษ ๒ ส่วน ๕ เท่ากับ ๘๐๐ บาท

มาตรา ๒๕๒ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๔๔ นั้นทำให้ใช้บังคับตลอดถึง บุริมะ สิทธิ ด้วยตามแต่กรณี

อุทาหรณ์

(มาตรฐานหมายความว่า ผู้ทรงบุริม
สิทธิอาจใช้ สิทธิ ของ ตน เหนือ ทรัพย์สิน ทั้ง
หมดอันอยู่ในบังคับบุริมสิทธิได้ จนกว่า
จะได้ชำระหนี้จนสิ้นเชิง กล่าวคือบุริมสิทธิ
นั้นเป็นสิทธิที่จะแบ่งแยกออกไม่ได้ ให้ดู
บันทึกข้อความทั่วไป)

นายแดงเป็นลูกหนี้รายค้า ๑๐๐๐ บาท ค่า
ส่งเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน
นายดำยอมมีบุริมสิทธิสามัญเหนือ ทรัพย์สิน
ทั้งหมดของนายแดง สมมติว่านายแดงไม่
ชำระหนี้รายค้าซื้อของนายแดง ๑ ถ้าเอา
ออกขายทอดตลาด ได้เงินเป็นจำนวนสุทธิ
เพียง ๕๐๐ บาท ดังนั้นบุริมสิทธิของนายดำ
ยังไม่ระงับสิ้นไป นายดำอาจยึดทรัพย์
สมบัติอื่น ๆ ของนายแดงเพื่อได้รับใช้เงินจน
เต็มจำนวนได้อีก

๑ บุริมะสิทธิสามัญ

มาตรา ๒๕๓ ถ้าหนี้อยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมูล
อย่างหนึ่งอย่างใดดังจะกล่าวต่อไปนี้ บุคคล
ผู้นั้นย่อมมีบุริมะสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมด
ของลูกหนี้ คือ

- (๑) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน
- (๒) ค่าปลงศพ
- (๓) ค่าภาษีอากร
- (๔) ค่าจ้างเสมียน คนใช้ และคนงาน
- (๕) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็น
ประจำวัน

อุทาทรรณ์

มาตรานี้ จำแนก มูล อัน เป็น ที่ เกิด แห่ง
บุริมสิทธิสามัญ อันมาตราหลังๆ ได้อธิบาย
ไว้แล้ว (ดูอุทาทรรณ์ได้มาตรา ๒๕๔, ๒๕๕
๒๕๖, ๒๕๗ และ ๒๕๘) เจ้าหนี้ผู้ทรงบุริม
สิทธิ ชะนิตนย่อมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมด

ของลูกหนี้ คือรวมทั้งอสังหาริมทรัพย์และ
 อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งต่างกับบริมสิทธิ
 พิเศษอันมีอยู่แต่เฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือ
 อสังหาริมทรัพย์เท่านั้น

มาตรา ๒๕๔ บริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์
 อันร่วมกันนั้น ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายอัน
 ได้เสียไปเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้หมดทุก
 คนร่วมกัน เกี่ยวด้วยการรักษา การชำระ
 บัญชี ฤ็การเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้
 ถ้าค่าใช้จ่ายนั้นมีได้เสียไปเพื่อประโยชน์
 ของเจ้าหนี้หมดทุกคนไซ้ บริมสิทธิย่อม
 จะใช้ได้แต่เฉพาะต่อเจ้าหนี้ผู้ที่ได้รับประ
 โยชน์จากการนั้น

อุทาหรณ์

วรรค ๑ นายเหลือง, นายเขียว, นายขาวร่วม
 กันเป็นเจ้าหนี้สามัญของนายแดง ๑๐,๐๐๐ บาท

นายแดงไม่ชำระหนี้ นายเหลืองผู้เดียว
จึงฟ้องนายแดงต่อศาลและต้องเสียดำค่าใช้จ่าย
ในการยึดทรัพย์สิน ของ นายแดง เป็นจำนวน
เงิน ๑,๐๐๐ บาท เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์
สินของนายแดงแล้วได้เงิน ๔,๐๐๐ บาท ดังนั้น
นายเหลืองมีสิทธิที่ได้รับชำระเงิน ๑,๐๐๐ บาท
สำหรับค่าใช้จ่ายอันได้เสียไปก่อนเจ้าหน้ออื่น ๆ
เงินเหลืออีก ๓,๐๐๐ บาทนั้นเฉลี่ยให้แก่ นาย
เหลือง นายเขียว นายขาว คนละ ๑,๐๐๐ บาท

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ก่อนสมมติว่าใน
ระหว่างเจ้าหน้อร่วมกันนั้น มีบางคนที่มีสิทธิที่จะ
ร้อง ขอให้ชำระหนี้ได้โดยไม่เสีย ค่าใช้จ่าย
เช่น นายขาวเจ้าหน้อร่วม คนหนึ่ง เป็น ลูก หน้อ
นายแดงอยู่ ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายขาวอาจที่
จะขอหักกลบลบหน้อกับนายแดงได้ โดยไม่
ต้องเรียก ร้องยึดทรัพย์จากนายแดง ดังนั้นค่า
ใช้จ่ายที่ นายเหลืองได้ออกไป ๑,๐๐๐ บาท

นั้นจะไ้ย้นนายขาวไม่ได้ แต่อาจจะไ้ได้
ต่อนายเขียวผู้ไ้ประโยชน์ใน การ ยึดทรัพย์
ของนายแดง

มาตรา ๒๕๕ บุริมะสิทธิในมูลค่าปลงศพนั้น ไ้
สำหรับเอาค่าไ้จ่ายใน การ ปลงศพ ตามควร
แก่ฐานานุรูปของลูกหนี้

อุทาหรณ์

นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท
นายขาว ๕,๐๐๐ บาท นายแดงตายมฤตกมี
ราคา ๔,๐๐๐ บาท นายเหลืองได้ไ้จ่ายใน
การ ปลง ศพ ตาม ฐา นา นู รูป ของ นาย แดง
๑,๐๐๐ บาท ตั้งนั้นนายเหลืองยอมไ้รับไ้
เงิน ๑,๐๐๐ บาทก่อนนายดำ นายขาว

มาตรา ๒๕๖ บุริมะสิทธิในมูลค่าภาษีอากรนั้น ไ้
สำหรับเอาบันดาค่าภาษีอากรในที่ดิน ทรัพย์

สิน ฤๅค่าภาษีอากรอย่างอื่นที่ลูกหนี้ยังค้างชำระ อยู่ในปี ปัจจุบัน และก่อนนั้นขึ้นไปอีกปีหนึ่ง

อุทาหรณ์

นายแดงได้ยืมเงิน นายดำ ๑,๐๐๐ บาท และเป็นลูกหนี้รัฐบาลสำหรับค่านา ๔๐๐ บาท และค่าเช่าเครื่องโทรศัพท์ ๑๕ บาท นายแดงมีทรัพย์สินสมบัติเพียง ๕๐๐ บาท ตั้งรัฐบาลมีบรมสิทธิที่จะได้รับใช้ค่านา ๔๐๐ บาทก่อนเหลือเงินอีก ๑๐๐ บาท ต้องเฉลี่ยระหว่าง นายดำ และ รัฐบาล สำหรับ ค่าเช่า เครื่องโทรศัพท์ (ซึ่งเป็นหนี้สามัญ)

มาตรา ๒๕๗ บรมสิทธิในมูลค่าจ้างเสมียน ฤๅคนใช้ เพื่อการงานที่ได้ทำให้แก่ลูกหนี้ นั้น ใช้สำหรับเอาค่าจ้าง นับถอยหลัง ขึ้น ไป สี่เดือน

แต่ไม่ให้เกินสามร้อยบาทต่อเสมียนทุกคนใช้
คนหนึ่ง ๆ

บริษัทธิในมูลค่าจ้างคนงารนั้น ใช้
สำหรับเอาค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสองเดือน
แต่ไม่ให้เกิน ร้อย ห้า สิบ บาท ต่อ คน งาร
คนหนึ่ง ๆ

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอน ๑ นายแดงมีเสมียนคน
หนึ่ง ชื่อนายดำ และคนใช้คนหนึ่ง ชื่อ
นายขาว ได้เงินเดือนคนหนึ่งเดือนละ ๒๐ บาท
ค่าจ้างค้างมา ๖ เดือน ภายหลัง นายแดง ถูก
นายเหลือง เจ้าหน่พองเรียกเงินกู้ ๒,๐๐๐ บาท
นายเหลือง ชี้ทรัพย์ นายแดง ออกขายทอด
ตลาดได้เงิน ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้นต้องชำระค่า
จ้างให้นายดำ นายขาวคนละ ๘๐ บาท (๔
เดือน) ๒ คนเป็นเงิน ๑๖๐ บาท นายเหลือง
คงได้รับเงินที่เหลืออีก ๘๔๐ บาท

วรรค ๑ ตอน ๒ ตามอนุทธานรณ๑

สมมตวาคำจางนายดำเสมียนและนายขาวคน
ใช้ของนายแดงนั้นคนหนึ่ ๑๐๐ บาทต่อเดือน
ตั้งนี้ นายดำเสมียน และ นายขาว คนใช้ จะมี
บุริมสิทธิ ก็ แต่ เพียง คน ละ ๓๐๐ บาทหาใช้
คนละ ๔๐๐ บาท

วรรค ๒ ตอน ๑ ตามอนุทธานรณ๑

สมมตวานายแดงจางนายดำ และ นายขาวมา
เป็นคณงานประจำโรงสีไฟ คิดค่าจางเดือน
ละ ๕๐ บาท ค่าจางค้างมา ๖ เดือน ตั้งนี้
นายดำ และ นายขาว จะมีบุริมสิทธิ แต่ เพียง
คนละ ๑๐๐ บาท (๒ เดือน)

วรรค ๒ ตอน ๒ สมมตวานายดำและ

นายขาวได้เงินเดือนคนละ ๑๐๐ บาท ตั้งนี้
นายดำ และ นายขาว จะมีบุริมสิทธิ ก็ แต่
เพียงคนละ ๑๕๐ บาท หาใช้คนละ ๒๐๐
บาทไม่

ส่วนเงินที่ยังคงค้าง เสมียน คนใช้ คนงาน
นอกจากบริมสิทธินั้นตกเป็น หนี้สามัญซึ่งจะ
ได้รับตามส่วนเฉลี่ยเสมือนเจ้าหนี้สามัญ

มาตรา ๒๕๘ บริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภค
อันจำเป็นประจำวันนั้นใช้สำหรับเอาค่าเครื่อง
อุปโภคบริโภค ซึ่งยังค้างชำระอยู่นับถอย
หลังขึ้นไปหกเดือน เช่น ค่าอาหาร เครื่อง
ดื่ม คอมไฟ ฝืน ถ่าน อันจำเป็นเพื่อการ
ทรงชีพของลูกหนี้ และบุคคลในสกุลซึ่ง
อยู่กับลูกหนี้ และซึ่ง ลูกหนี้ จำต้อง อุปการะ
กับทั้งคนใช้ของลูกหนี้ด้วย

ขุททาทรณ

นายคำพ่อคำเจ้าสารได้ส่งเจ้าสาร ถ่าน
ฝืน เครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำ

วันให้แก่ นายแดง เพื่อการทรงชีพของ
นายแดงกับบุตรภรรยาคนใช้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ค่าสิ่งของ
ค้างอยู่ ๒๐๐ บาท

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ค่าสิ่ง
ของค้างอยู่ ๓๐๐ บาท

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ค่าสิ่ง
ของค้างอยู่ ๕๐๐ บาท

ครั้นวันที่ ๑ พฤศจิกายน นายแดงตาย
เป็นลูกหนี้เจ้าหนี้สามัญอยู่ อีก ๒,๐๐๐ บาท
เมื่อ ขายทอด ตลาด ทรัพย์สิน สมบัติ แล้วได้เงิน
เพียง ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้นนายคำมีบุริมสิทธิในมูล
หนี้ที่ส่งเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับรายที่ ๒
และที่ ๓ เป็นจำนวนเงิน ๗๐๐ บาท ก้อนนี้
ถอยหลังขึ้นไป ๖ เดือน ส่วนหนี้รายที่ ๑
๒๐๐ บาทซึ่งค้างเกินกว่า ๖ เดือนนั้น ตกเป็น
หนี้สามัญซึ่งจะได้รับตามส่วนเฉลี่ย

๒ บริมະสัทธิพิเศษ(ก) บริมະสัทธิเหนือสังฆาริมทรัพย์

มาตรา ๒๕๗ ถ้าหม่อมอยู่เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมุล
 อย่างหนึ่งอย่างใดดังจะกล่าวต่อไปนี้ บุคคล
 ผู้นั้นย่อมมี บริมະสัทธิ เหนือ สังฆาริม ทรัพย์
 เฉพาะอย่างของลูกหนี้ คือ

- (๑) เช่าสังฆาริมทรัพย์
- (๒) พักอาศัยในโรงแรม
- (๓) รับขนคนโดยสาร ฎาของ
- (๔) รักษาสังฆาริมทรัพย์
- (๕) ซื้อขายสังฆาริมทรัพย์
- (๖) ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ ฎาปุ๋ย
- (๗) ค่าแรงจากรกสิกรรม ฎาอุตสาหกรรม

กรรม

บันทึก

มาตรา ๒๖๐ วรรคสอง เป็นที่ผิดแห่งบริวารสิทธิ
พิเศษชนิดเหนือสังหาริมทรัพย์ คือ เจ้าหนี้
ผู้ทรง บริวารสิทธิชนิดนี้ จะได้รับใช้ หน้ก่อน
เจ้าหนี้สามัญ จาก สังหาริมทรัพย์ ของลูกหนี้

ให้ดู อุทาหรณ์ ได้มาตรา ๒๖๐ - ๒๗๒
ประกอบ

มาตรา ๒๖๐ บริวารสิทธิในมูลเช่าสังหาริมทรัพย์นั้น
ใช้สำหรับเอาค่าเช่าสังหาริมทรัพย์และหน้
อย่างอื่นของผู้เช่าอันเกิดจากความเกี่ยวพัน
ในเรื่องเช่า และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์
ของผู้เช่าซึ่งอยู่ในฐานะเช่าสังหาริมทรัพย์นั้น

อุทาหรณ์

นายแดงเป็นผู้เช่าห้องแถวนายดำ ๑ ห้อง
นายแดงได้ซื้อโต๊ะเก้าอี้แล้วเอาเข้ามาไว้ใน

ห้องนั้นด้วย นายแดงยังไม่ชำระค่าเช่า
๒ เดือน ดังนั้นนายดำย่อมมีบุริมสิทธิเหนือ
โต๊ะเก้าอี้ของนายแดงนั้น สำหรับเรียกเอา
ค่าเช่าที่ค้าง ๒ เดือนนั้น ให้ดูมาตรา ๒๖๑
และ ๒๖๘ ประกอบ

มาตรา ๒๖๑ บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าที่ดินนั้นมีอยู่เหนือ
สังหาริมทรัพย์ทั้งหลาย อันผู้เช่าได้นำเข้ามา
ไว้บนที่ดินที่ให้เช่า ให้นำเข้ามาไว้ในเรือน
โรงอันใช้ประกอบกับที่ดินนั้น และมีอยู่
เหนือสังหาริมทรัพย์ เช่น สำหรับที่ใช้ในที่ดิน
นั้น กับทั้งเหนือดอกผลอันเกิดจากที่ดินซึ่ง
อยู่ในครอบครองของผู้เช่านั้นด้วย

บุริมสิทธิ ของ ผู้ให้เช่า เรือนโรง ย่อมมี
อยู่เหนือสังหาริมทรัพย์ ซึ่งผู้เช่า นำเข้ามาไว้
ในเรือนโรงนั้นด้วย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงให้นายดำเช่าที่ดิน

๑ แปลงเพื่อทำนา นายดำได้เอาไถ กระจับปี่
ทำนามาไว้บนที่ดินนั้น และได้เอาพันธุ์ข้าว
ปลูกมาหว่านลงไว้ ดังนี้เมื่อปรากฏว่านายดำ
เป็นผู้ครอบครองไถ กระจับปี่ และ ต้นข้าว
แม้ตนจะไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงก็ดี นายแดง
ก็มีบุริมสิทธิเหนือไถ กระจับปี่ และต้นข้าวนั้น
ในอันที่จะเรียกค่าเช่าตามมาตรา ๒๖๐

วรรค ๒. นายแดงให้นายดำเช่าเรือน

หลังหนึ่ง นายดำได้นำเอาโต๊ะเก้าอี้^๑ เข้ามา
ไว้ในเรือนหลังนั้น นายดำไม่ใช่ค่าเช่า
ดังนี้ นายแดง มีบุริมสิทธิเหนือโต๊ะ เก้าอี้^๑ นั้น
ในอันที่จะเรียกค่าเช่าตามมาตรา ๒๖๐

๑. ในเรื่องที่ตั้งทรัพย์เป็นของผู้อื่น ไม่ใช่ของผู้เช่านั้น ให้ดูมาตรา ๒๖๘ ประกอบ

มาตรา ๒๖๒ ถ้าการเช่าอสังหาริมทรัพย์ได้โอนไปก็ดี
 ฤๅได้ให้เช่าช่วงก็ดี บุริมสิทธิของผู้ให้เช่า
 เดิม ย่อม ครอบ ไป ถึง อสังหาริมทรัพย์ ซึ่ง ผู้
 รับโอน ฤๅผู้เช่าช่วงได้นำเข้ามาไว้ในทรัพย์สิน
 นั้นด้วย ความที่กล่าวนี้ท่านให้ใช้ได้
 ตลอดถึงเงินอันผู้โอน ฤๅผู้ให้เช่าช่วงจะพึง
 ได้รับจากผู้รับโอนฤๅผู้เช่าช่วงนั้นด้วย

อุทาหรณ์

นายแดงให้นายดำเช่าตึก ๑ หลัง นายดำ
 ให้นายขาวเช่าช่วง ตึกนั้น ตั้งนี้ นายแดง
 มีบุริมสิทธิ คือ

๑) เนื้ออสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดที่นายขาว
 นำเข้ามาไว้ในบ้าน

๒) ค่าเช่าบ้านค่าเสียหายอันเกิดแต่ตึก
 ที่ให้เช่าช่วง ซึ่งนายดำผู้ให้เช่าช่วงพึงได้
 รับจากนายขาวผู้เช่าช่วง

๑. ในเรื่องเช่าช่วง ให้ดูมาตรา ๕๔๔ และ ๕๔๕

มาตรา ๒๖๓ ในกรณีที่ผู้เช่า ต้องชำระบำนาญเฉลี่ย
ทรัพย์สินทั่วไปนั้น บุริมสิทธิของผู้ให้เช่าย่อม
มีอยู่แต่เฉพาะ สำหรับเอาใช้ค่าเช่า และ หนึ่ง
อย่างอื่นเท่าที่มีในระยะเวลาที่กำหนดส่งค่าเช่าเพียง
สามระยะ คือปัจจุบันระยะหนึ่ง ก่อนนั้น
ขึ้นไประยะหนึ่ง และ ต่อไปภายหน้าอีกระยะ
หนึ่งเท่านั้น และใช้สำหรับเอาค่าเสียหาย
ซึ่งเกิดขึ้นใน ระยะเวลา กำหนด ส่งค่าเช่าปัจจุบัน
และก่อนนั้นขึ้นไปอีกระยะหนึ่งด้วย

อุทาหรณ์

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน นายแดงให้นายดำ
เช่าเรือน ๑ หลังมีกำหนด ๑ ปี ค่าเช่าเดือนละ
๕๐ บาท ซึ่ง ต้องชำระ ทุก ๆ เดือน ค่าเช่า
ค้าง ตลอด มา กระทั่ง วันที่ ๑๕ มิถุนายน
ต้อง ชำระ บำนาญ เฉลี่ย ทรัพย์สิน ทั่วไป ของ
นายดำ ตั้งนั้นนายแดงมีบุริมสิทธิในค่าเช่า
ที่ค้างตั้งต่อไป

๑๗๗

๑) ระยะเวลาปัจจุบัน คือ ค่าเช่า สำหรับเดือนมิถุนายน ๕๐ บาท

๒) ก่อนปัจจุบันระยะหนึ่ง คือ ค่าเช่า สำหรับเดือนพฤษภาคม ๕๐ บาท

๓) ระยะเวลาหน้า คือ ค่าเช่าสำหรับเดือนกรกฎาคม ๕๐ บาท

สมมติว่ามีค่าเสียหายเกิดขึ้นโดยนายดำทำฝ่าเรือนพังทลาย เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๑ คราว คิดเป็นจำนวนเงิน ๑๐๐ บาท และเมื่อวันที่ ๕ เดือนมิถุนายนอีก ๑ คราว คิดเป็นจำนวนเงิน ๒๐๐ บาท ดังนั้นนายแดงผู้ให้เช่าอาจใช้ บุริมสิทธิ นี้ เพื่อ เรียกเอา ค่าเสียหายรวมเป็นจำนวนเงิน ๓๐๐ บาทนั้นได้ด้วย

มาตรา ๒๒๔ ในการเรียกร้องของผู้ให้เช่า ถ้าผู้ให้เช่าได้รับเงินประกันไว้ ผู้ให้เช่า ย่อมมีบุริมสิทธิแต่เพียงในส่วนที่ไม่มีเงินประกัน

อุทาหรณ์

นายแดงให้นายดำ เช่าห้องแถว ๑ ห้อง
ค่าเช่าเดือนละ ๔๐ บาท แต่นายแดงได้รับ
เงิน ประกัน ไว้จากนายดำแล้ว ๖๐ บาท
สมมติว่าค่าเช่าค้าง มา ๔ เดือนเป็นจำนวน
เงิน ๑๖๐ บาท ดังนั้นนายแดงจะมีบริสุทธิ
เพียง ๑๐๐ บาทในส่วนที่ไม่มีประกัน

มาตรา ๒๖๕ บริสุทธิในมุลพักอาศัยใน โรงแรมนั้น
ใช้สำหรับเอาเงินมัดจำที่ค้างชำระแก่เจ้าสำนัก
เพื่อการพักอาศัยและการอื่น ๆ อันได้จัดให้
สำเร็จความปรารถนาแก่ คน เติร ทาง ฤาแขก
อาศัย รวมทั้งการชดใช้เงินทั้งหลายที่
ออกแทนไป และมีอยู่เหนือเครื่องเติรทาง
ฤาทรัพย์สินอย่างอื่นของคนเติรทาง ฤาแขก
อาศัยอันเอาไว้ในโรงแรม โฮเต็ล ฤาสถาน
ที่เช่นนั้น

อุทาหรณ์

นายแดงได้พักอยู่ในโรงแรมของนายดำ สัปดาหะหนึ่ง นายแดงไม่ชำระเงิน ค่าพักอาศัย ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ค่าซักเสื้อผ้า และ ค่าเช่ารถที่นายดำ ออกแทนนายแดงไปรวม ๑๒๐ บาท ตั้งให้นายดำมีบุริมสิทธิเหนือเครื่องเคีรทางของนายแดง เช่น กระจเป่า เสื้อผ้า และทรัพย์สินอย่างอื่นของนายแดง ซึ่งเอาไว้ในโรงแรมนั้น

มาตรา ๒๖๖ ผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ฤ็เจ้าสำนักโรงแรมโฮเต็ล ฤ็สถานที่เช่นนั้น จะใช้บุริมะสิทธิของตนบังคับทำนองเดียวกับผู้รับจำนำก็ได้ บทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับจำนำนั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับ ด้วยโดยอนุโลม

อุทธรณ์

ผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ตามอุทธรณ์

ใต้มาตรา ๒๖๐ สมมติว่านายแดงผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า นายดำ จึง ยึด เก้าอี้ โต๊ะ ของนายแดงไว้ ดังนั้นนายดำอาจใช้สิทธิเช่นผู้รับจำนำ เช่นมีสิทธิที่จะเอาทรัพย์สินที่ยึดไว้นั้นออกขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินชำระหนี้

เจ้าสำนักโรงแรม ตาม อุทธรณ์ ใต้

มาตรา ๒๖๕ เมื่อนายแดงออกจากโรงแรมไป นายแดงยังมีได้ใช้เงินที่ค้าง นายดำ จึงยึดเครื่องเคีรทางและทรัพย์สินอย่างอื่นไว้ ดังนั้นนายดำอาจใช้สิทธิเช่นผู้รับจำนำ

ให้ดู บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยบังคับจำนำ มาตรา ๗๖๔-๗๖๘

มาตรา ๒๖๗ บุริมะสิทธิในมูลรับขนนั้น ใช้สำหรับเอาค่ารวางพาหนะในการ รับขนคนโดยสาร

ญาของ กับทั้งค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์ และ
เป็น บุริมะสิทธิมีอยู่เหนือ ของ และ เครื่อง
เค็รทางทั้งหมดอันอยู่ในมือของผู้ขนส่ง

อุทาหรณ์

นายแดง รับ ขน ส่ง รถยนต์ ๑ คัน ของ
นายดำ จาก กรุงเทพฯ ฯ ไป จังหวัด จันทบุรี
ตั้งนั้นนายแดงมีบุริมสิทธิเหนือรถยนต์คันนั้น
สำหรับค่าระวางพาหนะในการรับขน กับ ทั้ง
ค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์

(ส่วน ใน เรื่อง เบี้ยประกันภัย นั้น เป็น
ปัญหา เพราะ จะต้อง พิจารณาว่า เบี้ย
ประกันภัยเป็นค่าใช้จ่าย อันเป็นอุปกรณ์แห่ง
การขนส่งนั้นหรือไม่)

มาตรา ๒๒๘ ในกรณีดังได้ปรากฏไว้ใน ความ แปล
มาตราก่อนนั้นนั้น ผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์

ที่ดี เจ้าสำนักโรงแรมที่ดี ฤ็ผู้ขนส่งที่ดี จะใช้บุริมะสิทธิของตนเหนือสังหาริมทรัพย์ อันเป็นของบุคคลภายนอกก็ได้ เว้นแต่ตน จะ ได้ รู้ ใน เวลา อัน ควร รู้ ได้ ว่า ทรัพย์ สิ้น เหล่า นั้น เป็น ของ บุคคล ภายนอก

ถ้า สังหาริมทรัพย์ นั้น ถูก ลัก ฤ็ สูญหาย ท่าน ให้ บังคับ ตาม บท กฎหมาย ว่า ด้วย การ แสวง ค้น ครอง ทรัพย์

อุทาหรณ์

วรรค ๑ นายแดงเช่าบ้านนายดำตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยต้อง เสียค่าเช่าเป็นรายปี นายแดง ตกลงกับ นายเขียวเช่าตู้ ๑ ใบมาไว้ใช้ และได้ นำ เข้า มา ไว้ ใน บ้าน แล้ว นายแดง ไม่ ไซ้ ค่าเช่าบ้าน นายดำ ผู้ ให้ เช่า ซึ่ง ไม่ รู้ ว่า ตู้ นั้น เป็น ของ นาย เขียว ตั้ง นั้น นายดำ อาจ ยึด ตู้ นั้น และ ไซ้ บุริมสิทธิเหนือตู้ นั้น แต่ ถ้านายดำ ได้ ทราบ

เช่น ตนได้รับ บอกกล่าว ภายใน เวลาอันควร
เช่น เมื่อเวลานำตัวเข้ามาในบ้าน ว่าตัวนั้น
ไม่ใช่เป็นของนายแดง ดังนั้นนายดำจะยึด
ตัวนั้น และใช้บุรีมสิทธิเหนือตัวใบนั้นไม่ได้

วรรค ๒. สมมติว่าทรัพย์สินที่ผู้เช่า
ได้นำเอาเข้ามาไว้ในที่เช่านั้น ถูกผู้ร้ายลักไป
ดังนั้นผู้ให้เช่ามีสิทธิติดตามเรียกกรองเอาทรัพย์สิน
นั้นคืนมาได้ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นตกไป
อยู่ในมือคนที่ ๓ ซึ่งรับซื้อไว้ในตลาดเปิดเผย
และโดยสุจริตแล้ว คนที่ ๓ ได้ทรัพย์สินนั้น
เป็นสิทธิ ผู้ให้เช่าจะติดตามไม่ได้ และ
หมดบุรีมสิทธิ (เทียบหลักกฎหมายเรื่อง
แสวงคืนครองทรัพย์สิน)

มาตรา ๒๖๙ บุริมะสิทธิในมุลรักษาสังหาริมทรัพย์นั้น
ใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสังหาริมทรัพย์
และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์อันนั้น

อนึ่งบุริมสิทธินี้ยังใช้สำหรับเอาค่าใช้จ่าย
ที่ จำเป็น อันได้เสียไป เพื่อ ที่จะ สงวน สิทธิ
การรับสภาพสิทธิ ฤๅบังคับสิทธิอันเกี่ยวข้องกับ
สังหาริมทรัพย์นั้นอีกด้วย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงได้เลี้ยงม้าของนายดำ
ไว้ในโรงและรักษาให้หายเจ็บ ดังนั้นนายแดง
มีบุริมสิทธิเหนือม้านั้นสำหรับค่าใช้จ่ายที่ต้อง
เสียไปในการรักษา

วรรค ๒. ตามอุทาหรณ์วรรค ๑ สมมติว่า
นายเขียวมาลักเอาม้าตัวนั้นไป นายแดงจึง
ฟ้องร้อง นายเขียว เรียกม้านั้น คืนมาได้ แต่
ได้เสียค่าธรรมเนียมศาลไป ๖๐ บาท ดังนั้น
นายแดง ย่อม มี บุริมสิทธิ เหนือ ม้าตัวนั้น ใน
ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น ที่ เสียไป เพื่อที่จะ สงวน
สิทธิของนายดำ

มาตรา ๒๗๐ บุริมะสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์
นั้น ใช้สำหรับเอาราคาซื้อขายและดอกเบี้ย
ในราคานั้น และมีอยู่เหนือสังหาริมทรัพย์
อันนั้น

อุทาหรณ์

นายแดง ขาย รถยนต์คันหนึ่งให้นายดำ
เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท นายแดงได้ส่งมอบ
รถยนต์ให้นายดำแล้ว แต่นายดำยังไม่ได้
ชำระราคารถยนต์ นายดำตาย สมมติว่า
เจ้าหนี้ ของ นายดำ เอาทรัพย์มรดกออกขาย
ทอดตลาด คือ รถยนต์ ได้เป็นจำนวนเงิน
๑,๐๐๐ บาท แหวนเพชร ๑ วงราคา ๒,๐๐๐ บาท
ดังนี้ บุริมสิทธิ ของ นายแดง มีอยู่เหนือเงิน
๑,๐๐๐ บาท ใน ราคารถยนต์ที่ขายได้เท่านั้น

มาตรา ๒๗๑ บุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์
ญี่ปุ่นั้น ใช้สำหรับเอาราคาค่าเมล็ดพันธุ์

ไม้พันธุ์ ฤๅบัย และ ดอกเบ็ยใน รากานัน
และ มี อยู่ เหนือ ดอกผลอัน เกิดงอกใน ที่ดิน
เพราะ ใช้ สิ่ง เหล่า นั้น ภายใน ปี หนึ่ง นับ แต่ เวลา
ที่ ใช้

อุทาหรณ์

นายแดงซื้อเมล็ดพันธุ์เข้าปลูกจากนายดำ
เป็นเงิน ๒๐๐ บาท และ ไม้พันธุ์ มะม่วง
๒๐๐ บาท ปลูกอีก ๑๐๐ บาท นายแดงไม่ใช้เงิน
๕๐๐ บาท ที่ ค้าง ดังนั้น นายดำ มี บุริมสิทธิ
สำหรับจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท (กับ ดอกเบ็ย
ถ้า ฟัง มี) เหนือ รวง เข้า และ ผล มะม่วง อัน
เกิด ขึ้น ใน ที่ดิน เพราะ ใช้ เมล็ดพันธุ์
ไม้พันธุ์ และ ปลูก นั้น

สมมติว่า ได้ ใช้ เมล็ดพันธุ์ ๆ ละ ๆ ในวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้น บุริมสิทธิ ของ
นายแดง เป็นอัน ระงับ สิ้น ไป ในวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๓

มาตรา ๒๗๒ บุริมะสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่อกรรมกรรม
และอุตสาหกรรมนั้น ในส่วนบุคคลที่ได้
ทำการกรรมกรรม ใช้สำหรับเอาค่าจ้าง
นับถอยหลังขึ้นไปหนึ่ง และในส่วนบุคคล
ที่ได้ทำการอุตสาหกรรม ใช้สำหรับเอา
ค่าจ้างนับถอยหลังขึ้นไปสามเดือน และเป็น
บุริมะสิทธิมีอยู่เหนือ ดอก ผล ฤๅ สิ่งของที่
ประดิษฐ์ขึ้นอันเกิดแต่แรงงานของบุคคลนั้นๆ

อุทาหรณ์

ตอน ๑ บุคคลที่ทำการงานกรรมกรรม

นายแดง จ้าง นายดำมาเป็นคนทำนา ค่า
จ้างปีละ ๑๐๐ บาท นายแดงตายยังไม่ได้ใช้
ค่าจ้าง ๒ ปี ตั้งนั้นนายดำมีบุริมสิทธิเหนือ
รวงผลที่เกิดงอกในที่ดิน อัน เกิดขึ้นจากแรง
งานของตน สำหรับเรียกเอาค่าจ้างปี ๑ คือ
๑๐๐ บาท เหลืออีก ๑๐๐ บาทนั้น นายดำ
คงเป็นแต่เจ้าหนี้สามัญ

ตอน ๒. บุคคลที่ทำการงานอุตสาหกรรม

นายแดงได้จ้างนายดำทำโต๊ะเก้าอี้ ค่าจ้างเดือนละ ๕๐ บาท นายแดงตายยังไม่ได้ใช้ค่าจ้าง ๕ เดือน คิดเป็นเงิน ๒๕๐ บาท ตั้งนั้นนายดำมีบริมสิทธิเหนือโต๊ะเก้าอี้ที่ตนได้ทำไว้สำหรับเรียกค่าจ้าง ๓ เดือนเท่านั้น คือ ๑๕๐ บาท ส่วนค่าจ้างอีก ๑๐๐ บาทนั้น นายดำยังคงเป็นเจ้าของสามัญ

(๗) บริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์

มาตรา ๒๗๓ ถ้าหม้ออยู่ เป็นคุณแก่บุคคลผู้ใดในมุลอย่างหนึ่งอย่างใดตั้งจะกล่าวต่อไป บุคคลผู้นั้นย่อมมีบริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหม้อ คือ

- (๑) รักษาอสังหาริมทรัพย์
- (๒) จ้างทำของเป็นการงาร ทำขึ้น บนอสังหาริมทรัพย์
- (๓) ซ่อมแซมอสังหาริมทรัพย์

บันทึก

มาตรการระบุมูลอันเป็นที่เกิดแห่งบรมิสิทธิ
พิเศษชนิดเหนืออสังหาริมทรัพย์ของลูกหน
เท่านั้น

ขอให้ดูอุทธรณ์ได้มาตรา ๒๗๓ - ๒๗๖
ประกอบ

มาตรา ๒๗๔ บรมิสิทธิในมรดกของอสังหาริมทรัพย์
นั้น ใช้สำหรับ เอาค่า ใช้จ่าย เพื่อ รักษา
อสังหาริมทรัพย์ และมีอยู่เหนือ
อสังหาริมทรัพย์อันนั้น

อนึ่งบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๖๕ วรรคสอง
นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับ แก่กรณีทีกล่าว
มาในวรรคก่อนนี้ด้วย

อุทธรณ์

วรรค ๑. นายแดง เป็น ผู้เผ่าตัก ของ
นายดำ ๑ หลัง นายแดงได้ออกค่าใช้จ่าย

๑๐๐ บาท เพื่อซ่อมแซม หลังคาตึก ซึ่งชำรุด
ตั้งนั้นนายแดงยอมมีบริมสิทธิเหนือตึกหลังนั้น
ในอันที่จะได้รับชำระค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไป

วรรค ๒. สมมติว่านายขาวบุกรุกเข้ามา
ในตึกนั้น และแสดงจะปกครองโดยปรบักษ์
นายแดงจึงฟ้องขับไล่ นายขาว แต่ได้เสีย
ค่าธรรมเนียมไป ๑๐๐ บาท ตั้งนั้นนายแดง
มีบริมสิทธิเหนือตึกหลังนั้น ในอันที่จะได้
รับชำระค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไป

มาตรา ๒๓๗๕ บริมสิทธิในมูลง้างทำของเป็นการงาร
ทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์นั้น ใ้สำหรับ
เอาสินจ้าง ค่าทำของ เป็นการงาร อัน ผู้
ก่อสร้าง สถาปนิก ฤๅผู้รับจ้างได้ทำลงบน
อสังหาริมทรัพย์ของลูกหน้ และมีอยู่เหนือ
อสังหาริมทรัพย์อันนั้น

อนึ่ง บุริมะสิทธิ์ น ย่อม เกิด มีขึ้น ต่อเมื่อ
 อสังหาริมทรัพย์นั้น มีราคาเพิ่มขึ้น ในปัจจุบัน
 เพราะการที่ได้ทำขึ้นนั้น และ มีอยู่ เพียง
 หนึ่งราคาเพิ่มขึ้นเท่านั้น

อุทาหรณ์

นายแดงได้จ้างนายดำสร้างตึก ๑ หลัง ใน
 ที่ดินแปลงหนึ่งของนายแดง ค่าจ้างสร้างตึก
 คิดเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ครั้นสร้างเสร็จ
 แล้ว นายแดงไม่ชำระค่าจ้าง แต่การ
 สร้างนั้น ทำให้อสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาเพิ่ม
 ขึ้นเพียง ๘,๐๐๐ บาท ดังนั้นนายดำมีบุริมสิทธิ
 เหนือ อสังหาริมทรัพย์นั้น เพียง ๘,๐๐๐ บาท
 และคงเป็นเจ้าของสามัญในส่วนที่ยังเหลืออยู่
 อีก ๑๒,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๓๗๖ บุริมะสิทธิ์ในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์
 นั้น ใช้สำหรับเอาราคาอสังหาริมทรัพย์ และ

๑๕๒

ดอก เบี้ย ใน ราคา นั้น และ มี อยู่ เหนือ
อสังหาริมทรัพย์นั้น

อุทาหรณ์

นายแดงขายที่ดินแปลงหนึ่งให้นายดำเป็น
เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท นายดำยังไม่ชำระ ราคา
นายดำตาย เจ้าหนี้เอาทรัพย์สินออกขาย
ทอดตลาด คือ ที่ดินแปลงนั้นได้เป็นจำนวน
เงิน ๘,๐๐๐ บาท รถยนต์เป็นจำนวนเงิน
๔,๐๐๐ บาท ตั้งนายแดงยอมมีบุริมสิทธิ
ในเงิน ๘,๐๐๐ บาทราคาซื้อขายทอดตลาดที่ดิน
สมมติว่า ที่ ดิน แปลง นั้น ขายทอดตลาด
ได้เงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ตั้งนายแดงยอมมี
บุริมสิทธิที่จะได้รับชำระราคาซื้อขาย ๑๐,๐๐๐
บาทกับดอกเบี่ยถ้าจะพึงมี

๓ ลำดับแห่งบุริมสิทธิ

มาตรา ๒๓๗๗ เมื่อมีบุริมสิทธิสามัญหลายรายแย้งกัน
ท่านให้ถือว่าบุริมสิทธิทั้งหลายนั้น มี ลำดับ

ที่จะให้ผลก่อนหลังดังที่ได้เรียงลำดับไว้ใน
มาตรา ๒๕๓

เมื่อมีบุริมสิทธิสามัญแย้งกับบุริมสิทธิ
พิเศษ ท่านว่าบุริมสิทธิพิเศษย่อมอยู่ใน
ลำดับก่อน แต่บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่าย
เพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้นย่อมอยู่ในลำดับ
ก่อนในฐานที่จะใช้สิทธินั้นต่อเจ้าหนี้ผู้ได้
รับประโยชน์จากการนั้นหมดทุกคนด้วยกัน

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงเป็นลูกหนี้ค่าจ้างนายดำ
คนใช้ ๑๐๐ บาท และเป็นลูกหนี้นายเขียว
ค่าเครื่องอุปโภค ๒๐๐ บาท นายแดงตาย
ขายทอดตลาดทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดได้เป็น
จำนวนเงิน ๑๕๐ บาท ตั้งนายดำคนใช้ยอม
ได้รับใช้เงินค่าจ้าง ๑๐๐ บาทก่อนนายเขียว

วรรค ๒ ตอน ๑. นายแดงเป็นลูกหนี้
 ค่าจ้างนายดำ คนใช้ ๑๐๐ บาท และ เป็น
 ลูกหนี้ค่าเช่าบ้านนายเขียว ๒๐๐ บาท นาย
 เขียวเจ้าหนี้ ยึดโต๊ะเก้าอี้ที่นายแดงได้เอามา
 ไว้ในบ้านเช่า แล้วเอาออกขายทอดตลาด
 ได้เงิน ๒๕๐ บาท ดังนี้ บรมสิทธิพิเศษ
 ของนายเขียวเหนือสังหาริมทรัพย์ซึ่งนายแดง
 นำเอามา ไว้ ในบ้าน นั้น อยู่ใน ลำดับ ก่อน
 บรมสิทธิสามัญของนายดำ กล่าวคือต้อง
 เอาเงินที่ขายโต๊ะเก้าอี้ได้ ใช้เงิน ๒๐๐ บาท
 ให้นายเขียวเสียก่อน เหลือนั้นจึงให้นายดำ
 รับไป

วรรค ๒ ตอน ๒ ตามอุทธรณ์ก่อน
 สมมติว่านายขาวบุตรนายแดง ได้ข้าย้ายเอา
 โต๊ะเก้าอี้ออกไปเสียจากบ้านเช่า นายเหลือง
 เจ้าหนี้สามัญนายแดงอีกคนหนึ่งจึงฟ้องขอให้
 นายขาวเอาโต๊ะเก้าอี้ที่นั้นกลับมาไว้ในบ้านเช่า
 ตาม เดิม สมมติว่า ศาล พิพากษาให้นาย

เหลืองชนะ โดยบังคับให้คืนของที่ยักย้าย
ไป ในการฟ้องร้องนี้ นายเหลืองต้องเสีย
เงินไป เช่น ค่าฤชาธรรมเนียม ดังนั้น นาย
เหลืองผู้ออกค่าใช้จ่ายไปนั้น มีบุริมสิทธิ
สามัญที่จะได้รับชำระค่าใช้จ่ายอันได้เสียไป
เพื่อประโยชน์ร่วมกันนั้นจากโต๊ะเก้าอี้ ก่อน
บุริมสิทธิพิเศษ ของ นาย เขียว เจ้า ของ บ้าน
โดยเหตุที่ นายเหลือง ฟ้องร้องคดีขึ้น ทำให้
นายเขียวได้รับประโยชน์ยิ่งขึ้น คือ ทำให้
หลักประกันของนายเขียวเพิ่มขึ้น เพราะเหตุ
ที่ได้โต๊ะเก้าอี้ นั้นกลับคืนมาในบ้าน

มาตรา ๒๓๗๘ เมื่อมีบุริมสิทธิแย้งกันหลายรายเหนือ
สังหาริมทรัพย์อันหนึ่งอันเดียวกัน ท่านให้
ถือลำดับก่อนหลังดังที่เรียงไว้ต่อไปนี้ คือ
(๑) บุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์
พักอาศัยในโรงแรมและรับขน

(๒) บุริมะสิทธิในมุลรักษาสังหาริมทรัพย์
แต่ถ้ามีบุคคลหลายคนเป็นผู้รักษา ท่านว่า
ผู้ที่รักษาภายหลัง อยู่ในลำดับ ก่อนผู้ที่ได้
รักษามาก่อน

(๓) บุริมะสิทธิในมุลซื้อขายสังหาริมทรัพย์
ค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ ฤๅปัย และค่าแรง
งารกสิกรรมและอุตสาหกรรม

ถ้า บุคคลผู้ใด มีบุริมะสิทธิอยู่ในลำดับ
เป็นที่หนึ่ง และ รู้ อยู่ใน ขณะที่ ตนได้
ประโยชน์แห่งนั้นมานั้น ว่ายังมีบุคคลอื่นซึ่ง
มีบุริมะสิทธิอยู่ในลำดับที่สอง ฤๅที่สามไซ้
ห้ามมิให้บุคคลผู้นั้นใช้สิทธิในการที่ตนอยู่ใน
ลำดับก่อนนั้นต่อบุคคลอื่นเช่นว่ามา และ
ท่านห้ามมิให้ ใช้สิทธินี้ต่อผู้ที่ได้รักษาทรัพย์
ไว้ เพื่อประโยชน์แก่บุคคลผู้มีบุริมะสิทธิ
ในลำดับที่หนึ่งนั่นเองด้วย

ใน ส่วน ดอกผล ท่านให้บุคคลผู้ได้
ทำการงารกสิกรรมอยู่ในลำดับที่หนึ่ง ผู้ส่ง

เมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ ญาบูย อยู่ในลำดับ
ที่สอง และให้ผู้เช่าที่ดินอยู่ในลำดับที่สาม

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงได้เช่าเรือนนายดำ
๑ หลัง ค่าเช่าค้าง ๑๐๐ บาท และนายแดง
ได้ซื้อโต๊ะเก้าอี้จากนายเขี้ยวราคายังค้างชำระ
อยู่ ๒๐๐ บาท และ นายแดงได้ เป็น ลูกหนี้
นายขาว ๕๐ บาทในการที่ได้รักษาโต๊ะ เก้าอี้
นั้นให้พ้นจากอภีกรรม ต่อมาเจ้าหนี้คนใด
คนหนึ่งได้ ฟ้องศาล ขอบังคับโต๊ะเก้าอี้ของนาย
แดง เอาออกขายทอดตลาดได้เงิน ๒๐๐ บาท
ดังนั้นนายดำผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ ย่อมได้
รับชำระก่อน ๑๐๐ บาท ถัดมา นายขาวผู้
รักษาอสังหาริมทรัพย์ ๕๐ บาท ส่วนนายเขี้ยว
ผู้ขายอสังหาริมทรัพย์นั้นจะได้รับชำระในเงิน
ที่ยังคงเหลือ

วรรค ๒. ตามอุทาหรณ์ก่อน สมมติว่า
นายดำ ผู้ให้เช่าบ้าน รุ้อยู่แล้วในขณะที่นาย

แดงดใช้ค่าเช่าเห็นว่า นายขาวได้รักษาโต๊ะ
เก้าอี้ไว้เพื่อประโยชน์ของตน และทั้งโต๊ะ
เก้าอี้ นั้นนายแดงก็ซื้อมาจากนายเขียวโดยยังไม่
ได้ใช้ราคา ดังนั้นนายดำผู้ให้เช่าบ้านจะใช้
สิทธิของตนในอันจะได้รับผล ก่อนนายเขียว
นายขาวไม่ได้ ก็จะต้องอยู่ในลำดับหลัง
ของบุคคลทั้งสองนั้น

วรรค ๓. นายแดงชวนาได้เช่าที่ดิน
นายดำ ๑ แปลง ค่าเช่าค้าง ๒๐๐ บาท และ
นายแดงได้จ้างนายเขียวมาทำนา ค่าจ้างค้าง
๑๐๐ บาท และซื้อเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ และปุ๋ย
จากนายขาว ราคา ค้าง ชำระ อยู่ ๓๐๐ บาท
เจ้าหน้คนหนึ่งคนใดยึดเข้าซึ่งเกิดจากที่ดินนั้น
ออก ขาย ทอดตลาด ได้เงิน ๕๐๐ บาท ดังนั้น
นายเขียว ถูกจ้าง ทำการงานกสิกรรม ได้ รับ
ชำระก่อน ๑๐๐ บาท ถัดมา นายขาว ผู้ส่ง
เมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์ ปุ๋ย ๓๐๐ บาท นายดำ
ผู้ให้เช่าที่ดิน อยู่ใน ลำดับที่สาม จะได้รับ
ชำระในเงินที่เหลือ ๑๐๐ บาทนั้น

มาตรา ๒๓๗๑ เมื่อมีบริษัทยุติการพิเศษแข่งกันหลายราย
เหนือ อสังหาริมทรัพย์ อัน หนึ่ง อัน เดียว กัน
ท่านให้ถือลำดับก่อนหลัง ดังที่ได้เรียงลำดับ
ไว้ในมาตรา ๒๓๖

ถ้าได้ซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ นั้นสืบต่อกันไปอีกไซ้ ลำดับก่อนหลังในระวางผู้ขายด้วยกันนั้น ท่านให้เป็นไปตามลำดับที่ได้ซื้อขายก่อนและหลัง

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงได้ซื้อที่ดินจากนายดำ

๑ แปลง ๕,๐๐๐ บาท ยังไม่ได้ชำระราคา และ
เป็น ลูกหนี้ นายเขียว ๒,๐๐๐ บาท ค่าสร้าง
เรือนบนที่ดินแปลงนั้น และ เป็น ลูกหนี้
นายขาว ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นผู้ได้รักษาเรือน
ให้พ้นอรรถกถา

เจ้าหนัดคนใดคนหนึ่ง ยึดอสังหาริมทรัพย์
นั้นออกขายทอดตลาดได้เงิน ๗,๐๐๐ บาท

๒๐๐

ตั้งนายขาวผู้รักษาสังหาริมทรัพย์ยอม
ได้รับชำระก่อน ๑,๐๐๐ บาท ถัดมานายเขียว
ผู้สร้างเรือน ๒,๐๐๐ บาท ส่วนนายดำ
ผู้ขายอสังหาริมทรัพย์ จะได้รับชำระในเงิน
ที่เหลือ ๔,๐๐๐ บาทนั้น

วรรค ๒. นายแดงขายที่ดินให้นายดำ

๑ แปลง เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้ลงทะเบียน
บริมสิทธิไว้ในวันเดียวกัน นายดำขายที่ดิน
แปลงนั้นต่อไปให้นายขาว เป็นเงิน ๖,๐๐๐
บาท เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒
 และได้ลงทะเบียนสิทธิในวันนั้นเอง เจ้าหน้า
ของนายขาว คนหนึ่ง ยึด ที่ดินแปลงนั้น ออก
ขายทอดตลาดได้เงิน ๕,๐๐๐ บาท ตั้ง
นายแดงยอมมีบริมสิทธิในลำดับก่อนนายดำ

มาตรา ๒๑๙ เมื่อบุคคลหลายคนมีบริมสิทธิในลำดับ
เสมอ กัน เหนือ ทรัพย์สิน อัน หนึ่ง อัน เดียว กัน

๒๐๑

ท่านให้ต่างคนต่างได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตาม
ส่วนมากน้อยแห่งจำนวนที่ตนเป็นเจ้าของ

อุทาหรณ์

นายแดงได้ซื้อพันธุ์เข้าปลูกจากนายดำ
๒๐๐ บาท ซื้อปุ๋ยมาจากนายเขียว ๑๐๐ บาท
นายแดงได้ปลูกเข้าด้วยพันธุ์เข้าปลูกและใช้
ปุ๋ยนั้นบนที่ดิน เจ้าหน้คนใดคนหนึ่งยึดเข้า
ที่ปลูกได้นั้น เอา ออก ขายทอดตลาดได้เงิน
เพียง ๑๕๐ บาท ดังนั้นต้องเฉลี่ยให้นายดำ
กับนายเขียวตามส่วน คือ นายดำได้รับ ๑๐๐
บาท นายเขียว ได้รับ ๕๐ บาท เพราะ
ในระหว่าง นายดำ กับ นายเขียวนั้น ต่างคน
ก็มีบุริมสิทธิในลำดับเดียวกัน (ให้อุมาตรา
๒๗๘ (๓))

๔ ผลแห่งบริมะสัทธิ

มาตรา ๒๗๑ บริมะสัทธิอันมีอยู่เหนือสังฆาริมทรัพย์
นั้น ท่านห้ามมิให้ใช้ เมื่อบกคฤชายนอก
ได้ทรัพย์นั้นจากลูกหนี้ และได้ส่งมอบทรัพย์
ให้กันไปเสร็จแล้ว

อุทาหรณ์

นายแดง ชายแหวนเพ็ชรให้นายดำ ๑ วง
เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท นายดำยังไม่ใช้ราคา
ตั้งนี้ ตามธรรมดา นายแดง มีบริมะสัทธิเหนือ
แหวนวงนั้น เพื่อได้รับ ชำระราคา แต่ ถ้า
นายดำได้ขาย แหวน นั้น ต่อไปให้นายเขียว
และได้ส่งมอบให้นายเขียวผู้ซื้อแล้ว ตั้งนี้
บริมะสัทธิของนายแดงเป็นอันระงับสิ้นไป

(ให้สังเกตว่าต่างกับมาตรา ๒๗๕ วรรค ๒
ในเรื่อง อสังฆาริมทรัพย์)

มาตรา ๒๗๒ เมื่อ มี บริมะสัทธิ แยก กับ สิทธิ จำนำ
สังฆาริมทรัพย์ ท่านว่าผู้รับจำนำย่อมมีสิทธิ

๒๐๓

เป็น อย่าง เดียว กัน กับ ผู้ทรง บุริมาสิทธิ ใน
ลำดับที่หนึ่งดังที่เรียงไว้ในมาตรา ๒๗๘ นั้น

อุทาหรณ์

นายแดงได้ซื้อแหวนเพชร ๑ วงจากนายดำ
ราคา ๒,๐๐๐ บาท แต่ยังมีได้ใช้ราคา
แล้วนายแดงเอาแหวนเพชรนั้น ไปจำหน่าย
เขียวเพื่อเงินที่กำไรมา ๑,๐๐๐ บาท นายเขียว
ยอมได้รับใช้ก่อนนายดำ คือ มีสิทธิอยู่ใน
ลำดับเดียวกับผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ เจ้า
สำนักโรงแรม ตามมาตรา ๒๗๘

มาตรา ๒๗๘ บุคคลผู้มีบุริมาสิทธิสามัญต้องรับชำระ
หนี้ เอา จาก อสังหาริมทรัพย์ ของ ลูกหนี้ ก่อน
ต่อเมื่อ ยัง ไม่พอ จึง ให้เอา ชำระ หนี้ จาก
อสังหาริมทรัพย์ ได้

ในส่วนอสังหาริมทรัพย์นั้น ก็ต้องรับชำระหนี้เอาจากอสังหาริมทรัพย์ อันมิได้ตกอยู่ในฐานะเป็นหลักประกันพิเศษเสียก่อน ถ้าบุคคลใดมีบริวารสิทธิสามัญและละเลยด้วยความประมาทเดินเล่อไม่สอดเข้าแย้งขัดในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์ ตาม ความ ที่ กล่าว มา ในวรรคทั้งสองข้างบนนี้ไซ้ อันบุคคลนั้น จะใช้บริวารสิทธิ ของ ตน ต่อ บุคคล ภายนอก ผู้ใดจัดทะเบียนสิทธิไว้แล้ว เพื่อ จะ เอา ใช้ จนถึงขนาด เช่น ที่ ตน จะ หาก ได้รับ เพราะ ได้ สอด เข้า แย้ง ขัด นั้น ท่าน ว่า หา อาจ จะ ใช้ได้ไม่

อนึ่ง บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคทั้งสามข้างต้นนี้ท่านมิให้ไซ้บังคับ หากว่า เงินที่ขายอสังหาริมทรัพย์ได้นั้น จะพึง ต้องเอา มา แบ่งเฉลี่ยก่อนเงินที่ขายทรัพย์สินอย่างอื่นก็ดี ถ้าหากว่าเงินที่ขายอสังหาริมทรัพย์อันตกอยู่ในฐานะเป็นหลักประกันพิเศษนั้น จะพึงต้องเอา มา แบ่งเฉลี่ยก่อนเงินที่ขายอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นก็ดุจกัน

อุทาหรณ์

วรรค ๑ และ ๒ นายแดงมีรถยนต์

๑ คัน กับมีที่ดิน ๒ แปลง แปลงหนึ่งได้
 จ้างอั้งไว้กับนายเหลือง นายแดงเป็นลูกหนี้
 นายดำเสมียน ๓๐๐ บาท และ เป็น ลูกหนี้
 นายเขียว ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค อันจำเป็น
 ประจำวัน ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายดำ กับ
 นายเขียว ผู้ เป็น เจ้าหนี้ มี บรมสิทธิ สามัญ
 จะได้รับชำระหนี้ จาก รถยนต์ คัน นั้น ก่อน
 สมมติว่า เงินจำนวนสุทธิที่ขายรถยนต์ได้
 เพียง ๒๐๐ บาท ไม่พอชำระหนี้ให้นายดำและ
 นายเขียว ดังนั้นนายดำและนายเขียวอาจได้
 รับชำระหนี้ ใน ที่ ดิน อีก แปลง หนึ่ง ซึ่ง มี ได้
 จ้างอั้งไว้กับนายเหลือง

สมมติว่าที่ดินแปลงนั้นขายได้ ๑,๑๐๐ บาท
 ซึ่งพอชำระหนี้แล้วก็เป็นอันเสร็จกันไป

แต่ถ้าที่ดินแปลงนั้นขายได้เพียง ๘๐๐ บาท
 ซึ่งยังไม่พอชำระหนี้ ดังนั้นนายเขียวก็ยังคง

มีบุริมสิทธิที่จะได้รับชำระ จากเงินที่จะพึงได้รับในการขายที่ดินแปลงที่ได้จำนองไว้กับนายเหลืองนั้น

วรรค ๓. สมมติว่านายขาวเจ้าหนี้สามัญของนายแดง ได้ฟ้องนายแดง และยึดรถยนต์กับที่ดิน ๑ แปลง ของนายแดง ซึ่งมีได้จำนองไว้แล้ว ออกขายทอดตลาด แต่นายดำและนายเขียวละเลยด้วยความประมาท เลินเล่อ ไม่สอดเข้า แหย่ ขอให้ใช้หนี้ แก่ตนจากราคารถยนต์และราคาที่ดินแปลงที่มีได้จำนอง ดังนั้น นายดำ และ นายเขียวจะได้รับใช้จากราคาที่ดินซึ่งจำนองไว้แก่นายเหลืองก็แต่เพียงเท่าที่ตนควรจะเรียกร้องเอาใช้จากที่ดินแปลงที่จำนองได้ ถ้าตนได้เอาใช้จากราคารถยนต์ และที่ดิน แปลง ที่มีได้จำนองนั้น เช่น ราคารถยนต์ ขายได้ ๒๐๐ บาท ราคาที่ดินแปลงที่มีได้จำนองขายได้ ๘๐๐ บาท รวม ๑,๐๐๐ บาท เงินจำนวนนั้น นายดำ

ควรเรียกเรื่องเอาได้เต็ม ๓๐๐ บาท และนาย
เขียวควรเรียกเรื่องเอาได้ ๑๐๐ บาท ถ้าแม่
ตนได้แย้งขัดทรัพย์ เพราะฉะนั้นนายเขียว
ซึ่งเป็นเจ้าของ ๑๐๐๐ บาท จะมีสิทธิเรียกร้อง
ให้รับใช้จากที่ดินแปลงที่จำนอง เพียง ๓๐๐
บาทเท่านั้น ไม่ใช่เต็ม ๑,๐๐๐ บาท

วรรค ๔. ตามอุทธรณ์ก่อนสมมติว่า
นายเหลืองผู้รับจำนองที่ดินได้บังคับจำนอง
จากที่ดินแปลงนั้นและได้ขายทอดตลาดก่อน
ตั้งนายดำ และ นายเขียว ชอบที่จะได้รับใช้
จากที่ดินแปลงนั้นก่อน ถ้าตนจดทะเบียน
บุริมสิทธิ นายเหลืองจะคัดค้านไม่ให้นายดำ
นายเขียวได้รับชำระ จากที่ดินแปลงนั้นก่อน
ไม่ได้

แต่ถ้าหากนายเหลืองได้จดทะเบียนสิทธิ
จำนองก่อนบุริมสิทธิของนายดำและนายเขียว
แล้ว นายเหลืองก็ได้รับชำระก่อน ตาม
มาตรา ๒๘๗

มาตรา ๒๕๔ บุริมสิทธิสามัญนั้น ถึงแม้จะมีได้ไป
ลง ทะเบียน เกี่ยว ด้วย อสังหาริมทรัพย์ ก็ดี
ย่อมจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ใดๆ ที่ไม่มี
หลักประกันพิเศษนั้นได้ แต่ความที่กล่าวนี้
ท่านมิให้ใช้ไปถึงการต่อสู้บุคคลภายนอกผู้
ได้ไปลงทะเบียนสิทธิไว้

อุทาหรณ์

นายดำ เป็น เจ้าหนี้ สามัญ ของ นายแดง
โดยไม่มีหลักประกันพิเศษ นายแดงตาย
นายเขียว ผู้ได้ออกค่า ปลงศพไป จึง มี
บุริมสิทธิสามัญตามมาตรา ๒๕๓ สมมติว่า
กองมรดก นายแดง มีที่ดิน ๑ แปลง ซึ่งมีได้
จำนองไว้ ดังนี้ แม้นายเขียว จะ มีได้ จด
ทะเบียนบุริมสิทธิของตนก็ดี นายเขียวก็
มีสิทธิได้รับชำระหนี้จาก ที่ดินแปลงนั้นก่อน
นายดำ

แต่สมมติว่าที่ดินแปลงนั้นได้จำนองไว้กับ
นายเหลือง และนายเหลืองได้จดทะเบียน

การจำนองไว้โดยถูกต้อง ดังนั้น นาย เขียว
จะยกบุริมสิทธิของตนขึ้น เป็น ข้อ ต่อสัญญา
เหลือไม่ได้ เพราะ นาย เขียวมิได้ลงทะเบียน
บุริมสิทธิของตน

มาตรา ๒๘๕ บุริมสิทธิในมรดกของสังหาริมทรัพย์นั้น
ถ้าหากว่าเมื่อทำการเพื่อบำรุงรักษานั้นสำเร็จ
แล้ว ไปบอกลงทะเบียนไว้โดยพลันไซ้
บุริมสิทธิก็คงให้ผลต่อไป

อุทาหรณ์

นายดำได้ข้อมแซมตึกให้นายแดงหลังหนึ่ง
เป็นราคา ๑,๐๐๐ บาท นายดำข้อมมีบุริมสิทธิ
เหนือตึกหลังนั้น ถ้า นายแดงขายตึกนั้น
ให้นายเหลือง เสียแล้ว นายดำ จะ ศูนย์
บุริมสิทธิ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนบุริมสิทธิ
ไว้เสียก่อน สมมติว่าการข้อมแซมนั้นทำ

เสร็จลงในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
นายคำ ต้องไปบอกลงทะเบียนบริษัทโดย
ทันที

มาตรา ๒๑๖ บริษัทในมูลงำทำของเป็นการงำ
ทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์นั้น หากทำรายการ
ประมาณราคาชั่วคราวไป บอก ลงทะเบียนไว้
ก่อนเริ่มลงมือทำงำไร บริษัทก็คง
ให้ผลต่อไป แต่ถ้ำราคาที่ทำจริงนั้นล้ำราคา
ที่ได้ประมาณไว้ชั่วคราว ท่านว่าบริษัท
ในส่วนจำนวนที่ล้ำอยู่นั้นห้ามไม่

ส่วน การที่จะวินิจฉัยว่า อสังหาริมทรัพย์
นั้น มีราคา เพิ่มขึ้น เพราะ การอันได้ทำขึ้นบน
อสังหาริมทรัพย์มากน้อยเพียงใดนั้น ท่านให้
ศาลตั้งแต่งผู้ เชี่ยวชาญขึ้นเป็นผู้ ะประมาณ
ในเวลาที่มีแย้งขัดในการแบ่งเฉลี่ย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงได้จ้างนายดำสร้างตึก หลังหนึ่งบนที่ดิน ได้ตกลงกัน ทำรายการ ประมาณราคาชั่วคราว ๑๐,๐๐๐ บาท เพื่อที่จะ ให้บุริมสิทธิคงให้ผลต่อไป นายดำอาจจดทะเบียนบุริมสิทธิของตน สำหรับราคานั้นไว้ ก่อนเริ่มลงมือทำการ สมมติว่าเมื่อทำการ สำเร็จลงแล้ว ราคาที่แท้จริง ๘,๐๐๐ บาท นายดำจะมีบุริมสิทธิเพียง ๘,๐๐๐ บาทเท่านั้น ถ้าราคาที่แท้จริง ๑๒,๐๐๐ บาท นายดำไม่มี บุริมสิทธิในส่วนจำนวนเงิน ๒,๐๐๐ บาทที่ล้า อยู่ นั้น

วรรค ๒. สมมติว่านายดำไม่ได้รับใช้เงิน เจ้าหนี้ นายแดง อีก คน หนึ่ง ยึดบ้านหลังนั้น ออกขายเพื่อแบ่งเฉลี่ยระหว่างเจ้าหนี้ นายดำ จึงเข้าแย่งขันในการแบ่งเฉลี่ย ดังนี้บุริมสิทธิ ของ นายดำ มีอยู่แต่เพียงราคาที่เพิ่มขึ้นจาก ที่ดิน เพราะการอันตนได้กระทำลง การที่

จะกะประมาณ ราคา ที่เพิ่มขึ้น นั้น มาก น้อย
เท่าใด ศาล ต้อง ตั้ง แต่ง ผู้ เชี่ยวชาญ
เพื่อจะได้กะประมาณราคาบ้านที่เพิ่มขึ้นตามที
เป็น อยู่ในเวลาที่นายดำ สอดเข้า แยังขันนั้น
ให้คู่มาตรา ๒๑๕ วรรค ๒ ประกอบ

มาตรา ๒๑๗ บุริมสิทธิใดได้ไปจดลงทะเบียนแล้ว
ตามบทบัญญัติแห่ง มาตรา ทั้ง สอง ข้างบน นี้
บุริมสิทธิ นั้น ท่านว่า อาจ จะใช้ ได้ก่อนสิทธิ
จำนอง

อุทาหรณ์

นายแดง ได้ จ้าง นายดำสร้างตึก ๑ หลัง
บนที่ดิน แปลง หนึ่ง โดย ยัง ไม่ได้ ใช้ ราคา
แล้ว นายแดง ได้ จำนอง ที่ดิน แปลง นี้ ไว้ กับ
นาย เขียว สมมติว่า การ จำนอง นี้ ได้ จด
ทะเบียน เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
แต่ นายดำ ได้ จดทะเบียน บุริมสิทธิ ของ ตน เมื่อ
วันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนี้

แม้บุริมสิทธิของนายดำจะได้บอกลงทะเบียนไว้ภายหลังจำนองก็ดี ก็อยู่ในลำดับที่จะได้รับผลก่อนสิทธิจำนอง

มาตรา ๒๙๙ บุริมสิทธิในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์นั้น หากว่าเมื่อไปลงทะเบียนสัญญาซื้อขายนั้น บอกลงทะเบียนไว้ด้วยว่าราคาฤคอกเบยในราคานั้นยังมิได้ชำระไซ้ บุริมสิทธินั้นก็คงให้ผลต่อไป

อุทาหรณ์

นายดำ ขาย ที่ดิน แปลงหนึ่งให้นายแดง เป็นราคา ๑๐,๐๐๐ บาท โดยยังมิได้ชำระราคา วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดง ได้ ไป จด ทะเบียน สัญญา ซื้อ ขาย กับทั้งบอกลงทะเบียนไว้ด้วยว่า ราคา และ

๒๑๔

ดอกเบี้ยนั้น จะชำระตามเวลาซึ่ง คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ ตั้งแต่วันที่นายแดงขายบ้านนั้นให้นายเขียว ในวันที่ ๒ พฤษภาคม บุริมสิทธิของนายดำก็ยังคงอยู่

มาตรา ๒๑๕ ว่าถึงผลแห่งบุริมสิทธิ นอกจากที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๑๑ ถึง ๒๑๔ นี้แล้ว ท่านให้นำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งลักษณะจำนองมาใช้บังคับด้วยตามแต่กรณี

อุทาหรณ์

ในกรณีที่ยานอง ทรัพย์สินที่ยานองนั้น นอกจากเป็นประกันเงิน ที่ ค้าง และ ดอกเบี้ย (ถ้าจะพึงมี) แล้วยังใช้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนการไม่ชำระหนี้ และค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจำนองด้วย ในเรื่องบุริมสิทธิ

ในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์นั้น บุริมสิทธิ
นี้ ย่อมอนุโลมขยาย ถึง ค่า สิ้นไหมทดแทน
ใน การ ทำผิด สัญญา และค่าฤชาธรรมเนียม
อย่างอื่น ที่ พึง มี ใน อัน ที่ จะ บังคับ ตาม
บุริมสิทธิด้วย



สำนักหอสมุด

หมวด ๓

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

บันทึกข้อความทั่วไป

ตามปกติ หนี้อย่อมมีเจ้าหนี้คนหนึ่ง และ
ลูกหนี้คนหนึ่ง แต่ในบางคราวหนี้อันหนึ่ง
อาจมีเจ้าหนี้หลายคน หรืออาจมีลูกหนี้
หลายคน หรืออาจมีทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้
หลายคน

ในกรณีที่ หนี้มูลงหนี้และเจ้าหนี้หลาย
คนนั้น ผลแห่งหนี้เช่นในการชำระหนี้ ย่อม
ผิดแปลกออกไปจากหนี้ซึ่งมีลูกหนี้หรือ
เจ้าหนี้ฝ่ายละคน

หนี้ซึ่งมีลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน
ตั้งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์มาตรา ๒๕๐-๓๐๒ นั้น มี๓ชนิดคือ

๒๑๓

๑. หน้าที่แบ่งกันชำระได้ (ออบลิกาของ กองจวงต์) ให้ดูมาตรา ๒๕๐

๒. หนี้ร่วม (ออบลิกาของ โซลิดเตรี) ให้ดูมาตรา ๒๕๑-๓๐๐

๓. หนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ (ออบลิกาของ แองดีวิชบ์) ให้ดูมาตรา ๓๐๑-๓๐๒

(๑) หนี้อันจะแบ่งกันชำระได้ (มาตรา ๒๕๐)

หนี้ชนิดนี้ มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ หรือมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ แต่ลูกหนี้แต่ละคน จะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนละ เท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ชอบที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน หลักในเรื่องลูกหนี้ และเจ้าหนี้หลายคนนี้มีอยู่ว่า ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระได้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย กฎหมายสันนิษฐาน

ไว้ก่อนว่า ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบ
เป็นส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคน
ก็ชอบที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน
(ให้ดูมาตรา ๒๕๐)

แต่หลักตามมาตรา ๒๕๐ นี้ หาได้ใช้
บังคับเสมอไปไม่ กล่าวคือ ในมาตรา ๒๕๗
ก็มีข้อสันนิษฐานอย่างอื่นอีกว่า “ถ้าใน
สัญญาอันหนึ่งอันใด มีบุคคลหลายคนร่วมกัน
ผูกพันตนในวันที่จะทำการชำระหนี้ไซ้ หาก
กรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่า บุคคลเหล่านั้น
จะต้อง รับผิดชอบ เช่น อย่างเป็น ลูกหนี้ ร่วม กัน
แม้ถึงว่า เป็นการ อันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้”

เหตุฉะนั้น ผู้ศึกษา กฎหมาย ควร สังเกต
ว่า มาตรา ๒๕๐ ต่างกับมาตรา ๒๕๗
อย่างไรบ้าง ?

มาตรา ๔๓๒ ก็บัญญัติไว้ว่า “ถ้าบุคคล
หลาย คน ก่อ ให้เกิด เสียหาย แก่ บุคคล อื่น
โดยร่วมกันทำเลมิต ท่านว่าบุคคลเหล่านั้น
จะต้อง ร่วมกัน รับผิดชอบ ค่าสินไหม ทดแทน
เพื่อความเสียหายนั้น ๆ ล ฯ”

เท่าที่ปรากฏจากบทบัญญัติในมาตรา ๒๕๗ และ ๔๓๒ นั้น จึงเห็นได้ว่า ในกรณีนี้ที่หนี้เกิดจากสัญญาและหนี้เกิดจากร่วมกันทำเลมิตนั้น ลูกหนี้จะต้องร่วมกันผูกพัน กล่าวคือ หนี้จะแบ่งแยกกันชำระไม่ได้

ในกฎหมายฝรั่งเศส ถึงแม้หนี้จะเกิดขึ้นจากสัญญาที่ดี ถ้าไม่ได้มีข้อตกลงกันไว้โดยชัดแจ้ง กฎหมายก็ไม่สันนิษฐานว่า ลูกหนี้หลายคนซึ่งปรากฏตามมูลหนี้ นั้น ต้องรับผิดชอบร่วมกัน กฎหมายฝรั่งเศสสันนิษฐานว่า ลูกหนี้แต่ละคน จะ ต้อง รับผิดชอบเพียงส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ชอบที่จะได้รับแต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน

ผลแห่งหนี้จะแบ่งกันชำระได้นั้น ก็คือว่า ลูกหนี้จะรับผิดชอบก็เพียงส่วนของตน ไม่ต้องรับผิดชอบแทนลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย หรือเจ้าหนี้ก็มี สิทธิ ที่จะ ได้รับ แต่ เพียง ส่วน ของ ตน เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิจะชำระหนี้แทนคนอื่น ๆ ด้วย (นอก จาก เจ้าหนี้ จะ ได้รับ ตั้ง แต่ง ให้ เป็น ตัวแทน)

เช่น นายแดง กับ นายดำ เป็นลูกหนี้ นาย
เขียว ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นหนี้ที่จะแบ่งกัน
ชำระได้ ดังนี้ นายแดงและนายดำจะรับผิดชอบ
ต่อ นายเขียว ก็แต่เพียง คน ละ ๕๐๐ บาท
สมมติว่า นายแดงได้ชำระส่วนของตนให้แก่
นายเขียวไปแล้ว แต่นายดำไม่ชำระ ดังนี้
นายเขียว จะ พ้อง เรียกเงิน จาก นายแดง อีก
๕๐๐ บาท เพื่อใช้แทนส่วนของนายดำไม่ได้
นายเขียว เป็น ลูกหนี้ นายแดงกับ นายดำ
๑,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระ
ได้ ดังนี้ นายเขียว จะต้องชำระ หนี้ นั้น ให้
แก่นายแดง และ นายดำ คน ละ ๕๐๐ บาท
สมมติว่า นายเขียวได้ชำระเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ให้แก่ นายแดงผู้เดียว การชำระหนี้ นั้น จะ
สมบูรณ์ก็แต่เพียง ๕๐๐ บาทซึ่งเป็นส่วนของ
นายแดง แต่นายเขียวยังคงต้องผูกพันต่อ
นายดำในอันที่จะต้องชำระหนี้ อีก ๕๐๐ บาท
(นอกจากการชำระหนี้จะเป็นอันสมบูรณ์ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๑๕-๓๑๖-๓๑๗ ซึ่ง

๒๒๑

ว่าด้วยการชำระหนี้ให้แก่ตัวบุคคลซึ่งไม่มี
อำนาจที่จะรับชำระหนี้)

(๒) หนี้ร่วม (มาตรา ๒๕๑-๓๐๐)

หนี้ร่วม คือ หนี้ซึ่งถ้ามีลูกหนี้หลายคน
ลูกหนี้แต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิง หรือ
ถ้ามีเจ้าหนี้หลายคน เจ้าหนี้แต่ละคน ก็มี
สิทธิที่จะเรียกให้ชำระหนี้แก่ตนสินเชิงได้
(ให้ดูมาตรา ๒๕๑ ถึง ๓๐๐)

หนี้ร่วมอาจแยกออกได้เป็น ๒ ชนิด

ก. หนี้ร่วมระวางลูกหนี้

เช่น นายแดง กับนายดำ ร่วมกัน เป็นลูก
หนี้ต่อนายเขียว ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายเขียว
จะเรียกร้องให้นายดำ หรือนายแดงคนหนึ่ง
คนใดชำระเงินเต็ม ๑,๐๐๐ บาทก็ได้

ข. หนี้ร่วมระวางเจ้าหนี้

เช่น นายแดงกับนายดำ ร่วมกัน เป็นเจ้า
หนี้นายเขียว ๒,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายแดงหรือ

๒๒๒

นายคำคนหนึ่งคนใดก็ตาม มีสิทธิที่จะเรียก
ให้นายเขี้ยวชำระเงินเต็ม ๒,๐๐๐ บาทก็ได้

(๓.) หน้อันจะแบ่งกันชำระมิได้ (มาตรา
๓๐๑-๓๐๒)

หน้อันจะแบ่งกันชำระมิได้นั้น คือเมื่อ
บุคคลหลายคนเป็นลูกหน้อ หรือเป็น
เจ้าหน้อในหน้ออันหนึ่ง ซึ่งโดยสภาพ
โดยเจตนาของคู่กรณี มีอาจที่จะแบ่งกัน
ชำระได้

โดยสภาพ เช่นนายแดงกับนายดำมีหน้อ
ซึ่งจะต้องส่งมอบม้าตัวหนึ่งให้แก่ นายเขี้ยว
ตั้งณีสภาพแห่งวัตถุ คือม้า ๑ ตัวนั้น จะแบ่ง
แยกกันชำระมิได้

โดยเจตนาของคู่กรณี เช่นนายแดง
กับนายดำมีหน้อที่จะสร้างเรือนหลังหนึ่งให้แก่
นายเขี้ยว ตั้งนการสร้างเรือนนั้นจะแบ่ง
แยกกันชำระเป็นส่วน ๆ ไม่ได้

ผลแห่งหนี้ อันจะ แบ่ง กัน ชำระมิได้นั้น
มีดังนี้

๑. ในกรณีที่มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้
อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ บุคคลเหล่านั้น
ต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน (ให้ดู
มาตรา ๓๐๑)

๒. ถ้าบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของ ลูก
หนี้ได้แต่จะชำระหนี้ให้ ได้ประโยชน์แก่
บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน (ให้ดูมาตรา
๓๐๒) เช่นนายเขียวมีหนี้ที่จะต้องส่งมอบ
ม้าตัวหนึ่งให้แก่ นายแดงและนายดำ ดังนั้น
นายเขียวจะส่งมอบม้าตัวนั้นแก่นายแดงหรือ
นายดำคนใดคนหนึ่งไม่ได้ นายเขียวจะ
ต้องชำระหนี้ให้ ได้ประโยชน์แก่นายดำ และ
นายแดงทั้งสองคน เช่นชำระหนี้ให้โดยที่
นายดำ และ นายแดง ทั้ง สอง คน มา รับ การ
ส่งมอบ

เพราะฉะนั้นให้สังเกตว่า ข้อความใน
หมวด ๓ ซึ่งว่าด้วยลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน
นั้น มีข้อความที่เกี่ยวกับหนี้ ๓ ชนิดดังกล่าว
มาแล้วข้างต้น และไม่ใช่แต่หนี้ร่วมอย่าง
เดียว และหนี้ทั้ง ๓ ชนิดนั้น ย่อมมี
ลักษณะแตกต่างกันในการที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิ
และในการที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้

มาตรา ๒๒๐ ถ้าการชำระหนี้เป็นการอื่น จะแบ่งกันชำระได้ และมีบุคคลหลายคน เป็นลูกหนี้ก็ดี มีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของหนี้ก็ดี เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน และเจ้าหนี้แต่ละคนก็ชอบที่จะได้รับ แต่เพียงเป็นส่วนเท่า ๆ กัน

อุทาหรณ์

ตอนต้น ในเอกสารฉบับหนึ่งมีข้อความปรากฏว่า นายแดง นายดำ นายเขียว เป็นลูกหนี้นายเหลือง ๓,๐๐๐ บาท แต่ไม่ได้กล่าวไว้ว่า นายแดง นายดำ นายเขียว จะต้องรับผิดชอบอย่างไร กรณีเป็นที่สงสัย เช่นนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า นายแดง นายดำ นายเขียว เป็นลูกหนี้นายเหลืองคนละ ๑,๐๐๐ บาท

ตอนปลาย ในเอกสารฉบับหนึ่งมีข้อความปรากฏว่านายเหลืองเป็นลูกหนี้นายแดง นายดำและนายเขียว ๓,๐๐๐ บาท แต่ไม่กล่าวไว้ว่าเจ้าหนี้จะมีสิทธิเป็น ส่วน อย่างไร กรณีนี้เป็นที่สงสัยเช่นนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่านายเหลืองเป็นลูกหนี้นายแดง นายดำ นายเขียวคนละ ๑,๐๐๐ บาท

มาตรา ๒๙๑ ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้ โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงไขว้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สินเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสินเชิงๆแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง

อุทธรณ์

นายแดง นายดำ และนายเขียว ได้ร่วมกันข่มเงินจากนายเหลือง ๓,๐๐๐ บาท ตั้งขึ้นเป็นทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สินเชิงเมื่อหนี้ถึงกำหนด นายเหลือง อาจจะเรียกให้นายแดง หรือนายดำ หรือนายเขียวคนใดคนหนึ่งชำระเงินเต็ม ๓,๐๐๐ บาทหรือจะเรียกให้ชำระเป็นส่วนคนละเท่าใดก็ได้

สมมติว่า นายเหลือง ได้ฟ้อง นายแดง ผู้เดียว ขอเรียกเงิน ๓,๐๐๐ บาท แต่นายแดงได้ชำระหนี้ให้เพียง ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายเหลือง อาจจะฟ้อง ร้อง ให้ นายดำ หรือนายเขียวชำระหนี้ อีก ๒,๐๐๐ บาท นั้น ได้ (ไม่ขัดต่อ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓)

มาตรา ๒๓๗/๒ การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้นั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

๒๒๘

วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อัน
พึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทน
ชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย

ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง มีสิทธิ เรียก ร้อง
อย่างไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอา สิทธิ อันนั้น
ไปใช้ หักกลบลบหนี้หาได้ไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดง นายดำ และ
นายเขียว ร่วมกันเป็นลูกหนี้ นายเหลือง
เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท นายแดงผู้
เดียวได้ใช้เงินรายนี้ให้นายเหลือง ๑,๐๐๐ บาท
นายเหลืองจะเรียกร้องให้นายดำหรือนายเขียว
ใช้เงินอีกได้เพียง ๒,๐๐๐ บาท เพราะการที่
นายแดงได้ใช้เงิน ๑,๐๐๐ บาทไป ย่อมได้ประ
โยชน์แก่นายดำและนายเขียวด้วย

วรรค ๑ ตอนปลาย ๑) นายแดงนายดำ
และนายเขียวร่วมกัน เป็น ลูก หนี้ นาย เหลือง

๒๒๘

เป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท นายแดงผู้เดียว
ได้ขอปฏิบัติชำระหนี้จนครบ นายเหลืองไม่
ยอมรับ นายแดงจึงวางเงินจำนวนนั้นไว้ยัง
สำนักงานวางทรัพย์ นายเหลืองจะเรียกร้อง
ให้นายดำและนายเขียวชำระหนี้ไม่ได้

๒) นายแดง นายดำ และ นายเขียว
ร่วมกันเป็นลูกหนี้ นายเหลืองเป็น เงิน ๓,๐๐๐
บาท และ นายเหลือง เป็น ลูกหนี้ นายแดง
๓,๐๐๐ บาท นายแดงจึงหักกลบหนี้
ตั้งนี้ นายเหลืองจะเรียกร้องให้นายดำ นายเขียว
ต้องชำระหนี้ไม่ได้

วรรค ๒ ตามอุทธรณ์วรรค ๑ ตอนปลาย

(๒) สมมติว่านายแดงไม่ขอหัก กลบหนี้
ตั้งนี้ เมื่อนายเหลืองฟ้องเรียก เงินจาก นายดำ
หรือนายเขียว นายดำหรือนายเขียวจะอ้าง
สิทธิของนายแดงขอหักกลบหนี้ไม่ได้

มาตรา ๒๙/๓ การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง
นั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คน
อื่นๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้
เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

อุทาหรณ์

ตอนต้น นายแดง นายดำ และนายเขียว
ได้ยืมเงิน ๓,๐๐๐ บาท จากนายเหลืองโดย
ร่วมกันรับผิดชอบในการชำระหนี้ สมมติว่า
ภายหลังนายเหลืองยอมปลดหนี้ให้นายแดง
ผู้เดียว ดังนั้นนายแดงผู้เดียวเป็นอันหลุด
พ้นจากความรับผิดชอบทั้งสิ้น แต่นายดำและ
นายเขียว ยังคงร่วมกัน รับผิดชอบอยู่อีก ๒,๐๐๐
บาท เพราะการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคน
หนึ่งย่อมเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ
เพียงแต่ส่วนของลูกหนี้ที่ปลดให้ คือ
๑,๐๐๐ บาท

ตอนปลาย ตามอุทาหรณ์ตอนต้นสมมติ
ว่ามีข้อตกลง ระหว่าง นายเหลือง กับ ลูกหนี้ ว่า

การที่นายเหลื่องยอมปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งนั้นย่อม เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วยแล้ว ถ้านายเหลื่องยอมปลดหนี้ให้นายแดง ลูกหนี้คนหนึ่งแล้ว นายดำและนายเขียวก็ ย่อมหลุดพ้นจากหนี้ด้วย

มาตรา ๒๙๔ การที่เจ้าหนี้ ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

อุทาหรณ์

นายแดงนายดำและนายเขียวร่วมกันขายเรือลำหนึ่งให้นายเหลื่อง กำหนดส่งมอบในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๒ igrั้นถึงกำหนดนายแดงผู้เดิยวนำเรือมาส่งมอบนายเหลื่อง แต่นายเหลื่องปฏิเสธไม่ยอมรับมอบเรือลำนั้น ภายหลังเรือนั้นสูญหาย

ไปโดยเหตุสุดวิสัย ดังนั้นนายเหลืองจะเรียก
 ร้องให้นายดำ และนายเขียวต้องรับผิดชอบไม่ได้
 เพราะนายเหลืองเจ้าหนเป็นผู้ผิดนัด ซึ่งได้
 เป็นประโยชน์แก่ลูกหนร่วมอื่น ๆ ด้วย

มาตรา ๒๔๙^๕ ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ใน
 มาตรา ๒๔๒ ถึง ๒๔๔ นั้น เมื่อเป็นเรื่อง
 ทำถึงตัวลูกหนร่วมกันคนใด ก็ ย่อม เป็นไป
 เพื่อคุณ และ โทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนคนนั้น
 เว้น แต่ จะ ปรากฏ ว่า ขัด กับ สภาพ แห่งหน
 นั้นเอง

ความที่ว่ามานี้ เมื่อจะกล่าวโดยเฉพาะ
 ก็คือว่าให้ใช้แก่ การให้ คำ บอก กล่าว การ
 ผิดนัด การ ที่ หยิบ ยก อ้าง ความ ผิด การ
 ชำระหนอื่นเป็นพันธมิตรแก่ฝ่ายลูกหนร่วมกัน
 คนหนึ่ง กำหนดอายุความฤๅการที่อายุความ
 สิ้นสุดหยุดลง และการที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อน
 กลิ้งกัน ไปกับหนอื่น

อุทธรณ์

นายแดงนายดำและนายเขียวร่วมกันเป็น
ลูกหนี้นายเหลืองเป็นจำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท
กำหนดชำระคืนในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๕๑๒ นายแดงผู้เดียวผิดใช้เงินไปจนถึง
วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ การผ่อน
เวลาให้เช่นนี้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นคุณ
สำหรับนายแดงผู้เดียวเท่านั้น คือ นาย
เหลืองอาจเรียกร้องให้นายดำ หรือนายเขียว
ใช้เงินก่อนวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้
เว้นแต่จะปรากฏเป็นอย่างอื่น จากข้อสัญญา
ระวางนายดำและนายเขียว

มาตรา ๒๕๑ ในระวาง ลูกหนี้ ร่วมกัน ทั้ง หลาย นั้น
ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่าๆ กัน
เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้า
ส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระ

นั้น เปนอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ไซ้
 ยิงขาด จำนวน อยู่เท่าไร ลูกหนี้ คน อื่น ๆ ซึ่ง
 จำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับไซ้ แต่ถ้
 ลูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้น
 จากหนี้อื่นร่วมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้
 คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ ก็ ตก เปน ภัพ แก่
 เจ้าหนี้ไป

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดงนายดำและนายเขียว
 ร่วมกันเป็นลูกหนี้ นายเหลือง เปนจำนวนเงิน
 ๓,๐๐๐ บาท นายแดง ผู้เดียวได้ชำระหนี้
 ให้นายเหลืองไปเต็ม ๓,๐๐๐ บาท ตั้งนั้น
 นายแดงจะเรียกร้องเอาเงินจาก นายดำ และ
 นายเขียวได้อีกคนละ ๑,๐๐๐ บาท เพราะ
 ในระวางกันเอง นั้น ท่านให้ สันนิษฐานไว้
 ก่อนว่า ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ คน ละ เท่า ๆ กัน
 นอกจากจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ตอน ๒. สมมติว่านายแดงจะเรียกเอา
เงิน ๑,๐๐๐ บาท จาก นายดำ ไม่ได้ ดังนั้น
นายแดงมีสิทธิเรียกร้องเอาจาก นายเขียวได้
แต่จะได้ ๑,๐๐๐ บาท หรือ เพียง ๕๐๐ บาทนั้น
เป็นปัญหา

ตอน ๓. นายแดงนายดำและนายเขียว
ร่วมกัน เป็น ลูกหนี้ นาย เหลือง ๓,๐๐๐ บาท
นายเหลืองเจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้นายดำ ดังนั้น
นายเหลืองจะเรียกร้องเอาจาก นายแดง และ
นายเขียวได้อีก ๒,๐๐๐ บาท คือ ส่วน ของ
นายดำ ย่อม ตก เป็น ทัพ ไป แก่ เจ้าหนี้ คือ
นายเหลือง

มาตรา ๒๙๗ ถ้าในสัญญาอันหนึ่งอันใดมีบุคคลหลายคน
ร่วมกันผูกพันตนในอันจะทำการชำระหนี้ไซ้
หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านว่าบุคคลเหล่านั้น

จะต้องรับ ผิด เช่น อย่าง เป็นลูกหนี้ ร่วมกัน
แม้ถึงว่าเป็นการอันจะแบ่งกันชำระหนี้ได้

อุทาหรณ์

นายแดง นายดำ และ นายเขียว ได้ยืมเงิน
จาก นาย เหลือง โดยทำ สัญญา ฉะบับ
เดียวกัน ฉะนั้น ให้ สันนิษฐานไว้ก่อน ว่า
นาย แดง นาย ดำ และ นายเขียว ร่วม กัน เป็น
ลูกหนี้ นายเหลือง (โห สังเกตว่า ต่าง กับ
มาตรา ๒๕๐ ซึ่งในทีนั้นเป็นแต่เพียงเอกสาร
ฉะบับหนึ่ง ไม่ใช่สัญญา)

มาตรา ๒๕๘ ถ้าบุคคลหลายคนมีสิทธิเรียกร้องการ
ชำระหนี้ โดยทำนองซึ่งแต่ละคนอาจจะเรียก
ให้ชำระหนี้สิ้นเชิงได้ไซ้ร แม้ถึงว่าลูกหนี้
จำ ต้อง ชำระหนี้ สิ้นเชิง แต่ เพียง ครั้ง เดียว
(กล่าวคือเจ้าหนี้ร่วมกัน) ก็ดี ท่านว่าลูกหนี้
จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่คนใดคนหนึ่งก็ได้

๒๓๗

ตามแต่จะเลือก ความซื่อให้ใช้บังคับได้
แม้ทั้งที่เจ้าหนี้คนหนึ่ง จะได้อุ่นฟ้อง เรียก
ชำระหนี้ไว้แล้ว

อุทธรณ์

วรรค ๑. นายแดง นายดำ และนายเขียว
ร่วมกันเป็นเจ้าหนี้ นายเหลือง เป็นเงิน ๓,๐๐๐
บาท ดังนั้น นายแดง หรือ นายดำ นายเขียว
ผู้ใด ผู้หนึ่ง มีสิทธิเรียก ร้องให้ นายเหลือง
ชำระหนี้เต็ม ๓,๐๐๐ บาท และถ้า นายเหลือง
ได้ชำระหนี้ ให้ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ไปแล้ว นาย
เหลืองก็พ้นจากความรับผิด

วรรค ๒. ตาม อุทธรณ์ ใน วรรค ๑
สมมติว่า นายแดง ยื่นฟ้อง นายเหลือง เรียก
เงินคืน แต่ศาลยังมิได้พิจารณา นายเหลือง
จึงชำระหนี้ให้แก่ นายเขียว ดังนั้น นายเหลือง
ก็พ้นจากความรับผิด

มาตรา ๒๓๗ การที่เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งผิดนัดนั้น
ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วย

ถ้าสิทธิเรียกร้อง และ หนี้สิน นั้น เป็นอัน
เคลื่อนกลืน กันไปในเจ้าหนี้ร่วมกัน คนหนึ่ง
สิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อม
เป็นอันระงับสิ้นไป

นอกจากนี้ท่านให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา
๒๕๒, ๒๕๓ และ ๒๕๕ มาใช้บังคับด้วยโดย
อนุโลม กล่าวโดยเฉาะก็คือ แม้เจ้าหนี้
ร่วมกัน คนหนึ่ง จะโอน สิทธิ เรียกร้องให้แก่
บุคคลอื่นไป ก็หากระทบกระทั่งถึงสิทธิ
ของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วยไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงนายดำและนายเขียว
ร่วมกันเป็นเจ้าหนี้นายเหลือง เป็น เงินจำนวน
๓,๐๐๐ บาท หนี้ ถึง กำหนดชำระ หนี้
นายเหลืองได้ขอชำระหนี้ให้นายแดงแต่ผู้เดียว

นายแดง ปฏิเสธ ไม่ยอมรับ อันเป็นการผิดนัด
ตั้งนี้ การผิดนัดของนายแดง ก็เสมือนกับการ
ผิดนัดของนายดำและนายเขียวด้วย

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ข้างต้น สมมติว่า
นายเหลืองลูกหนตาย และนายแดงเจ้าหน
ร่วม คน หนึ่ง เป็น ทายาท ของ นาย เหลือง
เช่นนี้ สิทธิเรียกร้อง และ หนี้สิน นั้น เป็นอัน
เคลื่อนกลิ้งกันไปใบนายแดงแล้ว นายดำ
และนายเขียวจึงหมดสิทธิเรียกร้องกองทัพ
มฤตคของนายเหลืองอีกต่อไป^๑

วรรค ๓. ตามอุทธรณ์ข้างต้น สมมติว่า
นายแดงเจ้าหนร่วมคนหนึ่งได้โอนสิทธิเรียก
ร้องให้นายขาว ตั้งนี้ไม่หมายความว่านายดำ

^๑ วรรคนักกล่าวแต่เพียงว่า สิทธิของเจ้าหนอันมีต่อลูกหนก็เป็นอันระงับสิ้นไป ส่วน
ในระหว่างเจ้าหนด้วยตนเอง คือ นายดำ และ นายเขียว จะต้องออกส่วนของตนให้แก่
นายเหลืองบ้างหรือไม่นั้น เป็นอีกปัญหาหนึ่ง

๒๔๐

นายเขียวได้ โอนสิทธิเรียกร้องให้นายขาวด้วย
นายดำหรือนายเขียวยังคงเป็นเจ้าของร่วมและ
มีสิทธิเรียกร้องให้นายเหลืองลูกหนี้ชำระเงิน

มาตรา ๓๐๐ ในระวางเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น ท่านว่าต่างคน
ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ เป็นส่วนเท่า ๆ กัน
เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

อุทาหรณ์

นายแดงนายดำ และนายเขียวได้ร่วมกัน
เป็นเจ้าของ นายเหลือง ๓,๐๐๐ บาท นาย
เหลืองได้ชำระหนี้ให้นายแดงผู้เดียว ๓,๐๐๐
บาท ดังนี้ นายดำนายเขียวมีสิทธิเรียกร้อง
ให้นายแดงชำระเงินให้ตนคนละ ๑,๐๐๐ บาท
เพราะในระวางเจ้าหนี้ด้วยกันมีส่วนในจำนวน
เงินที่ค้างหนี้คนละเท่า ๆ กัน (ให้ดูมาตรา ๒๕๖)

มาตรา ๓๐๑ ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้จะแบ่งกันชำระมิได้ ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

อุทาหรณ์

นายแดง และ นายดำ ขายม้า ๑ ตัวให้นายเหลือง ดังนั้นหนี้ที่จะพึงชำระคือม้า ๑ ตัวนั้นจะแบ่งกันชำระมิได้ นายเหลืองเจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้นายแดงหรือนายดำคนใดคนหนึ่งส่งมอบม้า ๑ ตัวนั้น

มาตรา ๓๐๒ ถ้าการชำระหนี้เป็นการอันจะแบ่งกันชำระมิได้ และมีบุคคลหลายคนเป็นเจ้าของ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมิได้เป็นเจ้าของร่วมกันไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ได้แต่จะชำระหนี้ให้ได้ประโยชน์แก่บุคคลเหล่านั้นทั้งหมดด้วยกัน และเจ้าหนี้แต่ละคนจะเรียกชำระหนี้ได้ก็แต่เพื่อ

ได้ประโยชน์ด้วยกันหมดทุกคนเท่านั้น อนึ่ง
 เจ้าหน้แต่ละคน จะ เรียกให้ ลูกหน้วาง ทรัพย์
 ที่ปนหน้ นั้นไว้เพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหน้หมด
 ทุกคนด้วยกันก็ได้ ถ้าทรัพย์นั้น ไม่ควรแก่
 การจะวางไว้ ก็ให้ส่งแก่ผู้พิทักษ์ทรัพย์
 ซึ่งศาลจะได้ตั้งแต่งขึ้น

นอกจากนี้ ข้อ ความจริงใด ที่ทำ ถึง
 เจ้าหน้คนหน้หนึ่งเท่านั้น หาเป็นไปเพื่อคุณ
 ฤโทษแก่เจ้าหน้คนอื่น ๆ ด้วยไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอน ๑ นายเหลื่องชายม้า ๑ ตัว
 ให้นายดำ กับ นายแดง ผู้ซึ่ง มิได้เป็นเจ้าหน้
 ร่วมกัน แต่เพราะเหตุที่การชำระหน้คือ
 ม้า ๑ ตัว นั้น มีอาจส่งมอบ แยกกันก็ได้ เช่น
 ส่วนหนึ่งให้นายดำ อีกส่วนหนึ่งให้นายแดง
 ดังนั้นนายเหลื่องจะต้องชำระหน้ของตนให้ได้
 ประโยชน์แก่เจ้าหน้ทั้งสองคน เช่น โดยส่ง

มอบ ม้าให้ ต่อ เมื่อ นายดำ และ นายแดง ทั้ง
สองคนมารับการส่งมอบม้า ๑ ตัวนั้น

ตอน ๒. สมมติว่านายเหลืองไม่ชำระหนี้
ของตนตามกำหนด นายดำเจ้าหนี้คนหนึ่ง
อาจเรียกร้องให้ส่งม้านั้นต่อนายดำกับนายแดง
อันจะเป็นการทำให้ เป็นประโยชน์ แก่เจ้าหนี้
ทั้งสองคน

ตอน ๓. ตามอุทาหรณ์ วรรค ๑ ตอน ๒
สมมติว่า นายแดง ไม่อยู่ใน เวลา ส่ง มอบ
นายดำเจ้าหนี้ผู้หนึ่งอาจเรียกร้องให้นายเหลือง
วางม้านั้นไว้ยังสำนักงานวางทรัพย์ หรือถ้าไม่
เหมาะแก่การที่จะวางไว้ยังสำนักงานวางทรัพย์
นายดำอาจเรียกร้องให้ส่งม้านั้นแก่ ผู้พิทักษ์
ซึ่ง ศาลจะได้แต่งตั้ง ขึ้น เพื่อ ประโยชน์แห่ง
เจ้าหนี้ทั้งสอง เช่น มอบไว้แก่นายเขียว
ผู้ซึ่งจะได้เลี้ยงรักษาไว้ก็ได้

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ก่อน สมมติว่า นายคำยอมปลดหนี้ให้แก่ นายเหลือง การปลดหนี้ หา เป็น ไป เพื่อ โทษ แก่ นายแดงไม่ คือ นายแดงยังมีสิทธิเรียกร้องให้ นายเหลือง ส่งมอบม้าแก่ตน



ชำนาญ หอสมุด

หมวด ๔

โอนสิทธิเรียกร้อง

บันทึกข้อความทั่วไป

โอนสิทธิเรียกร้อง คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งโอนสิทธิซึ่งตนมีอยู่เหนือลูกหนี้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับโอน

การโอนสิทธิเรียกร้องนั้น อาจกระทำโดยมีค่าแลกเปลี่ยน ในกรณีเช่นนั้นการโอนสิทธิเรียกร้องมีลักษณะเป็นสัญญาซื้อขายชนิดหนึ่ง บางที่อาจกระทำโดยเสนหา ในกรณีเช่นนั้น การโอนสิทธิเรียกร้องมีลักษณะเป็นสัญญาให้ และจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๒๔ (ถ้าหากว่าสิทธิเรียกร้องนั้น เกิดจากการที่มีตราสาร เช่นสัญญากู้ยืม)

ตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นในเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน ส่วนความ

เกี่ยวพันระหว่างผู้รับโอนกับลูกหนี้ นั้น การ
โอนจะพึงใช้ได้ ก็ต่อเมื่อทำให้ถูกต้องตาม
วิธีที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓๐๖-๓๐๘ ๑ ต ๑

ส่วนความต่างกันระหว่างโอน สิทธิเรียก
รื้อกับช่วง สิทธินั้น ได้กล่าว มา แล้วใน เรื่อง
ช่วงสิทธิ



ชำนาญหอสมุด

มาตรา ๓๐๓ สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะฟังโอนกัน
ได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะ
ไม่เปิดช่องให้โอนกันได้

ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ใช่บังคับ หากคู่
กรณีได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดง
เจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อ
ต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต

อรรถาธิบาย

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดงเป็นเจ้าของ
นายดำเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท ดังนั้นนายแดงอาจ
ที่จะโอน สิทธิเรียกร้องใน จำนวนเงิน ๑,๐๐๐
บาทนั้นให้แก่ นายขาวได้

วรรค ๑ ตอนปลาย สภาพแห่งสิทธิซึ่ง
ไม่เปิดช่องให้โอนกันได้นั้น โดยมากเป็น
ในเรื่องที่เกี่ยวกับการระพาะตัว เช่น
นายแดง ได้ ทำ สัญญา ให้ไว้แก่ นายดำ บิดา
ฉบับหนึ่ง ว่านายแดงจะให้เบียดเบียนชีพ

แก้บิดาเดือนละ ๒๐ บาทตลอดชีวิตของบิดา
ตั้งนี้นายดำบิดาจะโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งมีอยู่
เหนือ นายแดง ให้แก่นายขาว คน ภายนอก
ไม่ได้

วรรค ๒ ตามอนุทหาณวรรค ๑ ตอนต้น
สมมติว่านายแดงกับนายดำได้ตกลงกันว่า
นายแดงไม่อาจโอนสิทธิเรียกร้องให้บุคคล
ภายนอกได้ ตั้งนี้ถ้านายแดงได้โอนสิทธิ
เรียกร้องนั้นให้แก่นายขาว ผู้ทราบข้อห้าม
เช่นนั้น การโอนนั้นใช้ไม่ได้

แต่ถ้านายขาวไม่ทราบการห้ามโอน นาย
ขาวได้ชื่อว่ากระทำการโดยสุจริต การโอน
นั้นย่อมใช้ได้

มาตรา ๓๐๔ สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมาย
ศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น
ทำนว่าจะโอนกันหาได้ไม่

๒๔๘

อุทาหรณ์

สิทธิเรียกร้อง ซึ่งศาล จะสั่งให้ ยึดไม่ได้
นั้น เช่นสิทธิถอนทรัพย์ ซึ่งลูกหนี้ได้วาง
ไว้ยังสำนักงานวางทรัพย์ ให้คู่มาตรา ๓๓๕

มาตรา ๓๐๕ เมื่อโอนสิทธิเรียกร้องไป สิทธิจำนอง
จำนำที่มีอยู่ เกี่ยวพัน กับสิทธิ เรียกร้องนั้น
ก็ดี สิทธิอันเกิดขึ้นแต่การค้ำประกันที่ให้
ไว้เพื่อสิทธิเรียกร้องนั้นก็ดี ย่อมตกไปได้
แก่ผู้รับ โอนด้วย

อนึ่งผู้รับโอนจะไข่มุขสิทธิใด ๆ ที่ตน
มีอยู่ เกี่ยวด้วยสิทธิเรียกร้องในกรณีบังคับยึด
ทรัพย์ฤกษ์ล้มละลายนั้นก็ได้

อุทาหรณ์

วรรค ๑ นายแดงให้นายดำยืมเงิน ๕,๐๐๐
บาท โดย มีนาย เขียว เป็น ผู้ค้ำ ประกัน

นายแดงได้โอนสิทธิเรียกร้องให้แก่นายขาว
ตั้งแต่วันที่สามมีอยู่เหนือนายเขียวในการ คำประ
กัน ก็ยอมตกไปเป็นของนายขาวผู้รับโอน
ด้วย

วรรค ๒ นายแดงขายที่ดินให้แก่นายดำ

๑ แปลงราคา ๕,๐๐๐ บาท แต่นายดำยังไม่ชำระราคา นายแดงได้โอนสิทธิเรียกร้อง
ในราคาให้แก่นายขาว ภายหลังจากนายดำล้ม
ละลาย เจ้าพนักงานรักษทรัพย์เอาทรัพย์
ออกขาย เพื่อใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้นนายขาว
อาจใช้บุริมสิทธิ ของ ผู้ขาย อสังหาริมทรัพย์
เพื่อขอชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญของ
นายดำได้

มาตรา ๓๐๒ การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้
คนหนึ่งโดยเฉาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็น
หนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการโอน
หนี้นั้นท่านว่า จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ทุกหนี้

ถูกบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อได้บอกกล่าว
การโอนไปยังลูกหนี้ ลูกหนี้ จะได้ ยินยอม
ด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวทุกความ
ยินยอมเช่นว่านี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ

ถ้าลูกหนี้ทำให้พ่อแก่ใจ ผู้โอน ด้วยการ
ใช้เงิน ฤ็ด้วยประการอื่นเสียแต่ ก่อนได้รับ
บอกกล่าว ฤ็ก่อนได้ตกลงให้โอนไซ้
ลูกหนี้นั้นก็เป็อันหลุดพ้นจากหนี้

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น (๑) นายแดงได้ให้

นายดำยืมเงิน ๑,๐๐๐ บาท ตั้งหนังสือ

นายดำจะต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้ นั้น เป็น

การฉะเพาะเจาะจง คือนายแดง ถ้านายแดง

ประสงค์จะโอนสิทธิเรียก ร้องให้แก่ นายขาว

การโอน นั้น ก็ ต้อง ทำ เป็นหนังสือ

(๒) นายแดงเป็น ผู้ถือ สลาก กิน แบ่ง

ของ สมาคม เขียว ซึ่ง ถูก รางวัลที่ ๑ เป็น เงิน

๑๐,๐๐๐ บาท โดยที่สมาคมเชื่อว่าชำระ
หนี้้นั้น ไม่เป็นการฉ้อโกงเฉพาะแก่ผู้ใด
ดังที่นายแดงจึงอาจโอนสิทธิเรียก ร้องหนี้ให้
แก่นายขาวคนภายนอกได้ โดยส่งมอบ
สลากกินแบ่งนั้น โดยไม่ต้องทำเป็นหนังสือ
(เรื่องตัวเงิน, ใบหุ้น, ซึ่งออกให้แก่ผู้ถือ
นั้นก็อาจโอนได้ด้วยการส่งมอบให้คู่กฎหมาย
เฉพาะเรื่องนั้น ๆ)

ตอน ๒ ในตอนนั้นเกี่ยวกับวิธีที่จะทำให้
การโอนนั้นมีผลต่อกู้หนี้และบุคคลภายนอก
ซึ่งผู้รับโอนอาจกระทำได้ในอย่างใดอย่างหนึ่ง
แห่งวิธีต่อไปนี้

(๑) นายแดงได้ให้นายดำยืมเงิน ๑,๐๐๐
บาท นายแดงได้โอนสิทธิหนี้ให้นายขาว
ถ้า นายขาว ได้ บอก กล่าว การโอน นั้นไป ยัง
นายดำ ถึงแม้ว่านายดำจะไม่ได้ยินยอมด้วย
ในการโอนนั้นก็ตาม การโอนนั้นใช้ได้หรือ

(๒) ในการโอนนั้น นายดำได้ยิน
ยอมให้นายแดงโอน

คำบอกกล่าวหรือความยินยอมของลูกหนี้
ต้องทำเป็นหนังสือ

วรรค ๒ ตามอุทธรณ์ก่อน สมมติว่า
นายแดงได้โอนสิทธิเรียกร้องให้นายขาวแล้ว
แต่นายขาวยังมีหนี้ได้บอกกล่าวการโอนมายัง
นายดำ หรือนายดำยังมีได้ตกลงให้โอน
ในระวางนั้น นายดำได้ชำระเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ให้นายแดงไปเสร็จแล้ว ตั้งนั้นนายดำก็พ้น
จากหนี้ นายขาวผู้โอนจะเรียกร้องเอาจาก
นายดำอีกไม่ได้

มาตรา ๓๐๗ ถ้าพิพาท อ่าง สิทธิใน การโอน ต่างราย
โอนรายใดได้บอกกล่าวถูกต้องก่อน โอน
รายนั้นมีสิทธิดีกว่าโอนรายอื่น ๆ

อุทธรณ์

นายแดงให้นายดำ ชำระเงิน ๑,๐๐๐ บาท
นายแดงโอนสิทธิของตนให้นายขาว แต่

นายขาว ยัง ไม่ได้บอกกล่าว การ โอน ไป ยัง
 นายดำ ภายหลังกายแดงโอนสิทธินั้นให้
 นายเขียว และนายเขียวได้บอกกล่าว การ
 โอน ไป ยัง นายดำก่อนนายขาว ดังนั้น
 นายเขียว ย่อม มีสิทธิ ดีกว่า นายขาว ใน การที่
 จะใช้สิทธิ เรียกร้อง ต่อนายดำ

มาตรา ๓๐๘ ถ้าลูกหนี้ได้ให้ความยินยอมตั้งกล่าวมา
 ในมาตรา ๓๐๖ โดยมีได้อัดเออน ท่านว่าจะ
 ยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอน ชน ต่อ ผู้รับโอน
 นั้นหาได้ไม่ แต่ถ้าเพื่อจะระงับหนี้ลูก
 หนี้ได้ใช้เงินให้แก่ผู้โอนไปไซ้ ลูกหนี้
 จะเรียกคืนเงินนั้นก็ได้ ถ้าเพื่อการเช่น
 กล่าวมานั้น ลูกหนี้รับภาระ เป็น หนี้ อย่างไร
 อย่างหนึ่งขึ้นใหม่ต่อผู้โอน จะถือเสมือน
 หนึ่งว่าหนี้นั้นมีได้ก่อนเลยก็ได้

ถ้าลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าว การ
 โอน ท่านว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ผู้โอนก่อน

เวลาที่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นฉันใดก็จะยกขึ้น
เป็นข้อต่อสู้แก่ผู้รับโอนได้ฉันนั้น ถ้าลูก
หนี้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้โอน แต่สิทธินั้น
ยังไม่ถึงกำหนดในเวลาบอกกล่าวไซ้ ท่าน
ว่าจะเอาสิทธิเรียกร้องนั้น มาหัก กลบ ลบ กัน
ก็ได้ หากว่าสิทธินั้นจะได้ ถึงกำหนดไม่ช้า
กว่าเวลาถึงกำหนดแห่ง สิทธิ เรียกร้องอันได้
โอนไปนั้น

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดง ให้นายดำยืมเงิน
๑,๐๐๐ บาท นายแดงโอนสิทธิของตนให้
นายขาว เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
โดยนายดำตกลงด้วยในการโอนนั้นโดยมิได้
อิดเอื้อน แต่ปรากฏว่าสิทธิเรียกร้องนั้น
เป็นอันระงับสิ้นไป โดยอายุความเสียแต่
วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ แล้ว ดังนั้น
นายดำจะยกอายุความแห่งสิทธิ เรียกร้องขึ้น
เป็นข้อต่อสู้นายขาวไม่ได้ สมมติว่านายดำ

ได้มอบ เงิน งวดหนึ่ง ให้ นายแดง ๕๐๐ บาท
ตั้งนั้น นายดำอาจเรียกเงิน ๕๐๐ บาท นั้นคืนได้
หรือสมมติว่า นายดำ รับ ภาระจะ ส่ง มอบ เรือ
ยนต์ ๑ ถ้าให้แทนใช้เงิน ๑,๐๐๐ บาท ตั้งนั้น
นายดำจะถือเสมือน หนึ่ง ว่าหนี้ใหม่ นั้นมีได้
ก่อนขึ้นเลยก็ได้

วรรค ๒ ตอนต้น สมมติว่า แทนที่ นายดำ
ลูกหนี้ จะให้ความยินยอม ตั้ง กล่าวมาใน อุทา
หรณ์วรรค ๑ ข้างต้น นายดำ ได้รับแต่คำ
บอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องจาก นายขาว
ตั้งนั้น นายดำอาจยกข้อต่อสู้ อันมีอยู่ ต่อ นายแดง
เช่น อายุความ ฯ ล ฯ ขึ้น ต่อสู้ นายขาว ผู้
รับโอนได้ แต่ข้อต่อสู้ นั้น ๆ ต้องมีอยู่ แล้ว
ก่อนได้รับคำบอกกล่าว

วรรค ๒ ตอนปลาย สมมติว่า ในเวลาที่
รับคำบอกกล่าว นายดำ ลูกหนี้ มี สิทธิ ที่จะ เรียก
ร้องราคาซื้อขาย เรือยนต์ ๑ ถ้า ๕๐๐ บาท จาก
นายแดง ผู้โอน แต่ สิทธิ นั้น ยังไม่ถึง กำหนด
และ จะ ถึง กำหนด ต่อ วันที่ ๑ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๔๗๒ ถ้าสิทธิเรียกร้องที่นายแดงได้
โอนให้นายขาวไปนั้นถึงกำหนดวันที่๑กันยายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้นนายดำลูกหนี้จะเอาสิทธิ
เรียกร้องเงิน ๕๐๐ บาทมาหักกลบลบกับสิทธิ
เรียกร้องเงิน ๑,๐๐๐ บาทที่โอนไปนั้นได้ คือ
นายขาวผู้รับโอนจะเรียกร้อง เอา จากนายดำ
ได้ก็แต่ที่ยังขาดอยู่ คือ ๕๐๐ บาทเท่านั้น

มาตรา ๓๐๙ การโอนหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่งนั้น
ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ ฎบัญญัติ
ภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้น
ได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสาร
นั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย

บันทึก

หนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่ง นั้น อาจ
มีได้เช่นในเรื่องกรรมกรรมประกันภัย ให้ดู
มาตรา ๙๕๑ และในเรื่องตั๋วเงิน

แต่ในเรื่องตัวเงินนั้น ย่อมมีหลักเกณฑ์
บัญญัติเป็นพิเศษ เพราะฉะนั้นจึงควรศึกษา
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๓
ลักษณะ ๒๑ ประกอบไปด้วย

(ในเรื่องใบรับของคลังสินค้าและประทวน
สินค้านั้น มาตรา ๑๗๕ ห้ามมิให้ออกให้
หรือสลักหลังให้แก่ผู้ถือ แต่ไม่ได้กล่าว
โดยตรงถึงการออกให้ตามเขาสั่ง)

อุทาหรณ์

นายแดงได้ทำสัญญา เอา ประกันชีวิตไว้
ต่อ บริษัทคำ โดย บริษัทคำจะ ใช้ เงิน เป็น
จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อนายแดงมีอายุครบ
๕๕ ปี ให้แก่นายแดง หรือตามคำสั่งของ
นายแดง (กรมธรรม์ประกันภัยนี้ ได้ทำ
เป็นรูปตามเขาสั่ง ตามมาตรา ๘๕๑ วรรค ๒^๑)

๑ มาตรา ๘๕๑ วรรค ๒ “ถ้ากรมธรรม์ประกันภัยได้ทำเป็นรูปให้ ใช้เงินตามเขาสั่ง
แล้ว ท่านให้นับบทบัญญัติมาตรา ๓๐๘ มาใช้บังคับ ”

ดังนี้ เมื่อนายแดงมีอายุครบ ๕๕ ปี นายแดง
มีสิทธิที่จะโอนประโยชน์แห่งสัญญาประกัน
นั้นให้แก่ นายเขียว แต่การโอนนั้นจะยกขึ้น
เป็นข้อต่อสู้บริษัทค้าหรือบุคคลภายนอกได้
ต่อเมื่อสลักหลังการโอน ๑ ไว้ในกรมธรรม์
นั้น เช่นเขียนว่า

“จ่ายให้นายเขียว หรือ ตาม คำสั่ง
กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒”
และลงลายมือชื่อนายแดง

แล้วมอบกรมธรรม์ที่ได้สลักหลังให้แก่
นายเขียว

มาตรา ๓๑๐ ในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น
ลูกหนี้มีสิทธิที่จะสอบสวนถึงตัวผู้ทรงตราสาร

๑ ในเรื่องการโอนตัวเงิน มีบทบัญญัติในมาตรา ๕๑๗ วรรค ๑ ว่า

“อันตัวแลกเงินทุกฉบับ ถึง แม้ว่าจะมิใช่สั่งจ่ายให้แก่บุคคล เพื่อเขาสั่งก็ตาม
ท่านว่าข้อมโอนให้กันได้ด้วยสลักหลัง และส่งมอบ”

ฤๅสอบสวนความถูกต้องแท้จริงแห่ง ลายมือ
 ชื่อฤๅดวงตราของผู้ทรงได้ แต่ก็ห้ามความ
 ผูกพันที่จะต้องทำถึงเพียงนั้นไม่ แต่ถ้าลูกหน
 ทำการโดย ทุจริต ฤๅ ประมาท เลิน เล่อ อย่าง
 ร้ายแรงไซ้ การชำระหนี้นั้นก็ไม่เป็นอัน
 สมบูรณ์

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ก่อนสมมติว่า นายเขียวได้
 สลักหลังกรมธรรม์ประกันภัยโอน ต่อไป ให้
 นายขาว และนายขาวโอนต่อไปให้นายเหลือง
 นายเหลืองผู้ทรงกรมธรรม์ประกันภัย จึงไป
 ยังสำนักงานบริษัทคำเพื่อรับใช้เงิน ดังนั้น
 บริษัทคำลูกหนมีสิทธิสอบสวนว่าผู้ทรงตัวนั้น
 เป็นตัวนายเหลืองจริงหรือไม่หรือสอบสวนว่า
 ลายมือชื่อนั้นเป็นของนายเหลืองจริงหรือไม่^๑

๑ ในเรื่องตัวเงิน ถ้าลูกหนเป็นธนาคาร ให้ดูมาตรา ๑๐๐๘

แต่บริษัทค้าจะไม่ใช้สิทธินั้นก็ได้ สมมติว่า
บริษัทค้าไม่ใช้สิทธิ นั้น และได้ชำระ เงิน
๑๐,๐๐๐ บาทโดยสุจริตและไม่ประมาทเดินเลื่อ
อย่างร้ายแรงให้แก่ผู้ทรงกรรมกรรม์ประกันภัย
นั้น การชำระหนี้ของบริษัทค้านั้น เป็น อัน
สมบูรณ์

สมมติว่า บริษัท ค้า รู้จัก ตัว นาย เหลือง
แต่ก็ขึ้น ชำระ เงิน ให้แก่ ผู้ทรง กรรมกรรม์
ประกันภัยโดยรู้แล้วว่าไม่ใช่ นายเหลือง ซึ่ง
ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น
บริษัทค้าได้กระทำการไปโดยสุจริต การที่
ใช้เงินไปนั้นไม่สมบูรณ์

มาตรา ๓๑๑ บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้
บังคับตลอดถึงกรณีที่มีกำหนดตัวเจ้าหนี้ระบุ
ไว้ในตราสารซึ่งมีข้อความจดไว้ด้วยว่า ให้
ชำระหนี้แก่ผู้ทรงตราสาร

อุทาหรณ์

นายแดง เป็นผู้ถือตั๋วสลากกินแบ่งของสมาคมค้า ซึ่งถูกรางวัลที่ ๑ เป็นเงิน ๘,๐๐๐ บาท ในคืนนั้นปรากฏว่า “สมาคมค้าจะชำระเงินนั้นให้แก่ นายแดง หรือผู้ถือ” ดังนั้น ถ้าสมาคมค้าได้ใช้เงินไปโดยสุจริต และไม่ประมาทเดินเลื่อให้แก่ผู้ทรงตัวนั้น ก็เป็นการเพียงพอที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ มีจำต้องใช้ให้เฉพาะนายแดงเท่านั้น

มาตรา ๓๑๒ ในมูลหนี้อันพึงต้องชำระตามเขาสั่งนั้น ลูกหนี้ จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้น หาได้ไม่ เว้นแต่ที่ปรากฏในตั๋วตราสารนั้นเอง ถ้าที่มีขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น

อุทาหรณ์

ตามอุทาหรณ์ได้มาตรา ๓๐๕ สมมติว่า ถึงกำหนดชำระเงิน นายเหลืองได้นำ

กรมธรรม์ประกันภัยนั้นมาขอรับเงินที่บริษัทค้า
ตั้งนี้ บริษัทค้าจำต้องชำระเงินให้นายเหลื่อง
ผู้รับโอนตัวนั้นโดยสุจริต^๑

สมมติว่าในกรมธรรม์ประกันภัยนั้นปรากฏ
ว่าวันกำหนดใช้เงิน คือ ๑๕ วัน ภายหลังจาก
นายแดงมีอายุครบ ๕๕ ปี เช่นตรงกับวันที่
๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ แต่นายเหลื่อง
มาขอรับเงินวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
ตั้งนี้บริษัทค้ามีสิทธิปฏิเสธไม่ยอมใช้เงินได้

มาตรา ๓๑๓ บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้
ใช้บังคับตลอดถึงหนอนพึงต้องชำระแก่ผู้ถือ
นั้นด้วย แล้วแต่กรณี

๑ ให้ดูมาตรา ๘๕๕ ที่ว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๓๑๒ และ ๘๑๖
ตัวเงิน หรือ เอกสาร อย่างอื่นทุกฉบับซึ่ง ออกให้เต็มจำนวน หรือ แต่โดยส่วนเพื่อแทน
เงินใด ๆ อันได้แต่ขณะขณะนั้นหรือชั้นต่อที่ดี ออกให้เพื่อใช้เงินที่ขมมาใช้ ในการขณะนั้น
หรือชั้นต่อเช่นว่านั้นก็ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ ”

มาตรา ๘๑๖ “บุคคลทั้งหลาย ผู้ถูกฟ้องในมูลตัวแลกเงิน หากจะต่อสู้ผู้ทรง
ตัวขอต่อสู้ อันอาศัยความเกี่ยวพันกันจะเพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ส่งจ่าย หรือ กับผู้ทรง
คนก่อน ๆ นั้นได้ไม่ เว้นแต่การโอนจะได้ มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล ”

อุทาหรณ์

นายแดง เป็นผู้ถือตั๋วสลากกินแบ่ง ของ
 สมาคมเขี้ยว ซึ่งถูกรางวัลที่ ๑ เป็นเงิน
 ๑๐,๐๐๐ บาท โดยที่สมาคมเขี้ยวจะชำระเงิน
 นั้นให้แก่ผู้ถือ ดังนั้นผู้ถือตั๋วสลากกินแบ่ง
 ฉบับนั้น ก็มีสิทธิเรียกร้องให้สมาคมเขี้ยว
 ชำระรางวัลนั้น สมาคมเขี้ยวจะมีสิทธิต่อสู้
 ไม่ใช้เงินให้ผู้ถือได้เฉพาะที่ปรากฏใน
 ตราสารนั้น หรือที่มันขึ้นเป็นธรรมดาสืบจาก
 ลักษณะแห่งตราสารนั้น หรือผู้ถืออันเป็น
 ผู้รับโอนนั้นได้ทำการโดยไม่สุจริต

เรื่องตั๋วเงินให้คู่มาตรา ๘๕๕ และ ๘๑๖ ประมวล

สำนักหอสมุด

หมวด ๕

ความระงับหนี้

บันทึกขอความทวงไป

ความ ระงับ หนี้ ใน ที่นี้ หมายถึง ความ
สุดสิ้นแห่งหนี้

หนี้อาจสุดสิ้นไปได้ โดยเหตุต่าง ๆ ดังนี้

๑. การชำระหนี้
๒. ปลดหนี้
๓. หักกลบหนี้
๔. แปลงหนี้ใหม่
๕. หนี้เคลื่อนกลืนกัน
๖. ขาดอายุความแห่งสิทธิเรียกร้อง
๗. เงามเวลาสุดสิ้น
๘. วัตถุแห่งหนี้ ได้ ศูนย์หาย อันจะโทษ

ถูกหนี้มิได้ และ มิใช่ ใน ระยะเวลาที่ ถูกหนี้
ผิดนัด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๒
หมวดที่ ๕ นี้ ได้กล่าวถึง ความ ระงับ หนี
โดยเหตุที่ ๑ ถึงที่ ๕ ส่วนเหตุที่ ๖ ที่ ๗ และ
ที่ ๘ นั้น ปรากฏจากในข้ออื่น เพราะฉะนั้น
ในบันทึกข้อความทั่วไปนี้ จะได้กล่าวพอเป็น
สังเขปถึงเหตุที่ ๖-๗-๘ ส่วนเหตุที่ ๑ ถึง ๕
นั้น จะได้กล่าวต่อไปในส่วน ที่ เกี่ยว กับ
เรื่องนั้น ๆ

ขาดอายุความแห่งสิทธิเรียกร้อง

ถ้า เจ้า หนี ไม่ ใช้ สิทธิ เรียกร้อง ภายใน
ระยะเวลา อัน กฎหมายกำหนดไว้ (ให้ดู
ลักษณะ ๖ ตั้งแต่มาตรา ๑๖๓ ถึง ๑๕๓)
สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี ได้ชื่อว่าขาดอายุ
ความ ถ้าเจ้าหนีใช้ สิทธิ เรียกร้องที่ขาดอายุ
ความชนฟ้องร้อง ลูกหนีอาจยกอายุความ
ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ในกรณีเช่นนั้นเจ้าหนี

ก็หมดสิทธิจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่ ถ้าลูกหนี้ ไม่ได้ อ่าง อายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้ว เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ กล่าวคือ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นมูลยกฟ้องไม่ได้ ในเมื่อลูกหนี้ ไม่ได้ ยก อายุความ ขึ้น เป็น ข้อ ต่อสู้ (ให้ดู มาตรา ๑๕๓)

อนึ่งให้พึงสังเกตว่า แม่ลูกหนี้จะได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้วก็ดี หนี้ซึ่งขาดอายุความแล้วนั้น ก็ยังไม่สูญสิ้นไปทีเดียว กล่าวคือ หนี้้นกลายเป็นหนี้ตามธรรมดา (ให้ดูคำอธิบาย เรื่อง หนี้ตามธรรมดาข้างต้น) ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ที่ขาดอายุความแล้ว การชำระหนี้นั้นก็ย่อมสมบูรณ์ ลูกหนี้จะเรียกคืนไม่ได้ (ให้ดู มาตรา ๑๕๔)

เงื่อนไขเวลาสุดท้าย

เงื่อนไขเวลาสุดท้าย คือ ระยะเวลาซึ่งได้กำหนดไว้ในนิติกรรมว่า เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้ว หนี้เป็นอันสิ้นสุด เช่น นายแดงทำสัญญาเป็นลูกจ้างรับใช้การงาน นายดำมีกำหนด ๑ เดือน เมื่อสิ้นกำหนดนั้นแล้ว หนี้ซึ่งนายแดงจะพึงต้องกระทำ ก็ย่อมเป็นการระงับไป.

ความสูญหายแห่งวัตถุแห่งหนี้

ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ หนี้ก็เป็นอันระงับไป กล่าวคือ ลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้ (ให้ดูมาตรา ๒๑๕ วรรค ๑) ทั้งนี้หมายความว่า

ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เพราะเหตุที่วัตถุประสงค์แห่งหนี้ได้สูญหายไป ซึ่งอาจเป็นเพราะเหตุสุจริตวิสัย เช่น นายแดงมีหนี้ที่จะต้องส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบให้นายดำ นายแดงได้ขอส่งมอบเข้านั้นก่อนนายดำแล้ว แต่นายดำเจ้าหนี้ปฏิเสธภายหลังเข้าสารนั้นถูกเพลิงไหม้ ดังนั้นหนี้ย่อมเป็นอันระงับไป

แต่เหตุพ้นวิสัยนั้น อาจเป็นเพราะเหตุการอย่างอื่น เช่น นายแดงมีหนี้ที่จะต้องส่งมอบบุหรี่ย่านายดำ ๑,๐๐๐ มวน ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ สมมติว่าในภายหลังรัฐบาลได้ประกาศห้ามไม่ให้ราษฎรทำการซื้อขายบุหรี่ย่าน ดังนั้นหนี้ซึ่งนายแดงพึงชำระหนี้ ก็เป็นอันระงับไป

แต่ปัญหาสำหรับในเรื่อง การพ้นวิสัยนี้มีอยู่ว่า ถ้าการพ้นวิสัยนั้นเป็นชั่วคราวคราวและภายหลังได้หมดสิ้นไป ดังนั้นหนี้จะกลับเกิดขึ้นอีกได้หรือไม่ เช่น นายแดงทำสัญญา

ส่ง เข้าให้ นาย ดำ เดือน ละ ๑๐ กระสอบ มี
กำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.
๒๔๕๕ เป็นต้นไป ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๖๐
รัฐบาล ได้ ห้าม ไม่ให้ ส่ง เข้า ออก ไป ขาย
ต่างประเทศ นายแดงจึงไม่สามารถที่จะส่ง
เข้าไปให้นายดำที่สิงคโปร์ได้ หน้ก็เป็นอัน
ระงับไปในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ นั้น แต่สมมติว่า
ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ นั้น รัฐบาลได้
อนุญาตให้ส่งเข้าออกไปขายต่างประเทศได้
ดังนี้ หน้ นายแดงจะพึงต้องปฏิบัตินั้น
จะกลับคืนมีขึ้นอีกหรือไม่ ?

ชำนาญ หอสมุด

ส่วนที่ ๑

การชำระหนี้

การชำระหนี้ คือ การปฏิบัติ ตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้

การชำระหนี้มีหลายวิธี คือ

๑. การชำระหนี้ตามธรรมดา กล่าวคือ เมื่อวัตถุประสงค์แห่งหนี้อยู่อย่างไร ลูกหนี้ก็ชำระให้แก่เจ้าหนี้อย่างนั้น

๒. การชำระหนี้โดยรับช่วงสิทธิ (ให้ดูมาตรา ๒๒๖ ถึง ๒๓๒) การชำระหนี้โดยสถาน เช่นนี้ ไม่เป็นการทำให้วัตถุประสงค์แห่งหนี้นั้นระงับไป กล่าวคือ เป็นแต่เพียงเปลี่ยนตัวผู้เป็นเจ้าหนี้ (ให้ดูที่ได้ศึกษามาแล้ว)

๓. การชำระหนี้โดยวัตถุประสงค์อย่างอื่น แทนวัตถุประสงค์แห่งหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ (ให้ดูมาตรา ๓๒๑)

หัวข้อที่จะต้องพิจารณาในเรื่องการชำระหนี้ นั้น มีดังต่อไปนี้

๑. ใครมีสิทธิชำระหนี้ได้
๒. การชำระหนี้ จะต้องอยู่ในข้อบังคับอย่างไร จึงจะชอบด้วยกฎหมาย
๓. หนี้จะต้องชำระแก่ใคร

(๑) ใครมีสิทธิชำระหนี้

ตามธรรมดาลูกหนี้ มีสิทธิชำระหนี้ และบุคคลภายนอกอื่น ๆ จะเป็น ผู้ชำระก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ หรือจะขัดกับเจตนาอันควรจะได้แสดงไว้ หรือจะเป็นการฝ่าฝืนใจลูกหนี้ (ให้ดูมาตรา ๓๑๔)

(๒) การชำระหนี้ จะต้องอยู่ในข้อบังคับอย่างไร จึงจะชอบด้วยกฎหมาย

การชำระหนี้ อัน ชอบ ด้วย กฎหมาย นั้น จะต้องอยู่ในข้อบังคับ ดังนี้

ก. วัตถุแห่งหนี้มีอย่างไร ลูกหนี้ต้องชำระหนี้เช่นนั้น เช่นวัตถุแห่งหนี้เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐ บาท ลูกหนี้จะเอาม้ามาชำระให้ ๑ ตัวไม่ได้ นอกจากเจ้าหนี้จะยอมรับให้ชำระม้าแทน (ให้ดูมาตรา ๓๒๑)

ข. ลูกหนี้จะแบ่งแยกวัตถุ แบ่งแยกการชำระหนี้ออกเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ นอกจากจะตกลงกัน เป็น อย่างอื่น เช่น นายแดงเป็นลูกหนี้นายดำ ๕๐๐ บาท ถึงกำหนดชำระวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดงจะแบ่งแยกชำระให้คราวละ ๑๐๐ บาท เช่นนั้นนายดำมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับ การชำระหนี้ นั้นได้

ค. ผู้ชำระหนี้ จะต้อง มีความสามารถตามกฎหมาย (ให้ดูมาตรา ๑๕ ถึง ๔๓)

ง. มีปัญหาที่น่าคิดว่า ผู้ชำระหนี้ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะชำระหนี้ นั้น เช่น นายแดงมีหนี้ที่จะต้องส่งมอม้า ๑ ตัวให้แก่

นายคำ ตั้ง^๕ นายแดงจะต้องเป็นเจ้าของ
 ม้าตัวนั้น ถ้านายแดงเอาม้าซึ่งไม่ใช่ของตน
 มาชำระหนี้แล้ว นายคำมีสิทธิที่จะปฏิเสธได้
 เพราะเหตุว่า เจ้าของม้า ที่แท้จริง มีสิทธิที่จะ
 ติดตามม้า^๕นั้นเอาคืนไปจากนายแดงได้ แต่
 ข้อ ขก เว้น อาจ มี ใต้ ใน เรื่อง สังหาริมทรัพย์
 อื่น ๆ ซึ่ง ไม่ มีการ จดทะเบียน กรรมสิทธิ์
 เพราะ เหตุว่า หลัก ใน เรื่อง กรรมสิทธิ์ แห่ง
 สังหาริมทรัพย์มีอยู่ว่า ถ้าสังหาริมทรัพย์
 ตกอยู่ในความครอบครองของใคร กฎหมาย
 สันนิษฐานก่อนว่า ผู้นั้นเป็นเจ้าของ ? ให้
 ดูมาตรา ๓๒๒ ประกอบ

(๓) หนี้จะต้องชำระแก่ใคร

ตามหลัก การชำระหนี้ ต้องทำให้แก่ตัว
 เจ้าหนี้ หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้
 แทนเจ้าหนี้ (ให้ดูมาตรา ๓๑๕ ตอนต้น)

ส่วน การชำระหนี้ แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจ
 รับชำระหนี้ นั้น จะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ

๒๗๕

ก. เจ้าหนี้ให้สัตยาบันแก่การนั้น (ให้ดู
มาตรา ๓๑๕ ตอนปลาย) หรือ

ข. การชำระหนี้นั้นได้ทำให้โดยสุจริต
แก่ผู้ครอง ตาม ปราบกฏแห่ง สัทธิ ใน มูล หนี้
(ให้ดูมาตรา ๓๑๖) หรือ

ค. เจ้าหนี้ได้ลาภออกเงยจากการที่ลูกหนี้
ได้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอื่น (ให้ดู
มาตรา ๓๑๗) หรือ

ง. ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้แก่คนที่ ๓ ตาม
ที่ศาลสั่ง (ให้ดูมาตรา ๓๑๕)

การชำระหนี้สำนักงานวางทรัพย์ ให้ดู
มาตรา ๓๓๑ ถึง ๓๓๕

ชำนาญหอสมุด

มาตรา ๓๑๔ อันการชำระหนี้นั้น ท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ ฤๅจะขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้

บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้นั้น จะเข้าชำระหนี้โดยฉันทใจลูกหนี้หาได้ไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดง ขาย เรือให้ นายดำ ๑ ลำ เป็นราคา ๑๐๐ บาท นายเขียว ซึ่งมีเช็กสัญญาและไม่มีประโยชน์ได้เสียในการใช้ราคาเรือนั้น อาจใช้ราคาเรือให้นายแดงได้ เพราะสภาพแห่งหนี้ คือ การชำระหนี้ นั้นไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ

วรรค ๑ ตอน ๒ นายดำตกลงจะเขียนรูปภาพรูปหนึ่งให้นายแดง ดังนั้น สภาพแห่ง

หนังสือนี้คือ การ ฝ่ามือเป็น พิเศษ นายเขียว
บุคคลภายนอก จะเขียนรูปภาพ แทน นายดำ
ไม่ได้

วรรค ๑ ตอน ๓ นายแดง เป็น เจ้าหน
นายดำ ๑๐๐ บาท นายแดง กับนายดำตกลง
กันว่าบุคคลภายนอก จะชำระแทน นายดำ
ไม่ได้ ดังนั้น นายเขียว บุคคลภายนอกก็ไม่มี
อำนาจชำระ

วรรค ๒. นายแดง เป็น เจ้าหน นายดำ
๑๐๐ บาท นายขาว บุคคลภายนอกผู้ไม่มี
ส่วน ได้ เสีย ได้ นำเงิน ๑๐๐ บาท เพื่อ ชำระ
นายแดง แต่นายดำลูกหนได้คัดค้านไม่ยอม
ให้ชำระหน ดังนั้นนายขาวมีอำนาจชำระหนให้
แก่นายแดงได้

มาตรา ๓๑๕ อัน การ ชำระ หน นั้น ต้อง ทำให้ แก่ตัว
เจ้าหน ฎบุคคลผู้มีอำนาจรับ ชำระหนแทน

เจ้าหนี้ การชำระหนี้ ทำให้ แก่บุคคลผู้ไม่มี
อำนาจรับชำระหนี้ นั้น ถ้าเจ้าหนี้ให้สัตยา
บันก็นับว่าสมบูรณ์

อุทาหรณ์

นายแดงเป็นลูกหนี้นายดำ ๑๐๐ บาท นาย
แดงได้ชำระเงิน ๑๐๐ บาทให้แก่นายขาว ผู้
ไม่มีสิทธิจะรับไว้ เพียงเท่านั้นการชำระหนี้
นั้นยังไม่สมบูรณ์ แต่ถ้าภายหลังนายดำได้
ส่งใบเสร็จรับเงินไปยังนายแดง หรือกระทำ
การอย่างอื่นแสดงว่าได้รับเงินที่ค้างแล้ว ได้
ชื่อว่านายดำให้สัตยาบันการที่นายแดงใช้เงิน
ให้แก่นายขาว การชำระหนี้ นั้นสมบูรณ์

มาตรา ๓๑๖ ถ้าการชำระหนี้ นั้นได้ ทำให้แก่ผู้ครอง
ตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้ ท่านว่าการ
ชำระหนี้ นั้น จะสมบูรณ์ ก็แต่ เมื่อ บุคคลผู้
ชำระหนี้ ได้กระทำการโดยสุจริต

อุทาหรณ์

นายแดงมีหนี้ที่จะต้องชำระเงิน ๑๐๐ บาท
 ให้นายดำในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
 ครั้นถึงวันที่ ๑๕ เมษายน นายดำตาย มีบุตร
 อยู่คนหนึ่ง คือ นายขาว นายแดงจึงชำระ
 เงิน ๑๐๐ บาท นั้นให้แก่ นายขาว โดยไม่ทราบ
 ว่ามีพินัยกรรมซึ่ง นายดำ ยกสิทธิเรียกร้องที่มี
 ต่อ นายแดง ให้ นายเขียว ดังนั้น ได้ชื่อว่า
 นายแดงได้ ชำระหนี้ให้ นายขาว ผู้ครองตาม
 ปราบกฏในมุลหนี้ นั้น และนายแดงได้ชำระ
 หนี้ไปโดยสุจริต การชำระหนี้ย่อมสมบูรณ์
 นายเขียวผู้มีสิทธิตามพินัยกรรม จะเรียก
 ร้องให้นายแดงต้องชำระหนี้แก่ตนอีกไม่ได้

มาตรา ๓๑๗ นอกจากกรณีดังกล่าวไว้ในมาตราก่อน
 การชำระหนี้แก่บุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับนั้น
 ท่านว่า ย่อม สมบูรณ์ เพียงเท่าที่ตัวเจ้าหนี้ได้
 ลาภออกจนแก่การนั้น

อุทาหรณ์

นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑๐๐ บาท
 นายแดงใช้เงิน ๑๐๐ บาทให้นายขาว ผู้ไม่มี
 สิทธิจะรับชำระหนี้ นายขาวส่งมอบเงิน
 ให้นายดำ การชำระหนี้ทั้งหมดย่อมสมบูรณ์
 เพราะนายดำได้ลากเต็มตามจำนวนแห่งหนี้
 สมมติว่า นายขาวมอบเงินให้นายดำเพียง
 ๘๐ บาทเท่านั้น การชำระหนี้ย่อมสมบูรณ์
 เพียงเท่าที่ นายดำได้ เป็น ลากออกเลย คือ
 เพียง ๘๐ บาท

มาตรา ๓๑๘ บุคคลผู้ถือใบเสร็จเป็นสำคัญ ท่าน
 นับว่าเป็น ผู้มี สิทธิ จะได้รับ ชำระหนี้ แต่
 ความที่ กล่าวนี้ ท่าน มิให้ใช้ ถ้า บุคคล
 ผู้ชำระหนี้รู้ว่าสิทธิเช่นนั้นห้ามไม่ ฤฯไม่รู้อะไร
 เท่าถึงสิทธินั้น เพราะ ความประมาทเลินเล่อ
 ของตน

อุทาหรณ์

นายแดงได้ซื้อของจากนายดำ เป็นราคา ๕๐๐ บาท โดยยังไม่ชำระราคา ต่อมา นายขาวคนเก็บเงินนายดำ มาขอให้ นายแดง ใช้จ่ายค่าสิ่งของโดยแสดงใบเสร็จรับเงินนายดำ นายแดงจ่ายเงินให้แก่ นายขาว ตั้งนการชำระหนี้เป็นอันสมบูรณ์ แต่ถ้านายแดง เมื่อได้รู้แล้ว เช่น ได้รับจดหมายจากนายดำ ว่านายขาวคนเก็บเงินได้ถูกไล่ออกจากหน้าที่ แล้วก็ดี หรือโดยความประมาทเลินเล่อ ของนายแดงเอง นายแดงไม่ทราบว่า นายขาวถูกไล่ออกก็ดี นายแดงยังชำระเงินให้แก่นายขาว ตั้งนการชำระหนี้ไม่สมบูรณ์

มาตรา ๓๓๘ ถ้าศาลสั่งให้ ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำ การชำระหนี้แล้ว ยัง ชนชำระหนี้ ให้แก่ เจ้าหนี้ของตนเองไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ผู้

ร้องขอให้ยึดทรัพย์จะเรียกให้ลูกหนี้คนที่สาม
นั้นทำการชำระหนี้ก็ให้คุ้มกับความเสียหาย
อันตนได้รับก็ได้

อนึ่งข้อความซึ่งกล่าวมาในวรรคข้างต้นนี้
หาเป็นข้อขัดขวางใน การ ที่ลูกหนี้คนที่สาม
จะใช้สิทธิได้ เบียดเอาแก่เจ้าหนี้ ของตนเอง
นั้นไม่

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ
๑,๐๐๐ บาท นายเขียวเป็นเจ้าหนี้ นายดำ
อยู่ ๒๐๐ บาท นายเขียวจึงร้องต่อศาลให้
สั่งบังคับนายแดงวางเงิน ๒๐๐ บาท ต่อ ศาล
เพื่อชำระหนี้แก่นายดำ ศาลจึงได้มีคำสั่ง
ตามคำขอร้องของนายเขียว แต่ นายแดง
ก็ยังใช้เงิน ๑,๐๐๐ บาท ให้ นายดำ ตั้ง น
นายเขียวเจ้าหนี้มีสิทธิจะเรียกร้องให้นายแดง
ชำระเงิน ๒๐๐ บาทอีกได้

วรรค ๒. เมื่อนายแดงจำต้องชำระเงิน
อีก ๒๐๐ บาทดังกล่าวในวรรค ๑ แล้ว นาย
แดงอาจใช้สิทธิโต้เบี่ยเรียกร้องเอาเงิน ๒๐๐
บาทคืนจากนายดำเจ้าหนี้ของตนได้

มาตรา ๓๒๐ อันจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียง
บางส่วน ฤ็ให้รับชำระหนี้เป็นอย่างอื่น
ผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้ นั้น ท่าน
ว่าหาอาจบังคับได้ไม่

อุทาหรณ์

(๑) นายแดงให้นายดำยืมเงิน ๑,๐๐๐ บาท
นายแดงเรียกร้องให้ชำระเงินคืน นายดำ
ขอชำระเงินให้ก่อนเพียง ๕๐๐ บาท ตั้ง
นายแดงอาจปฏิเสธไม่รับเงิน ๕๐๐ บาทนั้นได้
และมีสิทธิจะยื่นฟ้องต่อศาลเรียกเงินเต็ม
จำนวน ๑,๐๐๐ บาทจากนายดำ

(๒) นายแดงให้นายดำยืมเงิน ๑,๐๐๐ บาท
 นายดำ จะ เอา เรือยนต์ มาโอนให้นายแดง
 เพื่อเป็นการชำระหนี้เงิน ๑,๐๐๐ บาทนั้นไม่ได้
 (นอกจากที่จะกล่าวต่อไป ใน มาตรา ๓๒๑)

มาตรา ๓๒๑ ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น
 แทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ท่านว่า
 หนี้นั้นก็พ้นอันระงับสิ้นไป

ถ้าเพื่อที่จะทำให้พอแก่ใจเจ้าหนี้นั้น ลูก
 หนี้รับภาระเป็นหนี้อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นใหม่
 ต่อเจ้าหนี้ไซ้ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่าน
 มิให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้ได้ก่อหนี้ขึ้นแทน
 การชำระหนี้

ถ้าชำระหนี้ด้วยออก-ด้วยโอน - ฤด้วย
 สลากหลังตัวเงิน ฤประทวนสินค้า ท่านว่า
 หนี้ นั้น จะ ระงับ สิ้นไป ต่อ เมื่อ ตัว เงิน ฤ
 ประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้ว

อุทธรณ์

วรรคต้น. นายแดงให้ นายดำ ยืม เงิน ๑,๐๐๐ บาท ถ้านายแดงตกลงรับมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบ ซึ่ง นายดำส่งมอบให้แทนการชำระเงินแล้ว นายดำ ก็ หลุดพ้นจากหนี้ เสมือนหนึ่งว่าได้ชำระเงิน ๑,๐๐๐ บาทให้แก่ นายแดงแล้วณนั้น (ถ้านายแดง เจ้าหนี้ ไม่ยอมรับ นายดำยังไม่หลุดพ้นจากหนี้ ตามมาตรา ๓๒๐)

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์วรรคต้น สมมติ ว่า การที่นายดำส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบ ให้ นายแดงนั้น ไม่ทราบแน่จะให้เพื่อแทน การชำระหนี้หรือไม่ ดังนั้นจะสันนิษฐานว่า นายดำส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบนั้นแทน การชำระเงินไม่ได้ ก็อนายแดงเจ้าหนี้ยังอาจ เรียกร้องให้นายดำชำระหนี้ได้ นอกจาก จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

วรรค ๓. นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายแดงออกเช็คในธนาคาร ให้ นายดำเพื่อชำระหนี้ ธนาคารไม่จ่ายเงิน ให้ ดังนั้น การใช้จ่ายเงินโดย ออกเช็ค นั้นยังไม่ สมบูรณ์ นายแดงยังคงเป็นลูกหนี้ นายดำ อยู่ ๑,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๒๒ ถ้าเอาทรัพย์สินดี สิทธิเรียกร้องจาก บุคคลภายนอกก็ดี ฤๅสิทธิอย่างอื่นก็ดี ให้ แทนการชำระหนี้ ท่านว่า ลูกหนี้จะต้อง รับผิดชอบ เพื่อ ชำระครบพร้อม และ เพื่อ การ รอนสิทธิทำนองเดียวกับผู้ชาย

อุทาหรณ์

นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายแดง ส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ กระสอบ แทน การชำระหนี้ นายดำยอมรับ ภายหลัง

๒๘๗

ปรากฏว่า เจ้าสาร นั้น ผู้ทำให้เสื่อมราคา
ตั้งนี้ นายแดง ต้อง รับผิดชอบ เช่นเดียวกับผู้ชาย
(ให้คุ้มครองมาตรา ๔๗๒)

มาตรา ๓๒๓ ถ้าวัตถุแห่งหนึ่งเป็นอันให้ส่งมอบทรัพย์สิน
เฉพาะสิ่ง ท่านว่าบุคคลผู้ชำระหนี้จะต้อง
ส่งมอบทรัพย์สิน ตาม สภาพ ที่ เป็น อยู่ ใน เวลา
ที่จะพึงส่งมอบ

ลูกหนี้จำต้องรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ด้วยความ
ระมัดระวัง เช่นอย่างวิญญูชนจะพึง สงวนทรัพย์สิน
สิน ของ ตน เอง จน กว่า จะ ได้ ส่ง มอบ
ทรัพย์สินนั้น

อุทาหรณ์

นายแดง รับ ฝาก ม้า ของ นายดำ ๑ ตัว
กำหนดจะต้อง ส่งมอบให้ นายดำ ใน วันที่ ๑
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ก่อนส่งมอบ

นายแดงได้ระมัดระวัง ม้า นั้น เช่นอย่างจะพึง
ระวัง ม้าของตนเอง แต่ เมื่อวัน ส่งมอบ
ม้า นั้นเจ็บ ดังนั้น นายดำจำต้องรับมอบม้าไป
ทั้ง ที่ ยัง เจ็บ อยู่ และ ไม่มี สิทธิเรียกร้อง
อย่างไรจากนายแดง

แต่ ถ้า นายแดงได้เล่นเล่อ เช่น เอาม้า
ตัวนั้นไปเก็บไว้ในโรงเดียวกันกับม้าที่เป็นโรค
ติดต่อ ทำให้ม้าที่นายดำได้ฝากไว้เจ็บ ดังนั้น
นายแดงต้องรับผิดชอบในความประมาท เล่นเล่อ
ของคุณ

มาตรา ๓๒๔ เมื่อ มิได้มีแสดงเจตนาไว้โดย เฉพาะ
เจาะจงว่า จะพึงชำระหนี้สถานที่ใดไซ้
หากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่า
ต้องส่งมอบกันณสถานที่ซึ่ง ทรัพย์สินนั้นได้อยู่
ในเวลาเมื่อก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ส่วนการชำระ
หนี้โดยประการอื่น ท่านว่าต้องชำระณสถานที่
ซึ่งเป็นภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้

อุทาหรณ์

ตอน ๑. ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง เมื่อ
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดง
ขายม้าชื่อ “สีหมอก” ซึ่งเก็บอยู่ในโรงม้า
ของนายขาวให้นายดำ กำหนดส่งมอบ
วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ แต่มิได้
ตกลงกันโดยเฉพาะเจาะจงว่าจะส่งมอบ
ณสถานที่ใด ดังนั้น นายดำ ผู้ซื้อจำต้องไป
รับมอบม้าที่โรงม้าของนายขาว

ตอน ๒. การชำระหนี้โดยประการอื่น
นายแดง ทำสัญญา จะ ขายเข้าสารให้นายดำ
๑ ตัน กำหนดส่งมอบ วันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๒ แต่มิได้ตกลงกันโดยเฉพาะ
เจาะจงว่าจะส่งมอบณสถานที่ใด ดังนั้น นาย
แดงต้องส่งมอบเข้าสาร ๑ ตัน นั้นณภูมิลำเนา
ปัจจุบันของนายดำ เพราะเข้าสาร ๑ ตัน

ไม่ใช่ทรัพย์สินจะเพราะสิ่ง เป็นทรัพย์สิน
ที่เป็นประเภท

มาตรา ๓๒๕ เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้ในข้อความจ่าย
ในการชำระหนี้ ท่านว่าฝ่ายลูกหนี้พึงเป็น
ผู้ออกค่าจ่าย แต่ถ้าค่าจ่ายนั้นมีจำนวน
เพิ่มขึ้น เพราะเจ้าหนี้ย้ายภูมิลำเนาที่ดี ๆ
เพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำที่ดี ค่า
จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใดเจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออก

อุทาหรณ์

เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นาย
แดง อยู่จังหวัดนครราชสีมา ได้ตกลงขาย
เข้าสาร ๑๐ เกวียนให้นายดำซึ่งอยู่ที่กรุงเทพฯ
กำหนดส่งมอบในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๗๒ ถ้าในสัญญามิได้มีข้อความว่าค้ำ
ค่าจ่ายในการส่งมอบแล้ว นายแดงลูกหนี้

๒๕๑

ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ในการขนส่งเข้านั้น
มายังภูมิลำเนาของนายดำที่กรุงเทพฯ ฯ แต่
สมมติว่าเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
นายดำย้ายภูมิลำเนาไปอยู่จังหวัดสมุทรปราการ
ตั้งชำระหนี้จะต้องทำณภูมิลำเนาปัจจุบัน
ของนายดำ ใน จังหวัด สมุทรปราการ ตาม
มาตรา ๓๒๔ แต่ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพิ่ม
ขึ้น อีก ๕๐ บาท ดังนั้น ค่าใช้จ่ายที่ เพิ่มขึ้น
๕๐ บาทนั้น นายดำเจ้าหนี้ ต้อง เป็น ผู้ออก

มาตรา ๓๒๖ บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับใบเสร็จ
เป็นสำคัญจากผู้รับชำระหนี้ นั้น และ ถ้า
หนี้ได้ชำระสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบ
ที่จะได้รับเวรคืน เอกสาร อัน เป็น หลักฐาน
แห่งหนี้ ฤ็ ให้ ขัดฆ่าเอกสารนั้นเสีย ถ้า
และเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้
ชอบที่จะให้ จัด แจง ความ ข้อ ระ ัง บั หน ลง ใ

ในใบเสร็จ ฤ ใน เอกสาร อีก ฉบับ หนึ่ง
ต่างหากก็ได้

ถ้าหนังสือชำระแต่บางส่วนก็ดี ฤ ถ้า
เอกสารนั้น ยังให้ สิทธิ อย่างอื่นใด แก่เจ้าหนี้
อยู่ก็ดี ท่านว่า ลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับ
ใบเสร็จไว้เป็น คู่มือ และให้ จัดแจ้ง การ
ชำระหนี้ลงในเอกสาร

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดงให้นายดำ ยืมเงินไป
๑,๐๐๐ บาท โดยมี สัญญา กู้ยืม ระบุไว้
นายดำได้ชำระเงินให้นายแดงแล้ว ๕๐๐ บาท
ตั้งนั้นนายดำมีสิทธิที่จะได้ใบเสร็จรับเงิน ๕๐๐
บาท จากนายแดง ถ้า นายดำได้ชำระเงิน
ให้นายแดงเต็ม ๑,๐๐๐ บาท แล้ว ก็มีสิทธิได้
รับสัญญา กู้ยืมคืนหรือให้จัดฆ่าเสีย

ตอน ๒. นายแดงให้นายดำ ยืมเงินไป
๑,๐๐๐ บาท โดยมี สัญญา กู้ยืม ระบุไว้ เมื่อ

นายคำชำระหนี้เงิน ๑,๐๐๐ บาท ให้นายแดง
แล้ว แต่สัญญากู้ยืมนั้นศูนย์หาย นายคำ
มีสิทธิที่จะให้นาย คำ จดแจ้ง ข้อที่ว่าสัญญา
กู้ยืมนั้นหาย ลงไว้ในใบเสร็จ รับเงิน ๑,๐๐๐
บาท นั้น หรือ มีสิทธิ เรียกให้นายแดง ทำ
เอกสาร อีก ฉบับ หนึ่ง ต่าง หาก แสดงว่า
สัญญากู้ยืมนั้นศูนย์หายก็ได้

วรรค ๒. นายคำกับนายแดงทำเอกสาร
ให้ไว้ต่อนายเขียว ฉบับหนึ่งว่า นายคำ กับ
นายแดง เป็นลูกหนี้ นายเขียว อยู่คนละ ๕๐๐
บาท นายคำได้ชำระหนี้ ส่วนของตน แล้ว
แต่นายแดงยังไม่ชำระ ตั้งนายคำผู้เดียว
จะเรียกเอาเอกสารนั้นคืนมิได้ เพราะว่า
เอกสาร นั้นยังให้สิทธิแก่นายเขียว ที่จะเรียก
ร้องเอานายแดง ในเรื่องเช่นนี้นายคำ
ชอบที่จะได้รับใบเสร็จจากนายเขียว และ
เรียกให้จดแจ้งการชำระหนี้ลงในเอกสาร นั้น

มาตรา ๓๒๗ ในกรณีชำระดอกเบี้ย ฤๅชำระหนี้

อย่างอื่น อันมีกำหนดชำระ เป็นระยะเวลาหนึ่ง
ถ้าเจ้าหน้ออกใบเสร็จให้เพื่อระยะหนึ่งแล้ว
โดยมิได้อัดเอน ท่านให้สันนิษฐานไว้
ก่อนว่าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เพื่อระยะก่อน ๆ
นั้นด้วยแล้ว

ถ้า เจ้าหน้ออกใบเสร็จให้ เพื่อ การ ชำระ
ต้นเงิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าหนี้
ได้รับดอกเบี้ยแล้ว

ถ้า เอกสาร อันเป็น หลักฐานแห่งหนี้ได้
เวรคืนแล้วไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า
หนี้เป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว

อุทาหรณ์

วรรค ๑. เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.

๒๕๓๐ นายคำได้ ยืมเงินจากนายแดง ๑,๐๐๐
บาท ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๒ บาท ต่อปี ซึ่ง
นายคำชำระทุกๆ เดือนๆ ละ ๑๐ บาท เมื่อ

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ นายแดง
เจ้าหน้าที่ได้ออกใบเสร็จฉบับหนึ่งว่าได้รับ
ดอกเบ็ญ สำหรับงวดเดือน มีนาคม พ.ศ.
๒๕๖๑ แล้ว ตั้งให้ สันนิษฐาน ไว้ก่อนว่า
ดอกเบ็ญประจำทุก ๆ เดือนก่อน ๆ นั้นเป็นอัน
ได้ส่งแล้ว

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์วรรค ๑ สมมติว่า
นายแดงได้ออกใบเสร็จให้ไว้แก่นายดำ ว่า
ได้รับต้นเงิน ๑,๐๐๐ บาทแล้ว ตั้งให้
สันนิษฐานว่า นายแดงได้ชำระดอกเบ็ญให้
นายดำเสร็จแล้ว

วรรค ๓. นายแดงได้ข่มเงินจากนายดำ
๑,๐๐๐ บาทโดยมีสัญญาระวางกัน ต่อมา
สัญญานั้น ตกไป อยู่ในมือ นายแดง ตั้ง
ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า นั้นเป็นอันชำระ
เสร็จสิ้นไปแล้ว^๑ ถ้านายดำปฏิเสธว่ามีได้

๑. ให้ดูบันทึกเรื่องปลัดทนต์ และมาตรา ๓๔๐

ใช้เงินแล้ว นายดำจะนำพะยานมาสู้ให้
 ได้ความตรงกันข้าม เช่นว่านายแดงได้ยึดถือ
 เอกสารสัญญาฉบับนี้ไว้โดยมิชอบก็ได้

มาตรา ๓๒๘ ถ้าลูกหนี้ต้องผูกพันต่อเจ้าหนี้ในอันจะ
 กระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการอย่างเดียวกัน
 โดยมูลหนี้หลายราย และถ้าการที่ลูกหนี้
 ชำระหนี้ นั้นไม่เพียงพอ จะเปลืองหนี้สินได้
 หมดทุกรายไซ้ร เมื่อทำการชำระหนี้ ลูกหนี้
 ระบุว่าชำระหนี้สินรายใด ก็ให้หนี้สินรายนั้น
 เป็นอันได้เปลืองไป

ถ้าลูกหนี้ไม่ระบุ ท่านว่าหนี้สินรายไหน
 ถึงกำหนด ก็ให้รายนั้นเป็นอันได้เปลืองไป
 ก่อน ในระหว่างหนี้สินหลายรายที่ถึงกำหนด
 นั้น รายใดเจ้าหนี้มีประกันน้อยที่สุด ก็ให้
 รายนั้นเป็นอันได้เปลืองไปก่อน ในระหว่างหนี้
 สินหลายรายที่มีประกันเท่าๆ กัน ให้รายที่

๒๕๗

ตกหนักที่สุดแก่ลูกหนี้ เปนอันได้เปลืองไป
ก่อน ในระวางหนี้สินหลายรายที่ตกหนักแก่
ลูกหนี้เท่า ๆ กัน ให้หนี้สิน รายเก่าที่สุด
เปนอันได้เปลืองไปก่อน และถ้ามีหนี้สิน
หลาย รายเก่า เท่า ๆ กัน ก็ให้หนี้ ทุก ราย
เปนอันได้เปลืองไปตามส่วนมากและน้อย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดง เป็นลูกหนี้ นายดำ
ในค่าเช่าบ้าน ๑๐๐ บาท และค่าเช่ารถยนต์
๑๐๐ บาท นายแดง ส่งเงิน ๑๐๐ บาท ไป ยัง
นายดำ ดังนั้นนายแดงอาจจะเห็นว่าเงินนั้นใช้
ค่าเช่าบ้าน หรือค่าเช่ารถยนต์ก็ได้

วรรค ๒. (๑) นายแดง เป็นหนี้ นายดำ
รายที่ ๑ เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐ บาท ซึ่งถึง
กำหนดชำระในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒

รายที่สอง ๑๐๐ บาท ซึ่งถึงกำหนดชำระในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๒ ครั้นถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๒ นายแดงใช้เงินให้นายดำ ๑๐๐ บาท โดยไม่ระบุว่าชำระหนี้รายใด ดังนั้นหนี้รายที่ ๑ ซึ่งถึงกำหนดชำระเป็นอันปลงไป

(๒) นายแดงได้ยืมเงินจากนายดำ รายที่หนึ่ง ๑๐๐ บาทโดยไม่มีประกัน ซึ่งถึงกำหนดชำระในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ รายที่สอง ๒๐๐ บาท โดยมีนายเขียวเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งถึงกำหนดชำระในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๒ ครั้นวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๒ นายแดงใช้เงินให้นายดำ ๑๐๐ บาท โดยไม่ระบุว่าใช้หนี้รายใดอันหนึ่ง ดังนั้นถึงกำหนดชำระแล้ว ทั้ง ๒ ราย ดังนั้นหนี้รายที่หนึ่ง ซึ่งมีประกัน น้อยที่สุด เป็นอันได้ปลงไปทั้งหมด

(๓) นายแดงได้ยืมเงินมาจากนายดำ รายที่หนึ่ง ๑,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยร้อยละ ๕ ต่อปี และมีนายเขียว เป็นผู้ค้ำประกัน กำหนดชำระคืน ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๗๒ รายที่สอง ๑,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี และมีนายขาว เป็นผู้ค้ำประกัน ถึงกำหนดชำระคืนในวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๒ ครั้นวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๗๒ นายแดงได้ใช้เงินให้นายดำ ๑,๐๐๐ บาท โดยไม่ระบุว่าชำระหนี้รายใด หนึ่งหนี้ ทั้ง ๒ รายนั้นถึงกำหนดชำระ และมีประกันเท่า ๆ กัน ดังนั้น รายที่สองซึ่งนายแดงต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี อันเป็นรายที่ตกหนักแก่นายแดงมากกว่ารายที่หนึ่งเป็นอันได้เปลืองไปก่อน

(๔) ตามอทธาหรณ์ตอน ๓ สมมติว่าหนี้รายที่สองนั้น ดอกเบี้ยร้อยละ ๕ เท่ากับรายที่หนึ่ง ดังนั้น รายที่หนึ่ง ซึ่งต่ำกว่ารายที่สองเป็นอันได้ปลดเปลืองไปก่อน

(๕) ตามอนุททาหรณ์ ตอน ๓-๔ สมมติว่า
 หนี้รายที่หนึ่ง และ รายที่ สอง นั้น มี ผู้ กู้
 ประกัน ทั้ง ๒ ราย ดอกเบี่ยเท่ากัน ทั้ง ๒ ราย
 และ ถึง กำหนดชำระ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.
 ๒๔๗๒ อัน เป็น วัน เดียว กัน ทั้ง ๒ ราย ตั้ง
 ถ้านายแดง ลูกหน้นำเงิน ๑,๐๐๐ บาท ไป ชำระ
 โดยไม่ระบว่า ชำระหนี้รายใด ต้องถือว่า
 หนี้รายที่หนึ่ง ย่อม เปลือง ไป ๕๐๐ บาท และ
 รายที่สอง เปลือง ไป ๕๐๐ บาท ตามส่วน

มาตรา ๓๒๙ ถ้านอกจากการชำระหนี้อันเป็นประธาน
 ลูกหนี้ ยังจะต้อง ชำระ ดอกเบี่ย และ เสียค่า
 ฤชาธรรมเนียมอีกด้วยไซ้ หากการชำระ
 หนี้ ใน ครั้ง หนึ่ง ๆ ไม่ได้ราคา เพียง พอ จะ
 เปลืองหนี้สิน ได้ทั้งหมด ท่านให้เอาจัดใช้
 เป็น ค่า ฤชาธรรมเนียม เสีย ก่อน แล้ว จึงใช้
 ดอกเบี่ย และ ในที่สุด จึงให้ใช้ในการชำระ
 หนี้อันเป็นประธาน

ถ้า ลูกหนี้ ระบุให้ จัดใช้ เป็น ประการอื่น
 ท่านว่า เจ้าหนี้ จะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้
 ก็ได้

อุทาหรณ์

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำ
 ให้นายแดง ยืมเงิน ๑,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ย
 ร้อยละ ๑๐ ต่อปี สัญญากู้ยืมได้ทำเป็น
 กรมธรรม์ ต่อหน้า กรมการอำเภอ สิ้น ค่า
 ธรรมเนียม ๕ บาท ซึ่งนายดำได้ ออกใช้
 แทนนายแดง

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ นายแดง
 ส่งเงิน ๕๐๐ บาท ไปยังนายดำ เพื่อชำระหนี้
 ตั้งเงินจำนวนนั้นไม่พอเปิดองหนสนทั้งหมด
 กฎหมาย จึงให้ จัดสรรเป็นค่าธรรมเนียม เสีย
 ๕ บาท ก่อน แล้วจัดสรรเป็นดอกเบี้ยอีก ๑๐๐
 บาท เงินที่เหลืออีก ๓๕๕ บาทนั้นให้ผ่อน
 ใช้คืนเงิน (ถ้านายดำยอมรับใช้แต่บางส่วน
 แต่นายดำจะไม่ยอมก็ได้ ให้ดูมาตรา ๓๒๐)

สมมติว่า นายแดง ได้ระบุให้จัดเป็น
 อย่างอื่นต่างหากจากที่กล่าวมาข้างต้น เช่น
 ได้เขียนจดหมายพร้อมกับการส่งเงิน ๕๐๐ บาท
 มายังนายดำว่าให้เอาเงิน ๕๐๐ บาทใช้คืนเงิน
 ดังนั้นนายดำจะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้และ
 ส่งเงินกลับคืนไปยังนายแดง แล้วเรียกคืน
 เงินและดอกเบี้ยพร้อมทั้งค่าธรรมเนียมก็ได้

มาตรา ๓๓๐ เมื่อขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบแล้ว
 บันดาความรับผิดชอบอันเกิดแต่การไม่ชำระ
 หนี้ก็เป็นอันปลดเปลื้องไป นับแต่เวลาที่
 ขอปฏิบัติการชำระหนี้

อุทาหรณ์

นายแดงขायม้าให้นายดำ ๑ ตัวซึ่งจะต้อง
 ส่งมอบกันที่โรงม้าของนายดำ ในวันที่ ๑๕
 เมษายน ครั้นถึงกำหนดนายแดงนำม้าไป

ยังโรงม้าของนายคำเพื่อส่งมอบ แต่นายคำ
ไม่ยอมรับ นายแดงจึงนำม้ากลับมายังบ้าน
ของตน สมมติว่าคินนั้นม้าถูกฟ้าผ่าตาย
ตั้งนี้ นายแดงไม่ต้องรับผิดชอบในราคาม้า หรือใน
ค่าเสียหายอย่างใด แต่นายแดงยังต้อง
ผูกพันในอันที่จะส่งมอบม้านั้นอยู่เสมอ (ซึ่ง
ถ้า นายแดง เป็นผู้ผลิต นายแดงจะต้อง
รับผิดชอบ ให้ดูมาตรา ๒๑๗)

แต่สมมติว่า ม้านั้นได้ถูกผู้ร้ายลักไป
โดยความประมาท เลิน เล่อ ของ นายแดง
นายแดงก็ยังคงต้องรับผิดชอบ แม้จะขอปฏิบัติชำระ
หนี้แล้วก็ได้ ให้ดูมาตรา ๓๒๓ วรรค ๒

แต่ถ้า นายแดงได้วางม้านั้นไว้ยังสำนักงาน
วางทรัพย์ นายแดง ก็พ้น จาก ความ รับผิดชอบ
ทั้งหลายอันว่าด้วยการไม่ชำระหนี้ (ให้ดู
มาตรา ๓๓๑ ต่อไป)

มาตรา ๓๓๑ ถ้าเจ้าหนี้บอกมัดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้
ถ้าไม่สามารถ จะรับชำระหนี้ได้ก็ได้ หาก

บุคคลผู้ชำระหนี้วางทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่ง
หนี้ไว้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้แล้ว ก็ย่อมจะ
เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้ได้ ความข้อนี้
ท่านให้ใช้ตลอดถึงกรณีที่บุคคลผู้ชำระหนี้
ไม่สามารถจะหยั่งรู้ถึงสิทธิ ฤ็ไม่รู้ตัว
เจ้าหนี้ได้แน่นอน โดยมิใช่เป็นความผิด
ของตน

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดงเป็นลูกหนี้นายดำในอัน
ที่จะต้องส่งมอบม้า ๑ ตัวในวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ ครั้นถึงกำหนด นายดำบอก
บิดไม่ยอมรับมอบม้า หรือนายดำได้ย้ายไป
จากที่อยู่ซึ่งนายแดงไม่สามารถชำระหนี้ได้
ดังนั้น นายแดงอาจหลุดพ้นจากหนี้ได้โดยวาง
ม้านั้นไว้เพื่อประโยชน์แก่นายดำ (วางทรัพย์สิน
ที่ไหน ให้ดูมาตรา ๓๓๓)

ตอน ๒. นายแดง ตาย มีเงินฝากอยู่ที่
ธนาคารเขี้ยว ๒,๐๐๐ บาท เมื่อธนาคารเขี้ยว
ไม่สามารถรู้ได้โดยแน่นอนว่าใครเป็นทายาท
ของนายแดงแล้ว ธนาคารอาจนำเอาเงิน
๒,๐๐๐ บาท มาวางไว้ยังสำนักงานทรัพย์สิน
เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ คือ ทายาท อัน
แท้จริงของนายแดงก็ได้

มาตรา ๓๓๒ ถ้าลูกหนี้จำต้องชำระหนี้ต่อเมื่อเจ้าหนี้
จะต้องชำระหนี้ตอบแทนด้วยไซ้ ท่านว่า
ลูกหนี้ จะ กำหนดว่า ต่อเมื่อ เจ้าหนี้ ชำระหนี้
ตอบแทนจึงให้มีสิทธิรับเอาทรัพย์สินที่วางไว้นั้น
ก็ได้

อุทาหรณ์

นายแดงได้ ตกลง ขาย แหวน ให้ นายดำ
๑ วง ราคา ๒,๐๐๐ บาท กำหนดส่งมอบ

และชำระราคาในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.
 ๒๔๗๒ ครั้นถึงกำหนดนายคำผู้ซื้อไม่
 ชำระราคา นายแดงผู้ขาย มีสิทธิที่จะเอา
 แหวน นั้น ไปวางไว้ยังสำนักงานวางทรัพย์
 เพื่อเปลี่ยนตนให้พ้นจากหนี้ก็ได้ และในการ
 วางทรัพย์นั้น นายแดงอาจกำหนดไว้กับ
 สำนักงานวางทรัพย์ว่า ต่อเมื่อ นายคำได้
 ชำระราคาแหวน ๒,๐๐๐ บาทแล้วจึงให้มอบ
 แหวนนั้น เช่นนี้ได้

มาตรา ๓๓๓ การวางทรัพย์นั้น ต้องวาง ณสำนักงาน
 วางทรัพย์ประจำตำบลที่จะต้องชำระหนี้
 ถ้าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ฤๅกฎข้อ
 บังคับ เฉพาะการใน เรื่องสำนักงานวางทรัพย์
 เมื่อบุคคลผู้ชำระหนี้ร้องขอ ศาลจะต้อง
 กำหนดสำนักงานวางทรัพย์ และ ตั้ง แต่ง
 ผู้พิทักษ์ทรัพย์ที่วางนั้นขึ้น
 ผู้วาง ต้องบอกกล่าวให้เจ้าหนี้ทราบ การ
 ที่ได้วางทรัพย์นั้นโดยพลัน

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดงมีหนี้ที่จะต้องจ่ายเงิน ๑,๐๐๐ บาท ให้นายดำ ที่ จังหวัดนครสวรรค์ ถ้านายดำปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ นายแดง ต้อง วาง เงิน นั้นไว้ ณ สำนักงาน วางทรัพย์สินที่จังหวัดนครสวรรค์ (ซึ่งถ้าหากมีสำนักงานวางทรัพย์สินในภายหน้า)

วรรค ๒. สมมติว่าที่นั้นไม่มีสำนักงานวางทรัพย์สิน (ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังไม่มีสำนักงานวางทรัพย์สินในประเทศสยาม) ศาลอาจสั่งให้วางเงินจำนวน นั้นไว้ เช่นที่ สำนักงานเจ้าศาลจังหวัดนครสวรรค์ และตั้งให้เจ้าศาลนั้นเป็นผู้พิทักษ์ทรัพย์สินนั้นก็ ได้

วรรค ๓. เมื่อนายแดงได้วางเงิน ๑,๐๐๐ บาทนั้น นายแดงจำเป็นต้องบอกกล่าวให้นายดำ เจ้าหนี้ทราบการที่ได้วางทรัพย์สินนั้น โดยปล้น

มาตรา ๓๓๔ ลูกหนี้มีสิทธิจะถอนทรัพย์ที่วางนั้นได้
ถ้าลูกหนี้ถอนทรัพย์นั้น ท่านให้ถือเสมือน
ว่ามีได้วางทรัพย์ไว้เลย

สิทธิถอนทรัพย์นั้นเป็นอันขาดในกรณี
ต่อไปนี้

- (๑) ถ้าลูกหนี้แสดงต่อสำนักงานวาง
ทรัพย์ว่าตนยอมละสิทธิที่จะถอน
- (๒) ถ้าเจ้าหนี้แสดงต่อสำนักงานวาง
ทรัพย์ว่าจะรับเอาทรัพย์นั้น
- (๓) ถ้าการวางทรัพย์นั้นได้เป็นไปโดย
คำสั่งฎานุมัติของศาล และได้บอกกล่าว
ความนั้นแก่สำนักงานวางทรัพย์

อุทาหรณ์

วรรค ๑. เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.

๒๔๗๒ นายแดงได้วางเงิน ๑,๐๐๐ บาท
เพื่อ นายดำ เจ้าหนี้ ผู้ผิดนัดไว้ ณสำนักงาน
วางทรัพย์ที่จังหวัดนครสวรรค์ ถ้ากรณี

ไม่ได้อยู่ใน (๑) (๒) และ (๓) แล้ว นายแดงยังคงมีสิทธิถอนเงินที่วางนํ้ากลับคืนไปได้ ถ้านายแดงถอนเงินคืนไป ให้ถือเสมือนว่า นายแดงมิได้วางเงินนํ้าไว้เลย

วรรค ๒. ตามอุทธรณ์ข้างต้น นายแดงไม่มี สิทธิ ถอน เงิน นํ้า กลับ คืน ไป ได้ ถ้า สมมติว่า

(๑) ในวันนั้นหรือต่อมา นายแดงแสดงต่อสำนักงานวางทรัพย์ ว่า ตน ขอม ละ สิทธิ ที่จะถอน

(๒) ในวันนั้นหรือต่อมา นายดำเจ้าหน้แสดงต่อสำนักงาน วาง ทรัพย์ ว่า ขอมรับเอาทรัพย์ที่วางนํ้าเพื่อเป็นทางระงับสิทธิเรียกร้อง

(๓) การที่นายแดงวางทรัพย์นํ้า เพราะ ศาสตํ้าหรือได้รับอนุมัติจากศาล และได้บอกกล่าวให้สำนักงานวางทรัพย์นํ้าทราบถึง คำสั่งหรือคำอนุมัติของศาล

มาตรา ๓๓๕ สิทธิถอนทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมาย
ศาลจะสั่งยึดหาได้ไม่

เมื่อได้ฟ้องคดีล้มละลาย เกี่ยวกับ ทรัพย์สิน
สินของลูกหนี้แล้ว ท่านห้ามมิให้ใช้สิทธิ
ถอน ทรัพย์สินใน ระยะเวลา พิจารณา คดีล้มละลาย

อุทธรณ์

วรรค ๑. ตามอุทธรณ์ก่อน สมมติว่า
นายเหลืองเป็นเจ้าของนายแดงตามคำพิพากษา
ตั้งแม่การวางทรัพย์สินนั้น นายแดงจะถอนคืน
ไปได้ก็ดี นายเหลืองจะขอให้ศาลสั่งยึด
ไม่ได้ (ดูเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องของ
ลูกหนี้)

วรรค ๒. สมมติว่า นายแดง ถูก นาย
เหลือง ฟ้องล้มละลาย ใน ระยะเวลาพิจารณาคดี
ล้มละลายนั้น นายแดงจะใช้สิทธิถอนทรัพย์สิน
มิได้ (เรื่องนี้ สิทธิถอนทรัพย์สินเป็นสิทธิ
เฉพาะตัว)

มาตรา ๓๓๖ ถ้าทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้
 ไม่ควรแก่การจะวางไว้ก็ดี ฤ็าเป็นที่พึงวิตก
 ว่าทรัพย์สินนั้นเกลือกจะเสื่อมเสีย ฤ็าทำลาย
 ฤ็าบุบสลายได้ก็ดี เมื่อได้รับอนุญาตจาก
 ศาล บุคคลผู้ชำระหนี้จะเอาทรัพย์สินนั้นออก
 ขายทอดตลาด แล้วเอาเงินที่ได้แต่การขาย
 วางแทนทรัพย์สินก็ได้ ความข้อนั้นให้
 ใช้ตลอดถึงกรณีที่ว่ารักษาทรัพย์สิน จะแพง
 เกินควรนั้นด้วย

อุทาหรณ์

นายแดงมีหนี้จะต้องส่งมอบเนื้อวัวสด
 ๑,๐๐๐ กิโลกรัมให้แก่นายดำ

ถ้านายดำเจ้าหนี้ผิดนัด นายแดงอาจ
 ขออนุญาตจากศาล เอาเนื้อวัวสดนั้น ออก
 ขายทอดตลาดและเอาเงินจำนวนสุทธิ เพื่อ
 หักค่าใช้จ่ายแล้วยังคงเหลือเท่าใด วางเงิน
 นั้นไว้แทนเนื้อวัวสดก็ได้

มาตรา ๓๓๗ ท่านไม่อนุญาตให้เอาทรัพย์สินออกขาย
ทอดตลาดจนกว่าจะได้บอกให้เจ้าหนี้รู้ตัวก่อน
การบอกนั้นจะงดเสียก็ได้ ถ้าทรัพย์สินนั้นอาจ
เสื่อมทรมลง ฤๅภัยมีอยู่ในการที่จะหน่วง
การขายทอดตลาดไว้

ในการที่จะขายทอดตลาดนั้น ท่านให้
ลูกหนี้บอกกล่าวแก่เจ้าหนี้โดยไม่ชักช้า ถ้า
ละเสียไม่บอกกล่าว ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ
ใช้ค่าสินไหมทดแทน

การบอกให้รู้ตัวและบอกกล่าวนั้น ถ้าไม่
เป็นอันจะทำได้ จะงดเสียก็ได้

เวลา และ สถานที่ ที่จะ ขาย ทอด ตลาด
กับ ทั้ง คำ พรรณนา ลักษณะ แห่ง ทรัพย์สิน นั้น
ท่านให้ประกาศ โฆษณาให้ประชาชนทราบ

อุทาหรณ์

วรรค ๑. ตอน ๑ ตาม อุทาหรณ์ ได้
มาตรา ๓๓๖ ก่อนที่นายแดงจะได้รับอนุญาต

จากศาลให้ขายทอดตลาดเนื้อวัวสดนั้น นายแดงต้องบอกกล่าวให้นายดำผู้เป็นเจ้าของ ให้รู้ตัวก่อน

ตอน ๒. สมมติว่า นายดำ เจ้าหนี้ อยู่ห่างไกล การบอกต้องเสียเวลาหลายวัน และตามสภาพแห่งเนื้อวัวสดนั้น เป็นของที่ทิ้งช้าไว้จะเสื่อมทรามลงได้ ดังนั้นศาลอาจอนุญาตให้นายแดงขายเนื้อวัวสดนั้นโดยไม่ต้องบอกกล่าวนายดำก็ได้

วรรค ๒. วรรคนี้เป็นปัญหาว่า ผู้ชำระหนี้ จะต้องบอกการขายทอดตลาดต่อเจ้าหนี้เมื่อใด ก็จะต้องบอกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้วแต่ก่อนการขาย หรือจะบอกเมื่อขายเสร็จแล้ว ตามตัวบทภาษาไทยใช้คำว่า “ในการที่จะขายทอดตลาด” ซึ่งดูเหมือนจะต้องบอกก่อนขาย แต่ตามอุทาหรณ์

กรมร่างกฎหมายนั้นมีความว่า เมื่อเสร็จการ
ขายทอดตลาดแล้ว (ลูกหนี้) จะต้องบอก
กล่าวแก่ (เจ้าหนี้) โดยพลัน ถ้ามีหนี้
(ลูกหนี้) จำต้องรับผิดชอบใหม่ทดแทน
ให้ (เจ้าหนี้)

วรรค ๓. ตามอุทธรณ์ไต่มาตรา ๓๓๖

และ ๓๓๗ วรรค ๑ สมมติว่าไม่สามารถ
ทราบว่าคุณเจ้าหนี้มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่
ณแห่งใด ดังนั้นการบอกให้รู้ตัวและการ
บอกกล่าวตามที่บังคับไว้ในมาตรา ๓๓๖
วรรค ๑ และ ๒ จะงดเสียก็ได้

วรรค ๔. ตามอุทธรณ์ ๑ ข้างบนนี้

นายแดง ลูกหนี้ต้องประกาศแจ้งความใน
หนังสือพิมพ์ หรือ ประกาศโฆษณาโดยวิธี
อื่นว่า จะมีการขายทอดตลาดเนื้อวัวสด
ณบ้านของนายแดง ในวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ เวลา ๑๒ นาฬิกา

มาตรา ๓๓๘ ค่าฤชาธรรมเนียมในการวางทรัพย์ ฤ
ขายทอดตลาดนั้น ให้ฝ่ายเจ้าหนี้เป็นผู้ออก
เว้นแต่ลูกหนี้จะได้ถอนทรัพย์ที่วาง

อุทาหรณ์

๑. นายแดงวางเงิน ๑,๐๐๐ บาทไว้
ณ สำนักงานวางทรัพย์ที่กรุงเทพฯ เพื่อ
ประโยชน์ของนายดำเจ้าหนี้ ดังนั้นเมื่อเวลาที่
นายดำเจ้าหนี้จะมารับเงิน ๑,๐๐๐ บาทนั้น
นายดำต้องเป็นผู้ชำระค่าฤชาธรรมเนียม
ในการวางทรัพย์ แต่ถ้านายแดงลูกหนี้ถอน
เงินนี้กลับไปตามมาตรา ๓๓๕ นายแดงต้อง
ออกค่าฤชาธรรมเนียมในการวางทรัพย์นั้น

๒. นายแดงขายทอดตลาดเนื้อวัวสดซึ่ง
นายดำเจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ยอมรับมอบ ค่าฤชา
ธรรมเนียมในการขายทอดตลาดนั้น นายดำ
เจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้

มาตรา ๓๓๙ สิทธิของเจ้าหนี้เหนือทรัพย์สินที่วางไว้นั้น
เป็นอันระงับสิ้นไปเมื่อพ้นเวลาสิบปี นับแต่
ได้รับคำบอกกล่าวการวางทรัพย์สิน

อนึ่ง เมื่อสิทธิของเจ้าหนี้ระงับสิ้นไปแล้ว
ถึงแม้ลูกหนี้จะได้ละสิทธิถอนทรัพย์สิน ก็ยัง
ชอบที่จะถอนทรัพย์สินนั้นได้

อุทาหรณ์

วรรค ๑. เมื่อ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.

๒๔๗๒ นายแดงวางเงิน ๑,๐๐๐ บาทไว้
ณสำนักงานวางทรัพย์สินที่กรุงเทพฯ เพื่อ
ประโยชน์ของนายคำเจ้าหนี้ และนายคำ
เจ้าหนี้ได้รับคำบอกกล่าวการวางทรัพย์สิน
ในวันเดียวกันนั้น ดังนั้นเมื่อพ้นวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒ แล้ว สิทธิของ
นายคำเจ้าหนี้เหนือทรัพย์สินที่วางนั้นเป็นอัน
ระงับสิ้นไป

วรรค ๒. เมื่อ สิทธิของ นายคำ ระวัง
สิ้นไป แล้ว คือ ภายหลัง วันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๘๒ นายแดง ลูกหนี้ อาจถอนเงิน
ที่วางนํ้ากสํบคินไป ได้ ถึงแม่ นายแดง ได้
ละสิทธิถอนทรัพย์เสียแล้ว ตามมาตรา ๓๓๔
ก็ตาม



ชำนาญ หอสมุด

ส่วนที่ ๒

ปลดหน้

บทกขอความท่วไป

ปลดหน้ คือ การที่เจ้าหน้ได้ตกลงยก
หน้สินให้แก่ลูกหน้ โดยไม่เรียกร้องเอาค่า
ตอบแทนแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น การ
ปลดหน้ จึงมีลักษณะเป็นการทำโดยเสนาหา
การปลดหน้ จะ ต้อง กระทำโดยที่เจ้าหน้
แสดงเจตนาต่อลูกหน้

แต่ถ้าหน้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การ
ปลดหน้จะต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้อง
เวนคั้นเอกสาร อันเป็นหลักฐาน แห่งหน้ให้
แก่ลูกหน้ หรือข้ดฆ่าเอกสารนั้นเสีย

ตามกฎหมายฝรั่งเศส มีข้อสันนิษฐาน
อยู่ว่า ถ้าเจ้าหน้เวนคั้นเอกสารอันเป็นหลัก
ฐานแห่งหน้ให้แก่ลูกหน้แล้ว กฎหมาย

ถือว่าเจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ นอกจาก
จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

ตามกฎหมายไทยให้เทียบตามมาตรา ๓๒๗
วรรค ๓ ทว่า

“ถ้าเอกสารอันเป็นหลักประกันแห่งหนี้ได้
เวนคืนแล้วไซ้ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อน
ว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปแล้ว”

ซึ่งดูเหมือนจะสันนิษฐานว่าเป็นการ
ชำระหนี้

ชำนาญหอสมุด

มาตรา ๓๕๐ ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ ท่านว่าหนี้นั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป ถ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย ฎต้องเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ฎขัดฆ่าเอกสารนั้นเสีย

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายดำแสดงเจตนาต่อนายแดง ว่ายกหนี้หนี้ให้ ตั้งหนี้หนี้ก็เป็นอันระงับสิ้นไป

วรรค ๒. นายแดง ได้ ยืม เงิน นายดำ ๑,๐๐๐ บาท โดยมีสัญญากู้ยืมเป็นหนังสือ ถ้านายดำประสงค์ปลดหนี้ให้นายแดง นายดำ ต้องแสดงเจตนาปลดหนี้ นั้น เป็นหนังสือ หรือ เวน คืน หนังสือ สัญญา กู้ยืม นั้น ให้ แก่ นายแดง หรือ ขัดฆ่าเอกสารนั้น

ส่วนที่ ๓

หักกลบลบหนี้

บันทึกข้อความทั่วไป

การหักกลบลบหนี้ เป็นวิธีที่จะทำให้หนี้ระดับในระหว่างบุคคลตั้งแต่ ๒ ฝ่ายขึ้นไป ในเมื่อนั้นถึงกำหนดชำระเพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้ง ๒ ฝ่ายนั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบหนี้กันได้ หรือเป็นการขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้แสดงไว้ (ให้ดูมาตรา ๓๔๑)

การหักกลบลบหนี้ จะต้องอยู่ในข้อบังคับดังนี้

๑. มีบุคคล ๒ คน ต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกัน กล่าวคือ บุคคลทั้ง ๒ ฝ่ายนั้น

ต่างฝ่ายก็เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน
เช่น นายแดง เป็น เจ้าหนี้ นายดำ ๑๐๐ บาท
และ นายดำ ก็ เป็นเจ้าหนี้ นายแดง ๑๐๐ บาท

๒. หนี้ นั้น มีวัตถุ เป็น อย่าง เดียว กัน
เช่น นายแดง เป็นลูกหนี้ ในการที่จะต้องส่ง
มอบเงิน ๑๐๐ บาทให้แก่ นายดำ และ นายดำ
ก็เป็นลูกหนี้ ในการที่จะส่งมอบเงิน ๑๐๐ บาท
ให้แก่ นายแดง ถ้าวัตถุแห่งหนี้ นั้นต่างกัน
เช่น นายแดง มีหนี้ที่จะต้องส่งมอบเรือ ๑ ลำ
ให้ นายดำ และ นายดำ มีหนี้ที่จะต้องส่งมอบ
ม้า ๑ ตัว ให้ นายแดง ดังนั้น จะหักกลบลบกัน
ไม่ได้

๓. หนี้ ทั้ง ๒ นั้น ถึง กำหนดชำระ แล้ว
เช่น นายแดง มีหนี้ที่จะต้องส่งมอบเงินให้ นาย
ดำ ๑๐๐ บาท ณ วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓
และ นายดำ ก็มีหนี้ที่จะต้องส่งมอบ เงิน ๑๐๐
บาท ให้แก่นายแดง ในวันนั้น ถ้าหนี้รายหนึ่ง
ถึงกำหนดชำระ และอีกรายหนึ่งยังไม่ถึง
กำหนดชำระ เช่นนี้ จะหักกลบลบกันไม่ได้

๔ การหักกลบลบหนี้ ย่อมเกิดจากการแสดงเจตนา ของ คู่กรณี ฝ่ายหนึ่งแก่อีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ ตามกฎหมายไทย การหักกลบลบหนี้ ไม่เกิดขึ้นโดยผล แห่งกฎหมาย กฎหมายไทยจึงต่างกับกฎหมายฝรั่งเศสในข้อนี้ แต่คล้ายกฎหมายสวิสส์ (ให้ดูประมวลกฎหมาย สวิสส์ ลักษณะหนี้ มาตรา ๑๑๔)

สำนักหอสมุด

มาตรา ๓๕๑ ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกัน
 และกันโดยมูลหนี้อันมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน
 และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดชำระชำระ
 ท่านว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมจะหลุดพ้น
 จากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบกันได้เพียงเท่า
 จำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น
 เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่ง จะไม่เปิดช่อง
 ให้หักกลบลบกันได้

บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่าน
 มิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนา
 อันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนา เช่นนี้
 ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก
 ผู้กระทำการโดยสุจริต

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดง ได้ยืมเงิน
 นายดำ ๑,๐๐๐ บาท ถึงกำหนดชำระวันที่ ๑
 เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ และนายดำได้ขอ

เรือจากนายแดง ๑ ลำ ราคา ๕๐๐ บาท ถึงกำหนดชำระราคาในวันเดียวกันนั้น ดังนั้นนายแดงหรือนายดำอาจขอให้หักกลบหนี้ได้เพียงเท่าจำนวนเงิน ๕๐๐ บาท กล่าวคือหนี้เงิน ๕๐๐ บาท ราคาเรือซึ่งนายดำจะต้องชำระให้นายแดงนั้น เป็นอันระงับไป และหนี้เงิน ๑,๐๐๐ บาท ซึ่ง นายแดง จะต้องชำระให้นายดำนั้นก็ เป็นอันระงับไปเพียง ๕๐๐ บาท ตกลง นายแดง ยังคงต้องชำระให้นายดำอีก ๕๐๐ บาท^๑

วรรค ๑ ตอนปลาย นายแดงมีหนี้

จะต้องเขียนรูปภาพให้นายดำ ๑ รูป และนายดำก็มีหนี้ที่จะต้องเขียนรูปภาพให้นายแดง ๑ รูป หนี้ทั้งสองนั้นถึงกำหนดชำระ ดังนั้นนายแดงหรือนายดำ แต่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะขอหักกลบหนี้ไม่ได้ เพราะสภาพ

๑ ให้อัตถุลักษณะบัญชีเดิรสะพัด มาตรา ๘๕๖-๘๖๐ ประมวล

แห่งหนึ่ง คือการเขียนรูปภาพ ย่อมต้องการ
ฝีมือโดยเฉพาะของลูกหนึ่ง จึงเป็นหนี้
ที่ตามสภาพไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้

วรรค ๒. นายแดงได้ยืมเงินนายดำ
๑,๐๐๐ บาท โดยมีข้อตกลงกันว่า ถึงแม้
ในภายหลังนายดำจะกลับเป็นลูกหนี้นายแดง
ก็ดี ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดจะขอหักกลบลบหนี้
ไม่ได้

สมมติว่าต่อมานายดำได้ยืมเงินนายเขียว
บิดานายแดง ๕๐๐ บาท โดยมีนายเหลือง
เป็นผู้ค้ำประกัน ภายหลังนายเขียวตาย
นายแดงเป็นทายาท ดังนั้น นายแดง หรือ
นายดำซึ่งต่างเป็นลูกหนี้เจ้าหนี้ซึ่งกันและกัน
จะขอหักกลบลบหนี้ไม่ได้ แต่นายเหลือง
ผู้ค้ำประกัน นายดำ ผู้ไม่ทราบ การ ห้าม
หักกลบลบหนี้ที่นายแดงและนายดำได้ตกลง
กันไว้ อาจขอหักกลบลบหนี้ได้

มาตรา ๓๔๒ หักกลบหนี้ นั้น ทำได้ด้วยคู่กรณี
ฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง การ
แสดงเจตนาเช่นนี้ท่านว่าจะมีเงื่อนไขเงื่อนไข
เวลาเริ่มต้นฤเวลาสิ้นสุดอีกด้วยหาได้ไม่

การแสดงเจตนาดังกล่าวมาในวรรคก่อน
นี้ ท่านว่ามีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่ง
หนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น จะ อาจ หักกลบหนี้กันได้
เป็นครั้งแรก

อุทาหรณ์

วรรค ๑ ตอนต้น นายแดงเป็นลูกหนี้

นายดำ ๑๐๐ บาท ซึ่ง ต้อง ใช้ ใน วัน ที่ ๑

เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ และนายดำเป็น

ลูกหนี้นายแดง ๑๐๐ บาท ซึ่งต้องใช้ในการวันที่ ๑

เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้นเมื่อถึงกำหนด

หนี้ในระวางนายดำนายแดงหาระงับไปเองไม่

ถ้า นายแดง หรือ นายดำ แสดงเจตนาต่ออีก

ฝ่ายหนึ่งว่า จะ หัก กลบ หนี้ ดังนั้น หนี้

ทั้งสองนั้นจึงจะระงับสิ้นไป

วรรค ๑ ตอนปลาย สมมติว่านายแดง แสดงเจตนาต่อนายดำว่า หนี้ของตนจะเป็นอันสิ้นไปโดยการหักกลบลบหนี้ ถ้าบิดา นายแดง ออกไปสิงคโปร์ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้น การแสดงเจตนา จะหักกลบลบหนี้ด้วยมีเงื่อนไขใช้ไม่ได้ หนี้ทั้งสองจึงไม่ระงับไป

วรรค ๒. นายแดง เป็นลูกหนี้ นายดำ ๔๐๐ บาท ซึ่งต้องใช้คืนในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายดำเป็นลูกหนี้ นายแดง ๒๐๐ บาท ซึ่งต้องใช้คืนในวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน นายแดง ไม่ใช้หนี้ให้นายดำ ครั้นถึงวันที่ ๒๕ เมษายน นายดำจึงเรียกร้องให้นายแดงใช้เงิน ๔๐๐ บาท นายแดงแสดงเจตนาว่าให้หักกลบลบหนี้ทั้งสองราย เพียง ๒๐๐ บาท แสดงเจตนาเช่นนี้มีผลมาแต่วันที่ ๒๐ เมษายน

๓๒๕

คือว่า จากวัน ซึ่ง สิทธิ เรียกร้อง ทั้ง ๒ ราย
ถึงกำหนด อัน อาจ จะ หักกลบหนี้ได้ เป็น
ครั้งแรก

มาตรา ๓๔๓ การหักกลบหนี้ นั้น ถึงแม้ว่าสถานที่
ซึ่งจะต้องชำระหนี้ทั้งสองจะต่างกัน ก็หัก
กันได้ แต่ฝ่ายผู้ขอหักหนี้จะต้องใช้ค่า
เสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อความเสียหาย
อย่างหนึ่งอย่างใดอันเกิดแต่การนั้น

อุทาหรณ์

นายแดง อยู่จังหวัดลพบุรี มีหนี้ที่จะต้อง
ส่งมอบเข้าสาร ๑๐๐ บาทให้นายดำที่
กรุงเทพฯ และนายดำมีหนี้ต้องส่งมอบ
เข้าสาร ๑๐๐ บาทให้นายแดงที่จังหวัดสมุทร
ปราการ เมื่อหนี้ทั้งสองรายถึงกำหนด

ก็อาจหักกลบลบกันได้ แต่สมมติว่าราคา
 เข้าที่ จังหวัด สมุทรปราการ สูงกว่า รา คา ใน
 กรุงเทพฯ ดังนั้นนายคำผู้ซึ่งต้องส่งมอบ
 เข้าที่ จังหวัดสมุทรปราการ ต้อง ชดใช้ราคา
 ยังขาดให้นายแดง

มาตรา ๓๔๔ สិทธิเรียกร้องโดยยังมีข้อต่อสู้ สัทธิ
 เรียกร้องนั้น ท่านว่า หากจะ เอามาหักกลบ
 ลบหนี้ได้ไม่ หนึ่งอายุความย่อมไม่ตัดรอน
 การหักกลบลบหนี้ แม้สิทธิเรียกร้องขาด
 อายุความแล้ว แต่ไว้ในเวลาที่จะหัก
 กลบกับสิทธิเรียกร้องฝ่ายอื่นได้นั้น สัทธิ
 ยังไม่ขาด

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดงได้ ยืม เงิน นาย คำ
 ๑,๐๐๐ บาท และนายคำได้ซื้อแหวนเพชร

นายแดงยังไม่ได้ชำระราคา เป็นจำนวนเงิน ๑,๐๐๐ บาท หน้ทั้งสองรายนต้องให้ให้แก่กัน ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายแดง จึงแสดงเจตนา หักกลบหนี้ ไป ยัง นายดำ ถ้า นายดำได้เป็นลูกหนี้ นายแดง เพราะ นายแดงใช้ กล ฉ้อฉล หลอก ลวง ให้ นาย ดำ ซื้อ แหวนเพชร นายดำอาจคัดค้านไม่ให้หักกลบหนี้ได้

ตอน ๒. นายแดงผู้เป็นพ่อค้าได้ยืมเงิน นายดำ ๒,๐๐๐ บาท ซึ่งต้องชำระคืนวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ และ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นั้น นายดำได้ซื้อ รถยนต์ จาก นายแดง ผู้เป็นพ่อค้า ราคา ๒,๐๐๐ บาท ในวันนั้นเอง นายแดง อาจขอให้หักกลบหนี้ได้ แต่ก็ไม่ได้แสดงเจตนาตั้งนั้น ครั้นวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ สิทธิเรียกร้องของนายแดงผู้เป็นพ่อค้าขาดอายุความตาม มาตรา ๑๖๕ (๑)

ต่อมา นายคำจั่งเรียกร้องให้นายแดงชำระเงิน
ที่ กู้ไป ๒,๐๐๐ บาท ดังนั้น นายแดง อาจ
ขอให้หักกลบบลหนี้ได้ แม้ถึงว่า สิทธิ
เรียกร้อง ของ ตน จะขาดอายุความ แล้ว ก็ ดี
เพราะว่า ใน เวลา ที่ อาจหักกลบบลหนี้ คือ
วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นั้น สิทธิ
เรียกร้องของนายแดงยังไม่ขาดอายุความ

มาตรา ๓๔๕ หนี้ รายใด เกิดแต่ การ อัน มิชอบ ด้วย
กฎหมายเป็นมูล ท่านห้ามมิให้ลูกหนี้ถือเอา
ประโยชน์แห่งหนรายนั้นเพื่อหักกลบบลหนี้
กับเจ้าหนี้

อุทาหรณ์

นายแดงได้ข่มเงินนายคำ ๑๐๐ บาท ซึ่ง
ต้องใช้คืนในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
ครั้นวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายคำ

ได้ทำร้ายร่างกายนายแดง ศาลตัดสินให้
นายดำ ไซ่ค่า สินไหมทดแทนให้นายแดง
๒๐๐ บาท ดังนั้นนายดำไม่อาจขอหักกลบ
ลบหนกกับนายแดงได้ เพราะตนเป็นลูกหนี้
ในการอันมิชอบด้วยกฎหมาย และจำต้อง
ใช้เงิน ๒๐๐ บาทให้แก่ นายแดง

ส่วน นายแดง ผู้เป็นเจ้าของในมูลอันเกิด
แต่การอันมิชอบด้วยกฎหมาย นั้น อาจขอ
หักกลบลบหนกได้

มาตรา ๓๔๖ สิทธิเรียกร้องรายใด ตามกฎหมาย
ศาลจะสั่งยึดมิได้ สิทธิเรียกร้องรายนั้น
หาอาจจะเอาไปหักกลบลบหนกได้ไม่

อุทาหรณ์

นายแดงเป็นข้าราชการได้รับพระราชทาน
เงินเดือน ๆ ละ ๕๐๐ บาท รัฐบาลค้างไม่จ่าย

เงินเดือนให้นายแดง และนายแดงเป็น
ลูกหนี้รัฐบาลสำหรับค่านาเป็นเงิน ๒๐๐ บาท
นายแดงจะขอหักกลบลบหนี้มิได้ เพราะ
เงินเดือน ของ นายแดง ตามกฎหมาย ศาลจะ
สั่งยึดมิได้

มาตรา ๓๔๗ ลูกหนี้คนที่สาม หากได้รับคำสั่งศาล
ห้ามมิให้ใช้เงินแล้ว จะยกเอาหนี้ซึ่งตนได้มา
ภายหลังแต่นั้น ขึ้น เป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ผู้ที่
ขอให้ยึดทรัพย์นั้น ท่านว่าหาอาจจะยกได้ไม่

อุทาหรณ์

นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท
และ นายดำ เป็น ลูกหนี้ นายแดง ๒๐๐ บาท
หนี้ ทั้ง สอง ราย ถึง กำหนดชำระ วันที่ ๑
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๒ นายเขียวเป็น
เจ้าหนี้นายแดง ๒๐๐ บาท นายเขียวฟ้อง

นายแดงต่อศาล และขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้
 นายคำลูกหน่นายแดง ชำระเงิน ต่อ นายแดง
 ศาลสั่ง บังคับ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ.
 ๒๔๗๒ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.
 ๒๔๗๒ ซึ่งเป็นวันที่ตามปกติ นายแดงอาจ
 จะหักกลบลบหนี้ได้ แต่เป็นวันภายหลัง
 จากวันที่ศาลสั่งห้าม นายแดงจะขอหัก
 กลบลบหนี้ไม่ได้

มาตรา ๓๔๗ ถ้าคู่กรณีต่างฝ่ายต่างมีสิทธิเรียกร้อง
 หลายรายอันควรแก่การที่จะใช้หักกลบลบหนี้
 ได้ไซ้ ฝ่ายผู้ที่ขอหักหนี้จะระบุก็ได้
 ว่าพึงเอาสิทธิเรียกร้องรายใดบ้างเข้าหักกลบ
 ลบกัน ถ้าการหักกลบลบหนี้ได้แสดงโดย
 มิได้ระบุเช่นนั้นก็ดี ฤถ่าระบุ แต่อีก
 ฝ่ายหนึ่งท้วงขัดข้องโดยไม่ชักช้าก็ดี ท่าน
 ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๒๗ วรรค ๒
 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าฝ่ายที่ขอหักกลบหนี้ยังเป็นหนี้ค่า
ดอกเบี้ยและค่าฤชาธรรมเนียมแก่อีกฝ่ายหนึ่ง
อยู่ นอกจากการชำระหนี้อันเป็นประธาน
นั้นด้วยไซ้ ท่านให้นำ บทบัญญัติแห่ง
มาตรา ๓๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อุทาหรณ์

วรรค ๑. ตอน ๑ นายแดงเป็นเจ้าของ
นายดำ (๑) ค่าเรือที่นายดำซื้อไป เป็น ราคา
๕๐๐ บาท (๒) ค่าเช่าบ้าน ๒๐๐ บาท
สมมติว่า นายดำ เป็น เจ้าหนี้ นายแดงอยู่
๕๐๐ บาท เมื่อหนี้ทั้งหลายนั้นถึงกำหนด
ชำระ นายดำอาจแสดงเจตนาที่จะหักกลบ
หนี้ ๕๐๐ บาทนี้ไปยังนายแดง และระบุ
ว่าเงิน ๕๐๐ บาทนี้ให้หักกลบหนี้กับราคา
เรือ ๕๐๐ บาท ซึ่งนายดำเป็นลูกหนี้ นายแดง

วรรค ๑. ตอน ๒ ถ้านายดำมิได้ระบุไว้ หรือระบุไว้ แต่นายแดงท้วงขัดข้องโดย มิชักช้า ดังนั้นต้องใช้การหักกลบลบหนี้ตาม ลำดับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๒๘ เป็นต้นว่า ถ้าเงินค่าเรือ ๕๐๐ บาทมีผู้ค้าประกัน แต่ หนี้อีก ๒๐๐ บาทค่าเช่าบ้านมิได้มีผู้ค้าประกัน ไว้ ฉะนั้นการใช้เงิน ๕๐๐ บาทให้ถือเป็นการ หักกลบลบหนี้ค่าเช่าบ้าน ๒๐๐ บาท เพราะว่ามีได้มีผู้ค้าประกัน เหลืออีก ๓๐๐ บาท เป็น ค่าเรือ ถ้านายแดงยอมรับชำระหนี้บางส่วน สำหรับค่าเรือ แต่ถ้าไม่ยอม นายแดงอาจ บอกรับสำหรับจำนวนเงิน ๓๐๐ บาท แล้ว เรียกราคาเรือ ๕๐๐ บาท

วรรค ๒. นายแดง ได้ข่มเงิน นายดำ ๑,๐๐๐ บาท ดอกเบี้ยค้างอยู่อีก ๑๐๐ บาท และ นายดำได้ขอเรือ นายแดง ๑ ลำ ราคา ๔๐๐ บาท ยังไม่ชำระราคา ครั้นถึงกำหนด

นาย คำ ใต้ แสดง เจตนา ขอ หัก กลบ ลบ หนี้
สำหรับเงิน ๔๐๐ บาท ตั้งขึ้น การหัก กลบ
ลบ หนี้ จะ ต้อง หัก จำนวน เงิน ๑๐๐ บาท ค่า
ดอกเบี้ย เสีย ก่อน แล้ว จึง เอา จำนวน ๓๐๐
บาท ไป หัก กับ หนี้ ต้น เงิน นายแดง จึง คง
เป็น ลูก หนี้ นายคำ อยู่ อีก ๗๐๐ บาท (ให้ เทียบ
ดู มาตรา ๓๒๕)

สำนักหอสมุด

ส่วนที่ ๔

แปลงหน้าใหม่

บทที่ ๒ ขอบความทั่วไป

แปลงหน้าใหม่ คือสัญญาซึ่งคู่กรณีใน
มูลหนี้ได้ตกลงเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ
แห่งหนี้เดิม และหนี้เดิมนั้นเป็นอันระงับ
สิ้นไปโดยมีหนี้ใหม่ขึ้นแทนที่

การแปลงหนี้ จะต้องประกอบด้วย
หลักเกณฑ์ ๓ ประการ

๑. หนี้เดิมนั้นระงับสิ้นไป เพราะเหตุที่มีหนี้ใหม่ขึ้นแทน
๒. คู่กรณีได้มีเจตนาที่จะทำดั่งนั้น
๓. จะต้องเปลี่ยนสิ่งอันเป็นสาระสำคัญ

ข้อ ๑. หนี้เดิมนั้นระงับสิ้นไป เพราะ
เหตุมีหนี้ใหม่ขึ้นแทน

ก. หนี้เดิมระงับสิ้นไป ทั้งนี้หมายความว่า

(๑) หนี้เดิมนั้นจำเป็นต้องมีอยู่ ถ้าหา
ว่าหนี้เดิมไม่มี เช่น เป็นหนี้ที่ลูกบอกล้าง
เพราะเหตุโมฆะกรรมแล้ว หนี้นั้นก็มิอาจ
ที่จะแปลงได้ แต่ทั้งนี้มิข้อยกเว้นอยู่ว่า
หนี้เดิมนั้น แม้จะเป็น หนี้ ตาม ธรรมดา
เท่านั้น ตามหลักก็อาจเปลี่ยนแปลง^๑ได้

(๒) ถ้าหากคู่กรณีไม่ประสงค์ที่จะให้
หนี้เดิมระงับสิ้นไปตั้งนั้นแล้ว หนี้ที่ทำงาน
ใหม่ ก็หาใช่เป็นการแปลงหนี้ไม่

ข. มีหนี้ใหม่ขึ้นแทน ทั้งนี้หมายความว่า
ถ้าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้น หรือ เป็น หนี้ ที่
เป็นไปไม่ได้ ก็ย่อมเป็นการ แปลงหนี้ไม่ได้
อยู่เอง

ข้อ ๒. คู่กรณีมีเจตนาที่จะทำตั้งนั้น
ทั้งนี้ คือว่า การแปลงหนี้ย่อมเกิดขึ้นโดย

๑ แต่หนี้สินอันเกิดจากการพะนันและขันค้อนนั้น แม้จะเป็นหนี้ตามธรรมดาอันนำ
คิดว่าจะแปลงได้หรือไม่ ? ให้เทียบดูมาตรา ๘๕๓ และ ๘๕๕

ผลของกฎหมายไม่ได้ กล่าวคือ จะเกิดขึ้น
ได้ก็แต่โดยมีสัญญา ซึ่งต่างกับเรื่องช่วงสิทธิ
ที่ได้ศึกษามาแล้ว

ข้อ ๓. จะคงมีสิ่งอันเป็นสาระสำคัญ
ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงขึ้นใหม่

สิ่งซึ่ง เป็น สาระสำคัญ อันเปลี่ยนแปลง
ขึ้นใหม่นั้น อาจเป็นดังนี้

ก. วัตถุแห่งหนี้ เช่น นายแดง เป็น
ลูกหนี้นายดำที่จะต้องส่งมอบเงิน ๑๐๐ บาท
คู่กรณีได้ตกลงเปลี่ยนแปลงหนี้เงินนั้น โดย
ให้นายแดงส่งมอบม้าตัวหนึ่งแทน

ข. ประเภทแห่งหนี้ เช่น นายแดงได้
ฝากเงินไว้กับนายดำ ๑๐๐ บาท ภายหลัง
นายดำ กับ นายแดงได้ตกลงกัน เปลี่ยนการ
ฝากนั้น เป็นการให้ยืม

ค. เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ใน เรื่อง น
มาตรา ๓๔๕ วรรค ๓ ให้บังคับด้วยบทบัญญัติ

ทั้งหลายแห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง (ให้คู่ที่ได้ศึกษามาแล้ว)

ง. เปลี่ยนตัวลูกหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้อาจตกลงกับบุคคลที่ ๓ ให้เข้ารับเป็นลูกหนี้แทนลูกหนี้เดิมก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมไม่ได้ (ให้ดูมาตรา ๓๕๐)

การเปลี่ยนแปลงเช่นต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ เช่นการที่เจ้าหนี้ยอมผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือการที่เจ้าหนี้ได้ปลดประกันให้แก่ลูกหนี้

ชำนาญ หอสมุด

มาตรา ๓๔๘ เมื่อ คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง ได้ทำสัญญา
เปลี่ยน สิ่ง ซึ่ง เป็น สาระสำคัญ แห่งหนี้ไซร้
ท่านว่า หนี้ นั้น เป็นอันระงับสิ้น ไปด้วยแปลง
หนี้ใหม่

ถ้า ทำ หนี้ มี เงื่อนไข ให้ กลาย เป็น หนี้
ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้า
ในหนี้อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยน
เงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่ง
ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้

ถ้า แปลง หนี้ใหม่ด้วย เปลี่ยน ตัวเจ้าหนี้
ท่านให้บังคับ ด้วย บทบัญญัติ ทั้ง หลาย แห่ง
ประมวลกฎหมาย นี้ ว่า ด้วย โอน สิทธิ
เรียกร้อง

อุทาหรณ์

วรรค ๑. นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ
๑,๐๐๐ บาท ภายหลังนายแดงกับนายดำ
ตกลงกันว่า นายแดงจะส่งมอบเรือยนต์

๑ ถ้าแทนเงิน ๑๐๐๐ บาท ทั้งนี้เป็นการ
แปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนวัตถุแห่งหนี้

วรรค ๒. ตอน ๑ นายแดงเป็นลูกหนี้
นายดำ ๑๐๐๐ บาท ซึ่งมีเงื่อนไขว่าจะใช้คืน
เมื่อบิดานายแดงไปสิงคโปร์ ในวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ถ้าภายหลังนายแดง
กับนายดำตกลงกันว่า นายแดงจะใช้เงิน
๑,๐๐๐ บาทให้แก่นายดำ ในวันที่ ๑ เมษายน
โดยปราศจากเงื่อนไข ทั้งนี้เป็นการแปลง
หนี้ใหม่ หรือ

วรรค ๒. ตอน ๒ นายแดงเป็นลูกหนี้
นายดำ ๑๐๐ บาท ซึ่งต้องใช้คืนในวันที่ ๑
เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ภายหลังนายแดง
กับนายดำตกลงกันว่านายแดงจะใช้คืน เมื่อ
บิดานายแดงไปสิงคโปร์ ในวันที่ ๑ เมษายน
พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนั้นจึงเป็นการแปลงหนี้ใหม่
โดยเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้ อันปราศจาก
เงื่อนไข

วรรค ๒. ตอน ๓ นายแดงเป็นลูกหนี้

นายดำ ๑,๐๐๐ บาท โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้อง
ใช้คืนเมื่อบิดานายแดงไปสิงคโปร์ ในวันที่
๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ภายหลังตกลง
กันใหม่ว่า นายแดง จะใช้เงินให้ เมื่อ บิดานาย
แดง ไป ประเทศ จีน ในวันที่ ๑ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๒ ทั้งนี้เป็นการแปลงหนี้ใหม่
โดยเปลี่ยนเงื่อนไข

วรรค ๓. นายแดงได้ ยืมเงิน นายดำ

๑,๐๐๐ บาท และเอาแหวนเพชร ๑ วง จำนำ
ไว้เป็นประกันการชำระหนี้ ภายหลังตกลง
กันว่า นายแดง จะใช้เงินที่ ค้างให้ นายเขียว
ทั้งนี้ เป็นการ แปลง หนี้ ใหม่ ด้วย เปลี่ยนตัว
เจ้าหนี้ จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายนี้ว่าด้วยโอน สิทธิ เรียกร้อง มาใช้
บังคับได้ คือว่าสิทธิจำนำนั้นตกไปอยู่กับ
นายเขียวตามมาตรา ๓๐๕

มาตรา ๓๕๐ แปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้นั้น
จะทำเป็นสัญญาระวางเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่
ก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่

อุทาหรณ์

นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท
ถ้านายดำและนายขาวตกลงกันว่า นายขาว
จะเป็นผู้ชำระเงินแทนนายแดง ดังนั้น
ถ้านายแดงลูกหนี้เดิมมิได้คัดค้าน ก็ เป็น การ
แปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้

มาตรา ๓๕๑ ถ้านั้นจะพึงเกิดขึ้นเพราะแปลงหนี้
ใหม่นั้นมิได้เกิดมีขึ้นก็ดี ได้ยกเลิกเสีย
เพราะมูลแห่งหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฤ
เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีรู้งถึงคุณ
ก็ดี ท่านว่าหนี้เดิมนั้นก็ยังหาระงับสิ้นไปไม่

อุทาหรณ์

นายแดง เป็นลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท
 นายแดงกับนายดำตกลงกันว่าแทนที่จะใช้เงิน
 นายแดงจะให้นายดำได้รับส่วนกำไรจากการ
 ขายปิ่นเดือน ตั้งนี้หนี้อันเกิดขึ้นใหม่นี้
 ไม่สมบูรณ์ เพราะเกิดแต่มูลอันมิชอบด้วย
 กฎหมาย จึงไม่เป็น การ แปลง หนี้ใหม่
 หนี้เดิมในเงิน ๑,๐๐๐ บาทหารงับสิ้นไปไม่

มาตรา ๓๕๒ คู่กรณีในการแปลงหนี้ใหม่อาจโอนสิทธิ
 จำนำ ฤจำนองที่ได้ให้ไว้เป็นประกันหนี้เดิม
 นั้นไปเป็นประกันหนี้รายใหม่ได้ เพียงเท่าที่
 เป็น ประกัน วัตถุ แห่ง หนี้ เดิม แต่หลัก
 ประกันเช่นว่านี้ ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้
 ให้ไว้ไซ้ ท่านว่า จำต้อง ได้รับความ
 ยินยอมของบุคคลภายนอกนั้นด้วยจึงโอนได้

อุทาหรณ์

นายแดง ได้ขโมยเงิน นายดำ ๑,๐๐๐ บาท โดยเอาแหวนเพชรมาจำนำ ๑ วง สมมติว่า นายแดงกับนายดำได้ตกลงกันแปลงหนี้ใหม่ โดยนายแดงจะเขียนรูปภาพให้นายดำ ๑ รูป ดังนี้ นายแดง นายดำ อาจ ตกลงกัน โอนสิทธิ จำนำไปด้วย กับหนี้ใหม่ แต่สมมติว่า นายเขียว บุคคลภายนอก เป็นผู้จำนำแหวนเพชรนั้น เพื่อเป็นประกัน การชำระหนี้เงิน ๑,๐๐๐ บาทซึ่งนายแดงขโมยมาจากนายดำ ดังนี้ในการแปลงหนี้ใหม่ นายแดง กับนายดำจะโอนสิทธิจำนำโดยมิได้รับความยินยอมจากนายเขียวไม่ได้

ชำนาญ หอสมุด

ตอนที่ ๕

หนีเกลื่อนกลั่นกัน

บนทิวขอความทั่วไป

หนีเกลื่อนกลั่นกัน จะพึงมีขึ้นเมื่อสิทธิ
และความรับผิดชอบในหนักรายใดตกอยู่กับบุคคล
เดียวกัน หนัสนั้นก็เป็นอันระงับสิ้นไป
เพราะการที่บุคคลจะเรียกให้ตนของตนเอง
ชำระหนี้แก่ตนเองนั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้

หนีเกลื่อนกลั่นกัน อาจเกิดขึ้นโดยมาก
ในกรณีที่ได้เข้าหนี้ได้ตาย และ ลูกหนี้เป็น
ทายาทของผู้ตาย หรือ ผู้ตายเป็นลูกหนี้
แห่งทายาทของตน

(ให้ดูอุทธรณ์ต่อไป)

สำนักหอสมุด

มาตรา ๓๕๓ ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใด ตกอยู่กับบุคคลคนเดียว ท่านว่า หนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้ดังกล่าวไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก ฤๅ เมื่อสลักหลังตัวเงิน กลับกัน ตามความใน มาตรา ๕๑๗ วรรค ๓

อุทาหรณ์

ตอน ๑. นายแดง เป็น ลูกหนี้ นายดำ ๑,๐๐๐ บาท นายดำตายโดย นายแดงเป็น ทายาทรับมรดกของนายดำ ดังนั้นนายแดง จะใช้สิทธิเรียกร้องเอาแก่ตนเองไม่ได้ หนี้ ของ นายแดง เป็น อัน ระงับโดยเกืออนกลับ กันไป

ตอน ๒. ตามอุทาหรณ์ก่อน สมมติว่า ระยะเวลาที่นายดำมีชีวิตอยู่ ได้ออกตัวแลกเงิน สั่งให้ นายแดง เป็นผู้จ่ายแก่นายเขียว บุคคล ภายนอก แล้ว นายดำ ตาย ดังนั้น หนี้ ที่ นายแดงมีต่อนายดำนั้นไม่ระงับไป

ตอน ๓. ตามอุทธรณ์ ตอน ๒ สมมติว่า นายเขียวได้เป็นลูกหนี้ นายแดง จึงสกัดหลัง ตัวแดงเงินนั้น กลับมาให้ นายแดง ดังนั้น นายเขียว ก็ยังต้องผูกพันตามตัวแดงเงินนั้น จะอ้างว่าระวางผู้จ่าย กับ ผู้ส่งจ่ายหนี้เกือบกินกันไม่ได้

นอกจากมาตรา ๓๕๓ นี้ ให้ดูมาตรา ๓๔๒ ประกอบ

สำนักหอสมุด